pietro aretino

«Cine a fost deci acest Pietro, adulat de femei, temut de potrivnici, proslăvit de scriitori, atât de popular, sărutat de către papă şi care călărea alături de Carol al V-lea? A fost constituta şi imaginea veacului său. Iar veacul său a făcut din el un om mare.»

FRANCESCO DE SANCTIS,
Storia
della Letteratura italiana

editura minerva

Vol. I—II, lei 10

807

fondată în 1895 bpt serie nouă

pietro aretino

cărţile de joc vorbitoare

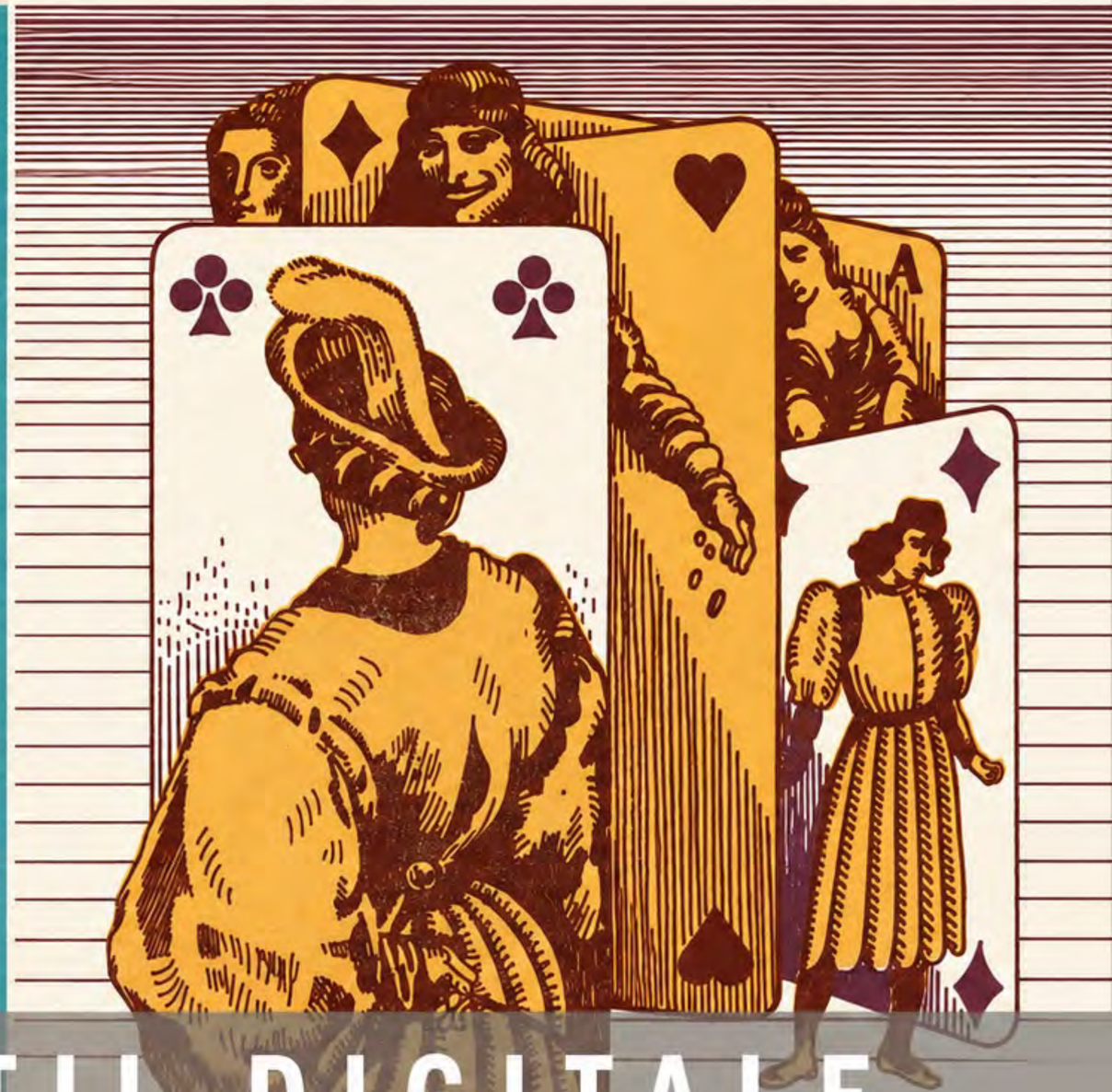

pietro aretino

biblioteca bpt pentru toţi

CLUBUL CĂRȚII DIGITALE
BIBLIOTECA ALEPH

pietro aretino

cărțile de joc vorbitoare

SCRIERI ALESE, I

ÎN ROMÂNEȘTE DE ȘTEFAN CRUDU
PREFAȚĂ DE ALEXANDRU BALACI

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI © 1974
EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

Pentru versiunea românească,
toate drepturile rezervate Editurii Minerva.
(B.P.T.)

Pietro Aretino
LE CARTE PARLANTI
Carabba editore, Lanciano, 1916

PREFAȚA

Descoperirea Americii de către Cristofor Columb și a drumului maritim spre India și Extremul Orient, la sfîrșitul secolului al XV-lea, au avut o importanță excepțională pentru întreaga lume și pentru Italia în special.

A avut loc atunci marele fenomen economic denumit revoluția prețiilor mondiale, prin transferarea intensului trafic și a comerțului general din Mediterana în Atlantic. Această mutație a drumurilor comerciale a dus spre o extraordinară dezvoltare puterea economică și politică a țărilor care se găseau pe noua rută comercială de importanță mondială: Spania, Anglia, Olanda și Portugalia. Aceste țări au devenit rapid bogate, exploatînd nemilos (aceasta este desigur o caracteristică a acumulării primitive a capitalului), ținuturile și populațiile nou descoperite. În schimb, porturile și orașele italiene în care se dezvoltase comerțul și industria au început să apună lent din vechea lor splendoare. Lipsind posibilitățile exportului, activitatea capitalului italian se reduce treptat, și marii burghezi, posesorii banilor, încep acum să-i investească în pămînturi, întărind în felul acesta rămășițele feudalismului. În același timp, mase importante de muncitori părăsesc orașul pentru sat, căutînd acolo de lucru.

Această stagnare și involuție economică aduce după sine o inevitabilă consecință — continua slăbire politică.

La începutul secolului al XVI-lea cea mai mare parte a Franței și întreaga Spanie erau importante monarhii unitare ai

căror regi, posedînd importante mijloace băneşti, puteau să-şi organizeze puternice forţe militare.

În faţa celor două monarhii occidentale, Italia se prezenta divizată politic, fragmentată în nenumărate mici state, pradă uşoară pentru tendinţele acaparatoare ale celor două monarhii. Pentru dominarea Italiei izbucneşte un război între Franţa şi Spania, război care va dura şaizeci de ani şi se va termina (în urma tot mai slabelor reacţiuni ale Peninsulei Italice), cu triumful Spaniei care, în a doua jumătate a secolului al XVI-lea, devine dominatoare directă sau indirectă aproape a întregii Italii. În vremea aceea Spania se găsea sub semnul feudalismului şi al unei absolute intransigenţe religioase. Dominarea Spaniei, încă medievală şi catolică, a adus în Italia, ţara care dăruise umanităţii miracolul Renaşterii şi al stării laice, o puternică reacţiune a catolicismului. Cu sprijinul spaniolilor intransigenţi, marii prelaţi catolici au reafirmat, prin Tribunalul Inchiziţiei, prin Compania Iezuiţilor şi prin Consiliul din Trento, autoritatea supremă a papii, lupta împotriva liberului arbitru şi a liberului examen, a liberelor dezbateri filozofice şi ştiinţifice. Această vastă acţiune retrogradă de apărare a bisericii catolice, îndreptată în special împotriva Reformei, a fost numită Contrareformă.

Şi fără îndoială că înalţii prelaţi au simţit necesitatea să activeze pentru că Reforma protestantă, chiar de la începuturile sale, cunoscuse un puternic reflex şi ecou şi în Italia, centrul catolicismului mondial. Printre aceia care au activat pentru noile idei ale lui Luther fusese şi Pier Paolo Vergerio (1495—1565). El a combătut mai ales instituţiile care frînau libertatea de conştiinţă şi de expresie — *Inchiziţia* şi *Indicile*. Consiliul din Trento compilase un *Indice al cărţilor oprite* şi instituise o Congregaţie specială pentru a-l ţine la zi. În felul acesta, numele lui Machiavelli sau Pietro Aretino, tratatul *De Monarchia* al lui Dante Alighieri sau *Decameronul* lui Giovanni Boccaccio nu puteau fi pomenite sau citite de un catolic credincios.

Cu Consiliul din Trento, care nega în realitate competenţa raţiunii şi a conştiinţei individuale, Reforma şi diviziunea din sînul catolicismului devin definitive. Un alt rezultat a fost transforma-

rea bisericii într-un fel de monarhie absolutistă sub dominarea Companiei Iezuiților. Aceștia au fost cei mai activi propagandiști ai monarhiei universale a papalității. Omnipotența absolută a papii asupra bunurilor, asupra spiritului și conștiințelor, trebuia să fie exercitată de Compania care avea să guverneze lumea în numele Pontifului. Pentru această autoritate absolută aveau nevoie să distrugă libertatea spirituală, să-i reducă pe oameni în fața bisericii la o ascultare și disciplină oarbă, de cadavru *(perinde ac cadaver)*. Mișcarea iezuiților a încercat să mutileze sufletele oamenilor, să le strivească voința, să le pietrifice inimile. Erau persecutați reprezentanții gîndirii înaintate, dărîmătoare de canoane și de intransigente dogme religioase.

Dar tot de aici, lupta nedomolită, de multe ori cu prețul vieții, pe care reprezentanții spiritelor înaintate o duc împotriva opresiunii ideologice.

Deși în Cinquecento Italia se află, așadar, sub semnul reacțiunii feudalo-catolice, a spaniolilor oprimatori și a consecințelor Consiliului din Trento, mulți au fost scriitorii și gînditorii care n-au adoptat poziții conformiste, ci s-au ridicat, în numele libertății de gîndire, împotriva misticismului și a contemplației ascetice, pentru o lume într-adevăr naturală și umană, pentru o artă a cărei transfigurare să oglindească în profunzimi realități contemporane.

Printre aceste spirite nedomolite, aflate pe aceste poziții, împotriva dogmatismului clerical, împotriva retorismului în artă, împotriva schematismului și imitației, împotriva „puternicilor" vremelnici ai pămîntului, se poate înscrie și Pietro Aretino, cel mai puternic contestator al timpurilor sale, acela pe care un atît de mare artist ca Lodovico Ariosto avea să-l numească *„flagelul principilor, divinul Pietro Aretino"*.

Pietro Aretino s-a născut în anul 1492 în orașul Arezzo (al cărui nume îl făcuse deja glorios literar Francesco Petrarca), și care în a doua jumătate a secolului al XVI-lea mai putea păstra caracteristicile unui oraș liber.

Familia sa trăia în modeste condiţii economice şi sociale, tatăl său fiind cizmar, iar mama o femeie frumoasă, care avea să servească drept model unor numeroase tablouri pictate de artiştii vremii. (Existau, de altfel, numeroase anecdote care încercau să acrediteze legenda naşterii lui Aretino, anticlericalul impenitent viitor, din dragostea păgînă, nepermisă de canoane, blasfematoare, dintre un călugăr şi o călugăriţă. Alte legende denigratoare o afirmă pe mama „flagelului principilor", pe preafrumoasa Tita, drept o faimoasă curtezană a timpului, al cărui exemplu avea să-l urmeze, cu totul desfrînat, ilustrul său fiu.)

Pietro Aretino nu a făcut studii regulate, înscrise într-un sistem ordonat. În acest secol, în care sînt încă puternice tradiţiile umaniştilor de limbă latină sau greacă, el nu a ştiut nici greceşte, nici latineşte. După vagi încercări, la Perugia, de a deveni pictor (iată desigur o explicaţie a deosebitelor sale cunoştinţe plastice, sigure şi juste, pe care le va demonstra în unele din cele mai importante *Scrisori* ale sale), pleacă în 1517 la Roma, unde va intra în serviciul bogatului bancher Agostino Chigi. După o trecere rapidă şi în slujba cardinalului Giulio dei Medici, împins de spiritul lui veşnic neliniştit şi în căutare de nou, părăseşte Cetatea Eternă, rătăcind în învecinarea unui destin favorabil, în Lombardia. Avea să îmbrace în Ravenna, oraşul mormîntului lui Dante şi al splendorii mozaicurilor înstelate, vestmîntul clarobscur al fraţilor capucini, iar cînd Leone al X-lea, marele papă mecenat viitor, descendent al familiei florentine a Medici-lor îşi pune pe inteligentu-i cap tiara papală, rătăcitorul Pietro Aretino revine în Roma pentru a intra în serviciul Curiei Pontificale. Dar acest *„odiator"* al tiranilor şi al Curţilor nu a putut rămîne multă vreme în slujba uneia în care erau în floare şi în expansiune cele mai ipocrite moravuri. Cunoscînd acum de aproape pe cei „mari", pe cei „puternici", viaţa lor adevărată, Pietro Aretino simte profund aspra necesitate — spirit rebel convenţiilor şi constrîngerilor, conştient pe deplin de marea forţă a scrisului — de a satiriza, de a biciui, de a ridiculiza pe nobilii romani, pe clericii înalţi, pe feudalii contemporaneităţii sale. El este deosebit de activ împotriva acelor care încearcă să pună căluşe manifestărilor artei printr-o ipocrită pro-

pagare a unei așa-zise „decențe" estetice. (Interesantă prin non-conformism este atitudinea sa în legătură cu „obscenitatea" stampelor lui Giulio Romano, gravate de Marco Raimondi.)

O distracție predilectă a lui Aretino era de a-și face publice versurile violent satirice prin agățarea lor de faimoasa statuie a lui Pasquino. Și astăzi, lîngă Palazzo Braschi, există încă acest bizar monument, denumit de secole, de către romani, Pasquino. Este copia unui trunchi uman, elenistic, reprezentînd pe Menelau sau pe Ajax. Nu se știe de ce a fost numit Pasquino. După legendele transmise oral, numele ar fi aparținut unui isteț croitor, locuind prin partea locului. Instalat în 1501 de către cardinalul Oliviero Carafa, trunchiul mutilat a cunoscut în curînd o extraordinară faimă — de el se agățau hîrtii cu versuri, pamflete violente, epigrame, scrieri cu caracter satiric (împotriva papii, Curiei papale, prelaților, nobililor etc.), scrise inițial în limba latină, apoi în italiană sau în dialect roman.

Pasquinate-le, pamfletele virulente, demascatoare ale lui Pietro Aretino, i-au adus desigur ura nobililor care au încercat, repetat, să-l suprime. Moartea prematură a lui Leone al X-lea aduce pe tronul pontifical pe severul Adriano al VI-lea, și Pietro Aretino fuge din Roma, rătăcind la curțile din Florența, Bologna sau Mantova, cucerindu-și ospitalitatea cu armele amenințării și nu ale lingușirii umile. Se va împricteni, el, „condotier" al literelor, cu cel mai mare condotier militar al Italiei vremii, Giovanni dei Medici (dalle Bande Nere), care lupta atunci alături de Francisc I, împotriva ducatului Milanului. După moartea condotierului, în urma unei răni primite în luptă și pentru care avea să scrie una din cele mai emoționante *Scrisori* ale sale, Pietro Aretino, obosit de trăirea aceasta pe lîngă curțile celor „mari", ia hotărîrea să se retragă, ca într-o fortăreață, în Veneția, singurul oraș liber al Italiei în aceste vremuri de involuție. Este cu totul revelatorie scrisoarea adresată dogelui Andrea Gritti, prin care îl anunță de definitiva sa dorință de a se stabili pentru totdeauna în Veneția. Încă o dată, în rîndurile ei, el se arată ca un îndrăgostit profund de libertate, ca unul care urăște puternic curțile și starea de curtean, făcînd prin contrast elogiul libertăților venețiene : „...*Ma*

io, che, ne la libertà di cotanto Stato, ho fornito d'imparare a esser libero, refuto la corte in eterno, e qui faccio tabernacolo agli anni che mi avanzano; perchè qui non ha luogo il tradimento, qui il favore non puo fare torto al diritto, qui non regna la crudeltà de le meretrici, qui non comanda l'insolenza dei ganimedi, qui non si ruba, qui non si sforza e qui non si amazza..."[1]

Această atitudine protestatară, violent îndreptată împotriva stării de curtean, este fundamental caracteristică lui Pietro Aretino, care într-o altă scrisoare, către *monsignor*-ul Guidiccione, care-l îndemna să se reîntoarcă la Roma, putea să exclame „*...Vorrei piuttosto essere confinato in prigione per dieci anni che stare in palazzo...*"[2] și mai departe aduce exemplul unui predicator care „*per non si affaticare in disegnar la Corte, mostrò al popolo l'inferno dipinto..*"[3]

În Veneția, cetatea cea mai liberă a Italiei vremii, a rămas, activ, pînă la sfîrșitul vieții (1556), acela care se putuse declara „*uomo libero per la grazia di Dio*"[4].

De aici, acest „condotier al literelor" — cum îl numea prietenul său, marele pictor Tiziano —, „Cesare Borgia al literaturii" — cum l-au numit adversarii săi —, a dominat cu forța scrisului său întreaga Italie și Europă a vremii. De aici, acest purtător de cuvînt al aspirațiilor și intereselor unei clase noi a răspîndit, în peste trei mii de *scrisori*, tot atîtea pamflete virulente, tot atîtea articole de ziar care puteau să consemneze și să comenteze evenimentele. (S-a și făcut o interesantă apropiere comparatistă între Figaro, Beaumarchais și Aretino, acest fidel cronicar, acest atent

---

[1] „...Dar eu, care, în libertatea unui asemenea Stat, am învățat să fiu liber, resping întru eternitate Curtea și aici îmi ridic sanctuarul pentru anii care îmi mai rămîn; pentru că aici nu poate avea loc trădarea, aici favoarea nu poate face vreo strîmbătate dreptului, aici nu domnește cruzimea prostituatelor, aici nu comandă insolența ganimezilor, aici nu se fură, nu se violentează, nu se asasinează..." (it.).

[2] „...Aș vrea mai degrabă să fiu azvîrlit în închisoare pentru zece ani, decît să stau în palat..." (it.).

[3] „... pentru a nu se obosi în a desena Curtea, arăta poporului infernul pictat..." (it.).

[4] „...om liber prin grația lui Dumnezeu..." (it.).

înregistrator al acțiunilor umane, „secretar al lumii", cum îi plăcea să se autodefinească.)

Pentru a da lovituri împotriva celor „puternici", Aretino și-a făurit din arma scrisului un viguros instrument de luptă. Prin marile lui lovituri sociale împotriva feudalității, nu numai italiene, ci și europene, exercitînd o *vendetta* socială, Pietro Aretino răzbună în felul acesta pe creatori și scriitori și pe marii artiști care sînt *„i grandi per l'eternità"*, împotriva acelora care sînt *„i grandi per un minuto"*.

Și într-adevăr Aretino este acum temut de principii pămîntului. El este totdeauna conștient de valoarea personalității sale, de ceea ce înseamnă integral forța primordială a talentului său, caracteristica, prin excelență combativă, a spiritului său. Este cu totul clară pentru demonstrarea acestor afirmații, o faimoasă scrisoare a sa venețiană : *„...Dopo ch'io mi rifugiai sotto l'egida della grandezza e della libertà veneziane, non ho più nulla da invidiare. Nè il soffio dell'invidia, nè l'ombra della malizia non potranno offuscare la mia fama, nè togliere la possanza della mia casa. Io sono un uomo libero. Non mi rendo schiavo dei pedanti. Non mi si vede percorrere le tracce nè del Petrarca, nè di Boccaccio. Bastami il genio mio independente. Ad altri lascio folleggiar la purezza dello stile, la profondità del pensiero ; ad altri la pazzia di torturarsi, di trasformarsi, mutando se stessi. Senza maestro, senza arte, senza modello, senza guida, senza luce, io avanzo e il sudore dei miei inchiostri mi frutta la felicità e la rinomanza. Che avrei di più a desiderare. Con una penna e qualche foglio di carta me ne burlo del universo..."* [1]

[1] „...După ce m-am refugiat sub egida grandoarei și libertății venețiene nu mai am nimic de invidiat. Nici suflul invidiei, nici umbra maliției nu vor putea întuneca faima mea, nici să știrbească puterea casei mele. Eu sînt un om liber. Nu sînt sclavul pedanților. Nu sînt văzut călcînd pe urmele lui Petrarca sau Boccaccio. Îmi ajunge geniul meu independent. Le las altora să flecărească despre puritatea stilului, despre profunzimea gîndirii ; altora nebunia de a se chinui, de a se transforma, schimbîndu-se pe ei înșiși. Fără maestru, fără meșteșug, fără model, fără călăuză,

Şi mai departe continua arătînd cît de cunoscut a devenit el, al cărui portret sau efigie se afla peste tot, al cărui nume a fost trecut şi altfel la nemurire, prin denumirea de *aretină* a unei magnifice rase de cai, a unor splendide forme caracteristice a unor vase de cristal, sau a acelui *rio*, ale cărui ape clare îi scaldă zidurile casei. Iar într-o altă scrisoare către Bernardo Tasso, va relua această teză fundamentală şi argumentarea fin dialectică, ridicînd un adevărat imn forţei scrisului, noii condiţii a scriitorului de care trebuie neapărat să ţină seama „puternicii" pămîntului, rămînînd întotdeauna liber, neconformist, în slujba numai a ideilor proprii : *„...io, che, senza seguire e senza servir la Corte, ho costretto tutto quanto vi ha di grande sulla terra, duchi, principi e monarchi, a diventar tributari del mio ingegno..."* [1] Şi într-adevăr aşa a fost, nimic nu este exagerat în această afirmaţie : acestul *„tagliaborse dei principi"* i-au venit daruri din cele mai îndepărtate colţuri ale pămîntului, de la corsarul faimos Barbarossa pînă la sultanul Soliman.

Din dinamicele sale epistole se vede că utiliza orice mijloc pentru a biciui tristele moravuri, putea găsi cheile cele mai potrivite, totdeauna şi pentru orice uşă. Era fericit atunci cînd a primit din partea lui François I acel faimos dar, un colan de aur cu limbi înlănţuite şi cu vîrful roşu, ca înmuiate în venin. Pamfletistul virulent nu a fost deloc impresionat negativ nici de inscripţia care încerease să fie o gravă ironie din partea monarhului francez : *lingua ejus loquetur mendacium.*

Acest Figaro al literaturii, ale cărui *Scrisori* aveau într-adevăr actualitatea şi prospeţimea ştirilor ziarelor (erau extrem de rapid răspîndite, se puteau smulge corecturile din mîna tipografilor timpului), poate să fie reprezentativ pentru societatea italiană a vremii, în care era predominantă involuţia politică, deasupra căreia se ridica, însă, noua forţă intelectuală.

---

fără lumină înaintez şi sudoarea cernelurilor mele îmi aduce fericirea şi faima. Ce-aş putea dori mai mult. Cu o pană şi cu cîteva foi de hîrtie îmi bat joc de univers..." (it.).

[1] „...eu care, fără a urma şi fără a servi Curtea, am constrîns tot ceea ce există mare pe pămînt, duci, principi şi monarhi, să devină tributarii talentului meu..." (it.).

Plin de sinceritate și totdeauna extrem de bine informat, Pietro Aretino oferă prin volumele *Scrisorilor* sale oglindirea cea mai deplină a propriei vieți, în primul rînd, și apoi, în sincronism, a întregii societăți contemporane.

Sînt cu totul interesante și îndrăznețe, apropiate de spiritul realismului, percepțiile unei estetici a lui Aretino, care poate să fie reconstituită din însemnările surprinse în variatele sale scrisori. În primul rînd este vorba de faimoasa declarație care arată cum s-a vrut totdeauna un cronicar fidel al realității, un secretar al naturii : „...*La natura istessa, de la cui semplicità, son secretario, mi detta ciòche io compongo...*“ [1] iar mai departe, în aceeași scrisoare din 25 iunie 1537, va sublinia răspicat determinarea artei scriitorului care trebuie să fie „*scultor di sensi e non miniator di vocaboli*“ [2]. Tot în această scrisoare concretizase printr-un magnific exemplu semnificația tematică a artei : „...*Imparate ciò che io favello da quel savio dipintore, il quale, nel mostrare a colui che il dimando chi egli imitava una brigata di uomini col dito, volle inferire che dal vivo e dal vero toglieva gli esempi come gli tolgo io, parlando e scrivendo...*“ [3]

Putem să sesizăm întreaga importanță a unei asemenea radicale afirmații, pe linia unui subliniat realism estetic, în acest secol în care, în vastul ei curent general, poezia străbătea calea largă a imitației temelor și formelor aceluia care fusese profundul poet original în Trecento, sensibilul Francesco Petrarca.

Din această înaintată concepție a sa despre artă și finalitatea ei, decurg și alte idei ale esteticii aretine. Crezul său literar izvorăște totdeauna din ceea ce este la el „*l'orrore del falso*“.

Îndeosebi atunci cînd dă lovituri puternice împotriva pedantismului. Pentru Pietro Aretino, pedantismul se însumează acelei

---

[1] „...Natura însăși, cu simplitatea ei, al cărei secretar sînt, îmi dictează ceea ce eu compun...“ (it.).

[2] „...sculptor al sensurilor și nu miniaturist al cuvintelor...“ (it.).

[3] „...Învățați ceea ce vă povestesc eu de la acel înțelept pictor, care, la întrebarea pe cine imita, arăta cu degetul o ceată de oameni, vrînd să spună că de la viață și de la adevăr își lua pildele, cum le iau și eu, vorbind și scriind...“ (it.).

concepții false despre viață și artă prin care stările de lucruri nu se percep direct din realitate, ci prin păreri preconcepute, extrase din cărți sau supuse prejudiciilor dogmelor. Cu violență se ridică împotriva acestor „asasini ai morților" care sînt pedanții, împotriva acestor ipocriți care n-au înțeles comandamentele vremurilor, dar care se complac în comoditate și compromisuri. *Scrisoarea* către Cardinalul din Ravenna este ilustratoare deplină a acestei, cu totul juste, atitudini a lui Pietro Aretino : „*...Non ascoltate questi ipocriti, pedanti comentatori di Seneca, i quali, dopo di aver passata la lor vita nell'assassinare i morti, non sono contenti se non quando crocifigono i vivi...*" [1] Și mai departe continua : „*...è il pedantismo che ha prodotto tutti i mali di questo mondo... Cioè a dire, operano per preconcetti, secondo i libri e senza nessun intelligenza de' tempi loro...*" [2] Din marea aspirație spre realitate a secretarului naturii se naște această ură puternică împotriva falsității, împotriva pedantismului. Este ura scriitorului adevărat împotriva lucrului mărunt, inutil aproape totdeauna, împotriva falsului patetism, sentimentalism minor, imitativ, împotriva formelor complicate, contursionate. „*Caccaruole*" le va numi cu o expresie evasitrivială Aretino, aceste ipostaze ale falsei arte a pedanților, declarînd încă o dată hotărît originalitatea, lirismul, în exclamativa afirmație : „*la poesia sta nel furor proprio...*" [3] Și el, mai mult decît toți scriitorii secolului său, a ilustrat deplina concordanță între poetica sa și sinceritatea fundamentală caracteristică omului Aretino.

S-a putut face afirmația — și ea poate să fie susținută de orice cititor atent al *Scrisorilor* — că Pietro Aretino este un foarte înzestrat critic plastic, situat pe aceeași linie a realismului în artă. Cel mai apropiat prieten al scriitorului a fost marele artist venețian Tiziano al cărui intens colorat realism este trăsătura esențială a

---

[1] „...Nu ascultați pe acești ipocriți, pedanți comentatori ai lui Seneca, care, după ce și-au petrecut viața în a asasina pe morți, nu sînt mulțumiți dacă nu-i crucifică și pe vii..." (it.).

[2] „...pedantismul este acela care a produs toate relele de pe lume... adică operează cu preconcepții, după cărți, neavînd aici o înțelegere a vremurilor lor..." (it.).

[3] „...poezia stă în propria furie..." (it.).

artei sale. Numeroase sînt referirile la pictura complexă, profund vibrantă în moderna ei sinceritate, a marelui artist venețian, făcute de Aretino, subiect de altfel și al unui faimos portret al pictorului. Iată un fragment caracteristic, extras dintr-o cunoscută scrisoare, care-l arată o dată mai mult pe Pietro Aretino ca pe un profund cunoscător al naturii (exprimată aici în peisaj), ca un sensibil cunoscător al complexei arte realiste a lui Tiziano: „...*Mi stupii certo del color vario di cui essi si dimostravano; i più vicini ardevano con le fiamme del foco solare, e i più lontani rosseggiavano d'un ardore di minio non così bene acceso... Appariva in certi lati un verde azzurro e in alcuni altri un azzurro verde veramente composto dalle bizzarie della natura, maestra de' maestri... Che io che so come il vostro penello è spirito de' suoi spiriti e tre o quatro volte esclamai: O, Tiziano, dove siete mo'? Per mia fè che, se voi aveste ritratto vivo che io vi conto, indurreste gli uomini nella stupore che confuse me'...*"[1] Se poate afirma cu certitudine că estetica realismului lui Pietro Aretino l-a influențat pe marele pictor. Este, în același timp, cu totul interesantă atitudinea lui Aretino în disputa destul de violentă care a avut loc între Tiziano și mai fastuosul Tintoretto, a cărui pictură scriitorul o prețuia — în mod just estetic — mai puțin. Participarea partizană a lui Aretino în această dispută, nu numai artistică (după o anecdotă a vremii), s-ar fi terminat prin amenințarea cu moartea de către Tintoretto. Totdeauna, cu o asemenea justă concepție despre artă și reprezentanții ei, Aretino a putut emite drepte judecăți estetice asupra artei plastice a vremii. Astfel, este profund emoționantă afirmația sa din scrisoarea către Michelangelo, ge-

[1] „...M-am minunat desigur de culoarea variată pe care o arătau; cei mai apropiați ardeau de flacăra focului solar și cei mai depărtați erau trandafirii de culoarea miniului nu prea bine aprins... Apărea în anumite părți un verde albastru și în altele un albastru verde într-adevăr făurit din capriciile naturii, maestra maeștrilor... iar eu, care știu că penelul vostru este spiritul spiritelor ei, am exclamat de trei sau patru ori: O, Tizian, unde ești acum? Pe legea mea că dacă ai fi pictat ceea ce eu îți povestesc, ai fi făcut să cadă oamenii în stupoarea care pe mine m-a zăpăcit..." (it.).

nerată de pictarea marei fresce a *Judecății de Apoi*: „...*il mondo ha molti re e un sol Michelangelo...*"[1]

Așa a putut el totdeauna recunoaște valoarea reală pentru umanitate a creatorilor, a acelora care sînt „*grandi per l'eternità*" și nu vremelnici.

Aceste, importante prin modernitatea lor, concepții estetice, pe care le putem surprinde și sublinia în *Scrisori*, sînt prezente și în celelalte opere ale lui Aretino. Critica trecutului a refuzat să scrie despre dialogurile lui Aretino intitulate *I Ragionamenti* (Discuții), care au fost multă vreme tipărite clandestin. În realitate aceste dialoguri sînt un alt violent protest social al lui Aretino, un alt violent protest estetic. În secolul acesta plin de retori și de gramatici, în care oamenii de litere se întorceau spre trecut, fiind foarte atenți în a-i copia pe greci sau pe romani, Aretino afirmă încă o dată (și unește teoria estetică cu practica scrisului), utilizînd pentru aceasta ironia, satira, cuvintele cele mai aspre, uneori cele mai crude, că numai Natura este maestra maeștrilor și că numai normele ei armonice și reale pot să dirijeze artă și viața.

În *Ragionamenti* s-ar putea afirma că Aretino continuă viguroasa tradiție anticlericală a *Decameronului* lui Giovanni Boccaccio. Există de altfel numeroase referiri în *Scrisori* la ignoranța călugărilor, la ipocrizia lor, la marea lor falsitate. Astfel, într-o scrisoare către Antonio Bruccioli (Venezia, 7 noiembrie 1537), Aretino afirmă: „...*A che fine, compare, darvi fastidio del chiaccherar dei frati, essendo proprio de la lor natura l'odiare chi sa che essi non sanno se non abbaiare e mordere?...*"[2]

În *Ragionamenti* mînăstirile apar sacre pe dinafară, dar în interior nu sînt altceva decît bordele. Continuînd, uneori exagerat, tradiția moraliștilor italieni, în dialogurile lui Aretino sînt nenumărați, precis conturați în portrete fizice, luminate de o subtilă

[1] „...lumea are mulți regi și un singur Michelangelo..." (it.).

[2] „...De ce și cu ce rezultat să te superi, prietene, de flecăreala călugărilor, caracteristica naturii lor fiind ura și cine nu știe că ei nu fac altceva decît să latre și să muște..." (it.).

înțelegere psihologică, călugări ipocriți sau femei care cunosc perfect arta de a înșela. Îndeosebi sînt puternice atacurile lui Aretino împotriva falsei pudori, împotriva stărilor ipocrit convenționale: „...*Noi nascondiamo il nostro sesso e facciamo vedere le mani che rubano e ammazzano e la bocca che giura il falso...*“ [1] Trebuie să afirmăm hotărît, oricît de straniu ar putea să apară unor obișnuiți cu prezentarea tradițională a figurii lui Aretino, că în *I Ragionamenti* există un viguros filon etic, o justă și echilibrată atitudine morală a autorului lor. De altfel această tendențiozitate este exprimată printr-o adevărată profesiune de credință: „...*Spero che il mio dire sia quel ferro crudelmente pietoso con quale il buon medico taglia il membro infermo perche gli altri rimanghino sani...*“ [2]

Dialogul *Le Carte parlanti*, tipărit în 1544, reia seria motivelor tematice din *I Ragionamenti*, fără violenta fervoare a descrierilor, într-o mai calmă cristalizare. Aretino demonstrează în această altă lucrare, excepționala sa facultate de a portretiza desăvîrșit oameni și stări de lucruri contemporane, cu o vervă artistică demnă de cei mai reprezentativi autori de dialoguri pe care îi cunoaște literatura. Tensiunea verbală devine maximă în inserierea unor anecdote, care devin tot atîtea, precis conturate, medalioane ale moravurilor vremii sale.

Este clar că pentru un scriitor înzestrat cu o astfel de concepție despre artă, cu atît de mare vervă și spirit satiric, era cu totul indicată abordarea genului teatral al comediilor.

Și, într-adevăr, se poate sublinia importanța lui Aretino ca autor de comedii. În acea lume convențională a comediei italiene în Cinquecento, în totul tributară lui Plaut sau Terențiu, Pietro Aretino a adus dinamismul vieții prin nenumărate personaje și situații extrase din realitatea contemporană.

---

[1] „...Ne ascundem sexul dar lăsăm să ni se vadă mîinile, care fură și ucid, și gura care jură fals...“ (it.).

[2] „...Sper că zisele mele să fie acel pumnal crud dar milos cu care medicul cel bun taie membrul bolnav, pentru ca celelalte să rămînă sănătoase...“ (it.).

Pe aceeași linie a oglindirii integrale a vieții, a spargerii prejudecăților și convențiilor generate de imitația modelelor clasice, păşeşte comediograful Pietro Aretino, nerecunoscînd, nerespectînd regulile prestabilite.

Din acest punct de vedere este demnă de a fi subliniată afirmația sa din prologul comediei *Cortigiana*: „...*Non vi maravigliate se lo stil comico non si osserva con l'ordine che si richiede, perchè si vive d'un'altra maniera a Roma che non si viveva in Atene...*“ [1] Tot pe această linie a redării în profunzime a vieții și a realității ironizînd, într-adevăr cu foarte mult spirit și vervă îndrăcită, o așa-numită regulă, normă estetico-tradițională, care nu îngăduia personajelor unei lucrări dramatice să apară de mai mult de cinci ori pe scenă, Aretino exclamă: „...*se voi vedessi uscire i personaggi più di cinque volte in scena, non ve ne ridete, perche le catene che tengono i molini sul fiume non terrebbero i pazzi d'oggidi...*“ [2] Ceea ce interesează mai mult pe comediograf în creația sa teatrală este acțiunea dinamică, mișcarea vie (în totul caracteristică artei teatrale). De cele mai multe ori comediile lui Aretino reprezintă o acțiune principală, lineară, fără arborescențe secundare, autorul fugind totdeauna de digresiuni sau de ceea ce este element accesoriu. El pătrunde de la început, energic, în miezul acțiunii, în nucleul ei dramatic, lăsînd de o parte orice lungă preparație. Se remarcă, din această rațiune, teatrul lui Aretino printr-o excepțională facultate de a concentra acțiunea, de a o sintetiza, de a reduce la un număr cît mai mic personajele. Din acest punct de vedere este revelatoriu un fragment dintr-o scrisoare a sa (din 17 decembrie 1537), în care, „trimițînd dracului“ pe imitatorii teatrului antic, vorbește despre starea lapidară a propriilor lui scrieri teatrale și declară prietenului său Fausto Longiano intenția de a scrie comedii cu un singur personaj.

---

[1] „...Să nu vă minunați dacă stilul comic nu se respectă în ordinea consacrată, pentru că în altfel se trăiește la Roma decît la Atena...“ (it.).

[2] „...dacă o să vedeți ieșind personajele mai mult de cinci ori pe scenă, să nu rîdeți, pentru că, chiar lanțurile care țin morile pe rîuri, n-ar fi în stare să țină pe nebunii de azi...“ (it.)

Putem sublinia în teatrul lui Aretino profunda cunoaștere a sufletului omenesc, a celor mai intime resorturi ale sale, de care dă strălucită dovadă autorul, precum și construirea unor caractere teatrale care sînt însumarea și dilatarea unor trăsături tipice ale unor categorii sociale esențiale la vremea lui Aretino. În această atitudine estetică fundamentală constă marele merit al scriitorului, a cărui lume dramatică nu are nimic care să se poată revendica de la imaginație, de la fantezie ori subiectivism. Lumea care populează teatrul lui Aretino este un reflex general, o oglindire integral veridică a societății vremii sale, reprezentată pe scenă pînă la ultimele amănunte. Așa este *Ipocritul* — care, intrigînd, va putea ajunge în putreda societate contemporană bogat și glorificat ; așa este *Comedia curților ;* așa este *Il Marescalco* — care, deși misogin înrăit, dușman pe viață și pe moarte al căsătoriei și al femeilor, nu se va da în lături de a se căsători cu o femeie pe care nu a văzut-o niciodată, dar pe care i-a ales-o seniorul său ; așa este *Filozoful* — platonizant și pedant, pe care îl va caracteriza cu atîta intuiție psihologică. Toate aceste personaje au fost construite atît de viu, atît de strălucit realizat, încît ele au putut inspira, ca *Il Marescalco*, și pe alți mari scriitori realiști, pe Rabelais, pe Shakespeare sau pe Molière. Este interesantă și o altă observație relativă la faptul că majoritatea acțiunii comediilor sale se petrece dincolo de incinta Veneției — oaza de libertate a Italiei contemporane — la Roma îndeosebi, centrul catolicismului și al Curiei papale, al venalității și simoniei, al decadenței anticulturale.

Pietro Aretino a scris și o tragedie intitulată *La Horatia* și care a putut să fie considerată una din cele mai realizate artistic ale secolului. Ca și comediile anterioare, și această nouă lucrare dramatică se îndepărtează mult de tipul clasic, de tragedia *regolare*, sfărîmînd regula celor trei unități, populînd scena cu tipuri noi, vii, populare, caractere profund umane prin complexitatea vitală a comportamentului lor, departe de tipurile convenționale, schematice, pe care le transmitea invariabil tradiția și care, potrivit esteticei lui Aretino, nu-și mai găseau corespondența în timp, sincronia în artă.

O altă viguroasă caracteristică a scrisului lui Aretino, o altă demonstrație luminoasă a profundului său realism, este stilul lucrărilor sale, întrebuințarea strălucită a limbii vorbite. În scrisul său, îndeosebi în *Scrisori*, Aretino a izbutit să folosească colorat cele mai variate cuvinte, aparținînd lexicului realității vii, reprezentanților celor mai diverse straturi sociale. El adaugă dialectului toscan literar, aspre cuvinte venețiene și lombarde, nu se sfiește, spărgînd tiparele antice, mai ales în acest veac de gramatici savanți, să adauge limbii scrise un alt domeniu, acela al extragerii, ca dintr-o mină prețioasă, de numeroase cuvinte surprinse în argoul pungașilor ori al curtezanelor. Bogăției și variației acesteia lexicale i se adaugă și o sintaxă — ar putea fi denumită o nouă topică — înfrîngînd încorsetarea clasică a așa-zisei forme literare, a acelui mecanism apăsător, pentru a-i acorda mișcarea, fluiditatea, forța și ușurința limbii vorbite. A scrie cum vorbești, natural, ascultînd imediata dictare a expresiei interioare, fără alambicări, fără inutile contorsionări, este un alt mare merit realist al scrisului lui Pietro Aretino.

Aretino a fost unul dintre cei mai contestați scriitori din istoria literaturilor. S-au îngrămădit, de către spiritele conformiste, asupra lui, cele mai violente invective, nici un viciu nu i-a fost neatribuit, i-a fost negat orice sentiment pur, socotit fiind că singurul mobil al activității și vieții sale ar fi fost numai interesul material.

Și este clar de ce: Aretino a fost scriitorul care a biciuit cu tărie moravurile turpe ale vremii sale, ridicîndu-se împotriva celor puternici și asupritori, căutînd să demonstreze că cea mai mare forță a lumii este arta și talentul. Dintr-o cercetare atentă a *Scrisorilor* sale pot să fie scoase la lumină nenumărate puncte de vedere, care îl ridică înalt în veacul său, ca pe un neconformist, ca pe un revoltat și nu în genunchi, ci protestatar, ca pe unul care a putut să scrie în acele zile de involuție politică: *„non un tesoro, non uno stato mi saria tanto caro, quanto la salute*

della patria..."[1] El s-a ridicat împotriva ipocriziei care transforma în iezuitică întreaga țară, a flagelat pe clericii vicioși, pe înalții prelați simoniaci, demascîndu-i în fața întregii lumi, a purtat realitatea ca temă principală a artei scrisului în veacul care ar putea fi numit al „imaginației literare".

Pentru aceasta se poate pe deplin justifica apariția în limba română, grație excelentei traduceri a lui Ștefan Crudu, a operei aceluia care poate să fie considerat drept un reprezentativ și înaintat spirit italian al epocii sale: *„Il flagello dei Principi, il divin Pietro Aretino."*

ALEXANDRU BALACI

[1] „...nici o comoară, nici o stare nu mi-ar fi atît de scumpă ca mîntuirea patriei..." (it.).

TABEL CRONOLOGIC

1474 Se naşte marele poet Lodovico Ariosto.
1475 Se naşte strălucitul pictor, sculptor şi arhitect Michelangelo Buonarotti.
Moare pictorul Paolo Ucello.
1477 Se naşte pictorul Tiziano Vacellio.
Se naşte Baldassare Castiglione, autorul cunoscutei opere intitulată *Il Cortigiano (Curteanul).*
1483 Se naşte marele pictor Raffaello Sanzio.
1484 Se naşte istoricul Francesco Guicciardini.
Moare poetul Luigi Pulci (născut în 1432), autorul cunoscutei epopei burleşti *Morgante maggiore.*
1488 Moare sculptorul Andrea Verrocchio.

1492 25 aprilie. Se naşte, la Arezzo, dintr-o familie modestă, scriitorul Pietro Aretino.

Moare Lorenzo dei Medici (supranumit *Magnificul)* cunoscut atît ca protector al artelor, cît şi ca poet.
Alexandru al VI-lea Borgia este ales papă.
3 august Cristofor Columb părăseşte coastele Spaniei, îndreptîndu-se spre Indii.
Se naşte poeta Vittoria Colonna, marchiză de Pescara.
1494 Moare umanistul şi poetul Angelo Poliziano (născut în 1454).

Familia Medici este izgonită din Florența.
Moare poetul Matteo Maria Boiardo, autorul poemei *Orlando innamorato.*
Se naște marele scriitor francez François Rabelais.
Moare pictorul Antonio Allegri, cunoscut sub numele de Correggio.
Moare gînditorul și umanistul Pico della Mirandola.
1497 Amerigo Vespucci întreprinde prima călătorie în America. (Se înapoiază în 1498.)
1498 Se naște poetul Francesco Berni.
Moare pictorul Benozzo Gozzoli.
Călugărul Girolamo Savonarola este ars pe rug, din ordinul papii Alexandru al VI-lea Borgia.
1499 Moare pictorul Alessio Baldovinetti.
Amerigo Vespucci întreprinde a doua călătorie în America. (Se înapoiază în anul 1500.)
1500 Se naște Benvenuto Cellini.
Se naște Speroni degli Alvarotti, autorul cunoscutului *Dialogo delle lingue (Dialogul limbilor).*
1501 Frederic al II-lea de Aragon, rege al Neapolului, capitulează în fața armatelor franco-spaniole.
1503 Moare papa Alexandru al VI-lea Borgia. Este ales papă cardinalul Della Rovere, sub numele de Iuliu al II-lea.
1504 Neapolul devine viceregat al Spaniei.
1505 Lodoviço Ariosto începe să scrie *Orlando Furioso,* opera la care a lucrat zece ani și care i-a adus gloria veșnică.

1506 Pietro Aretino părăsește Arezzo și se îndreaptă spre Perugia, unde, la început, încearcă să învețe pictura, activitate pe care o părăsește apoi curînd, pentru a se dedica scrisului.

Moare pictorul Andrea Mantegna.
1507 Moare pictorul Gentile Bellini.
1508 Michelangelo începe decorarea *Capelei Sixtine.*
Lodovico il Moro, fostul senior al Milanului, moare în Franța ca prizonier al regelui Ludovic al XII-lea.

1509 Se naşte Jean Calvin, cunoscutul reformator religios.
1510 Alături de maestrul său Giorgione, Tiziano începe să lucreze la decorarea faţadei Palatului antrepozitelor negustorilor germani din Veneţia (Fondaco dei Tedeschi).
Moare pictorul Sandro Botticelli.
Moare pictorul Giorgione.
Se naşte Bernard Palissy, unul dintre creatorii ceramicei în Franţa, scriitor şi om de ştiinţă, vestit pentru experienţele făcute în vederea descoperirii smalţului.
1511 Erasmus publică *Elogiul Nebuniei.*

1512 Pietro Aretino îşi publică întîia sa operă *(Opera Nova):* e vorba de o culegere de anecdote, glume şi versuri petrarchizante.

Michelangelo termină decorarea Capelei Sixtine.
Familia Medici se înapoiază la Florenţa.
Se naşte pictorul Giorgio Vasari, autorul cunoscutei opere: *Vieţile celor mai de seamă pictori, sculptori şi arhitecţi.*
1513 Moare papa Iuliu al II-lea.
Cardinalul Giovanni dei Medici este ales papă, sub numele de Leon al X-lea.
1514 Moare marele arhitect Bramante.
1515 Michelangelo desăvîrşeşte planul faţadei bisericii San Lorenzo.
Moare Aldo Manuzio, cunoscutul editor veneţian.
1516 Carlos, fiul lui Filip Cel Frumos şi al Ioanei Nebuna, se urcă pe tronul Spaniei. În 1519 va fi proclamat şi împărat al Sfîntului Imperiu Romano-German, sub numele de Carol Quintul.

1517 Pietro Aretino părăseşte Perugia şi, după o scurtă oprire la Siena, se stabileşte la Roma, unde se bucură de protecţia lui Agostino Chigi, celebru bancher şi mecenat.

1519 Moare Leonardo da Vinci.

1520 Pietro Aretino devine secretarul cardinalului Giulio dei Medici (viitorul papă Clement al VII-lea).

Moare pictorul Raffael Sanzio.
Moare cardinalul Bernardo Dovizi, zis Bibbiena, autorul cunoscutei comedii *La Calandria*. Se născuse în 1470.
1521 Moare papa Leon al X-lea.
Este ales papă Adrian al VI-lea, cardinal de Utrecht și fost preceptor al împăratului Carol Quintul.

1521 Prin *Pasquinate*-le pe care le îndreaptă împotriva conclavului care făcuse această alegere nepopulară, Aretino are un rol de frunte în transformarea acestor producții literare, din academice și pedante, în agresive și mușcătoare ; violența lor satirică îl silește însă, în cele din urmă, să părăsească Roma și să se îndrepte spre Bologna și Milano, iar apoi spre Florența, unde era chemat de cardinalul Giulio dei Medici, care preferase și el să părăsească cetatea eternă. De aici, Pietro Aretino pleacă la Mantova, trimis de către același cardinal Giulio dei Medici, cu misiunea de a cîștiga bunăvoința ducelui Federigo Gonzaga, în vederea unei eventuale vacantări a scaunului pontifical.

1522 Se naște poetul francez Joachim du Bellay.

1523 Pietro Aretino se înapoiază la Roma.

Moare papa Adrian al VI-lea.
Cardinalul Giulio dei Medici este ales papă sub numele de Clement al VII-lea.
Moare pictorul Luca Signorelli.

1524 Pietro Aretino părăsește Roma pentru cîteva luni, din cauza a șaisprezece sonete licențioase, compuse pentru a însoți tot atîtea gravuri obscene, executate după desenele pictorului Giulio Romano.

Moare pictorul Pietro Vanucci, cunoscut mai ales sub numele de Il Perugino.

1525 Înapoiat la Roma, Aretino, deși grav rănit, scapă cu viață în urma unei încercări de asasinat întreprinsă impotriva sa de un anume Achile della Volta, omul de încredere al cardinalului Ghiberti, care-i purta o dușmănie neîmpăcată. În această situație, viitorul „bici al principilor" se vede nevoit să părăsească Roma definitiv și se alătură vestitului condotier Giovanni dei Medici, zis și *dalle Bande Nere,* care luptă împotriva trupelor imperiale. Pietro Aretino termină prima redactare a comediei *Cortigiana (Comedia Curților),* răzbunare veselă, dar necruțătoare, la adresa Curiei Romane.

Se naște poetul francez Pierre de Ronsard.

Turcii ocupă Ungaria, în urma dezastrului de la Mohacs.

Se încheie pacea de la Madrid, între Francisc I, regele Franței și împăratul Carol Quintul.

1526 Aretino rămîne scurt timp la Mantova, dar marchizul Federico Gonzaga nu îl angajează în slujba sa, temîndu-se de un conflict cu cardinalul Ghiberti și, eventual, chiar cu papa Clement al VII-lea.

Rănit cu un foc de armă, în timp ce asedia localitatea Governolo, Giovanni dalle Bande Nere moare la Mantova, în luna decembrie a acestui an.

1527 În martie sau mai, Pietro Aretino sosește la Veneția unde, fără a fi avut dinainte acest gînd, se hotărăște să rămînă pentru tot restul vieții sale.

Moare Nicolò Machiavelli, vestitul istoric, gînditor și om politic florentin, autorul *Principelui* și al *Istoriilor florentine.*

Armatele imperiale ocupă Roma : are loc vestita devastare a capitalei catolicismului *(Sacco di Roma)*

1528 Moare pictorul Albrecht Dürer.

1529 Pietro Aretino, instalat la Veneția, se mută într-o casă frumoasă, pe Canal Grande, în fața clădirii Pescăriilor, nu departe de Rialto. Îi sînt prieteni și tovarăși de discuții artiști ca Tiziano și ca Sansovino și se bucură de protecția dogelui Andrea Gritti, care-l ajută să recîștige bunăvoința papii Clement al VII-lea. Începe seria așa numitelor „pronosticuri", pe care le publică la începutul fiecărui an și în care înclinarea lui spre satiră și pamflet își află un convenabil teren de realizare. (Din cel publicat la începutul acestui an nu ni s-a păstrat decît un fragment.)

Moare Baldassare Castiglione, autorul cunoscutei opere intitulată *Il Cortigiano (Curteanul).*

1530 Carol Quintul este încoronat la Bologna, de către papa Clement al VII-lea.

Moare poetul și umanistul Iacopo Sannazzaro (născut în 1458).

Familia Medici capătă din nou, și definitiv, puterea asupra Florenței ; conducerea statului îi este încredințată ducelui Cosimo dei Medici, fiul condotierului Giovanni dalle Bande Nere.

1532 Se naște, la Veneția, poetul francez Jean-Antoine de Baïf (va muri în 1589).

1533 Apare prima ediție a comediei Il *Marescalco*. Pietro Aretino primește în dar, din partea regelui Francisc al II-lea al Franței, un colan de aur în valoare de 600 de scuzi.

Moare marele poet Lodovico Ariosto.
Se naște Michel de Montaigne, viitorul autor al vestitelor *Essais (Încercări)*.

1534 Apare prima ediție a comediei *La Cortigiana*, într-o redactare nouă.

Moare pictorul Correggio.
Moare papa Clement al VII-lea.
Cardinalul Farnese este ales papă, sub numele de Paul al III-lea.
Apare prima ediție a lucrării lui Jean Calvin : *Institution Chrêtienne*.

1534—1536 Apare prima ediție a cunoscutelor *Ragionamenti (Discuții)*, una dintre cele mai răspîndite opere ale lui Pietro Aretino.

1535 Moare poetul Francesco Berni.

1536 Carol Quintul, atacat de Aretino în *Pronosticul* anului 1534, îi fixează o pensie de două sute de scuzi; nu trece mult și Francisc I, regele Franței, îi stabilește și el o pensie de patru sute de scuzi anual. Notăm, în treacăt, că pensii de valoare mai mică mai primea Aretino și de la marchizul del Vasto, de la ducele de Urbino și de la alți principi și seniori.
Tot în acest an, Pietro Aretino primește în casă, cu rolul de copist și de secretar, pe un anume Nicolò Franco, originar din Benevento, care l-a ajutat mai ales la strîngerea materialului necesar pentru întocmirea operelor cu caracter religios.

Se naşte Adria, fiica lui Pietro Aretino şi a Caterinei Sandella.

Pietro Aretino începe tipărirea *Scrisorilor*. Volumul, apărut însă de-abia în 1538, cunoaşte un imens succes editorial, fiind, de altfel, şi prima culegere de scrisori în italiană, tipărită în veacul al XVI-lea.

Un anume Fortunio Spira, literat din Viterbo, publică o mai mult decît defăimătoare *Vita di Pietro Aretino (Viaţa lui Pietro Aretino)*, pe care nu o semnează, dar în care declară că majoritatea relaţiilor compromiţătoare în legătură cu „divinul" i-au fost comunicate de însuşi secretarul acestuia, Nicolò Franco. Sigur că în urma scandalului izbucnit, Pietro Aretino se desparte de secretarul său, iar acesta publică, în noiembrie acelaşi an, aşa-numitele *Pistole volgari (Scrisori în limba italiană)* cu intenţia de a se lua la întrecere, în privinţa talentului scriitoricesc, cu fostul său patron. Ura nu se potoleşte nici în 1539, cînd un alt elev al lui Aretino, Ambrogio degli Eusebi, indignat din pricina calomniei maestrului său, îi străpunge obrazul lui Nicolò Franco cu un pumnal.

Moare marele gînditor Erasmus din Rotterdam.

Moare Francesco Sforza, ducele Milanului.

Apare lucrarea lui Francesco Guicciardini : *Storia D'Italia (Istoria Italiei).*

1540 Moare istoricul Francesco Guicciardini.

1541 În Florenţa ia fiinţă „Academia fiorentina", avînd drept scop apărarea şi ilustrarea limbii toscane.

Soliman al II-lea, „Magnificul", năvăleşte în Ungaria şi ocupă Buda.

1542—1546 Pietro Aretino scrie şi publică ultimele trei comedii : *L'Ipocrito ; La Talanta ; Il Filosofo* şi tra-

gedia *Orazia*. (Între 1534 și 1543 și-a tipărit lucrările cu caracter religios.)

1543 Pietro Aretino publică *Cărțile de joc vorbitoare*. Însoțindu-l pe Guidobaldo della Rovere, duce de Urbino, trimis de venețieni să-l întîlnească și să-l onoreze pe împăratul Carol Quintul — cu prilejul trecerii acestuia prin ținutul Veronei — Aretino este invitat de către împărat să călărească în dreapta sa și are cu acesta o îndelungată convorbire intimă, de care va face mare caz în scrisorile sale, amintindu-o cu îngîmfată satisfacție.

Apare lucrarea lui Copernic : *De revolutionibus orbium caelestium (Despre mișcările corpurilor cerești)*.

1544 Se naște poetul Torquato Tasso, autorul vestitei epopei *Gerusalemme Liberata (Ierusalimul liberat)*. Va muri în 1595.

1545 Încep lucrările Conciliului ecumenic din Trento.

Moare poetul francez Clément Marot (născut în 1496).

1547 Se naște marele scriitor spaniol Cervantes.

Moare poeta Vittoria Colonna.

Moare Francisc I, regele Franței ; se urcă pe tron fiul său, Henric al II-lea, căsătorit cu Caterina dei Medici.

1549 Moare Margareta de Angoulême (sau de Valois), regină a Navarei și soră a regelui Francisc I al Franței. Remarcîndu-se ca protectoare a oamenilor de litere ai vremii sale, Margareta de Valois este și autoarea culegerii de povestiri intitulată *Heptameronul*. (S-a născut în anul 1492).

Moare papa Paul al III-lea Farnese.

1550 Conclavul îl alege ca papă, sub numele de Iuliu al III-lea, pe cardinalul Del Monte, originar din Arezzo.

1550 Aretino caută să folosească prilejul, trimițîndu-i noului papă scrisori și un sonet laudativ.

Se naște pictorul El Greco.

1552 Carol Quintul asediază orașul Metz.

1553 Pietro Aretino vizitează Roma, pentru a se închina în fața papii Iuliu al III-lea. Se bucură de o primire triumfală. Circulă zvonul că papa ar dori să-l înalțe la demnitatea de cardinal. „Este un zvon mincinos", declară „Biciul principilor".

Moare François Rabelais.

La Geneva, Michel Servet este ars pe rug, din ordinul lui Calvin.

1555 Pietro Strozzi este înfrînt de armatele spaniole, iar Siena capitulează. Florența își întinde stăpînirea peste toată Toscana.

1556 *21 octombrie* Pietro Aretino moare, în urma unui atac de apoplexie.

St. C.

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Se știe că orice selecție, indiferent că privește opera unuia sau a mai multor scriitori, îl reprezintă, într-un anume fel, și pe cel care a făcut-o, ca înfățișînd, o dată cu textele alese, și gustul, preferințele, ori îndatoririle sociale ale acestuia din urmă. Din acest punct de vedere, selecția trebuie să însemne deci și un act critic, legat nemijlocit de comandamentele epocii în care este săvîrșit, încadrîndu-se în aspirațiile ori slujind idealurile contemporaneității.

Însuflețiți de aceste convingeri, și aflîndu-ne puși în fața vastei opere a lui Pietro Aretino, gîndul ni s-a oprit, aproape fără să vrem, asupra *Scrisorilor*, asupra Teatrului și asupra atît de viului dialog al *Cărților de joc vorbitoare*.

Sigur însă că nu avea rost să traducem toate cele cîteva mii de scrisori adresate de Aretino atîtora dintre contemporanii săi. Multe dintre ele și-au pierdut importanța pe care le-au acordat-o, la vremea respectivă, fie trimițătorul, fie destinatarii, fie cititorii, atunci cînd deveneau publice. În aceste condiții, alegerea noastră a mers în mod deliberat către scrisorile adresate marilor personalități ale epocii, către cele în care autorul lor și-a expus principiile estetice, literare ori politico-sociale și către cele în care tot el și-a dezvăluit cît mai pregnant firea sa atît de frămîntată, atît de aprigă și atît de tandră în același timp. Precizăm însă că, pentru înlesnirea identificării lor, am păstrat numerotația din originalul italian.

În ce privește Teatrul, alegerea *Comediei curților* nu este nici ea întîmplătoare. Dincolo de calitățile ori de lipsurile literare ce i se pot descoperi, comedia aceasta este și un manifest, în care autorul își exprimă nedisimulat ura sa împotriva curților și în deosebi împotriva *curiei* papale, împotriva puternicilor vremii și împotriva pedanților, rupți de natură și de popor.

Cît despre *Cărțile de joc vorbitoare*, dialog plin de viață și de spirit, în care Aretino își arată în atîtea locuri darurile sale de mare povestitor, de admirabil portretist și de subtil psiholog, să sperăm că cititorii vor valida includerea sa în această selecție, apreciindu-l la justa valoare pe acest strălucit — iar la noi atît de puțin cunoscut — scriitor italian.

TRADUCĂTORUL

CĂRŢILE DE JOC VORBITOARE

DIALOGUL

în care CĂRȚILE DE JOC *stau de vorbă cu* PADOVANUL, *în Florența*

PADOVANUL, CĂRȚILE DE JOC

PADOVANUL : Hei, ian te uită ce neorînduială și cît de învălmășite sînt cărțile astea de joc ; fără îndoială că diavolul, cînd a dat peste ele, le-a răvășit în așa fel încît ar fi curată pierdere de vreme să m-apuc să le strîng la loc.

CĂRȚILE DE JOC : Ne bîrfești atît de rău încît, dacă lipsa de recunoștință ar fi ceva nou, noi, care te-am făcut om, ar trebui să te socotim de-a dreptul nerecunoscător.

PADOVANUL : Vai, Doamne, cărțile de joc vorbesc.

CĂRȚILE DE JOC : Lasă, lasă, pe om nu-l poți cunoaște cît timp n-ai de-a face cu el.

PADOVANUL : De ce vorbiți astfel ?

CĂRȚILE DE JOC : Fiindcă deși te-ai născut într-o vreme în care, văzîndu-se tot timpul mii și mii de minuni, oamenii nu se mai miră de nimic, tu rămîi cu gura căscată în fața unei învălmășeli.

PADOVANUL : Așadar, lucrurile de astăzi vorbesc întocmai ca-n basme, ca pe vremea cînd zburau cosoarele ?

CĂRȚILE DE JOC : Tare ne mai mirăm auzindu-l cum ne întreabă, șovăitor, dacă nu cumva se mai poate petrece și astăzi ceea ce-a fost altădată, tocmai pe

unul care, în privința citatelor din Scripturi, arată măcar înțelegere, dacă nu chiar știință de carte.

PADOVANUL : E oare cu putință să vă treacă prin minte că un om ca mine ar putea crede că usturoiul și ceapa au limbă, cum trăncănește povestea cu Carnavalul și cu Păresimile ?

CĂRȚILE DE JOC : Apropie-te însă de cineva care s-a înfruptat din așa ceva și dacă n-o să spună, fără să ți-o spună : ferește-te că duhnesc, să nu spui că nu ți-am spus-o.

PADOVANUL : Asta așa e.

CĂRȚILE DE JOC : Cînd neștiința nu e prefăcută, experiența celorlalți are toată grija să o îmbibe cu pilde, pînă cînd ea devine în stare să judece.

PADOVANUL : Dați dovadă de idei înflăcărate.

CĂRȚILE DE JOC : Tu, Padovanule, ești în stare doar să ne faci, dar nu și să ne cunoști.

PADOVANUL : Ba, dimpotrivă, mă pricep mai bine să vă cunosc decît să vă fac și, cu toate astea, nu înghit aiurelile voastre : și greșește cel ce nu crede că Satana, după ce v-a zămislit, are mai departe de-a face cu voi.

CĂRȚILE DE JOC : Prost lucru e să răpești cuiva însușirile vrednice de laudă și virtuțile, ca să le pui pe seama stricăciunii diavolilor.

PADOVANUL : Cum de-ați fi în stare să spuneți asemenea vorbe, dacă n-ați fi o născocire a lui Ucigă-l-toaca ?

CĂRȚILE DE JOC : Stai jos puțin.

PADOVANUL : Stau.

CĂRȚILE DE JOC : După ce-am terminat cu grija de-a te îmbogăți, trudim cu plăcere spre a te învăța mai departe, și mai ușor ne este nouă să-ți făgăduim asta, decît ți-ar fi fost ție să trăiești fără bunăvoința noastră.

PADOVANUL : Că este neapărat nevoie să te naşti norocos, o dovedeşte binele pe care, fără să-l cer, mi-l oferiţi.

CĂRŢILE DE JOC : Cine se recunoaşte dator începe să scape de datorie.

PADOVANUL : Sibilele înseşi n-ar vorbi cu atîta înţelepciune.

CĂRŢILE DE JOC : Pentru ca tu să nu mai cazi niciodată în primejdia de a te minuna la auzul spuselor noastre adînci şi atît de felurite, trebuie să afli că numai soarele, care are de-a face cu toate aşezările de pe lume, de-abia dacă ştie ceea ce ştiu pînă şi încălţările noastre ; asta vine însă din faptul că ne întîlnim cu toate neamurile de oameni, iar cine vrea să facă o apropiere potrivită trebuie să spună că singură piinea se poate lua la întrecere cu noi în privinţa familiarităţii cu întreaga omenire : şi aşa cum doctorii, teologii, filozofii, gentilomii, cavalerii, seniorii, conţii, marchizii, ducii, regii, împăraţii şi alţii de alte soiuri se hrănesc cu ea, tot astfel, aceleaşi felurite soiuri de oameni umblă şi cu noi ; şi după cum substanţa piinii hrăneşte pe cei despre care am vorbit, tot astfel firea persoanelor care ne mînuiesc rămîne în noi, din care pricină sîntem cînd darnice, cînd zgîrcite, cînd prietenoase, cînd furioase, cînd tăcute, cînd flecare, cînd glumeţe, cînd morocănoase, cînd atotştiutoare, cînd neroade.

PADOVANUL : Fiindcă lucrurile pe care le-ating cameleonii împrumută culoarea acestora, sînt încredinţat că şi voi deveniţi ceea ce vă silesc să deveniţi mintile, firile, obiceiurile celor ce se îmbată sorbind din butiile pline cu hachiţele voastre.

CĂRŢILE DE JOC : În privinţa cameleonilor, ai grijă, fiindcă ei împrumută culorile lucrurilor, iar nu lucrurile pe cele ale cameleonilor.

PADOVANUL : Dacă astfel stau treburile, fie şi-aşa.

CĂRȚILE DE JOC : Vorbești frumos.

PADOVANUL : Acum, de vreme ce (datorită vouă), pot sta luni întregi — și nu zile — fără să lucrez, vă rog ca, în schimbul trudei cheltuite de mine pentru a vă înfrumuseța ca pe niște tinere căsătorite, să aveți bunătatea să-mi povestiți de unde vă trageți începutul : de nu, voi crede din nou că v-a zămislit Lucifer, pentru a pune stăpînire pe trupurile și pe sufletele atît ale bărbaților cît și ale femeilor.

CĂRȚILE DE JOC : Fiindcă cererea ta izvorăște dintr-o dorință cinstită, îți vom spune că ne-a descoperit Palamedes [1], în timpul asedierii Troiei.

PADOVANUL : Fiindcă nu vă trageți din Belzebut, obîrșia voastră nu putea să fie legată decît de un grec, ceea ce e tot una cu a vă fi zămislit însuși Iadul, dacă nu chiar mai rău. Grecoaice, ai ? Grecoaice, nu-i așa ?

CĂRȚILE DE JOC : Asemenea conducător de oști a fost născocitorul nostru, și nu ne-a născocit fără un motiv însemnat.

PADOVANUL : Eu unul socot că motivul ce l-a îndemnat să vă născocească își are începutul în pizma, în ciuda și în nerăbdarea care-l împingeau spre tulburarea liniștii omenești ; și v-a făcut, pentru ca ceilalți să se deprindă cu nebunia, cu deznădejdea și cu spînzurătoarea.

CĂRȚILE DE JOC : Cine gîndește astfel poate să creadă și că văzduhul și pămîntul există numai ca izvor de primejdii și ca loc de îngropăciune. Cîte lucruri nu par rele după nume și se dovedesc a fi bune prin urmările lor, dîndu-ți seama că-ți folosesc tocmai cînd te-ai încredințat că sînt vătămătoare. Iată cuțitul, care stă pe masă, și otrava, cu care se fac leacurile ; și totuși, cel dintîi, deși știe să rănească, slu-

[1] Erou grec, participant la războiul troian. Omul de încredere al lui Menelaos.

jește la tăiatul cărnii, iar cealaltă, deși obișnuiește să ucidă, vindecă bolile.

PADOVANUL : N-am ce zice.

CĂRȚILE DE JOC : Tocmai de aceea ai încredere în noi și nu te îndoi că am fost scornite de Palamedes anume pentru ca nesfîrșita mulțime de ostași, care urmau să stea șapte ani la asediu, să nu se molipsească de lenevoasa nepăsare a ședерii pînă într-atît încît reluarea armelor să li se pară mai grea decît i se pare înapoierea la trudă celui care a stat să se odihnească o bucată de vreme : așa spun pedanții, dar nouă ni se pare că a făcut asta pentru ca inimile tovarășilor de arme să fie ținute tot timpul treze și înflăcărate.

PADOVANUL : Și pentru a ține oștirea trează și gata de luptă nu se putea duce cu închipuirea la altceva decît la născocirea jocului ? Nu existau oare aruncarea suliței, săritul într-un picior, alergarea cu premii și jocurile cu armele ?

CĂRȚILE DE JOC : Acestea sînt scorneli de-ale celor cărora le plac întrecerile din dragoste, în care cei ce se fandosesc dau dovadă de sprinteneală, de hotărîre, de frumusețe și de viață strălucită, un meșteșug al celor la care precumpănesc atenția, agerimea de minte, judecata și experiența învățăturii.

PADOVANUL : Sînteți oare chiar atît de năzdrăvane ?

CĂRȚILE DE JOC : Încă mai mult.

PADOVANUL : Aș vrea s-o aud și p-asta.

CĂRȚILE DE JOC : Află că, dincolo de orice altceva, două sînt idealurile care se potrivesc în chip deosebit cu idealurile noastre. Unul ne cere să primim liniștite fericirea biruinței, iar celălalt să îndurăm nenorocirea pierderii ; și nu încape îndoială că însușirile noastre se trag de la armată, întrucît aceeași înțelepciune și aceeași cutezanță care se arată în cîștigarea biruințelor și în primirea înfrîngerilor trebuie

dovedite şi în clipele de fericire sau de nenorocire ce intervin cu prilejul bătăliilor noastre ; reiese, deci, că toţi partizanii noştri îşi pot afla singuri adevărata osîndire şi adevărata mîntuire.

PADOVANUL : Ha, ha, ha.

CĂRŢILE DE JOC : De ce rîzi ?

PADOVANUL : Fiindcă vă lăudaţi că îi puteţi trimite pe cei îndrăgostiţi de farmecele voastre în rai sau în iad.

CĂRŢILE DE JOC : Dacă tu ai şti cît de meritoasă este statornicia care nu se îngîmfă în cursul întîmplărilor prielnice, şi cît de plăcută este răbdarea care nu se risipeşte în cazul unor întîmplări potrivnice, ai preschimba deşertăciunea rîsului în tăcerea admiraţiei.

PADOVANUL : Cum dau cu ochii de duhovnicul meu, o să-i sparg ţeasta cu nodurile degetelor fiindcă pentru o anumé faptă mi-a dat canon, în loc de răsplată. Dacă aţi şti voi, îndrăgitele mele cărţi, bunele mele cărţi, frămîntarea în care mă lasă să mă scufund, pe mine, făuritorul vostru, ori de cîte ori îngenunchez la picioarele lui, sînt sigur că dacă un călugăr v-ar folosi vreodată drept carte de rugăciuni, l-aţi face să-şi piardă vederea.

CĂRŢILE DE JOC : Şi ce e el în stare că croncăne în legătură cu asta ?

PADOVANUL : Spune că, făurindu-vă pe voi, dau cale liberă înjurăturilor, hoţiilor, înşelăciunilor, lăcomiei, desfrîului, călcărilor de jurăminte, prefăcătoriilor, minciunilor, tulburărilor, duşmăniilor, cruzimilor, diavolului, tălpii iadului, fantasmelor, vrăjitoarelor strînse în sobor.

CĂRŢILE DE JOC : Am vrea să ne spună dumnealui care sînt meşteşugurile alea care n-aduc cu ele asemenea blestemăţii şi născociri. Negustoria, de pildă, este un lucru criminal, tîlhăresc, viclean, hoţesc, ipocrit,

idiot, obraznic, de nesuferit, ticălos, neomenos, laș, mincinos și josnic ; și, cu toate astea, cînd te îndeletnicești cu ea cum se cuvine, arată întocmai cum o doresc cei de treabă.

PADOVANUL : Frumoasă cuvîntare.

CĂRȚILE DE JOC : Cine-o să spună că prudența nu-i una dintre cele dintîi virtuți ? Și fiind astfel, cine-o să spună că ea, care — între noi, cărțile — este cea mai de seamă, se chinuie din nesocotința altora ? Sînt dobitoci necioplițiși nu ființe nobile cei care, jucînd, își sfîșie inima din ei cînd pierd. Dacă i se scufundă corabia încărcată, negustorul, după ce strînge din umeri, trebuie să caute să meargă mai departe cu arvunele asupra negustătoriilor viitoare, iar, în caz că marea i-ar înghiți capitalul, să aibă grijă ca răbdarea să-i slujească drept credit ; potrivit cu pilda aceasta, ar trebui să rămînă liniștit oricine se curățăcu desăvîrșire la joc, punînd pierderea pe seama întîmplării, cu atît mai mult cu cît jucătorul are, oricum, și o oarecare plăcere, pe cînd cel care negustorește este lipsit de orice distracție.

PADOVANUL : Vreți să spuneți că acela care s-a bucurat o dată nu s-a chinuit veșnic și că cel care s-a chinuit veșnic nu s-a bucurat niciodată ?

CĂRȚILE DE JOC : Ne-ai corectat cu haz, voind noi să dovedim că e mai bine să rămîi lefter, jucînd, decît falit, făcînd negustorie ; căci ruinîndu-l pe careva, cărțile i s-au arătat uneori în toată frumusețea lor, în timp ce negustoria, prăbușindu-l pe cîte unul, nu i-a arătat niciodată vreun lucru frumos.

PADOVANUL : Ați lămurit totul în chip minunat.

CĂRȚILE DE JOC : E sigur că figurile noastre odihnesc vederea, pe cînd partidele de mărfuri o slăbesc.

PADOVANUL : Este, deci, mai folositor jocul de cărți decît negustoria ?

CĂRȚILE DE JOC : Fără îndoială !

PADOVANUL : Tocmai mă gîndesc.

CĂRȚILE DE JOC : La ce ?

PADOVANUL : La lucrurile la care nu m-am gîndit mai mult decît voi.

CĂRȚILE DE JOC : Bine faci.

PADOVANUL : Și este tocmai ceea ce n-am putut pricepe în mișcările voastre.

CĂRȚILE DE JOC : Inima celui care discută despre probleme importante se bucură nespus de puterea minții, izvoditoarea gîndurilor ce desemnează lucrurile, pe care le exprimă apoi vorbirea, în caz că acela care-l ascultă lasă să se vadă cu inteligență că a priceput sensul ideilor pe care el se pregătește să le exprime.

PADOVANUL : Vorbirea asta aleasă ați furat-o de la vreun jucător savant ?

CĂRȚILE DE JOC : Ai ghicit.

PADOVANUL : Ca să ne întoarcem la cele ce gîndeam eu, voi spune că vă trageți fără îndoială din ostași ; și tocmai de aceea, fiindcă am fost în război, gîndesc în sinea mea că prin înțelepciunea cu care sînteți înzestrate semănați cu cei ce îl comandă, iar prin cutezanță, cu cei ce îl fac.

CĂRȚILE DE JOC : Binecuvîntat fie folosul pe care l-ai avut, îl ai și îl vei avea de pe urma noastră și trăiască în veci numele tău, prin faptele noastre, așa cum piere cel al principilor, prin blestemățiile lor.

PADOVANUL : Și, ca să se vadă că nu vorbesc în vis, vreau să aveți bunătatea de-a asculta din parte-mi ceea ce-ar trebui s-aud eu de la voi, și vă cer asta ca pe-o favoare, pentru fericirea pe care-o voi simți știind că v-am mulțumit în această privință.

CĂRȚILE DE JOC : Mulțumirea, dimpotrivă, ne-o vei da tu nouă, căci lămurindu-ne ceea ce vrei să ne lămurești, vom rămîne la părerea ta, cu condiția ca și tu să cauți să rămîi la a noastră ; fiindcă se cade ca ipo-

critul, cînd vrea să treacă drept sfînt, să facă dovada bunătății pe care i se pare c-o are, folosindu-se de învățătura sa și nu de cea a fățarnicilor ce cred în el.

PADOVANUL : Iată că tac.

CĂRȚILE DE JOC : Tu, care poate c-ai fost în război dintr-o nenorocire, nu te potrivești cu noi, care ne aflăm tot timpul în luptă.

PADOVANUL : Așadar, voi și cu soarele vă luați împreună la întrecere în privința virtuții ?

CĂRȚILE DE JOC : Cine nu știe asta ?

PADOVANUL : Și după cum el este aiurea ca și-aici, și aici ca și-aiurea, tot astfel esența voastră se împarte prin ea însăși, rămînînd întreagă.

CĂRȚILE DE JOC : Mîinile care ating moscul, prind de îndată mirosul acestuia : spunem asta, părîndu-ni-se că nici n-ai apucat să ne-auzi vorbind și ai și devenit elocvent.

PADOVANUL : Iată de ce se cuvine ca oamenii să vă socoată de origină cerească.

CĂRȚILE DE JOC : Ai arătat înțelegere tocmai cînd ne ardea dorința de a-ți explica adevărul unei asemenea afirmații ; iată de ce, înainte de a intra în miezul lucrurilor, vom spune două vorbe în legătură cu asta.

PADOVANUL : Spuneți.

CĂRȚILE DE JOC : Îndată ce sus-zisul Palamedes, una dintre căpeteniile poporului din Argos, ne-a născocit, și Cerului, și Pămîntului, și Iadului li s-a părut că totul se făcuse cu dezlegarea lor.

PADOVANUL : Mai că v-am prins cu șoalda.

CĂRȚILE DE JOC : La liturghie, cel ce dă răspunsurile trebuie să facă asta fără să se atingă de partea celui care slujește.

PADOVANUL : Prinzînd imediat ceea ce vreți să-mi spuneți, aproape că mi-am uitat de tagma jucătorilor ; dar înainte ca voi să pomeniți de iad, de cer și de pămînt, mi-au și venit în minte tarocurile și cele-

lalte figuri, despre care să-mi spuneți voi sub ale cui ordine se află.

CĂRȚILE DE JOC : Martorii adevărului, pe care ți-i vom face cunoscuți.

PADOVANUL : Vă cred.

CĂRȚILE DE JOC : Și ca s-ajungem acolo unde se vede că însuși cerul a îngăduit o atît de frumoasă născo-cire, iată că martori în această privință sînt plane-tele și semnele aflate pe tarocuri și pe celelalte figuri.

PADOVANUL : Iertați-mă dacă vă întrerup vorba.

CĂRȚILE DE JOC : N-ar fi în stare să ne-o întrerupă nici măcar omenirea întreagă, în ciuda furiei, în ciuda nerăbdării, în ciuda lăcomiei cu care ne ames-tecă, ne frămîntă și ne împarte tot timpul.

PADOVANUL : Voiam să spun că auzindu-mă trăncă-nind atît de tare, un sofist ar putea dovedi că niște cărți de soiul vostru nu sînt cărți, părîndu-i-se că e vorba de cu totul altceva.

CĂRȚILE DE JOC : Celui care ar vrea să se lege de noi din această pricină, nu i-ar fi deloc greu să desco-pere lipsuri pînă și soarelui — care ne seamănă, cum ai și priceput — și ar putea să susțină că lumina cu care acesta răsare într-un loc sau într-altul nu ar fi la fel cu aceea care îi scînteiază în ochi.

PADOVANUL : Ce mi-e dat să aud ?

CĂRȚILE DE JOC : Așa cum el se arată pe jumătate sau în întregime, iar după ce se împrăștie în nu știm cîte locuri se întregește din nou într-un singur soare, tot astfel și noi, rupte din trup, dar rămînînd strîns unite cu el, sîntem o apă și-un pămînt cu fîrtatul nostru drag ; iar asta se dovedește atunci cînd unii scot dintre noi tarocurile, pentru jocul ce se cheamă *al capcanei*, iar apoi ne scot din capcană, ca să joace și cu tarocurile.

PADOVANUL : Și ce-i cu asta ?

CĂRȚILE DE JOC : Este, căci există și cărți, și tarocuri, și tarocuri, și cărți, după pofta inimii.

PADOVANUL : Aveți în voi ceva de hermafrodit.

CĂRȚILE DE JOC : Oricum ar fi, socotește-ne cărți de joc ; și chiar dacă ne vezi mai multe sau mai puține, ia-ne totuși drept cărți ; căci și fazanul, fie că guști din pieptul, din tîrtița sau din pulpele lui, tot aceeași carne rămîne.

PADOVANUL : Nu puteți fi contrazise.

CĂRȚILE DE JOC : În legătură cu amestecul cerului în numărul nostru, e limpede că aici, pe pămînt, nu se sparge nici măcar un pahar fără îngăduința Celui ce sălășluiește acolo, sus.

PADOVANUL : Și de ce asta ?

CĂRȚILE DE JOC : Du-te de-ntreabă Racul, Săgetătorul, Peștele, Leul, Cumpăna, Capricornul, Gemenii, Taurul, Fecioara, Berbecul, Scorpionul și Vărsătorul, care-au ajuns să-și vadă chipul pe tarocuri și pe celelalte cărți, poate pentru ca mințile celor ce le învîrtesc printre degete...

PADOVANUL : Să ciugulească grație celor din *celi celorum* [1].

CĂRȚILE DE JOC : Ba bine că nu.

PADOVANUL : Ha, ha, ha, ha.

CĂRȚILE DE JOC : Chiar și soarele, chiar și luna, chiar și stelele au ținut să fie pictate, pentru a arăta că jocul este o îndeletnicire de zi și de noapte, a oricui, pretutindeni.

PADOVANUL : Fiindcă aveți bunătatea să-mi vorbiți despre toate, lămuriți-mă și ce caută dreptatea și îngerul într-o asemenea cîrdășie ?

CĂRȚILE DE JOC : Iată c-ajungem la ale noastre, iată că vorba începe să aibă un șir. Spunem asta și ca să cinstim rostul hărăzit nouă de către ceruri, și întru

[1] Înaltul cerurilor (lat.).

ruşinarea celor care ne urăsc, ne calcă în picioare şi ne ard.

PADOVANUL : Doamne-sfinte, vai de cei care fac paharele, dacă servitorii sau jupînesele care le spală sau le pun la masă ar face asta cu grijă ; furia, nebunia şi disperarea care îi fac pe alţii să vă ocărască sînt izvorul avuţiei mele. Aşa că fie-vă de-ajuns faptul că neghiobii care-şi varsă focul pe voi sînt pedepsiţi prin aceea că trebuie să vă înlocuiască, aidoma alchimiştilor cînd îşi fac la loc cuptoarele pe care le distrug.

CĂRŢILE DE JOC : Asta ne e toată răzbunarea.

PADOVANUL : Să ne întoarcem la treburile noastre.

CĂRŢILE DE JOC : Dreptatea şi îngerul de care vorbeşti tu sălăşluiesc printre noi, în cea mai mare taină : sînt deci cei care ne arată cum trebuie să te fereşti de minciună pînă şi în lucrurile care aproape că nu pot fi săvîrşite fără înşelăciune ; iar aceasta înseamnă fericirea care se capătă îndurînd tot ce este supus forţelor nenorocirilor.

PADOVANUL : Vai, drăguţelor !

CĂRŢILE DE JOC : Iar pentru a termina cu rîsetele în care ai izbucnit, auzind că mîntuirea şi osînda veşnică îşi găsesc împlinirea în noi, îţi jurăm că nici un om de seamă şi nici un soi de fiinţe drepte nu au parte de o desăvîrşire egală cu aceea care-i face să strălucească pe cei care rabdă fără să crîcnească atunci cînd pierd ; o asemenea suferinţă este mai preţioasă decît cea pe care-o vor fi înfruntat vreodată unii din cei ce s-au prăbuşit.

PADOVANUL : Chiar aşa să fie ?

CĂRŢILE DE JOC : Pe tăbliţele care vorbesc despre corupţia publică stă scris că virtutea ce întăreşte sufletele celor căzuţi în necaz a fost smulsă din inima unuia care, pe lîngă avere, credit, nevastă, copii şi credinţă, şi-a jucat şuviţele bărbii, firele de păr din gene,

dinții din gură, unghiile mîinilor și părul din cap, iar asta a făcut-o fără certuri, fără gălăgie, fără durere, fără supărare, fără blesteme, fără suspine.

PADOVANUL : Și voi credeți asta ?

CĂRȚILE DE JOC : Da.

PADOVANUL : Să fiți sănătoase.

CĂRȚILE DE JOC : Ce s-a întîmplat ?

PADOVANUL : O să v-o spun, bătîndu-mi joc de înclinarea voastră spre răbdare, pe care n-o poți găsi nici măcar în sufletele cele mai răbdătoare : și atunci, dacă n-o poți găsi, cum vreți ca alții să se poată împodobi cu ea prin mijlocirea voastră ?

CĂRȚILE DE JOC : Nu spune că e de negăsit, căci ai dovedi neștiință, și gîndește-te la acela care, după ce și-a jucat pînă și cămașa de pe el, a plecat ca și cum ar fi cîștigat ; iar dacă îți vei scormoni memoria, îți vei aduce aminte de unul care, rămînînd dezbrăcat, cînta și rîdea ; și se întîmplă că, deși se căia, părerea de rău izvora nu din faptul că jucase, ci din acela de-a nu mai avea cu ce să joace.

PADOVANUL : Nici eu nu spun altceva.

CĂRȚILE DE JOC : Să aducem în fața ochilor minții un pustnic zelos întru pocăință și un nobil cartofor, scufundat în joc, și să cîntărim, cu dreaptă judecată, situația unuia și faptele celuilalt : să cîntărim bine, iar apoi să stabilim care din ei este mai statornic.

PADOVANUL : Sfinția-sa ar ieși deasupra.

CĂRȚILE DE JOC : Dimpotrivă.

PADOVANUL : Se poate ?

CĂRȚILE DE JOC : Uită-te la călugăr, cu frînghia de penitență în pumn, și la nobil, cu cărțile în mînă.

PADOVANUL : Mă uit.

CĂRȚILE DE JOC : După ceea ce ți se pare că vezi, compară scurtimea suferințelor Sfinției-sale cu lungimea calvarului Noblețe-sale.

PADOVANUL : Vă închipuiți voi c-am să cred că martirajul unuia care-și biciuie toată ziua trupul se potrivește cu plăcerea celui ce stă tot timpul jos ?

CĂRȚILE DE JOC : Nu.

PADOVANUL : Și atunci ?

CĂRȚILE DE JOC : Să nu socotești o distracție zelul celui care joacă, fără să se miște vreodată din loc, cîte-o jumătate de săptămînă și chiar cîte-o săptămînă întreagă ; din pricina asta, rîia nu-l mănîncă, iar purecii nu-l pișcă, fiindcă nu simte nici mîncărimea, nici pișcăturile. Ba îți spuneam și că nu scuipă și nu-și suflă nasul, ca să nu-și piardă vremea cu altceva decît cu jocul.

PADOVANUL : Astea sînt apucături vechi de-ale jucătorilor.

CĂRȚILE DE JOC : Ar fi ceva nou dacă ne-ai spune c-ai văzut un pustnic biciuindu-se stăruitor tot atîtea ceasuri.

PADOVANUL : Dar ce fel de sînge au, surioare dragi, cei chinuiți de joc ?

CĂRȚILE DE JOC : Nu știi oare că suferința cu dureri lăuntrice e mai nemiloasă decît cea cu bubulițe pe dinafară ?

PADOVANUL : Ba știu.

CĂRȚILE DE JOC : Și-atunci, ia gîndește-te și vezi dacă-ți poți închipui o suferință mai mare decît aceea pe care o îndură cel care n-are vreme să-și golească nici burta, nici bășica, deși simte o nevoie ucigătoare s-o facă.

PADOVANUL : Cu asta nu e de glumit.

CĂRȚILE DE JOC : Dacă pustnicul ar fi înțețit de asemenea nevoi în timpul canonului, sîntem sigure că el, fără nici o oprelişte, și-ar pune jos gîrbaciul, spunînd : Iartă-mă, frățioare, pînă-mi fac nevoile. Dar jucătorul stă acolo, neclintit, cu răbdarea unei

statui nesimțitoare, astfel că cele firești, care-ar vrea să se scurgă, nu cutează s-apuce pe căile obișnuite.

PADOVANUL : Sărăcuțele.

CĂRȚILE DE JOC : Și ce să mai spunem despre foamea și despre somnul care-l nimicesc, mistuindu-l, și îl mistuie, nimicindu-l ?

PADOVANUL : Am spune multe, dacă suferințele pricinuite de amîndouă nu i-ar chinui în egală măsură și pe pustnici.

CĂRȚILE DE JOC : Cînd unul dintre aceștia simte că-i e foame nu mai tînjește după somn, iar cînd se bucură de somn, nu mai simte că-i e foame. Dar jucătorul, deși năpădit atît de o suferință cît și de cealaltă, fără să se lase scos din fire nici de una, nici de alta, se ocupă de noi, din tot sufletul, lucru pe care pustnicii nu-l fac în timp ce se biciuie.

PADOVANUL : Și din ce pricină ?

CĂRȚILE DE JOC : Fiindcă ipocrizia, iar nu cucernicia, e toată năzuința lor.

PADOVANUL : A celor răi, nu-i așa ?

CĂRȚILE DE JOC : O știi prea bine.

PADOVANUL : Hai să vorbim cinstit.

CĂRȚILE DE JOC : E totuși ciudat să vezi, la joc, un ostaș care, îmbrăcat de vară în miez de iarnă, ajunge, frămîntîndu-se din pricina pierderii, să nădușească în plin ianuarie.

PADOVANUL : Văzut și răsvăzut.

CĂRȚILE DE JOC : Ți se pare oare că se întîmplă la fel și cu rugăciunile pustnicilor ? Și că asprimea postului și trezia vegherii se strecoară în plămîn cu ascuțimea frigului care-i îngheață celuilalt mucii ce-i ies din nas, aidoma țurțurilor ce atîrnă sub streșini ? Într-o astfel de împrejurare, vîntul care suflă îi arde ostașului mădularele în asemenea chip încît îți e mai mare mila să-l vezi, iar dacă la pierderea banilor — cîștigați cu răniri și cu omoruri — mai adaugi și o atît

de mare suferință (pe care el o îndură cu o răbdare desăvîrșită), cine e cel care îl egalează ca merit?

PADOVANUL : Nimeni.

CĂRȚILE DE JOC : Nu mai vorbim deci despre asta, și, tăcînd, nu ne învinovăți dacă ieșim din tipicul celor care fac Dialogurile, căci mîndria noastră este săritul de la un lucru la altul, dînd frîu liber toanelor ce frămîntă gîndurile adepților noștri, care joacă după cum li se cîntă. Dar despre ce vorbim noi oare? Ni se pare acum că urmărim pricina pentru care cerul, interesat în treburile noastre, ne-a îndrumat să încurcăm mai departe lumea.

PADOVANUL : Urmăriți-o.

CĂRȚILE DE JOC : Lumea pe care tu ți-o închipui prin noi mărturisește universalitatea jucătorilor și însușirile frămîntărilor lor.

PADOVANUL : Cine s-ar fi gîndit vreodată la asta?

CĂRȚILE DE JOC : În chip alegoric, ne-a crescut Pluton, la sînul său și în sălașul său; tîrască-l însă, tot el, în iad, pe oricine se abate de la prudența, de la cumpătarea și de la tăria înfățișate de cărțile de joc.

PADOVANUL : Întocmai.

CĂRȚILE DE JOC : Carul triumfal înseamnă biruința ce se cîștigă în încăierările jocului.

PADOVANUL : Ce lucruri!

CĂRȚILE DE JOC : Moartea înseamnă neliniștea celui care joacă și rămîne lefter.

PADOVANUL : Chiar așa.

CĂRȚILE DE JOC : Nebunul înfățișează prostia celor ce deznădăjduiesc din pricina asta.

PADOVANUL : Curată nerozie.

CĂRȚILE DE JOC : Trădătorul e cel care-i lovește pe cei înșelați.

PADOVANUL : Să vezi și să nu crezi!

CĂRȚILE DE JOC : Papa înfățișează credința nestrămutată în joc și sinceritatea celui ce joacă după cuviință.

PADOVANUL : Bravo celui care se poartă astfel !

CĂRȚILE DE JOC : Papessa simbolizează viclenia celor care ne schilodesc ființa cu tot felul de prefăcătorii, care ne falsifică.

PADOVANUL : Poate că întreceți măsura.

CĂRȚILE DE JOC : Împăratul înseamnă legile care țin de joc. În plus, și demnitatea rangului, la care fiecare trebuie să se păstreze pe el însuși.

PADOVANUL : Interpretări înțelepte.

CĂRȚILE DE JOC : Roata învîrtită de mișcările soartei se află printre noi, învăluită într-o taină pe care mulți o văd, dar puțini o pricep și, deși se crede că ea stăpînește totul, nu are nici o putere asupra noastră.

PADOVANUL : Mi-e foarte dragă.

CĂRȚILE DE JOC : Regina reprezintă ființa noastră, stăpînă asupra sufletelor jucătorilor.

PADOVANUL : Firește.

CĂRȚILE DE JOC : E locul să-ți povestesc în legătură cu asta o fabulă mai mult bună decît lungă.

PADOVANUL : Sînt numai urechi.

CĂRȚILE DE JOC : S-a nimerit mai de mult ca Preaînaltul Cer să pună la cale ospățul cel mai strălucit despre care s-a auzit vreodată, de la nunta lui Psiché încoace.

PADOVANUL : Iată-ne ajunși și la pisălogelile istoriei.

CĂRȚILE DE JOC : Nu ți-am spus oare încă de la bun început că nesfîrșita mulțime a celor care ne studiază ne-au dăruit atît de multă minte dintr-a lor încît am ajuns să știm toate cîte pot fi știute ?

PADOVANUL : Ba da, ba da.

CĂRȚILE DE JOC : Și, pentru ca strălucirea ospățului să fie cu adevărat cerească, au fost poftiți la el Ursita, Întîmplarea, Soarta și Destinul.

PADOVANUL : Astea ce hram poartă ?

CĂRȚILE DE JOC : Lor li se pare că sînt buricul pămîntului.

PADOVANUL : Dobitoace !

CĂRȚILE DE JOC : Ăla care se cheamă Destin seamănă la chip cu o piatră de hotar și stă nemișcat în aceeași atitudine, din care nu l-ar clinti nici chiar toți scripeții pe care-i folosește timpul, pentru a trage lumea către sfîrșitul ei.

PADOVANUL : Parcă și văd mutra aia de ciine.

CĂRȚILE DE JOC : E o asemenea pramatie încît nu se clintește, nu se sucește, nu se îndoaie, nu se întinde, nu se ridică și nu se pleacă : își îndreaptă atenția într-o direcție și nu se deosebește cu nimic de un tiran care se încăpățînează s-aducă la îndeplinire ceea ce dorește.

PADOVANUL : Afurisit neam !

CĂRȚILE DE JOC : Ursita seamănă cu un Principe zelos să își înfăptuiască făgăduielile, fie ele drepte sau nedrepte. Iar dacă ți-ai arunca o privire spre ea, ți s-ar părea aci că vezi un bărbier care-și ascute briciul ca să radă, aci un măcelar care-și ascute cuțitul ca să jupoaie.

PADOVANUL : Fugiți de-aici !

CĂRȚILE DE JOC : Este întocmai ca luntrile acelea subțiri, care trec ca un fulger pe canalul cel mare din Veneția și a căror repeziciune arată că-i va răsturna și-i va tîrî sub apă pe cei ce se încred în vîrtejurile acesteia.

PADOVANUL : Zăpăcita.

CĂRȚILE DE JOC : Întîmplarea este un fel de dobitoc istovit, îndărătnic și rătăcitor, în stare să se împiedice în orice fir de iarbă, și care-și dă arama pe față acolo unde l-apucă toanele.

PADOVANUL : Smintita.

CĂRȚILE DE JOC : Ca să nu ne îndepărtăm de subiect, îți spunem mai departe că de îndată ce se aduse dum-

nezeiasca cină, Marte, Mercur, Saturn, Venus și Jupiter, stîrniți de pizma îndepărtării lor din Consistoriul Cărților, ne aruncară pe cîteva dintre noi pe masa daurită, pe care tocmai o goliseră de bucate strădaniile grațiilor cerești.

PADOVANUL : Cu ce scop spuneți că v-au aruncat acolo ?

CĂRȚILE DE JOC : Pentru a face să se încaiere grupurile stelare : și poate că ar fi și izbutit s-o facă, dacă întîmplarea, Destinul, Ursita și Soarta nu ne-ar fi înșfăcat pe loc.

PADOVANUL : Ce pofte !

CĂRȚILE DE JOC : Le venise chef să se distreze, batjocorindu-se între ele.

PADOVANUL : În ce fel ?

CĂRȚILE DE JOC : Îndemnîndu-se la blestemății una pe alta.

PADOVANUL : Și ce s-a întîmplat după asta ?

CĂRȚILE DE JOC : Nenorocirea lor.

PADOVANUL : Doresc să aflu în ce chip.

CĂRȚILE DE JOC : Credința că ar avea și asupra noastră aceeași putere pe care o au, după cît se spune, asupra tuturor celorlalte lucruri, le-a făcut să rămînă ca niște cotofene fără coadă. Și că e-adevărat o dovedește faptul că Destinul nici n-a apucat să ne-amestece de două ori, iar asprimea lui neclintită, cumplită și statornică s-a și preschimbat în gingășie ; și-a învățat nu numai să gonească cu închipuirea, dar și să alerge el însuși ; și n-a existat niciodată un spadasin care să imite un șarpe, așa cum îl imita el, frămîntîndu-se, cînd îi venea o carte prea proastă.

PADOVANUL : Nerodul.

CĂRȚILE DE JOC : Nici Soartei urduroase, chioare, bezmetice, nu-i folosea la nimic să-și tot holbeze ochii, în vreme ce nouă ni se părea că o rănim în suflet arătîndu-ne surde la cererile ei.

PADOVANUL : Vă purtați cu ea după cum merita.

CĂRȚILE DE JOC : Jupîneasa Ursită, care e deasupra tuturor, după voința Domnului, doar că n-a dat cu noi de-a azvîrlita, înfuriindu-se și întreindu-și blestemele, atît de mult a scos-o din fire o întîlnire în care a pierdut cu trei ași.

PADOVANUL : Ghinionistă.

CĂRȚILE DE JOC : Ți-ar fi venit greu să nu zici cine știe ce, văzînd cu ce gesturi nemaipomenite stătea să chibzuiască întîmplarea cea nechibzuită. Vai, cu ce mutră de dulău, vai, cu ce căutătură încruntată își holba ea ochii la noi, văzîndu-ne atît de răutăcioase.

PADOVANUL : Ați tratat-o ca pe un rege, dacă nu v-ați purtat cu ea încă și mai rău.

CĂRȚILE DE JOC : Pînă la urmă, lucrurile au ajuns atît de neplăcute încît ceilalți, tot frămîntîndu-se cu noi, și-au pierdut nădejdea, așa cum și-o pierd cei care înhăitîndu-se cu de-alde noi cad din lac în puț.

PADOVANUL : Haine mai sînteți.

CĂRȚILE DE JOC : La sfîrșit, nemaiputînd să ne sufere, ne-au azvîrlit cît colo, din care pricină vînturile ne-au risipit ca pe niște fulgi. Iar printr-o astfel de faptă au arătat că nu Soarta trebuie să fie bună, ci cărțile cu care joci.

PADOVANUL : Opriți-vă.

CĂRȚILE DE JOC : Ce s-a întîmplat ?

PADOVANUL : S-a întîmplat că nu mai îmi vine să cred ca jucătorii pămînteni să poată avea răbdare, atunci cînd cei cerești n-o au.

CĂRȚILE DE JOC : Îngîmfarea celor ce ne azvîrliră face ca aceasta să pară un lucru de nimic.

PADOVANUL : Comparația îmi leagă limba, ce mi se dezleagă numai ca să vă aduc aminte că-mi povesteați despre uneltirile Soartei, care, în chip cu totul misterios, nu prea are trecere printre domniile-voastre,

CĂRȚILE DE JOC : Noi, care, fiindcă-l lipsim de memorie pe oricine se ține numai de noi, ar trebui să fim însăși ținerea de minte, uitam să-ți atragem atenția că Soarta, deși părtașă la toate faptele omenești, nu te-ar putea sili să faci nimic, căci dacă ar putea s-o facă, nu numai că n-ar suferi să se supună demonului și morții, dar i-ar părea prea puțin chiar stăpînirea asupra lumii și a trîmbițelor cerești.

PADOVANUL : M-ați crede dacă v-aș spune ceva ?

CĂRȚILE DE JOC : O să te credem.

PADOVANUL : După cîte am auzit spunîndu-se, eu unul nu cred că există o altă soartă afară de aceea pe care ne-o alegem noi înșine.

CĂRȚILE DE JOC : Părerea noastră se potrivește cu a ta, deși atît Anticii cît și Modernii sînt de părerea celor mai mulți.

PADOVANUL : Ce-i aia Soartă ?

CĂRȚILE DE JOC : Vorbind în felul celorlalți, vom spune că ea este vrăjmașul de moarte al celor fericiți și nădejdea nemuritoare a celor nefericiți.

PADOVANUL : Altceva ?

CĂRȚILE DE JOC : Un zid, care se prăbușește peste cei ce se sprijină de el.

PADOVANUL : Și-ncolo nimic ?

CĂRȚILE DE JOC : O vrăjitoare, de care e bine să nu te temi și pe care e bine să n-o disprețuiești.

PADOVANUL : Și-apoi ?

CĂRȚILE DE JOC : O scălămbăială făcută din sticlă, căci se sparge.

PADOVANUL : Și mai departe ?

CĂRȚILE DE JOC : O căţea turbată.

PADOVANUL : Care se dă la picioarele fricoșilor.

CĂRȚILE DE JOC : O beţivă neruşinată.

PADOVANUL : Cum arată la chip ?

CĂRȚILE DE JOC : Ca o fantomă.

PADOVANUL : Cine-a făcut-o ?

CĂRȚILE DE JOC : Nebunia fluxurilor cerești.
PADOVANUL : Cum se poartă ?
CĂRȚILE DE JOC : Nestatornică.
PADOVANUL : Unde locuiește ?
CĂRȚILE DE JOC : În bordel.
PADOVANUL : Din ce trăiește ?
CĂRȚILE DE JOC : Din ciumă, lovi-o-ar s-o lovească.
PADOVANUL : Soarta, după judecata mea de meșter de cărți de joc, e o amăgire, descoperită în cîștigurile și în pagubele oamenilor iscusiți sau neisprăviți. E foarte adevărat că, ori de cîte ori ni se întîmplă vreo nenorocire, neștiința, de care e legată fiecare prăbușire a noastră, pentru a se scuza pe ea însăși, pune totul pe seama soartei, care e umbra nerozici omenești.
CĂRȚILE DE JOC : Judecata ta plină de bun-simț face mai mult decît biblioteca unui pedant.
PADOVANUL : Mi-ajunge să știu că voi singure sînteți tot norocul meu, iar grija cu care vă croiesc la mărimea potrivită, grija cu care vă încleiez, vă poleiesc, vă usuc, vă tipăresc, vă colorez, vă trimit unde trebuie, mă întovărășește pînă și în pat. Iată de ce o duc bine și, fiindcă voi veți dispărea atunci cînd vor dispărea și Scripturile, urăsc prevestirile lui Gaurico și ereziile luteranilor. Să vorbim acum despre Bătrîn.
CĂRȚILE DE JOC : Prin felinarul pe care-l ține în mînă, el arată că trebuie să vezi limpede și să intri în joc cu făclia minții aprinsă, avînd întotdeauna cumințenia omului matur.
PADOVANUL : Cu ce scop stă Împărăteasa printre tarocuri ?
CĂRȚILE DE JOC : Ea nu stă acolo cum stă în versuri cuvîntul care dă rima, ci ca simbol al autorității pe care o au cărțile asupra celorlalți.
PADOVANUL : Iar Bagatela ?

CĂRȚILE DE JOC : Înșelătoria ei de a fi cînd înăuntru, cînd în afară îi vestește pe ceilalți să nu lase jocul pe mîna celor ce ne amestecă și ne taie după cum au poftă.

PADOVANUL : Iar Amorul ?

CĂRȚILE DE JOC : Hoțomanul ăsta, ticălosul ăsta, încurcă-lume ăsta e singurul care-i atîță pe cei ce se hrănesc cu jocul. De-aceea fiecare se ține după noi, deși nu-i sîntem deloc recunoscătoare.

PADOVANUL : Știți voi cum să scăpați de cineva.

CĂRȚILE DE JOC : Iar el are numeroase încurcături galante.

PADOVANUL : Așa a fost și-așa o să fie în vecii vecilor.

CĂRȚILE DE JOC : Și ni se pare că-i totul, fiind făuritor de căsătorii, căci omul nu trăiește decît atîta timp cît joacă și cît iubește. Ce s-ar face lumea fără cărți de joc și fără dragoste ?

PADOVANUL : Același lucru pe care l-ar face dragostea și cărțile de joc fără lume.

CĂRȚILE DE JOC : Cărțile de joc, ai ? Dragostea, ai ?

PADOVANUL : Aveți dreptul să vă bucurați în sinea voastră, cînd sînteți lăsate în pace.

CĂRȚILE DE JOC : Cele mai plăcute lucruri sînt pentru noi cinele acelea dragi, cînd se află laolaltă cîteva fete și cîțiva băieți, care n-au mai stat niciodată alături. Ei și ele, îndemnați și îndemnate de naivitatea părinților, de bunăvoința cumetrilor și de încrederea prietenilor, după ce s-au înfruptat din mîncărurile alese și s-au strîns fețele de masă, după ce-au cerut să vină cărțile de joc și-au scos cîțiva bani din buzunare, încep să se distreze nu cu tot pachetul de cărți, ci numai cu treizeci și una, din dragoste ; și apropiindu-și fățurile una lîngă alta, fac în așa fel încît înșelătoria care-i atrage spre ea nu pare să

ţină de arta jocului. Între timp, piciorul, prudent, lucrează pe furiş.

PADOVANUL : Cum puteţi şti asta, fiind prinse şi cu treburile de deasupra ?

CĂRŢILE DE JOC : O ştim.

PADOVANUL : Ştiu că în timp ce un băiat vă întinde către o fată, iar aceasta vă dă altui băiat, vedeţi apăsarea unei mîini şi strîngerea unui deget ; ispita picioarelor rătăcitoare nu-i însă de competenţa voastră.

CĂRŢILE DE JOC : Măcar de ne-am pricepe să-ţi facem un baston, care să rupă şalele cu faptele, aşa cum le rupe Pasquino [1] cu vorbele.

PADOVANUL : Şi ştiind asta, cu ce dovediţi ceea ce-aţi spus ?

CĂRŢILE DE JOC : Cu faptul că sîntem de-atîtea ori lăsate să cădem pe jos, fie dinadins, fie din întîmplare.

PADOVANUL : Mă dau bătut.

CĂRŢILE DE JOC : Distracţia ar fi de două ori mai mare, dacă te-ai afla împreună cu noi în timpul acela cît stăm căzute printre picioarele unor astfel de oameni. Cel care vînează păsări e mai puţin atent decît piciorul care îl caută, dibuind, pe cel al prietenei : se-apropie binişor, molcom, încet, şi simţind magnetul care-l trage spre el, se opreşte o clipă bănuitor, temîndu-se de scandaluri : după care coboară uşurel cu laba piciorului peste glezna celeilalte.

PADOVANUL : Adevărul nu face nici două parale faţă de felul cum îl descrieţi voi.

CĂRŢILE DE JOC : Tocmai aici se văd acum manevre frumoase, fără să se vadă nici una.

PADOVANUL : Frumoasă maşinaţie.

CĂRŢILE DE JOC : Doamna, care-l sinuie pe domn, se preface, la primul asalt, că nu-i place una ca asta,

[1] Vezi vol. 2, *Comedia cuţitului*, actul I, scena a XXII-a p. 39, nota 1.

dar nici n-apucă să-şi dea piciorul la o parte, aşa, de formă, că-l şi pune la loc acolo de unde tocmai l-a ridicat. Astfel că dumnealui seamănă cu păianjenul care urmăreşte musca, iar dumneaei, cu musca ce se fereşte de păianjen.

PADOVANUL : Parc-aş fi împreună cu voi sub una din mesele despre care vorbiţi.

CĂRŢILE DE JOC : În cele din urmă, povestea se transformă în mîngîierile pe care două picioare încălţate şi le pot da unul altuia. Şi fiindcă nu au braţe, ele au bucuria simţurilor, şi aci îl vezi pe unul din ele deasupra, aci îl vezi dedesubt, iar pe celălalt deasupra.

PADOVANUL : Nu scrie nicăieri ca picioarele mele să stea la locul lor, auzind povestindu-se cum se frămîntă cele ale altora.

CĂRŢILE DE JOC : Hoţii, care se păzesc unul de altul, nu dovedesc mai multă grijă decît cea pe care-o au ele să se înapoieze la loc.

PADOVANUL : Prietenii se încred în cinste, deşi lucrurile nu se întîmplă cum ar dori ei.

CĂRŢILE DE JOC : Îndată ce cade un lucru, indiferent care, picioarele, mulţumite, reintră în vizuină cu graba care-l face pe şoarece să fugă la ivirea pisicii.

PADOVANUL : Nu e puţin.

CĂRŢILE DE JOC : Ce bătăi de inimă, ce sfîrîre sufletească încearcă acela sau aceea care vede pe careva luînd lumînarea s-o caute pe vreuna dintre noi.

PADOVANUL : Dar-ar dracu-n ăla care-o ia !

CĂRŢILE DE JOC : Ce plăceri minunate întrerupe o asemenea întîmplare !

PADOVANUL : Să mor dacă doresc una ca asta.

CĂRŢILE DE JOC : O singură destindere există într-o atît de mare neomenie.

PADOVANUL : Care ?

CĂRȚILE DE JOC : Aplecînd luminarea, mîna, care nu e ocupată să țină sfeșnicul, alunecă în jos pe coapsă, consolîndu-se cu două apăsări ușoare, pe ascunselea.

PADOVANUL : Plăcerea pe care-o dă pipăirea pe deasupra vesmintelor e pe jumătate neplăcere.

CĂRȚILE DE JOC : Dragostea trece prin mănușă.

PADOVANUL : Trece, fără îndoială.

CĂRȚILE DE JOC : În asemenea trîndăvie sînt petrecute cinci-șase ceasuri care nici nu se simt. Iar dacă se întîmplă ca unul dintre ei să le țină socoteala, chiar cînd le aude bătaia va spune întotdeauna cu două mai puțin : iar cel care s-a lăsat prins de petrecere și-ar vrea ca ea să țină o mie de ani jură că nu sînt nici măcar atîtea, deși știe că sînt mai multe.

PADOVANUL : Minciuni ce se șterg cu aghiasmă.

CĂRȚILE DE JOC : Vine ceasul plecării la culcare ; ah, ce somn plăcut, ce somn mîngîietor dorm cei ce-au petrecut în asemenea desfătări.

PADOVANUL : Dacă vă purtați așa cu fiecare, o să vi se dea numele de sfinte.

CĂRȚILE DE JOC : Ne purtăm frumos cu toți cei ce înțeleg lucrurile cum trebuie, căci e curată nebunie să te împotrivești unora ca noi, care înfruntăm și soarta, și pe cei norocoși.

PADOVANUL : Chiar dacă nu vă face plăcere să vorbesc despre noroc, voi spune că sînteți unul și-același lucru cu el.

CĂRȚILE DE JOC : Dacă sîntem asta, sîntem noi. Și n-o spunem din îngîmfare, ci să te mulțumim pe tine. Iar cînd e vorba de-a face dintr-un om neînsemnat unul mare, și dintr-unul mare, unul mărunt, împrumutăm chipul lui. Și el îl împrumută pe-al nostru, ca să se pară că ne e stăpîn.

PADOVANUL : Cunosc mulți meseriași care ajung mari datorită vouă, făcîndu-și blazoane senioriale și dîndu-și nume regești : pe de altă parte, văd și din cei

care-au fost nobili și oameni mari, ajunși, prin grația voastră, în azilul cel mai murdar.

CĂRȚILE DE JOC : Răbdarea cu care se înarmează acei jucători înțelepți, care încep să ne cunoască, se preschimbă în comoară.

PADOVANUL : Să mai vorbim și de altele.

CĂRȚILE DE JOC : Spune-atunci orice vrei.

PADOVANUL : Vreau să auziți o glumă în legătură cu liniștea cu care dorm cei pe care voi îi trimiteți la odihnă veseli, după ce s-au îndeletnicit cu sus-pomenitul treizeci și unu.

CĂRȚILE DE JOC : Zi-o, repede !

PADOVANUL : De vreme ce-mi dați dezlegare, o să dau o pildă de chinurile ce-l fac să se frămînte în așternut pe unul din cei care, încrezîndu-se prea mult în voi, își pierde și toți banii, și nădejdea, pe jumătate.

CĂRȚILE DE JOC : Speranța în noi n-a fost niciodată zadarnică.

PADOVANUL : *Ser* Maurizio ăla, care s-a născut din greșeală și-a fost ucis pe bună dreptate, cînd voia să pară tot atît de hazliu pe cît era de ticălos, povestea că pe vremea cînd Cardinalul — care a devenit apoi papa Clement — se afla în Florența, se nimeriseră să doarmă împreună trei dintre oamenii lui de casă, și anume, un oarecare *messer* Bartolino, de fel din Arezzo, un anume Gianfrancesco, de fel din Fuligno, și un oarecare Bartolomeo, de fel din Urbino, iar asta s-a petrecut în casa de peste drum de palatul familiei Medici, în care locuia și *signor* Alessandro Vitelli ; iar fîrtații, nu numai că se pomeniră în același pat, dar tocmai într-o asemenea noapte sufletele lor erau chinuite de o suferință, diferită — în aparență — dar aidoma una cu alta ca sălbăticie.

CĂRȚILE DE JOC : Din ce se trăgea boala celui dintîi ?

PADOVANUL : Din joc.

CĂRȚILE DE JOC : A celui de-al doilea ?

PADOVANUL : Din dragoste.
CĂRȚILE DE JOC : Iar a celui de-al treilea ?
PADOVANUL : Din febră.
CĂRȚILE DE JOC : Ce amestecătură de suferințe !
PADOVANUL : Fulignezul, părăsit de aleasa inimii sale, se perpelea ca turbat, îndesîndu-și capul în pernă, din pricina suferinței pe care o îndura.
CĂRȚILE DE JOC : Să-l ferească Dumnezeu pe oricine de una ca asta.
PADOVANUL : Aretinul, rămas lefter, după ce-și jucase ultimii bani, și ghemuit tot pe marginea lui de pat, scrîșnea din dinți, cu un vaiet înspăimîntător.
CĂRȚILE DE JOC : Ne pare rău.
PADOVANUL : Cel din Urbino, cu dosul în sus, pufăia între ceilalți doi, ca o gloabă ce își înmoaie botul în apă.
CĂRȚILE DE JOC : Ardem de nerăbdare s-auzim mai departe.
PADOVANUL : Stînd ei așa cum am arătat, stolul gemetelor ce se înălța din suferința lor se rotea pe sub baldachinul acoperitor, aidoma acelor vîntoase nemilcase care preschimbă în viscol norii zăpezilor ce de-abia fulguiesc. Între timp, lemnăria patului lăsa să se audă ciudate zguduituri zgomotoase, și plîngea amarnic, de parc-ar fi durut-o ceva : și cred că niciodată, pe mare, o furtună nu a umflat vreo pînză cu forța cu care vînzoleau ei păturile și cearceafurile în care erau înfășurați.
CĂRȚILE DE JOC : Unde vrei s-ajungi ?
PADOVANUL : Dimineața, după ce se sculară, fîrtații se duseră la Curte, unde-l întîlniră pe Giovio, favoritul Prearespectatului, care le spuse : Ce-i cu mutrele astea jalnice, oameni buni ? Acesta se simțea îndemnat să le vorbească astfel deoarece, prin înfățișarea lor, îndrăgostiții și jucătorii, deși loviți de nenorocirile lor proprii, seamănă întru totul cu bolnavii :

din pricina palorii feței, a ochilor obosiți, a genunchilor istoviți, a brațelor căzute, a mîinilor tremurătoare, lucruri ce se vedeau atît la jucător și la îndrăgostit cît și la cel bolnav, divinul medic și nu mai puțin strălucitul istoric gîndea că febra îi chinuise în același chip pe toți trei.

CĂRȚILE DE JOC : Cu toate că a-i aminti de-o binefacere celui miluit înseamnă a i-o lua înapoi, nu ne putem abține să nu-ți spunem că ne ești îndatorat mai întîi pentru folosul pe care-l ai de pe urma noastră, iar apoi pentru știința vorbirii pe care ți-am predat-o.

PADOVANUL : Vă sînt pe plac, nu-i așa ?

CĂRȚILE DE JOC : Sigur că meriți un loc în indiferent care academie.

PADOVANUL : De vreme ce datorită bunătății voastre am față de voi două îndatoriri, o să le preschimbați în trei, în caz că binevoiți să-mi spuneți care suferință, care durere, care chin i-a frămîntat mai puternic pe sărmanii cumetri.

CĂRȚILE DE JOC : Vrei să vorbim ca să-ți facem plăcere, sau așa cum trebuie ?

PADOVANUL : Adevărul.

CĂRȚILE DE JOC : Jucătorului i se cuvine cununa de mucenic.

PADOVANUL : De ce ?

CĂRȚILE DE JOC : Febra face să geamă doar trupul, iar dragostea rănește numai sufletul, în timp ce jocul, pe lîngă faptul că tulbură și sufletul și trupul, mai întoarce și punga pe dos, lucru care-i o moarte ce ucide, dar nu omoară ; adevărul e că-ți face viața plicticoasă pentru tine însuți și dușmănoasă pentru ceilalți.

PADOVANUL : În ce mă privește, aș fi jurat că iubirea e cea mai rea dintre toate, fiindcă banii se cîștigă la loc, pe o mie de căi, iar bolile se vindecă în tot atîtea chipuri ; dar suferința din dragoste n-o vindecă decît ticăloasa aia care te face să te topești.

CĂRȚILE DE JOC : Cu bordelul alături.

PADOVANUL : Voi trebuie să-i mulțumiți artei, iar cel chinuit să urască natura.

CĂRȚILE DE JOC : Binișor, Padovanule !

PADOVANUL : Asta fiindcă sînteți de hîrtie, și nu de carne, căci dac-ați fi de carne, iar nu de hîrtie, ați tăcea.

CĂRȚILE DE JOC : O să tăcem și-așa, ca să-ți fim pe plac.

PADOVANUL : Vorbiți, totuși.

CĂRȚILE DE JOC : Avem de gînd ca, printr-una din minunile noastre, să facem să-ți treacă furia.

PADOVANUL : După cum bine știți, o să vă fac dovadă că, pentru a-și recîștiga banii, cel care a pierdut are la îndemînă nu o mie, ci un număr nesfîrșit de căi.

CĂRȚILE DE JOC : Te-am ascultat cu aceeași atenție cu care o să ne-asculți tu pe noi.

PADOVANUL : Am tăcut, deci.

CĂRȚILE DE JOC : Trăia în Siena un jucător vestit prin cunoașterea desăvîrșită a cărților, dar foarte urît, din pricina înjurăturilor pe care le rostea ; a venit însă o zi în care cîțiva inși l-au silit într-un chip plin de eleganță să facă legămînt că n-o să-i mai iasă nici una din gură. În noaptea de Sfînta Lucia, zisul sienez se apucă să joace și, de fiecare dată cînd pierdea, sărmana Fecioară își auzea numele martirizat de limba lui spurcată și era încă și mai rău atunci cînd urmărea să-și ia revanșa ; în cele din urmă, banii se terminară, rămînîndu-i numai cămașa de pe el : și chiar dacă se prefăcură că n-ar vrea să-i joace și lucrurile din casă, învingătorii nu o făcură decît ca să-i cîștige tot ce-i mai rămăsese, pînă la olanele de pe acoperiș. În cele din urmă, sleit de atîtea strigăte împotriva Sfintei Sfinților, omul se trînti pe pat, unde somnul birui în așa fel durerea încît adormi ; iar prietenii...

PADOVANUL : Ascunzînd opaițul se prefăcură că ar juca pe întuneric.

CĂRȚILE DE JOC : O știi, ai ?

PADOVANUL : O știam, dar am uitat-o, așa că dați-i drumul mai departe.

CĂRȚILE DE JOC : Un scud pe rege, un as la mine, spuneau ei, dar cu un glas care l-ar fi trezit pînă și pe un săpător, necum pe acela care adormise din pricina deznădejdei și nu fiindc-ar fi simțit nevoia.

PADOVANUL : Și cîți nu adorm dintr-o asemenea supărare ?

CĂRȚILE DE JOC : Deschizînd ochii, nechibzuitul rămase uluit, nevăzînd nici o lumină și auzind numărîndu-se banii pe care ceilalți se prefăceau a-i fi pus drept miză ; și fiindcă hîtrii ăia dădeau zor mai departe cu opt la șapte, nouă la zece și alte asemenea pălăvrăgeli, cel curățat de bani spune : „Cum dracu jucați voi pe întuneric ?“ „Ce-s trăncănelile astea în legătură cu întunecatul sau cu luminatul“, răspunseră ceilalți care — pînă la urmă — îl făcură să creadă că în timp ce cărțile îi luaseră banii, Sfînta Lucia îi răpise vederea.

PADOVANUL : Ha, ha, ha !

CĂRȚILE DE JOC : Și jurîndu-se pe ce vrei că lumînarea se afla pe masă, se prefăceau c-ar curăți-o de mucuri și că pe acestea le-ar strivi cu piciorul, pentru ca fumul din ele să nu li se urce la nas ; și cerînd mai departe carte, se prefăceau că se mînie și că se ceartă, cum se întîmplă în timpul jocului. Pînă la urmă, încredințat că mucenica se răzbunase din pricina înjurăturilor, orbindu-l, prostălăul începu să ceară îndurare, îndatorîndu-se în fața lui Dumnezeu, cu legămînt, că nu va mai înjura niciodată, toată viața lui. Auzind acest lucru, ceilalți puseră opaițul la loc, pe masă, înapoindu-i vederea. Am izbutit deci să-l facem să nu mai înjure nici măcar o dată, cît timp a trăit.

PADOVANUL : Mai e ceva de spus ?

CĂRȚILE DE JOC : Nu.

PADOVANUL : Înapoindu-ne la atît de multele mijloace datorită cărora poți găsi niște bănuți ca să te refaci, spun că și dacă n-ar exista nici unul afară de acela de a-ți jefui casa, nu face el oare cît nu știu cîte altele ?

CĂRȚILE DE JOC : Faptul c-ai fost îndrăgostit pînă peste urechi și că în chinurile pe care le-ai îndurat ți s-a părut că n-ar exista un calvar mai mare, te îndeamnă să te mînii pe noi, care n-am dat o hotărîre în favoarea ta, așa că vorbești cam în bobotă ; cu toate astea, zi-i mai departe.

PADOVANUL : Indiferent de ce credeți, n-o să vă vorbesc despre cîte neveste pot sta închise în odaie, din pricină că bărbații sînt în stare să zălogească totul. Nici despre felul în care-l poți jefui pe careva, despuindu-i paturile și încăperile de podoabele lor, nici despre cît e de ușor să vinzi astăzi o vie, iar mîine un ogor. Nici despre sumele care se cîștigă punîndu-i pe alții să săvîrșească mîrșăvii și nici măcar despre cei pe care nu-i supără fie chiar coarnele, numai ca să aibă cu cine să se așeze la joc. Nici despre numărul nesfîrșit al înțelegerilor neîngăduite : numai banul să circule. Nici despre jaful cu spada scoasă din teacă, pentru a nu rămîne fără bani, și nici despre celelalte ticăloșii, care urmează, și pentru ce ? pentru a juca, strigă duhovnicul, fiindcă amintindu-mi de toate astea, mă văd silit să vă ating unde, poate, vă doare.

CĂRȚILE DE JOC : Dacă onoarea și cugetul ne-ar îngădui-o, ți-am închide gura, găsindu-ne scuze cu un alt lucru asemănător, care este negoțul, pe care l-am făcut și noi o bucată de vreme ; vei vedea că acesta își frămîntă oamenii săi într-un chip mult mai primejdios decît am face-o noi, cărțile de joc.

PADOVANUL : Cugetul are o fire atît de blîndă încît se liniștește din orice fleac : despre onoare nu știu ce să spun, fiindcă nu numai norodul de rînd, dar și tagma nobililor a ferecat-o, așa că dați-i drumul mai departe, fără nici o sfială.

CĂRȚILE DE JOC : Facă fiecare ce-o vrea, căci nouă n-o să ne fie niciodată îngăduit să ne amestecăm în treburi necinstite.

PADOVANUL : Se întîlnesc în aceste adunări și persoane cumpătate, și oameni vrednici de dat ca pildă. Iar între o sută, care înșeală și fură, se văd și mulți care împart la alții și ajung sfinți.

CĂRȚILE DE JOC : Aidoma acestora, care sînt vrednici de lauda lumească și de slava cerească, aceleași merite le au și jucătorii care se apără de loviturile furiilor noastre, adăpostiți sub scutul prudenței.

PADOVANUL : E greu să-ți stăpînești lacrimile la moartea părinților.

CĂRȚILE DE JOC : Și totuși, aceeași greutate o întîmpină și cel pe care-l umflă rîsul la moartea lor, și trece drept om înțelept acela care întîmpină liniștit lucrurile de nestrămutat, iar desăvîrșit de cuminte nu se arată a fi decît acela care, în timp ce joacă totul, nu scoate nici o vorbă.

PADOVANUL : Se obișnuiește să se spună că lovitura de grație ți-o dă încercarea de-a te reface și nu faptul de-a fi pierdut.

CĂRȚILE DE JOC : Încăpățînarea a fost întotdeauna felul de a lupta al sufletelor stăruitoare. Noi înșine, uneori, dintr-o oarecare pricină pe care n-o cunoaștem, nu numai că îngăduim ca unul să piardă o mare sumă de bani, plăcîndu-ne caraghiozlîcul cu care ne distrează, făcîndu-ne să-l vedem cum joacă mai apoi, la culoare, puținul cîștig pe care i-l îngăduie cel care i-a ciugulit scuzii, dar mai sîntem de acord și ca

niște amărîți de gologani să aibă atîta putere încît să-l facă să cîștige la loc, îndoit, banii pierduți.

PADOVANUL : Sînteți pline de înțelepciune.

CĂRȚILE DE JOC : Mai sîntem în stare și ca, dacă ne place, să te facem să mărturisești că furtul, spre care-i îndrumăm pe cei ce nu se pot descurca altfel, este un viciu atît de obișnuit încît și Cerul, și Pămîntul s-ar socoti onorate dacă ar trece drept virtute. Iar asta ar fi dovada iubirii lumești și spirituale.

PADOVANUL : În ce fel ?

CĂRȚILE DE JOC : Furîndu-le sateliților lor duhurile și ființele. Iată de ce trebuie să i se ierte unuia care, îmboldit de joc, dă iama prin lucrurile din casă, prin ale nevestei, prin ale prietenilor și prin ale celor care depind de el ; mai ales fiindcă greșeala asta îi este de folos cui împrumută cu dobîndă mare, cui cumpără așa ceva și cui mijlocește vînzarea.

PADOVANUL : Prin urmare, să facă fiecare la fel, de vreme ce trage fulgase toată lumea.

CĂRȚILE DE JOC : Afară de asta, furtul de la tine însuți nu e furt, și chiar dac-ar fi, păcatul furtului se ispășește prin truda cheltuită pentru a-l fura pe celălalt.

PADOVANUL : Se asudă, fără îndoială.

CĂRȚILE DE JOC : Jefuirea prăvăliilor, săritul peste ziduri și spargerea caselor de bani prin truda hoților de rînd sînt de mai mare însemnătate decît furtul grîului, al vinului și al uleiului, la care se dedau deseori aceia ce, grăbiți să vîndă, vin mai curînd în sprijinul sărăcuților, mulțumiți să cumpere marfă ieftină.

PADOVANUL : Să nu mai vorbim despre asta.

CĂRȚILE DE JOC : Renunțăm să-ți mai povestim o seamă de pățanii vrednice de rîs, întîmplate unor asemenea jefuitori de averi : un renghi de toată frumusețea pe care teama de-a nu fi prins cu mîța-n sac i l-a jucat unui tînăr, pătimaș la joc și lefter de bani.

PADOVANUL : Cum s-ar spune : să mori de sete și să n-ai nimic de băut.

CĂRȚILE DE JOC : Fiindcă ni se pare că ți-am povestit-o, nu ne grăbim să-ți vorbim despre pățaniile celor care, ca să găsească bani în plin miez de noapte, își cară, degerați de frig și doborîți de veghe, și sacii, și butoaiele, și urcioarele pline, cocoșați de spate, cu capul plecat și gîfîind din greu, aidoma zidarilor încărcați cu cărămizi, cu var și cu pietre. Le duc în sus pe anumite scări, prin anumite ferestre, prin anumite spărturi, care i-ar speria pînă și pe lombarzii deprinși cu repararea acoperișurilor.

PADOVANUL : Vi se pare că fac bine ?

CĂRȚILE DE JOC : Ni se pare nimerit să afli ce s-a întîmplat în Arezzo unde, la o petrecere dată de un strălucit concetățean al nostru — întrucît și noi sîntem ale tale — al cărui nume era Brendaglia, de față aflîndu-se persoanele cele mai de vază din oraș, a trebuit, deși era cum nu se poate mai frig, să se deschidă ferestrele sălii în care se dansa cu mare tămbălău, căci altfel mulțimea înghesuită s-ar fi înăbușit singură, din pricina căldurii propriei respirații.

PADOVANUL : În înghesuială se produce într-adevăr un asemenea zăduf.

CĂRȚILE DE JOC : Și tocmai cînd toată omenirea aceasta aleasă începea să respire, iată venind prin ferestrele balcoanelor o vînzoleală de fulgi, atît de mărunți, atît de deași și atît de albă încît, în primul moment, lumea a crezut că era vorba de fulgi de zăpadă, răscoliți de vînt. Cînd însă bonetele femeilor și beretele bărbaților fură acoperite de nea, fiecare, izbucnind într-un puternic hohot de rîs, își dădu seama despre ce era vorba. Închizîndu-se deci ferestrele, se petrecu mai departe pînă în zori.

PADOVANUL : Flecăreala asta nu spune nimic.

CĂRȚILE DE JOC : Așteaptă.

PADOVANUL : Nu fug.

CĂRȚILE DE JOC : La ivirea zorilor, grupurile ieșite de la bal făcură o zarvă de-ai fi zis că orașul fusese cu-

prins de nebunie. Iar asta se întîmpla din pricina unei saltele pe care o văzură spînzurînd de unul din fiarele acelea ce țin drugii din afara ferestrelor.

PADOVANUL : Cine-o pusese acolo ?

CĂRȚILE DE JOC : Un jefuitor al propriului său pat.

PADOVANUL : Și cum ?

CĂRȚILE DE JOC : Insul, care era mai mult grăbit decît atent, și mai mult iscusit în găsirea banilor cu care să joace decît prudent în a păstra ceea ce a găsit, aflîndu-se în lipsă de bani și nemaiștiind încotro s-o apuce, pîndi ca toată lumea din casă să fie doborîtă de somn și, de îndată ce-i auzi sforăind pe cei adormiți, despuie patul din odaia de sus, în care dormea, de salteaua sa și socoti c-o aruncă-n stradă în brațele a doi prieteni de-ai săi, care îl așteptau jos ; se întîmplă însă ca ea să se izbească de fierul ieșit din zidul fațadei casei sale, unde rămase înfiptă printr-o largă sfîșietură și de acolo luase naștere deci ploaia de pene care, nu numai că umpluseră sala din locuința vecină, dar plutiseră în zbor pînă aici în Florența.

PADOVANUL : Vai, ce poveste frumoasă.

CĂRȚILE DE JOC : Cel care povestea șotia asta, rîzînd cu gura pînă la urechi, în vreme ce noi stăteam împrăștiate pe toată masa lui, le spuse celorlalți, care-l înconjurau, că nici Vergiliu, în Cesta, nu s-a bucurat de atîta mulțime de norod.

PADOVANUL : Trebuia s-alerge fiecare să vadă fericita saltea spînzurată în înalt.

CĂRȚILE DE JOC : Dă-ți seama și tu.

PADOVANUL : Ha, ha.

CĂRȚILE DE JOC : Giulio, care o aruncase jos, și-ar fi dat și viața ca să scape de scandal, dar nu exista nici scară, cu care să se ajungă la saltea, de jos în sus, și nici lance care s-o nimerească, de sus în jos. Din această pricină, a fost nevoit să aleagă îndepărtarea de-acasă, deși în loc să se teamă de pedeapsă, s-ar fi cuvenit mai curînd să se rușineze.

PADOVANUL : Și cît încă !

CĂRȚILE DE JOC : Brendaglia acela, spre a cărui locuință s-au năpustit fulgii smulși de crivățul furios din salteaua care, astfel spînzurată, semăna cu o bășică dezumflată, era unul dintre cei mai subțiri, mai harnici și mai cunoscuți jucători din Italia și, cu toate că în patria lui nu sînt decît averi de sărmani supuși, juca sume vrednice de oameni liberi, bogați.

PADOVANUL : Sufletul suplinea lipsa puterii.

CĂRȚILE DE JOC : Juca și pierdea cu atîta nepăsare, de parcă nici nu l-ar fi privit pe el, iar asta i se întîmpla fiindcă, punînd banii pe masă, își păstra mințile în cap : și astfel înapoindu-se acasă, nu izbea cu piciorul în ușă, spunîndu-le servitorilor : „Deschideți, vacilor, deschideți, ticăloșilor" ; ba mai trecea și pe la nevastă-sa, salutînd-o cu un bună seara din acelea cu care inimile soților desăvîrșiți înveselesc sufletele scumpelor lor neveste.

PADOVANUL : Așa ar trebui să fie bărbații.

CĂRȚILE DE JOC : Așezîndu-se la masa care, din păcate, îl așteptase prea mult, el nu spunea, cuprins de plictiseală și furios : „Ce-i cu salata asta fără gust ? ce-i cu pîinea asta ca piatra ? ce-i cu carnea asta crudă ? ce-i cu vinul ăsta trezit ? și ce-i cu brînza asta uscată ?" ci, senin și pașnic întru totul, își vedea de mîncare, fără să se năpustească, înjurînd, nici asupra cîinelui, nici asupra pisicii, fiindcă nici pisica, nici cîinele nu erau vinovați de pierderile ce le suferise.

PADOVANUL : Să învețe de la el unii neisprăviți, care se cred scăpați de toate astea grație unei destrăbălate oarecare.

CĂRȚILE DE JOC : Terminînd de mîncat, se apropia de foc, stînd cîtva timp la taifas și, după cîteva vorbe frumoase spuse familiei, ca s-o ajute să-și mistuie

mîncarea, își lua alăuta și cînta, alandala, dar plin de veselie.

PADOVANUL : De ce n-a avut parte de cîteva veacuri de viață ?

CĂRȚILE DE JOC : După o masă atît de frumoasă, intra în odaie și, în fața chipului Celei Preacurate, își rostea rugăciunile, cu o cucernicie plină de creștinească umilință.

PADOVANUL : Ah, Doamne !

CĂRȚILE DE JOC : Și nu s-a făcut o vecernic, ori o slujbă, ori o liturghie, la care să nu fi fost și el de față.

PADOVANUL : Odihnească-i-se sufletul în cer.

CĂRȚILE DE JOC : Gata oricînd să dea de pomană și prieten nedezmințit al aproapelui.

PADOVANUL : În ce mă privește, îl pizmuiesc.

CĂRȚILE DE JOC : Cu toate astea, s-a îndeletnicit întotdeauna cu jocul, iar dacă și-ar fi pierdut chervanele, nu ar fi fost văzut niciodată smulgîndu-și părul din cap și nici bătînd încă o dată monedele cu tiparul dinților, aidoma dulăilor care mușcă din oase.

PADOVANUL : Ce pedeapsă !

CĂRȚILE DE JOC : Și era totuși una din spadele de ispravă ale țării.

PADOVANUL : Dac-ar trăi, l-aș ridica în slăvi.

CĂRȚILE DE JOC : Iată, așadar, cum ar trebui să fie, sau măcar cum a arătat un jucător care, datorită unei asemenea modestii, ar fi vrednic de-un loc în calendar.

PADOVANUL : Fără îndoială.

CĂRȚILE DE JOC : N-au sălășluit în el nici răutatea și nici zgîrcenia ; juca sincer și deschis, cu mintea, nu cu înșelăciuni. Avea multă iscusință și s-a folosit de ea în chip cinstit, fiind în stare să se taie-n săbii cu cel care, jucînd, ar fi lăsat măcar să se vadă că urmărea să-și înșele potrivnicul.

PADOVANUL : Ascultîndu-vă, mai că-mi vine să pun să i se citească liturghiile Sfîntului Grigore.

CĂRȚILE DE JOC : Dac-o să ai prilejul să vorbești cu vreun aretin, o să-ți spună că un anume *ser* Luca Pecori era unul dintre vulpoii șireți, dintre ticăloșii isteți, și dintre tîlharii cei mai grozavi ai Toscanei : vai ce ipocrit, vai ce copoi, vai ce zgîrcit prefăcut ; vorbește în privința jocului, fiindcă, altfel, era mucalit, plăcut și gata oricînd să trîntească o maximă latinească.

PADOVANUL : L-am cunoscut, în preajma boiernașului Montaguto, cavaler fără prihană.

CĂRȚILE DE JOC : Acesta își îndestula cu bucatele jocului nu numai foamea trupului, ci și poftele sufletului, iar la joc, pierdea ori cîștiga uneori cu miile.

PADOVANUL : E mare lucru, precum ați spus.

CĂRȚILE DE JOC : La Siena, a avut, cu *signor* Petrucci, o întîlnire de necrezut ; de îndată ce acesta i-a spus : „Și mie restul", el, sculîndu-se în picioare, s-a plimbat prin sală un ceas întreg, tăcînd tot timpul ; la sfîrșit, primind, l-a biruit pe acel *signore*, care se gîndise c-o să-l alunge cu un douăzeci și cinci.

PADOVANUL : Suflet de aretin.

CĂRȚILE DE JOC : El, care nu s-ar fi încrezut în cel mai credincios om de încredere al Credinței, se așeza la joc cu chipul mascat.

PADOVANUL : Doamne, iartă-l.

CĂRȚILE DE JOC : Nu se-apuca de treabă decît cu masca pe față.

PADOVANUL : Și de ce ?

CĂRȚILE DE JOC : Pentru ca atunci cînd punea la bătaie o sumă însemnată, sau cînd avea un avantaj mic sau unul destul de mare, ceilalți să nu-și dea seama de asta după schimbarea culorii feței, cum i se întîmpla lui în privința celorlalți, tot așa precum Filemon, maestru al fizionomiei, descoperea firea fiecăruia după înfățișare.

PADOVANUL : Urăsc necromanții.

CĂRȚILE DE JOC : Era atît de dornic să păstreze secretul cărților care-i veneau, încît era un adevărat chin să și le arate chiar lui însuși, și o făcea cu o asprime și cu niște priviri de-ai fi zis că-l îndemnau să procedeze astfel o înțelepciune și o știință cum altele nu mai existau pe lume.

PADOVANUL : Cine e înțelept se cheamă că are și minte.

CĂRȚILE DE JOC : Dorea liniște și timp ca să se hotărască, și judecată, fără bănuieli.

PADOVANUL : Și era înțelept.

CĂRȚILE DE JOC : Nu se tulbura nici cînd cîștiga, nici cînd pierdea.

PADOVANUL : Firi cioplite în piatră.

CĂRȚILE DE JOC : Puținele vorbe pe care le scotea erau mușcătoare, glumețe și croite anume după firea lui prefăcută, a cărei agerime îi lovea pe ceilalți tocmai unde trebuia, într-un asemenea chip încît nici măcar nu se puteau apăra.

PADOVANUL : Masca lui n-o să-mi mai iasă din minte, iar alții pe care i-aș vedea jucînd cu ea mi-ar părea niște catîri avînd la bot traista aia în care li se dau paiele să le înfulece, în timp ce merg.

CĂRȚILE DE JOC : Asta e o dovadă a faptului că ne tragem din ostășime (lucru despre care o să vorbim cînd o să credem de cuviință) și după cum comandantul trebuie să aibă fruntea veșnic încinsă de aprinsele culori ale îndrăznelii, tot astfel nu i se cuvine nici jucătorului să-și schimbe culoarea feții lui cu paloarea spaimei.

PADOVANUL : Bine.

CĂRȚILE DE JOC : Și fiindcă e cu neputință să nu-ți schimbi fața cînd te vezi năpădit de un noroc neașteptat. Pecori și-o acoperea pe-a lui așa cum ai auzit : în felul acesta, oricît de isteț ar fi fost cineva, nu putea bănui ce anume avea el în mînă.

PADOVANUL : *Primiera*[1] era slăbiciunea lui, nu-i așa ?

CĂRȚILE DE JOC : Nu făcea nici o deosebire între jocurile nobile și cele ale gloatei, și, cu condiția de-a fi poftit, ar fi jucat și *fluxul*, și *jocul osîndiților*, și *secvența*, și *treizeci*, și toate cele pe care le joacă atît femeiuștile cît și lăncierii.

PADOVANUL : Era universal.

CĂRȚILE DE JOC : Francesco Bacci, unul dintre cei mai veseli și mai străluciți bărbați care-au existat și vor exista vreodată în Arezzo, povestește că odată, la han, s-a întîmplat ca minunatul *ser* Luca să joace atît de mult încît s-au terminat și făcliile, și focul, și de aceea, întrucît cărțile nu se mai vedeau, s-a apucat să joace pe întuneric, prin lovituri de picior.

PADOVANUL : Ăla din Siena, care făcuse legămînt să nu mai înjure n-are nici un amestec aici ?

CĂRȚILE DE JOC : Ba bine că nu !

PADOVANUL : Din dragoste față de cugetul său, el socotea că unii, care jucau în glumă pe întuneric, jucau de-adevăratelea pe lumină ; voi, însă, vreți să-mi dați de înțeles că jocul ăstuia din urmă era serios chiar și fără lumină.

CĂRȚILE DE JOC : Crede-ne, cît te rugăm.

PADOVANUL : Vă cred.

CĂRȚILE DE JOC : Cu toate că încrederea nu era pe gustul lui, se înfierbîntase atît de tare din pricina cîtorva scuzi noi, ochiți în punga unuia care îi îndrăgise și el pe ai lui, încît a susținut că, la ridicarea degetelor, altcineva o să ia și banii lui și pe ai tovarășului de joc, lucrurile petrecîndu-se apoi așa cum spusese el.

PADOVANUL : Ha, ha !

CĂRȚILE DE JOC : Un astfel de om ar trebui să intre-n legendă ; juca pe bricele bărbierilor, pe pocalele han-

[1] Joc de cărți a cărui denumire nu-și găsește corespondent în limba română ; de altfel nici următoarele patru nu sînt cunoscute la noi.

giilor, pe scripcile măscăricilor, pe șerpii îmblînzitorilor, pe cingătorile călugărilor, pe rîndelele lemnarilor, pe foalele fierarilor, pe breviarele popilor, și pe tot ce ar fi prețuit fie chiar numai un gologan.

PADOVANUL : Margutte [1] ar fi profitat și de pe urma unei monezi de plumb.

CĂRȚILE DE JOC : A cîștigat șaua iepei de la un țăran care-o luase chiar atunci de la un șelar.

PADOVANUL : Și ce a făcut cu ea ?

CĂRȚILE DE JOC : A păstrat-o.

PADOVANUL : Păianjen, asta era.

CĂRȚILE DE JOC : Cu prilejul unui joc, l-a dezbrăcat de togă pe un învățat, iar cînd voia să se veselească puțin, și-o arunca pe spate și colinda bisericile în zilele de sărbătoare.

PADOVANUL : Smintit !

CĂRȚILE DE JOC : Unui nobil din Gomorra, căruia nu-i mai rămăsese altceva de jucat, i-a luat biciul : și juca deseori teatru, cu el în mînă, rostind cu glas răsunător, ca de belfer : „Vino-ncoa, pramatie deșuchiată și-afurisită, *et hic, et haec, et hoc quae par est*“ [2].

PADOVANUL : Parcă-l aud spunînd : urcă-l pe bancă.

CĂRȚILE DE JOC : Dincolo de unele apucături ale sale, vrednic de luat în seamă la el (fiindcă s-a dovedit de mare folos) a fost faptul că, așa cum ți-am spus, nu s-a lăsat stăpînit de supărare : rămînea pe poziție, tăcut și îndărătnic, în vreme ce obrăznicia, darul celor care pierd, îl asalta cu amenințări zadarnice, fiindcă privilegiul celui lefterit de bănișorii lui este acela de a striga ce-i vine la gură.

PADOVANUL : Cei din neamul Rienzi se salvează cum pot.

---

[1] Uriaș, grosolan și cinic, tovarăș al lui Morgante din poema *Morgante maggiore* de Luigi Pulci.

[2] Și așa mai departe, la fel (lat.).

CĂRȚILE DE JOC : Stăruința lui la joc o întrecea pe a oricărui valet, iar două zile și tot atîtea nopți îi păreau o clipită : se scufunda în joc cu atîta încăpățînare încît aruncîndu-și ochii întîmplător la un șoim pe care-l ținea pe o stinghie, pentru a-l da unui prieten al său, și văzîndu-l că se dezlega cu ciocul, l-a lăsat să-și ia zborul numai pentru ca el să nu-și piardă nici o fărîmă de vreme.

PADOVANUL : Paguba lui.

CĂRȚILE DE JOC : O parte din patimile unui asemenea prefăcut nici nu ți le mai povestim, pentru ca tu să vezi în el ceva din înțelepciunea salvatoare pentru cel ce rezistă la loviturile înșelătoriilor noastre, lucru care ne place și ne distrează atît de mult, încît uneori îngăduim ca pierderea tuturor banilor să se acopere singură, datorită unei picături de seu, semănînd cu un gros [1].

PADOVANUL : S-a văzut și o asemenea minune.

CĂRȚILE DE JOC : Ne ies din gură atîtea noutăți, încît trebuie ca ele să aibă răbdare, dacă le dăm de-o parte, pentru a-ți spune că noi, cărțile de joc, lăsăm gloria pe seama adepților noștri faliți ; gîndește-te, așadar, ce putem face cu cei pe care-i fericim.

PADOVANUL : Dacă prin mijlocirea voastră poți ajunge om vestit, mie mi se pare c-ar fi nevoie ca nenumăratele bărbi încîlcite, care luptă scuturînd panașele și mînuind spada, să se îndeletnicească cu jocul de cărți și nu cu războiul, pe cîmpurile de luptă.

CĂRȚILE DE JOC : Îți dovedim lucrul acesta cu nava pictată în Ferrara din porunca ducelui Alfonso, la mijlocul, la capetele și pe laturile căreia se văd, în felurite atitudini, așezați sau în picioare, cîrdurile celor cărora nu le-a mai rămas nimic altceva decît dorința de a juca.

---

[1] Monedă de argint, de valoarea mică.

PADOVANUL : S-a împlinit și profeția acelui vers care spune : *Spre faimă se merge pe scări felurite.*

CĂRȚILE DE JOC : Da, desigur.

PADOVANUL : Pînă la urmă, făcîndu-vă pe voi, semăn cu spițerul care e-n stare să pregătească leacurile, dar nu să le înțeleagă.

CĂRȚILE DE JOC : Ne place să vedem că te pricepi.

PADOVANUL : Știam că pierderea îi face pe oameni întreprinzători, dar despre faptul că ar deveni nemuritori n-aveam habar.

CĂRȚILE DE JOC : Acum o știi ; acum știi că dacă ferrarezii despre care îți povestim nu și-ar fi jucat și splina și ficatul, numele lor n-ar fi ajuns niciodată vestite, necum să fie trecute în istoriile picturilor și, ca atare, în amintirile cărților.

PADOVANUL : Nici nu poate să facă altceva mai bun un ambițios care n-are altă cale de a se veșnici afară de aceea de a-și cîștiga faima dovedindu-se în stare să joace orice lucru de pe lume.

CĂRȚILE DE JOC : Dacă republicile și principii, imitîndu-l pe ducele d'Este, ar căpăta deprinderea de-a porunci ca în piețele ținuturilor lor să fie pictat chipul oricărui supus care se dovedește în stare să-și joace pe o carte locul lui sub soare, sîntem încredințate că oamenii, pentru a căpăta dreptul de a fi astfel înfățișați, și-ar juca și propria ființă, nu numai bunurile.

PADOVANUL : Dacă se începe una ca asta, atunci Horațiu, Curțiu și Muciu se pot duce să se ascundă : mai ales că e mai puțin obositor și mai plăcut să te alegi cu veșnicia sărăcind la joc decît azvîrlindu-te în prăpastii, de pe poduri, sau în foc.

CĂRȚILE DE JOC : Deși am prevăzut tipărirea discuției noastre, ne-ar fi drag ca lucrurile să rămînă între noi ; găsim că trebuie să spunem asta din dragoste pentru ignoranța măgarilor care se numesc învățați și nu știu că practica și experiența sînt mai de preț decît

prostia de-a te lua după ce se spune ; iar asta li se-ntîmplă unora care, ca să pară învățați, de îndată ce citesc un lucru, strigă sus și tare că așa ceva nu se găsește în Petrarca, proslăvind imitația.

PADOVANUL : Capre.

CĂRȚILE DE JOC : Ba chiar oi, care, uitîndu-se cum sar toate la fel, rîd una de alta.

PADOVANUL : Chiar și cei stăpîniți de diavol își bat joc de ei înșiși, vorbind prin gura altora.

CĂRȚILE DE JOC : Cîți copii învață să meargă fără cărucior și cîți bătrîni merg fără toiag ?

PADOVANUL : Natura îi favorizează în privința aceasta, ceea ce e cu totul altceva decît învățătura încuiată, ofticoasă și constipată.

CĂRȚILE DE JOC : Dacă șleahta unor asemenea nemîncați citește, spre nenorocirea noastră, ceea ce flecărim acum între noi, fără să fim atenți la ce ne iese din gură, va spune, încă de la bun început : ce-i cu amestecătura asta de cuvinte ? și unde-i verbul, pînă la urmă ? ritmul perioadelor a dispărut, lipsește de aici podoaba lui *madesi* [1] și prisosește jupuiala, despre care vor avea ce discuta pedagogii.

PADOVANUL : Mai mult decît nostim, căci face cît o sută de lucruri nostime.

CĂRȚILE DE JOC : Croncanii ne și cîrîie în urechi, spunînd că dac-am interpretat jocul de cărți trebuia să interpretăm și pricina pentru care în cărți se află cupele, treflele, caralele, picile, văleții, caii și regii.

PADOVANUL : O și spun.

CĂRȚILE DE JOC : Rîzîndu-și de faptul că s-a scurs poate un ceas de cînd făgăduiam să-ți arătăm că ne aflăm începutul printre ostași.

PADOVANUL : Să latre cît poftesc.

[1] Expresie învechită însemnînd : ba da.

CARȚILE DE JOC : Fiindcă nu se înțeleg decît în privința lui *in bus* și a lui *in bas* [1], nerozii ni se vor împotrivi în asemenea lucruri și, deși slujim cu cea mai desăvîrșită mîndrie, se întîmplă că întortocherea vorbirii noastre ascunse, izbîndind în toate proiectele sale, seamănă cu unul din cele mai proaste jocuri ale noastre care, cînd nici cu gîndul n-ai gîndi, s-apucă să-l biruie pe unul foarte bun. Așa că vorbim cum se nimerește, căci tot ne vom înapoia la obîrșia noastră și la ceea ce se cuvine.

PADOVANUL : Înainte de a merge mai departe, fie-mi îngăduit să vă întreb încă o dată ce reprezintă pentru voi regii.

CARȚILE DE JOC : Sinceritatea pe care trebuie s-o aibă jucătorii.

PADOVANUL : Caii ?

CARȚILE DE JOC : Goana și nerăbdarea celui care pierde sau cîștigă miza.

PADOVANUL : Valeții ?

CARȚILE DE JOC : Devotamentul care se cere față de joc.

PADOVANUL : Spadele ?

CARȚILE DE JOC : Moartea celor ce-și pierd nădejdea jucînd.

PADOVANUL : Bastoanele ?

CARȚILE DE JOC : Pedeapsa pe care-o merită cei care înșeală.

PADOVANUL : Banii ?

CARȚILE DE JOC : Avutul jucătorului.

PADOVANUL : Iar cupele ?

CARȚILE DE JOC : Băutura care aduce împăcarea în încăierările dintre jucători.

PADOVANUL : Fiindcă în Italia se joacă cu cărți franțuzești, lămuriți-mă (vă rog din suflet), ce vor să-nsemne picile la niște popoare atît de strălucite.

---

[1] A vorbi *in bus* și *in bas* însemna, în veacul al XVI-lea, a vorbi în limba latină, cum făceau pedanții.

CĂRȚILE DE JOC : Amestecul lor le-ascute beţivanilor pofta de mîncare.

PADOVANUL : Iar caralele ?

CĂRȚILE DE JOC : Tăria celui care dă cărţile.

PADOVANUL : Dar inimile ?

CĂRȚILE DE JOC : Dorinţa de a ne lua în mînă.

PADOVANUL : Şi treflele ?

CĂRȚILE DE JOC : Plăcerea de a avea noroc.

PADOVANUL : Mai e-aveam de gînd să discut în legătură cu angajarea unui învăţat care să vorbească despre voi de la catedră, lucru ce-ar însemna cu totul altceva decît aiurelile filozofice ; văd însă că trebuie plătită înţelepciunea voastră, căci ea singură e-n stare să vorbească despre sine : dar ştiţi ce-o să fac ?

CĂRȚILE DE JOC : Nu, dacă nu ne spui.

PADOVANUL : Vreau să-i dau ca temă pictorului Bronzino [1] să picteze pe pînză nemurirea voastră, a cărţilor de joc.

CĂRȚILE DE JOC : Cum vrei tu să înfăţişezi ceea ce nu există ?

PADOVANUL : Se poate, nici vorbă.

CĂRȚILE DE JOC. : Desenează-ne-o cu degetul.

PADOVANUL : Va înfăţişa un balaur, alcătuit numai din cărţi de joc, cu căpăţînile acoperite în întregime cu mănunchiuri de cărţi aşezate în şir, aidoma ciorchinilor care stau agăţaţi de zeiţa Naturii ; în faţă, vreau ca el să picteze cu pensula un jucător dezbrăcat şi desculţ, iar pentru a lăsa să se vadă mai bine deznădejdea, să-l înfăţişeze încercînd să se înalţe pe vîrful picioarelor ; în acelaşi timp, cu braţele ridicate, ca să se întrevadă vinele, nervii şi muşchii, cu faţa schimonosită şi cu privirea şerpească, să aplece cuţitul spre a vă reteza toate capetele de pe trunchi.

CĂRȚILE DE JOC : Îndurare !

---

[1] *Angelo Bronzino* (1502—1572), remarcabil portretist italian, născut la Florenţa.

PADOVANUL : Nu vă speriați, căci îndată ce vă va tăia unul, vor țîșni în afară alte șapte : ca atare, n-o să muriți niciodată, ci, din contră, vă veți înmulți la nesfîrșit, astfel c-o să vă numim cele fără de sfîrșit.

CĂRȚILE DE JOC : Mare trădare ai fi săvîrșit față de însăși firea ta dacă te apucai de literatură.

PADOVANUL : Dacă nu erau proștii, chiar că acolo nimeream.

CĂRȚILE DE JOC : Să ne hotărîm acum a lăuda veacul ăsta, fiindcă, dintre toți ceilalți, ești cel mai iscusit, cu toate că fiecare știe să facă orice, iar metamorfoza, cu toate himerele ce-au existat vreodată, n-ar fi fost în stare să ne preschimbe în statuie de zeitate nemuritoare, înfățișînd pentru asta neputința noastră de a muri, așa cum ai făcut tu.

PADOVANUL : Vă place să vorbiți frumos.

CĂRȚILE DE JOC : Arde-ne, îngroapă-ne, ciopîrțește-ne, găurește-ne, căci vom reînvia de fiecare dată, din nou, ca la început, oriunde, oricînd, în orice ceas.

PADOVANUL : Ce vor avea de spus aici astrologii ?

CĂRȚILE DE JOC : Că vom vrea uneori să nu devenim iarăși ce-am fost, întru totul și pentru totdeauna, cu totul și cu totul la fel, ci să dispărem din lume timp de o lună sau două, făcînd ca viața să devină o plictiseală pentru amărîții aceia care-și potolesc furia, izbindu-se cu capul de zidul suferinței noastre.

PADOVANUL : Nefericiții ar putrezi în puroiul trîndăviei, în caz că ați fi supusele acesteia, cum cred neghiobii.

CĂRȚILE DE JOC : Norocul nostru că sîntem din hîrtie și din clei, și nu din carne și din nervi : iată de ce bastonul nu ne rupe, iar loviturile cu care bărbații nemernici își alungă nevestele, cînd nu le mai dau bani, nu ne lasă nici o urmă : adică atunci cînd acestea li se împotrivesc, după ce i-au pierdut pe cei pe care-i aveau.

PADOVANUL : Niște cerșetori.

CĂRȚILE DE JOC : Ne pare rău că Brendaglia, care ne-a cercetat bucuros și liniștit, nu știe că strămutînd obiceiurile, meșteșugurile și eleganța în insulele descoperite de împărat în India, spaniolii nu ne-au uitat nici pe noi : ba au făcut chiar să fim atît de iubite de către oamenii aceia cu fața smolită, care cunosc grație lor legile, dreptatea, mila, gloria, religia și credința, încît aceștia se mîndresc cu isprăvile noastre.

PADOVANUL : Aud că indienii se dau în vînt după cărți, mai ceva decît gîștele după lăptuci.

CĂRȚILE DE JOC : Să ne lămurească cel care nu gustă dulceața noastră ce-nseamnă dragostea pe care ne-o arată fiecare : să zicem că există, în încăperile unui palat, o sută de inși ; pot să cînte la vreun instrument, să cînte din gură, să danseze, să mănînce, ori să... (nu vrem să spunem lucrurilor pe nume, ca să vorbim cuviincios), iar dacă auzind armonia ce se înalță slab de tot din violența cu care sîntem amestecate, va pregeta careva să părăsească lăutele, solfegiile, bucatele și pupăturile, să nu ni se mai spună nouă pe numele adevărat.

PADOVANUL : În ce mă privește, socot că aceia care nu gustă gingășia voastră sînt mai rari decît cei care nu miros trandafirii și nu iubesc pepenii galbeni ; căci iată că pînă și copiii se bucură cînd vă văd, de parc-ați fi cireșe ; iar cei mai mărișori, chiar dacă nu vă înțeleg, nu se mai satură privindu-vă, căci și celui care nu știe să citească îi face plăcere să se uite la pozele de pe cărți.

CĂRȚILE DE JOC : Sigur să sînt foarte puțini cei care nu joacă și fiecare dintre aceștia, supărat parcă, nu se poate împiedica să se uite la cei care joacă : de aceea, seamănă cu unul care mănîncă strugurii, dar nu bea vinul.

PADOVANUL : Ca să spunem adevărul adevărat, nu poate lupta cu firea cel care se distrează cu cărțile numai datorită faptului că nu bea vin.

CĂRȚILE DE JOC : Două lucruri îi țin pe oameni în viață : patul și jocul. Fiindcă unul înseamnă vindecarea oboselilor, iar celălalt alinarea supărărilor.

PADOVANUL : După un joc bun, un pat bun.

CĂRȚILE DE JOC : Îndată ce omul se culcă și adoarme, gîndurile, grijile, supărările și neliniștile îi pier din minte cu o grabă mult mai mare decît aceea cu care bogații îi alungă pe cei săraci ; tot astfel, îndată ce un altul se-apucă să joace, tristețile, certurile, treburile și supărările îl părăsesc mult mai grabnic decît aleargă bărcile cu multe vîsle.

PADOVANUL : Cine nu doarme joacă ; iar cine nu joacă doarme.

CĂRȚILE DE JOC : Unii dobitoci, care-și risipesc avutul cu tot felul de medici neghiobi, socotind că datorită leacurilor, pilulelor și porcăriilor acestora își vor vindeca slăbiciunile, gutele, pietrele care-i ucid, ne miră cu atît mai mult cu cît cunosc leacul fără greș al oricărei boli, fățișă ori ascunsă pe dinlăuntru.

PADOVANUL : Ar trebui să fiți prescrise ca leac pentru tot ce-ar putea să se întîmple.

CĂRȚILE DE JOC : Nătărăii smulg fălcile din dinți, și nu dinții din fălci, iar noi, fără a-i clinti cîtuși de puțin, îndepărtăm durerea pe loc. Apa lemnului de gaiac se chinuie patruzeci de zile ca să-l vindece pe unul de sfrînție, după ce s-a îmbolnăvit, iar noi, ajungînd în mîna celui care ne folosește ca leac, alungăm pe loc suferința.

PADOVANUL : În voi se află sănătatea noastră.

CĂRȚILE DE JOC : Bolile de stomac, colicile, împreună cu orice alt fel de suferință, își iau tălpășița la ivirea cărților de joc, și sîntem sigure că dac-am fi date ce-

lor ce se scufundă în somnul morții, aceștia ar deschide ochii.

PADOVANUL : Am auzit că aflîndu-se pe patul de moarte și stingîndu-i-se lumînarea ce îl veghea, un jucător — al cărui suflet rătăcea și-n clipa aceea la rosturile voastre, ale cărților de joc — de-ndată ce s-a stins lumina, a întins mîna, spunînd : lăsați banii în pace.

CĂRȚILE DE JOC : Ha, ha, ha !

PADOVANUL : Vi se face, neîndoielnic, o mare nedreptate.

CĂRȚILE DE JOC : Dac-ar fi numai una, n-ar fi nimic.

PADOVANUL : Ba vă trădează tocmai aceia care se sting din pricina atacurilor de dambla, fără să vă acorde încrederea lor : fiindcă sănătatea oamenilor atîrnă de voi, tot atît cît și mîntuirea sufletului, care-l salvează pe cel ce învață să fie răbdător prin răbdarea voastră.

CĂRȚILE DE JOC : Nu prea ne pasă nouă de foloase.

PADOVANUL : Generoaselor.

CĂRȚILE DE JOC : Se cuvine să-l lăudăm puțin pe unul dintre partizanii noștri.

PADOVANUL : Recunoștința amestecată cu dărnicia este o licoare dumnezeiască.

CĂRȚILE DE JOC : E vorba de Brandino, Cavaler de Rodos.

PADOVANUL : : O fi cumva ăsta unul dintre aceia care, după ce și-au jucat și cingătorile, s-au întors acasă care cu pantalonii în vine, care cu ei în mînă ?

CĂRȚILE DE JOC : Întocmai.

PADOVANUL : Fie ca și cum n-am fi spus nimic.

CĂRȚILE DE JOC : Marele satrap al condimentelor la banchetele papii Leon și slujitorul templului care-ar trebui să ni se înalțe în fiecare sat, în fiecare tîrg, în fiecare fortăreață, în fiecare castel, în fiecare ținut și

în fiecare oraș, a fost poreclit Cordialul, iar nesecata lui ținere de minte era un adevărat oracol al treburilor noastre, și dacă am fi avut de gînd să creiem un jucător desăvîrșit, așa cum avem de gînd să demonstrăm că folosirea noastră cumpătată e o virtute, l-am fi luat pe el ca model.

PADOVANUL : De unde-și trage obîrșia ?

CĂRȚILE DE JOC : Din Veneto, partea florentină.

PADOVANUL : Trăiască o sută de ani fericiți.

CĂRȚILE DE JOC : Galanteria omului educat întreținea, cu cea mai mare desfătare, fastul măreției nobiliare și strălucirea generozității sieneze.

PADOVANUL : La cine vă duceți cu gîndul ?

CĂRȚILE DE JOC : La marele Agostino Ghigi.

PADOVANUL : Vrednic este.

CĂRȚILE DE JOC : Și pe lîngă faptul că vorbea cu amabilitatea negustorului strălucit, ca unul care-și închinase viața studiului adunării noastre, nu începea niciodată o convorbire care să nu se termine cu noi.

PADOVANUL : Fiind el tutore al cărților, era de datoria lui să vă proslăvească.

CĂRȚILE DE JOC : Ajungea deseori să spună că dacă n-am fi noi, voi oamenii (dincolo de orice alte lucruri) ați fi nimiciți de neplăcerile verii și înfrînți de restrișteile iernii.

PADOVANUL : Din păcate, așa ar fi.

CĂRȚILE DE JOC : Scurtînd, în felul acesta, nu plictiseala îndelungată a zilelor de vară și nici frămîntarea nemăsurată a nopților de iarnă, ci neliniștea care ia naștere din supărările aduse atît de una cît și de cealaltă, din care pricină nu poți gîndi și nu poți întreprinde nimic.

PADOVANUL : Așa e.

CĂRȚILE DE JOC : El aducea în sprijinul său zăduful care toropește în după-amiezile atît de călduroase, cînd nu ești în stare de nimic : din care pricină, frun-

ţile unora, devenind streşini, îi scaldă pe ceilalţi într-o sudoare de neînvins ; iar dacă n-ar fi apariţia cărţilor de joc, preschimbate într-un evantai, ce dă cu adevărat răcoare, s-ar muri dintr-o asemenea plictiseală.

PADOVANUL : Vă cred, ce să mai vorbim.

CARŢILE DE JOC : O dată cu venirea frigului, ar veni şi moartea noastră, spunea el ; fiindcă e bine să ţinem seama că, existînd între seară şi dimineaţă un răstimp de cincisprezece ore, ar însemna să se stea pe lîngă foc, fără nici un rost, tot timpul cuprins între înfulecarea mîncării şi culcare.

PADOVANUL : Vai de mine !

CARŢILE DE JOC : Poate că numai jucătorul (spunea el mai departe) nu are habar de tăcerea care sugrumă, deseori, chiar în timpul discuţiei, glasurile celor ce stau de vorbă ; poate că numai lui, lemnele care ard, prea multe ori prea puţine, îi dau brînci înainte, nu îl trag înapoi : bate de cra cinci, bate de şase, bate de opt, bate de zece, iar, atîtea ore în şir, el nu e în stare nici măcar să-şi ridice degetele ca să-şi alunge somnul de pe ochii care i se închid într-una, în vreme ce fălcile îi sînt gata să se scrîntească de-atîtea căscături.

PADOVANUL : Parc-aş fi unul dintr-ăştia.

CARŢILE DE JOC : Pînă la urmă, suirea în pat şi adormitul sînt tot una : între timp, unuia i se pare că joacă dormind, cum juca şi cînd stătea de veghe, astfel că el, pe lîngă aceea că-şi îndulceşte viaţa şi sufletul, se bucură pînă la trei după-amiază şi de somn şi de plăcerea jocului.

PADOVANUL : Mă faceţi să-l văd în carne şi-n oase.

CARŢILE DE JOC : Brandino cel cumsecade spunea că jocul e o destindere şi o uşurare.

PADOVANUL : A cui uşurare ?

CARŢILE DE JOC : A oamenilor distinşi.

PADOVANUL : Şi a cui destindere ?
CARŢILE DE JOC : A prietenilor de treabă.
PADOVANUL : Păreri cuminţi.
CARŢILE DE JOC : El, care căuta tot timpul nod în papură, jura că numai cărţile de joc alungă din cap acel lasă-mă în pace, care-l îndeamnă uneori pe cîte unul să se mînie pe sine însuşi.
PADOVANUL : Da, aşa fac.
CARŢILE DE JOC : Spunea că la ivirea lor, se face nevăzută orice altă ispită.
PADOVANUL : Uluitor.
CARŢILE DE JOC : Vorbea, spre mirarea noastră, despre o minune săvîrşită de noi, care-ar fi mai adevărată decît zgîrcenia seniorilor.
PADOVANUL : Dacă v-o aduceţi aminte, mi-ar fi drag s-o aud.
CARŢILE DE JOC : După spusele sale, în Padova se aflau trei studenţi, găzduiţi împreună, un toscan, unul din regatul napolitan şi un lombard, iar dac-a existat vreodată isteţime de minte, apoi aceea a fost a lor.
PADOVANUL : O face să sară ca o sfîrlează pe-a mea.
CARŢILE DE JOC : Şi cu toate că meseriile lor erau deosebite, semănau atît de mult ca dorinţe şi ca fire încît parcă se născuseră cu un singur suflet.
PADOVANUL : Nădrăvăniile şcolăreşti s-au născut toate într-un singur trup.
CARŢILE DE JOC : Napolitanul era trimis cu un scop anumit.
PADOVANUL : Care ?
CARŢILE DE JOC : Să studieze filozofia.
PADOVANUL : Toscanul ?
CARŢILE DE JOC : Să înveţe dreptul.
PADOVANUL : Iar lombardul ?
CARŢILE DE JOC : Să deprindă medicina. Ca să-ţi spun drept, cea mai măruntă grijă pe care-o avea tinereţea lor era studierea unor asemenea poveşti.

PADOVANUL : Dar care era cea mai de seamă ?

CĂRȚILE DE JOC : A noastră, a cărților de joc.

PADOVANUL : Vorbiți atunci frumos despre ei.

CĂRȚILE DE JOC : Dacă Aristotel, Galenus[1] și Bartolo[2] ar fi auzit cam ce spuneau ei despre cărțile lor, ar fi ajuns la deznădejde ; și nu numai că se dădeau zi după zi pe mîna cămătarilor, dar începură în scurt timp să ducă lipsă și de foc, și de haine, și de mîncare.

PADOVANUL : Iar cei de acasă își așteptau doctorii.

CĂRȚILE DE JOC : În mai puțin de două luni au mîncat, au jucat și s-au îndatorat în așa fel încît de-abia le mai rămăsese cîte o biată zdreanță să le acopere trupul.

PADOVANUL : Îmi pare rău.

CĂRȚILE DE JOC : Flăcăii noștri, după ce și-au vîndut cămășile de pe ei, au sfîșiat saltelele de pe pat și s-au vîrît în ele, ținîndu-și numai capul afară.

PADOVANUL : Ha, ha, ha !

CĂRȚILE DE JOC : În timpul acesta, unul dintre ei, îmbrăcat cum da Dumnezeu, cu cîțiva bani găsiți cine știe cum, aducea pîine și nădejde pentru el și pentru ceilalți.

PADOVANUL : Ce mai puteau să nădăjduiască, aflîndu-se în halul ăsta?

CĂRȚILE DE JOC : Bani de acasă și căldură de la fulgii care, fiind mici, le năclăiseră capul și barba.

PADOVANUL : Ha, ha !

CĂRȚILE DE JOC : Frumos era cînd celor goi le venea chef să facă puțină mișcare, să se ridice în picioare, în timp ce al treilea, gătit cu zdrențele lui, făcea o plimbărică de-o jumătate de ceas, la începutul nopții.

---

[1] *Galenus* (Galen, Galenos) (130—200 sau 210), medic grec, socotit drept ultimul mare medic al antichității.

[2] *Bartolo (Bartolus)* da Sassoferrato (1314—1357), jurist italian, profesor de drept, șeful școlii postglosatorilor.

PADOVANUL : Ceasul faliților.

CARȚILE DE JOC : Și așa, pe rînd, au stat înfofoliți în saltele, cu capul scos afară, ca niște broaște țestoase, pînă cînd îndurarea noastră a făcut ca unul din ei să dea cu piciorul în norocul a toți trei.

PADOVANUL : Mi se pare că iese bine.

CARȚILE DE JOC : Împinși de o deosebită bunăvoință arătată față de noi, doctorul, medicul și filosoful în fașă, deși n-aveau altă avere afară de puțina lor grijă, jucau ceasuri întregi pe nimic, scoțîndu-și mîinile din fulgi, în ciuda frigului care îi biciuia și a necazului pricinuit de starea proastă în care se aflau.

PADOVANUL : Și se ducea pe pustie toată tristețea.

CARȚILE DE JOC : Drept răsplată pentru asemenea tărie și sufletească, și trupească, găsirăm de cuviință ca studentul toscan să își întindă piciorul și, scormonind cu el, să dea peste un anume lucru tare ; apoi, fiindcă nu ajungea acolo cu mîna, se scufundă în adîncul saltelei, înșfăcă lucrul pe care-l dibuise, și cu un pufăit de înotător, împrăștiind stropi de puf, își scoase botul afară, cu o veselie asemănătoare cu a aceluia care răsare tocmai în mijlocul mării, cu un pește prins de el.

PADOVANUL : Ce povești vrednice de *Il Novellino* [1] !

CARȚILE DE JOC : Cinci sute de ducați, din cei numiți cu barcă, cu stema lui Alessandro [2], înfășurați într-o basma, se aflau în ghemotocul pe care-l scosese afară *messere*.

PADOVANUL : Măi, ai dracului !

---

[1] Culegere de povestiri, datînd, se pare, din secolul al XIII-lea, sau al XIV-lea. Anumiți cercetători înclină a crede că autorul unora dintre aceste povestiri ar fi Brunetto Latini, maestrul lui Dante Allighieri.

[2] Sub pontificatul lui Alessandro al VI-lea s-au bătut ducații cu stema papală pe o parte iar pe cealaltă cu Sfîntul Petru, așezat într-o barcă și încercînd să tragă plasele spre el.

CĂRȚILE DE JOC : Văzînd fîrtații lucrul acesta, așa desculți și despuiați cum erau — de parc-ar fi venit vara pentru ei — acoperindu-și numai mijlocul, o ținură pînă noaptea numai în dansuri de-alea arăbești.

PADOVANUL : Care altul n-ar fi dansat ?

CĂRȚILE DE JOC : După cît s-a putut afla, banii fuseseră ascunși acolo de către baba care făcuse salteaua și care, ajungînd să moară de bătrînețe, nu lăsase testament, astfel că înălțimile-lor (care s-ar fi prăpădit, dacă nu-i ruinam noi) îi moșteniră.

PADOVANUL : Strașnic noroc.

CĂRȚILE DE JOC : Onorabilii, îndată ce-și legară măgarul la gard, puseră să se aurească o pereche de cărți de joc.

PADOVANUL : Ha, ha, ha !

CĂRȚILE DE JOC : Nu-i de mirare că rîzi, fiindcă și marele Ghigi a rîs din toată inima. După o atît de izbutită flecăreală, veselul hîtru îi spuse magnificenței-sale pozna lui *don* Alvaro di Guzman.

PADOVANUL : După *don* și după numele de familie îl socot a fi spaniol.

CĂRȚILE DE JOC : Văzîndu-se năpăstuit cu pierderea unei mize însemnate, înălțimea-sa spunea cu multă umilință și foarte pocăit : „Lăudat fie Domnul, fiindcă El, care-și încearcă slugile sale cu suferința, dă dovadă că-și amintește de mine : fie deci binecuvîntat; îl binecuvîntez pe Domnul, care îmi pune la încercare virtutea tăriei". Și stăpînindu-se puțin, mai spunea : „Dacă banii nu-s de-ajuns, o, Ziditorul meu, ia-mi tot ce îmi mai rămîne, fiindcă eu te voi lăuda în veacul veacurilor, cu răbdarea pe care de la tine o am".

PADOVANUL : Dacă inima se potrivea cu vorbele, înseamnă că era un cavaler cum rar găsești.

CĂRȚILE DE JOC : Bine-ai spus.

PADOVANUL : Izbucnea apoi în furii, ai ?

CĂRȚILE DE JOC : Îl speria pe oricare cînd se schimba la față.

PADOVANUL : Isprăvile de vitejie sînt balanțele cu care spaniolii cîntăresc cerul și pămîntul.

CĂRȚILE DE JOC : Și fiindcă durerea e un mare măscărici, oricine auzea nebuniile pe care le spunea din pricina necazului de a pierde izbucnea în hohote de rîs. Între timp, încrucișîndu-și degetele mîinilor și bosumflat nevoie mare, ajungea la concluzia că *todo es nada* [1].

PADOVANUL : *E'l muy lindo y muy agradable* [2] greșea.

CĂRȚILE DE JOC : După ce i se potolea furia, el, care la mînie ne arunca pe pardoseală, cădea în genunchi și, apucîndu-ne cu mîna, ne culegea pînă la una de pe cărămizile pardoselii, unde stăteam împrăștiate, și spunea : „Iertați-mă, dragele mele cărți, căci prima pornire nu ne-o putem stăpîni niciodată ; ca să nu mai spun, vai mie, că aveam numai șapte ani și încă îmi mirosea gura a lapte cînd am început să mă ocup cu voi ; iar de atunci încoace, dacă am mers undeva, dacă am stat pe loc, ori într-o parte, ori într-alta, ori jos, ori sus, ori în față, ori mai înapoi, ori drept înainte, ori pieziș, întotdeauna și necontenit v-am ținut lîngă mine ; și în casă și afară, și în biserică și în piață, și la țară și în oraș, și călare și pe jos, fără să mă despart niciodată de voi."

PADOVANUL : Dulcegării.

CĂRȚILE DE JOC : Și mai spunea și-altceva : liturghia mea, vecernia mea, slujba mea ați fost voi, vouă v-a fost încredințat acel *corazon* [3] al sufletului pe care eu vi l-am dăruit pînă la sfîrșit : așa că Omenirii să nu-i vină chef să vă supere cu cine știe ce jignire, chiar

[1] Totul este deșertăciune (span.).
[2] Și cel mai frumos și mai plăcut (span.).
[3] Inimă (span.).

dacă și-ar pierde *les piernas*[1]. Și vorbind astfel, ne sărută și ne răssăruta, scăldîndu-ne în lacrimi.

PADOVANUL : Flecăreli și prostii.

CĂRȚILE DE JOC : Gunguream, mîndre nevoie mare, atunci cînd cavalerul Brandino, care-o ducea ca-n sînul lui Avram, cu toate că moartea îl răpise pe seniorul său, arăta, după fiecare glumă, cu argumente, că noi ne bucurăm de mai multă faimă decît ducesele, reginele și împărătesele.

PADOVANUL : Mai încet.

CĂRȚILE DE JOC : Ba chiar repede.

PADOVANUL : De ce ?

CĂRȚILE DE JOC : Fiindcă o dovedea, spunînd că principesele, încoronate și neîncoronate, își au curtea acolo unde înălțimile-lor își au și reședința, iar nu altundeva, în vreme ce noi avem multe, pretutindeni ; mai spunea și că, alături de noi, ele sînt foarte prost slujite ; se întîmplă că pentru cîte o noapte întreagă cînd curtenii lor le stau în preajmă, pot fi arătate zeci și zeci de nopți pe care nu le dorm cei ce ne slujesc pe noi, și *motu proprio*[2] și *gratis*.

PADOVANUL : Hatîrurile astea se cumpără, nu se dăruiesc.

CĂRȚILE DE JOC : În înțelesul nostru *gratis* înseamnă lucrul acela cu care se înapoiază acasă cîte unii care, după ce joacă, sînt în bani, adică nici nu cîștigă, nici nu pierd.

PADOVANUL : Înțeleg.

CĂRȚILE DE JOC : *Motu proprio* este stăruința neforțată cu care stau să privească jocul în condiții la fel de proaste cu ale unuia care se-apucă să asculte o comedie, chiar dacă se află acolo înghesuit de toate mulțimile de pe lume.

---

[1] Picioarele (span.).

[2] Din proprie inițiativă (lat.).

PADOVANUL : Nebuni de-abinelea, spunea Giannozzo Pandolfini.

CĂRȚILE DE JOC : Și astfel, chiar dacă joacă, o fac cu toată bunăvoința.

PADOVANUL : Rugăciunea spusă în gînd a călugărilor o să se simtă jignită că mai există și jucatul în gînd al cărților.

CĂRȚILE DE JOC : Află că sînt mai numeroși cei care ne dau doar cu ochii decît cei care ne dau cu mîna, așa că se joacă mai mult în gînd decît în realitate.

PADOVANUL : Din ce pricină ?

CĂRȚILE DE JOC : Din pricină că belșugul gîndurilor depășește puținătatea banilor.

PADOVANUL : Măcar de n-ar fi așa.

CĂRȚILE DE JOC : Unul care, fiindcă n-are bani, își petrece timpul uitîndu-se cum joacă cei care au, seamănă cu un copil care mișcă din fălci, de parc-ar mesteca dumicatul altcuiva.

PADOVANUL : Părelnicul este atît de apropiat de adevăr încît poți cădea deseori în greșeală.

CĂRȚILE DE JOC : Iată că un doctor din Bergamo, care e întotdeauna fără un gologan (cum se cam întîmplă), se duce și înainte și după cină în locurile de înșelătorie publică și, apropiindu-se de cei care s-au retras la un șaizeci și șase, cere, în șoaptă, fie un punct, fie o figură.

PADOVANUL : Ce aiureală !

CĂRȚILE DE JOC : Vorbește de unul singur : „Doi, pentru trei scuzi", și dacă i se împlinește cererea, simte o mușcătură în inimă ca și cînd tragerea cărții s-ar fi făcut de-adevăratelea.

PADOVANUL : Să cîștigi fără să tragi carte e tot una cu a culege negura.

CĂRȚILE DE JOC : Și tot astfel, cînd nu-i iese cartea cerută, se zvîrcolește de parc-ar fi jucat pe bani peșin.

PADOVANUL : Să pierzi fără să te coste nimic înseamnă să pritocești vîntul.

CĂRȚILE DE JOC : Cînd se întîmplă ca jucătorii, fie pentru a-și număra banii, fie din pricina vreunei neînțelegeri, să pună jos cărțile, înălțimea-sa, care are inima plină de scuzi dar punga goală de mărunțiș, le înșfacă imediat și, după ce le amestecă de două-trei ori, le aranjează frumos, izbindu-le de masă, ca și cînd ar fi rîndul lui să le facă.

PADOVANUL : Adevărată fire de doctor.

CĂRȚILE DE JOC : Sfîrșindu-se petrecerea și partida, se înapoiază de unde-a plecat, repetînd pe drum tururile, de unul singur, și spunînd : „Iată cît cîștigam dacă jucam serios și mizam în felul ăsta. Banii care i-au rămas ăluia erau ai mei."

PADOVANUL : Astuia nu-i stă bine decît legat.

CĂRȚILE DE JOC : Și așezîndu-se la masă, mănîncă și bea cu gîndul cu care bea și mănîncă cel ce simte cum îi crește pofta de mîncare din pricina fericirii de-a fi vorbit serios.

PADOVANUL : *Ser* Vergolo ăsta trăiește, ai ?

CĂRȚILE DE JOC : L-ar vedea pînă și orbul ăla care juca acum cîțiva ani prin toate cîrciumile din Florența.

PADOVANUL : Dacă vă văd cei orbi, e ușor de înțeles ce se întîmplă cu văzătorii.

CĂRȚILE DE JOC : Asta ne vedea atît de bine încît nimeni nu voia să aibă de-a face cu el.

PADOVANUL : Da, nu-i așa ?

CĂRȚILE DE JOC : E-adevărat că-l avea alături pe unul care-i spunea punctul, din care pricină pînă și *ser* Luca, despre care ți-am vorbit, fugea din preajma lui ; și chiar dacă se lipea de el, folosea toată șiretenia sa în a-l prinde cu vorba : căci întrucît e important felul în care gîndește celălalt, trebuie să te ai

bine cu el, căci limba nu se poate masca, dar fața, da.

PADOVANUL : Cei care dau cărțile își măsoară cuvintele cu compasul.

CĂRȚILE DE JOC : Jucătorii iscusiți își dau de asemenea seama, la punerea mizei sau la primirea cărții, dacă glasul celuilalt este sigur ori tremurat, prea șovăielnic ori prea grăbit.

PADOVANUL : Curaj pe chip și cumpătare în vorbă.

CĂRȚILE DE JOC : Pînă la urmă, *Oaia zăludă* se lua la trîntă cu *Fereastă-ne Maica Domnului cea a Orbului*, cu toată prudența unei minți speculative, suportîndu-i agerimea cu aceeași răbdare cu care îndura violențele prietenilor pe care-i ușura de gologani.

PADOVANUL : De ce trebuie să fii răbdător cu grosolăniile spuse de cei care pierd ?

CĂRȚILE DE JOC : Întocmai cum biruitorul trebuie să-i cuprindă pe cei învinși cu brațele milei și, în loc de neîndurător, să se arate blînd, tot astfel, la joc, cel care-și lasă prietenul fără un ban de cinci e dator să nu ia în seamă orice i s-ar spune, și bine face : fiindcă cel care vede cum îi dispar gologanii din față intră într-o asemenea frămîntare încît nu mai știe ce înseamnă nici respectarea onoarei, nici teama de primejdie, din pricina amenințărilor celuilalt ; cei cărora soarta le e potrivnică sînt bufonii celui față de care ea se arată prielnică.

PADOVANUL : Nici că se putea face o asemănare mai binevoitoare.

CĂRȚILE DE JOC : Acum, să nu uităm ce vorbeam, fiind momentul de a ne abate puțin, căci ținem de biserica luptătoare, mama și ruda noastră ; cine n-o crede, o face fiindcă nu știe decît s-aștepte să-i pice totul mură-n gură : să ne abatem deci, din dragoste față de Pedanții care țin la digresiuni dintr-un *certum quid*[1]

[1] Oarecare motiv (lat.).

PADOVANUL : Mă las în seama voastră.

CĂRȚILE DE JOC : Ar coace în noi, de nu ți-am spune că dacă și pedagogii pedanți aiurează în legătură cu graiul nostru, al cărților de joc, neacceptînd autoritatea lui Silvestro Ganassi dal Fondago, care, potrivit părerii carnavalești, vrea ca fiecare lucru să-și aibă un grai al său și încearcă s-o dovedească susținînd că paharul, cînd cade, îți spune că s-a spart, preschimbîndu-se într-o sută de cioburi, îi vom liniști, cu propriile lor mărturii.

PADOVANUL : Lumea a devenit o prostie.

CĂRȚILE DE JOC : Dumnezeescul muzician, pictor și filozof, mai sus arătat, spune că ușa în care se bate îți dă de veste că te caută cineva ; tot astfel că fusta care miroase a pîrlit îți descoperă cărbunele nimicitor. Mai spune că și cloșca, îndată ce și-a rătăcit puii, îi cheamă cu al său, co, co, co. Spune tot el că găina, după ce a ouat, aduce acest lucru la cunoștință prin cotcodăcit. Mai spune, în sfîrșit, că lopățica, vătraiul și cleștele de foc, și nu mai știm nici noi ce...

PADOVANUL : Ha, ha, ha !

CĂRȚILE DE JOC : Iată, spune tot el, că senzațiile de frig, de sete și de somn îți poruncesc să te duci să te încălzești, să bei și să dormi : ceea ce-nseamnă că mîncărimea îți spune : scarpină-te, iar istovirea : stai jos.

PADOVANUL : La asta să răspundă cine poate.

CĂRȚILE DE JOC : În caz că cei săraci și cu duhul, și cu mintea, ar flecări, spunînd că faptul de a ne pune pe noi să discutăm este o sminteală vrednică de rîs a unei minți nevolnice, vom spune și noi că e o nebunie tot ce se învață de la ei.

PADOVANUL : O să-i faceți de rîs.

CĂRȚILE DE JOC : Dacă n-am fi aflat dîn cărțile unora că turnul a stat de vorbă cu Psihe, că norii discutau

cu Socrate, că prora navei a vorbit cu Ulise, și că un cocoș a pălăvrăgit cu Micillus, nu ne-am fi luat cutezanța de a deschide gura.

PADOVANUL : Grozavă scuză.

CĂRȚILE DE JOC : Ori, cu îngăduința voastră, a Pedanților, vom spune că fiind mai presus nu numai de prudența cerută de *Germini*, de inteligența *Taroculuí* și de judecata așa-zisei *Bassetta*, dar și de cumpătarea, de măsura și de precizia tuturor jocurilor, acela numit *Primiera* este — între diferitele chipuri de a juca — ceea ce este stareța între călugărițe.

PADOVANUL : La fel de bine hrănită și la fel de chibzuită.

CĂRȚILE DE JOC : Da.

PADOVANUL : Hulpavă *Primiera* asta.

CĂRȚILE DE JOC : Începem cu ea pentru a-ți arăta că între tainele ei se află șireteniile, cursele, prefăcătoriile, stratagemele trebuincioase și la pîndele militare ; iar aceeași poftă pe care o au ostașii de a-și birui vrăjmașii, o au și jucătorii cînd e vorba să-și învingă prietenii de joc.

PADOVANUL : Strașnică prietenie, dacă e vorba să le citească și-n suflete.

CĂRȚILE DE JOC : E-așa cum auzi.

PADOVANUL : În ce mă privește, sînt uimit văzînd că jucătorul mănîncă și doarme cu cel care nu i-a lăsat bani nici pentru dormit, nici pentru mîncat.

CĂRȚILE DE JOC : Prin ceea ce spui, dai și mai multă însemnătate argumentului cu care vrem să-ți dovedim că ne tragem obîrșia din meșteșugul armelor.

PADOVANUL : Țin să vă mulțumesc.

CĂRȚILE DE JOC : Iată : tabăra împăratului și a regelui sînt vrăjmașe.

PADOVANUL : Nici că se poate mai vrăjmașe.

CĂRȚILE DE JOC : Și se silesc din toate puterile să se biruie una pe alta.

PADOVANUL : Dacă n-o fac, nu merită să vorbim despre ele.

CĂRȚILE DE JOC : În încăierare se ucid, se jefuiesc și se ocărăsc, cu toată cruzimea, furia și neobrăzarea.

PADOVANUL : Nu s-a văzut niciodată ceva mai rău.

CĂRȚILE DE JOC : Înlăturînd pricina care-i împinge la îndatoririle războiului, oamenii plătiți, și dintr-o armată, și din cealaltă, s-ar ajuta totuși unii pe-alții, chiar cu vărsarea propriului lor sînge.

PADOVANUL : Cu siguranță că da.

CĂRȚILE DE JOC : Ne vine în minte acum vremea cînd Malatesta și Vistarino s-au luptat între ei, lîngă Milano, în felul în care se știe ; iată că armistițiul încheiat între o tabără și alta, într-o anume zi, a prins atît armata Ligii cît și pe cea a împăratului într-o izbucnire de veselie comună ; și în timp ce se recunoșteau vecin cu vecin, rudă cu rudă, prieten cu prieten; frate cu frate, îmbrățișările, sărutările și întîlnirile încheiate în cîrciumă, la băutură, nu te lăsau să-ți închipui că toți aceștia fuseseră vreodată, și nici că aveau să fie cîndva în vreun conflict oarecare.

PADOVANUL : Ce bucurie !

CĂRȚILE DE JOC : Cînd, la apusul soarelui, luă sfîrșit armistițiul dintre cei doi, mulțimea ostașilor reveni la situația în care se află ceata jucătorilor cînd pune din nou mîna pe cărți.

PADOVANUL : Nici sulele, necum Pedanții, nu vă pot împunge.

CĂRȚILE DE JOC : Închipuiește-ți acum o masă destul de mare înconjurată de jețurile în care stau maeștrii așa numitei *Primiera*.

PADOVANUL : Mi-o închipui.

CĂRȚILE DE JOC : Privește banii pe care-i ține fiecare în față.

PADOVANUL : Îi privesc.

CĂRȚILE DE JOC : Ia seama la chipurile tuturor.

PADOVANUL : Iau seama.

CĂRȚILE DE JOC : Pătrunde în inima fiecăruia.

PADOVANUL : Pătrund.

CĂRȚILE DE JOC : Fii atent la comportarea lor.

PADOVANUL : Sînt atent.

CĂRȚILE DE JOC : Observă cît sînt de hotărîți.

PADOVANUL : Observ.

CĂRȚILE DE JOC : Măsoară priceperea cu care joacă.

PADOVANUL : O măsor.

CĂRȚILE DE JOC : Chipul, inima, comportarea, înțelepciunea și priceperea pe care le-arată cei ce întind curse vrăjmașului se văd și la cei ce rîvnesc să-și vire prietenul în încurcătură : trupele stau la pîndă în ascunzișurile pline de capcane, iar prin trimiterea cîtorva călăreți care să încerce o ciocnire cu partea vrăjmașă se vînează prilejul de-a o supune ; tot astfel mulțimile de jucători se ascund în taina cărții, iar prin împingerea înainte a anumitor cărți proaste, se feresc să se năpustească asupra acelei mize, care-i îndeamnă să șchioapete de piciorul cel sănătos.

PADOVANUL : Voi îi învățați pe oameni să joace și, în același timp, să și lupte.

CĂRȚILE DE JOC : Cei nepricepuți în război, punînd preț pe ceea ce li se descoperă, cînd ar trebui să se teamă de ceea ce li se ascunde, nici n-apucă să se aplece către momeală că se și văd tratați în modul în care sînt tratați prostănacii cînd își închipuie că ceea ce li se pregătește în față nu ascunde nimic în spate.

PADOVANUL : Lumea este a celor isteți.

CĂRȚILE DE JOC : Și fiindcă bătăliile iau naștere din atacuri, iată că noi (în timp ce ei se înfruntă cu *merg* și cu *nu merg*, dînd cărți și luînd cărți) insuflăm atîtea lucruri bune în fiecare, încît oricine are miza în buzunar.

PADOVANUL: Felul vostru de a vorbi se potrivește de minune cu subiectul despre care vorbiți.

CĂRȚILE DE JOC: Se întîmplă însă ca în timpul jocului, în mijlocul celor care joacă să se ivească aceeași spaimă ce tulbură, după cît se aude, închipuirile celor aflați sub arme, cînd, deși fiecare dovedește vitejia trebuincioasă, inimile multora încep să șoväie; tocmai de-aceea, cel care spală putina poate fi comparat ca lașitate cu cel care, căutînd să nu piardă prea mult sau să se salveze, amintește de ostașul ce se trage mai la o parte, împreună cu prietenul, ca să-și împartă lucrurile de furat.

PADOVANUL: Pe cîmpul de luptă, împărțirea asta pe din două este foarte obișnuită.

CĂRȚILE DE JOC: Cine a avut prilejul să vadă mutrele pe care le fac unii viteji în odaie, atunci cînd rușinea și forța îi silesc să dea buzna înlăuntru, să vadă fruntea acelor amăriți care, după ce le-a venit rîndul să dea cărțile, își închipuie, descumpăniți și tremurînd de emoție, că desfășurîndu-ne încetul cu încetul și tot sucindu-ne în sus și-n jos, brelanurile, culorile și careurile se vor întipări pe cărțile din mînă prin puterea acelor degete ce se opresc asupra noastră, cît pot mai mult, cu gingășia grijii de-a ne amesteca.

PADOVANUL: Vai de mine!

CĂRȚILE DE JOC: Așa cărți, cum ne vezi, sîntem mai cu judecată decît comandantul care nu le trage douăzeci la spate celor cu mutre încruntate sau celor lungi cît o prăjină, de parcă nu s-ar ști că sufletul n-are nevoie de prea mult loc.

PADOVANUL: Dacă nu v-ați supăra, v-aș spune: luați seama ca Cesare Astolfo di Gennalo să nu v-audă lăudîndu-vă că sînteți mai firoscoase decît ultima lui prozopopee.

CĂRȚILE DE JOC : Noi spunem că avem mai multă minte decît un *armorum*[1], cînd e vorba de unul care nu dispreţuieşte un doi, un trei ori un patru ; căci, altfel, putem face dovada, cu voia sau fără voia celui ce ne dă de o parte ca nefolositoare, că, la un cincizeci şi cinci, se poate rămîne mofluz datorită încurcăturilor pe care se pricep să le facă numerele noastre cele mai amărîte.

PADOVANUL : Există şi unii oameni modeşti, pe care n-ai da nici doi bani, dar care ştiu să se facă preţuiţi şi pe mare, şi pe uscat.

CĂRȚILE DE JOC : Vrăjmăşia omului se vădeşte la joc, întocmai ca şi în lupte, iar cine are nas să şi-l astupe : fiindcă ni se pare c-am spus că atît în luptă cît şi la jocul de cărţi se scapă pe ei oameni cu mare autoritate : mă dau bătut, strigă — neputînd face altfel — cutare mare personaj, ajuns la locul de luptă.

PADOVANUL : Decît : aici a murit Rosso, e mai bine să se spună : aici a fugit Rosso.

CĂRȚILE DE JOC : Unii, cînd văd c-au pierdut un ducat, îşi smulg părul din cap, se jelesc, îşi ies din fire.

PADOVANUL : Josnicie negustorească.

CĂRȚILE DE JOC : Spunea o dată un castelan, fiindcă-i venea carte proastă : „Ce v-am făcut eu, Cărţilor ? Ne aflăm cumva într-un tripou ? Nu vă e ruşine ? Îi ucideţi pe cei săraci, ai ? Fiţi fericite, bucuraţi-vă, făceţi-vă cheful, haide.“ Cîtă popească neomenie, ce minte de curtean, ce glume de nobil !

PADOVANUL : Propovăduia în pustiu.

CĂRȚILE DE JOC : Vorbele sale, aducînd cu un lălăit, erau învinse de blîndeţea gesturilor, cu care-l făcea să se tăvălească de rîs pe oricine îl asculta.

PADOVANUL : Cine e prea simţitor îi scoate pe ceilalţi din fire.

---

[1] Ostaş (lat.)

CĂRȚILE DE JOC : Cu toate că asemenea păreri de rău erau nimica toată pe lîngă cele ale unui cetățean din Pistoia, un adevărat pomanagiu evlavios, care, ori de cîte ori pierdea, se arunca în genunchi spunînd : „Doamne, de ce să iei oare pîinea de la gura copiilor mei și s-o dai celor ai unora care de-abia cred în tine ? Iată, ăsta nu se duce la liturghie, nici la vecernie, te blestemă, îi dușmănește pe cei săraci și totuși îl lași să cîștige ; iar eu, care sînt bun creștin, spun Psalmii, păzesc posturile și nu plec de la predici, nu iau nici un joc."

PADOVANUL : Vai de mine !

CĂRȚILE DE JOC : Și sfîrșea, exclamînd : „Faptele mele bune se războiesc cu mine".

PADOVANUL : Ăsta ar fi vrut ca Dumnezeu să se-apuce să-i răsplătească binele pe care i se părea a-l face, lăsîndu-l să cîștige toate partidele.

CĂRȚILE DE JOC : Ai ghicit.

PADOVANUL : Prost mai era.

CĂRȚILE DE JOC : Mai știm pe un altul care, cînd cîștigă, începe să cînte pe neașteptate, se ironizează pe el însuși, ne numește Zeițe, ni se adresează cu excelențelor, înălțimile-voastre ; lăsînd să i se citească bucuria pe față, ne spune : „Maiestățile-voastre sînt prea darnice cu mine, fie-vă răsplătite fericirile ce mi le dăruiți" etc.

PADOVANUL : Sîntem chit ; pot spune că laudele pe care vi le aduce ăsta fac tot cît învinuirile celor doi de mai sus.

CĂRȚILE DE JOC : Ăsta e unul din cei pe care faptul că-i sîntem prielnice îl face să găsească nume strălucite și blazoane regești, cum îți spuneam cînd am vorbit despre Soarta pe care o imităm, o folosim și cu care semănăm.

PADOVANUL : Mi-aduc aminte. Gătit cu o scurtă de catifea, țeapănă ca un pergament, din pricina cleiu-

lui, cu ghetele lui îmbătrînite de-atîta purtare, ca și bereta de altfel, el, care e mai de rînd decît toți cei de rînd, a început să se vîre prin curțile ambasadorilor și ale oamenilor de seamă, iar, o dată strecurat acolo, a trecut de la jocul de cărți la mîncatul, iar apoi la plimbatul împreună cu ei, astfel că tu s-a transformat în dumneavoastră, iar jupîne în seniore, așa că acum își dă aere de mare domn ca și cum i s-ar cuveni de drept omagiile ce i se aduc.

PADOVANUL : Aud că un nu știu cine, de fel din Castiglione Aretino, locuiește la Roma (datorită vouă, Cărților) într-o bună stare vrednică de un duce, cu cai arăbești în grajd, cu calîrca după el, cu trei sau patru valeți, cu cele mai bune vinuri de pe pămînt, cu o casă înstărită, îmbrăcat ca un cavaler și lingușit ca un palatin.

CĂRȚILE DE JOC : Să i se schilodească sufletul celui care a poruncit să i se schilodească lui trupul, tăindu-i-se o mînă ; căci pentru pălmuirea unuia din ofițerii papali merita mai de grabă o răsplată decît o pedeapsă : atît sînt ăștia de îngîmfați și de nerușinați.

PADOVANUL : Ditamai ticăloșii.

CĂRȚILE DE JOC : Lattanzio, dacă mi-aduc bine aminte, se numește acest om nobil, a cărui fire întărește credința că alcătuirea noastră și a ostașilor este una și-aceeași.

PADOVANUL : Mi-ați spus-o și mi-ați răsspus-o.

CĂRȚILE DE JOC : Și ce-i cu asta ?

PADOVANUL : Nimic.

CĂRȚILE DE JOC : Fiindcă unul care a cîștigat și-i oprește la masă pe cei ce au pierdut nu se îndepărtează de obiceiul căpitanului care, în timp ce mănîncă, îi așează alături pe cei luați prizonieri de el, răsfățîndu-i, cînd pe unul, cînd pe altul, cu bucățica pe care le-o întinde.

PADOVANUL : Frumos obicei.

CĂRȚILE DE JOC : Mai sînt însă și din cei care, după ce au tras spre ei tot mărunțișul, îl dau în dar — ca pentru un fel de împăcare — celor pe care i-au lăsat lefteri.

PADOVANUL : Foarte bine.

CĂRȚILE DE JOC : Este limpede că o slugă bună și un jucător bun găsesc întotdeauna pe cineva care să-i ajute : prin urmare, atît unul cît și celălalt, chiar dacă rămîn fără un ban și fără haină pe ei, nu se poate spune că vor duce lipsă de ceva.

PADOVANUL : Cum se face că în aceste două împrejurări grele, cînd unul este flămînd și nu-și poate cumpăra pîine, iar celălalt ar voi să joace, dar nu dă peste nici un bănuț în pungă, mai curînd decît nevoiașul este ajutat jucătorul ?

CĂRȚILE DE JOC : A-i da de pomană săracului este o milostenie care nu are nimic de a face cu nădejdea de care se-agață cel care joacă ; fiindcă una nu trece dincolo de săturare, iar cealaltă depășește cu mult putința de a primi banii înapoi.

PADOVANUL : În ce mă privește, mi-nchipuiam că lucrurile stau astfel din pricină că milosteniei i se înapoiază ce are de primit tocmai pe lumea cealaltă, în vreme ce jocul își șterge toate datoriile pe lumea asta.

CĂRȚILE DE JOC : Lămurirea ta e și mai puternică decît a noastră.

PADOVANUL : E numai un fel al meu de-a vorbi.

CĂRȚILE DE JOC : În odaia lui *messer* Lattanzîo al nostru se strînge toată lumea din Roma, și-n timp ce-și joacă puținul amărît pe care-l are în pungă, ai spune : „Iată lipsa și foametea, iată jalea și văicăreala, iată groaza și lașitatea, care glumesc cu ticăloșia nenorocirii, cu cumpătarea sărăciei și cu zgîr-

cenia nemerniciei ; niște curteni ca ei joacă deci cu aceeași deznădejde cu care și slujesc".

PADOVANUL : Nefericiții.

CĂRȚILE DE JOC : Și-ntotdeauna cînd amestecă, primesc sau împart cărțile, vorbesc în gura mare despre vremurile lor, căci acelea le dădeau bani, ca să aibă cu ce să joace, iar acestea li-i iau, ca să n-aibă ce mînca. Dacă cei care le fură anii și truda vieții s-ar arăta la fel de miloși ca noi, ar fi tot atît de mulțumiți pe cît sînt acum de deznădăjduiți.

PADOVANUL : Cum le arătați voi duioșia asta ?

CĂRȚILE DE JOC : Nesuferind să-i vedem că-și înfig unghiile în carne și și-o sfîșie, gîndindu-se la *et cetera*.

PADOVANUL : Oamenii vin și se duc, și de aceea nădăjduiesc că văd Curtea mai înflorită ca oricînd.

CĂRȚILE DE JOC : Afară de asta, mi se pare important faptul că pînă și mărinimia cu care obișnuiam să întărim prieteniile ce se înoadă la joc a fost viciată.

PADOVANUL : De către cine ?

CĂRȚILE DE JOC : De către pricepi tu cine, care totuși joacă.

PADOVANUL : Ce vor spune ipocriții, aflînd că-i pomenim zadarnic ?

CĂRȚILE DE JOC : N-avem de ce să ne temem că vor afla, chiar dacă tu, care ești om modest, ai fi un palavragiu.

PADOVANUL : Să mergem la *causarum causa*[1].

CĂRȚILE DE JOC : Noi deținem un privilegiu care face dovada situației noastre și pe care ni l-au acordat oamenii iscălindu-l cu mîna lor și întărindu-l și cu pecetea lor obișnuită.

PADOVANUL : Ce cuprinde el ?

CĂRȚILE DE JOC : Ce cuprinde ?

[1] Cauza cauzelor (lat.).

PADOVANUL : Nu mi-o dezvăluiți ?

CĂRȚILE DE JOC : Ce cuprinde ?

PADOVANUL : Nu mă țineți ca pe ghimpi.

CĂRȚILE DE JOC : Ce-o să ne dai în schimbul unei asemenea taine ?

PADOVANUL : Cele mai frumoase culori de pe lume.

CĂRȚILE DE JOC : Trebuie să știi că el îi cruță pe ipocriți de cunoștința noastră ; prin urmare, nu le este îngăduit să ne atingă și nu le e dat să fie vrednici de-a ne arunca măcar o privire. Vezi singur, deci, dacă sîntem, într-adevăr, bune în cel mai înalt înțeles al cuvîntului.

PADOVANUL : O pedeapsă nemaipomenită.

CĂRȚILE DE JOC : Ar fi mai bine pentru ei să-și piardă creditul în meseria pe care-o fac, decît să n-aibă nici o legătură cu noi.

PADOVANUL : Cei lipsiți de lumina pe care-o răspîndiți voi seamănă, după mine, cu niște cîrtițe.

CĂRȚILE DE JOC : Ai priceput că ticăloșii nu se bucură nici de favoarea de a ne putea atinge, nici de aceea de-a ne putea privi.

PADOVANUL : Am ascultat cu amîndouă urechile.

CĂRȚILE DE JOC : Dacă n-ar fi respectul față de Biagio Spina și de Giovan Maria Falago, negustători de mosc și descoperitori de topaze, de granate, de turcoaze, de corali, de lapislazuli și de agate, am spune douătrei cuvintele și despre un oarecare stăpîn al lor.

PADOVANUL : Am văzut nestematele despre care vorbiți și nu există giuvaergiu care să le ia drept false, atît de bine seamănă ele ca tărie, ca viață și ca strălucire cu pietrele fine.

CĂRȚILE DE JOC : Dacă ai auzi cu ce laude proslăvește tînărul din Perugia, împreună cu prietenul său din Cremona, clica celor care consideră jocul o ipocrizie, ai avea măsura minții lui și a conversației lui.

PADOVANUL : Toți oamenii de talent sînt blajini cu ceilalți și liberi la gură.

CĂRȚILE DE JOC : Dacă ipocriții ar merita iertarea, ți-am spune numele sus-amintitului, pentru ca tu, cu rugăciunile tale, să capeți de la cumsăcădenia noastră dreptul ca ei să poată pune mîna pe noi o dată pe lună.

PADOVANUL : Cine se roagă pentru cei nevrednici nu-i vrednic de ascultare.

CĂRȚILE DE JOC : Ca să ne înapoiem la Prietenii care nu se leapădă de prietenia noastră, ni se pare ciudat felul lor de a sălbătici generozitatea de care avem noi nevoie ; ne-am și certat, de altfel, în privința aceasta, de nenumărate ori, cu bunul, virtuosul și nobilul nostru Motta : cînd joacă, ei restrîng punerea mizelor cu aceeași tărie cu care ceilalți caută să le pună.

PADOVANUL : Ha, ha, ha, ha.

CĂRȚILE DE JOC : Și cu cîtă grosolănie își înalță glasurile îndată ce vreun intrigant le atrage atenția.

CĂRȚILE DE JOC : Ne pare rău că plăcerea de a juca nu li se preschimbă în supărare, de care să caute să se vindece, făcînd apel la noi.

PADOVANUL : Alungați-i la bordel.

CĂRȚILE DE JOC : Ce păcat că vremea, care — fiindcă n-are nici o putere asupra jocului — se scurge necontenit, fără să albească nici măcar un fir de păr din capul jucătorilor, folosindu-se de asemenea oameni ca de niște *barattieri*[1].

PADOVANUL : A-i numi astfel pe cei ce vă sînt credincioși e tot una cu a-i însemna cu fierul roșu.

CĂRȚILE DE JOC : Nu te pricepi la asta.

PADOVANUL : Poate că nu.

---

[1] Stricați, corupți, delapidatori, escroci. Am păstrat termenul din original din pricina explicațiilor date de autor, ceva mai departe, în legătură cu originea lui.

CĂRȚILE DE JOC : Cuvînul *barattiere* vine de la *baro*[1], iar *baro* de la *bararia*[2], căreia îi e datoare toată lumea.

PADOVANUL : E cu putință ?

CĂRȚILE DE JOC : Cercetează-ți în privința asta și mintea și cugetul.

PADOVANUL : De ce trebuie s-o cercetez pe cea dintîi ?

CĂRȚILE DE JOC : Pentru a te convinge că măsluirea noastră este un joc de copii față de înșelăciunea de care te lovești în toate meseriile.

PADOVANUL : Și de ce și cugetul ?

CĂRȚILE DE JOC : Ca să capeți iertarea duhovnicului, fiindcă și tu îl înșeli pe cel care ne cumpără, întrucît e cu neputință ca toate să fim făcute la fel de bine.

PADOVANUL : Am tăcut.

CĂRȚILE DE JOC : Nu numai cei care vînd lucrurile de trebuință și nu numai cei care se îndeletnicesc cu meseriile necesare feluriților oameni, dar pînă și cei care scriu faptele altora măsluiesc și faima, și rușinea, dînd-o pe cea de-a doua drept cea dintîi, iar pe cea dintîi drept cea de-a doua.

PADOVANUL : Săvîrșesc o mare greșeală.

CĂRȚILE DE JOC : Singur Pasquino, dintre toți Maeștrii înșelăciunilor pe care le săvîrșesc mîinile și închipuirile oamenilor, nu măsluiește nimic ; dacă unul e om de nimic, o spune ; dacă e născut în iesle, la fel ; dacă dă bani cu camătă, îl dă în vileag ; dacă are țiitoare, o aduce la cunoștința lumii ; dacă face pe fătălăul, o povestește ; dacă îl iubește cu patimă pe Bachus, nu tace ; dacă-și chinuie familia, îl face de basm, fără să-i ascundă nimănui vreuna din ticăloșii.

PADOVANUL : Nu-i laudă pe cei care sînt opusul acestora ?

---

[1] Trișor, măsluitor de cărți de joc.

[2] Măsluire a cărților de joc, trișare, înșelăciune.

CĂRȚILE DE JOC : Nu i se întîmplă niciodată să aibă asemenea îndeletniciri frumoase.

PADOVANUL : Fiindcă nu prea ai ce să lauzi : asta vreți să spuneți.

CĂRȚILE DE JOC : Grumazurile plecate, picioarele desculțe, capetele îmbătate nu ne îngăduie să-ți răspundem.

PADOVANUL : Treceți la altceva.

CĂRȚILE DE JOC : Ascultă o vorbă de duh, care-ar cam vrea să ne iasă din minte.

PADOVANUL : Dați-i drumul cît mai degrabă.

CĂRȚILE DE JOC : Unul care joacă la nimereală seamănă întru totul cu unul care a ajuns ostaș din întîmplare.

PADOVANUL : Cum asta ?

CĂRȚILE DE JOC : Ostașul chefuiește deseori, dar și postește deseori ; jucătorul, ori cinează ca un mare senior, ori prînzește ca un nenorocit.

PADOVANUL : Cel dintîi, după cum furtișagul a fost gras ori slab, iar al doilea, după cum i-a fost cartea : frumoasă ori jalnică.

CĂRȚILE DE JOC : Nici *mas* [1], nici minus.

PADOVANUL : A pluti după cum bate vîntul înseamnă a-i face voia Domnului.

CĂRȚILE DE JOC : Care crezi tu că este una din marile noastre dureri ?

PADOVANUL : Nu știu.

CĂRȚILE DE JOC : Să vedem că și cei nevrednici se bucură din partea noastră de aceleași favoruri de care se bucură cei ce le merită.

PADOVANUL : Luați măsuri de îndreptare.

CĂRȚILE DE JOC : Vrei cumva să facem noi singure ceea ce nu e în stare să facă... mai că nu ți-am spune cine ?

PADOVANUL : Treacă și asta.

---

[1] Mai mult (span.).

CĂRȚILE DE JOC : Mîhnirea noastră s-ar preschimba în bucurie dacă bolile, care-i apucă din nou pe alții, îndată ce pun jos cărțile, nu i-ar mai părăsi pe unii, al căror nume nu vrem să ți-l spunem, atunci cînd pun mîna pe noi.

PADOVANUL : Plîngeți-vă de voi înșivă.

CĂRȚILE DE JOC : Nu mai putem de bucurie atunci cînd un marchiz de Sonzino, ori un prior de Barletta, cavaleri strălucițl, se mîngîie cu bucuriile pe care li le dăm noi.

PADOVANUL : Dacă mumiile pe care neguțătorii de parfumuri din Veneția le păstrează uneori în casele lor v-ar fi pe plac, le-ați da înapoi răsuflarea.

CĂRȚILE DE JOC : Ne mulțumim nouă înșine pentru puterea pe care o avem de a-l destinde pe strălucitul și preabunul Castro.

PADOVANUL : Meritați tot atîtea laude pentru că-l destindeți cît și pentru că-l proslăviți.

CĂRȚILE DE JOC : Ce crezi despre cei care ne pun în circă atîtea blestemății ?

PADOVANUL : Mi se pare că pe calea asta vă ridică în slăvi.

CĂRȚILE DE JOC : Spun unii trîntori : dacă n-ar exista cărțile de joc, părinții nu și-ar lăsa copiii mofluzi : asta fiindcă știu ce blestem înseamnă să-i lase bogați.

PADOVANUL : Fiecare lucru își are partea lui proastă.

CĂRȚILE DE JOC : Dacă acela care și-a ucis stăpînul ar fi trebuit să-și agonisească bucata de pîine, ar fi devenit nemuritor, cîștigînd o faimă mult mai îngăduită.

PADOVANUL : O, scumpe stăpîne !

CĂRȚILE DE JOC : Nașterea în bogăție aduce cu ea prostia, nedestoinicia și trîndăveala, iar venirea pe

lume *infantem nudum* [1], vrednicia, iscusința și chibzuința.

PADOVANUL : Mie-mi spuneți asta ?

CĂRȚILE DE JOC : Antonio da Leiva, care băga în sperieți veșnicia universului, făcînd-o să se teamă că nu-l va putea urma veac după veac, a venit din Italia în chip de cavaler rătăcitor, devenind apoi principe numai datorită calităților sale.

PADOVANUL : Așa a fost.

CĂRȚILE DE JOC : Cervini, mărunt ca origine și înalt ca virtute, este cardinal, grație lui Dumnezeu și meritelor sale.

PADOVANUL : Măcar de-ar ajunge papă, în ciuda celor ce se laudă cu faptele vrednice de cinste ale altora.

CĂRȚILE DE JOC : Iată : preastrălucita familie dei Medici și-a măritat fetele cu regi, și-a însurat băieții cu fiice de împărați : prin urmare, dacă nu s-ar fi îngrijit să pună în valoare virtuțile prin care a strălucit întotdeauna, ar fi ajuns și ea ca familia regală a Ciprului.

PADOVANUL : La ce bun să trecem de la discuția despre părinții care-și dezmoștenesc copiii, la scuturarea colbului de pe cronici ?

CĂRȚILE DE JOC : Ni se părea c-am spus asta : pentru ca pilda părinților, prin pierderea la joc a întregii averi, să-i deprindă pe urmași cu o îndeletnicire prin care aceștia să cîștige totul la loc.

PADOVANUL : Sînt puțin cam jumuliți, așa că n-au s-ajungă departe.

CĂRȚILE DE JOC : Dac-am vrea să-ți spunem numărul celor care, ieșiți de prin azile, au făcut cu ajutorul nostru cuib aurit pentru cei coborîți din spița lor, nu ți-ar părea mai mic decît al celor născuți sub cerul liber, din pricina noastră.

[1] Gol-golut (lat.)

PADOVANUL : Începeți altă poliloghie.

CĂRȚILE DE JOC : Ne trece prin minte o problemă, și ne întrebăm dacă la un jucător e mai vrednic de laudă curajul riscului ori chibzuința de a nu risca.

PADOVANUL : Subtilitate plină de finețe.

CĂRȚILE DE JOC : Asemănare aproape la fel cu aceea pe care o fac pedanții în legătură cu natura și cu arta.

PADOVANUL : Ce v-ați răspunde voi, vouă înșivă, într-o asemenea problemă ?

CĂRȚILE DE JOC : Întocmai ce i-ar răspunde un *signor don* Bernardino de Mendoza (pildă strălucită și nentrecută a generozității spaniolești) celui care l-ar întreba ce i-a fost de mai mare folos în cîștigarea încăierărilor navale : „Vitejia celor cutezători, ori prudența celor grijulii".

PADOVANUL : Nu știu să vorbesc pe puncte.

CĂRȚILE DE JOC : Curajul seamănă, fără îndoială, cu focul, care pîrjolește, iar înțelepciunea, cu apa, care stinge ; și fiindcă urmările celei din urmă sînt mai ușor de îndreptat ca ale celui dintîi, se crede că înțelepții ies biruitori mult mai des decît îndrăzneții.

PADOVANUL : Dar dacă și unul și altul dintre cei doi se duc împreună pe cîmpul de luptă ? Viteaz și înțelept e ca și cum ai spune tînăr și bogat.

CĂRȚILE DE JOC : Cînd vrea să țină numai el banca, jucătorul curajos ajunge pînă la urmă la ananghie ; teama de-a o primi, menită să îl alunge, este și ea un însemnat izvor de pagube.

PADOVANUL : Întocmai.

CĂRȚILE DE JOC : Trebuie să alegi ce-i mai bun, aidoma celor care în război își salvează viața, iar în joc, avuția.

PADOVANUL : Ferice de ei.

CĂRȚILE DE JOC : O piesă de artilerie l-a ucis pe Marc Antonio Colonna, cînd se dusese să se plimbe tocmai

acolo unde loviturile ei cădeau ca fulgii de nea ; la fel i s-a întîmplat și lui Giovanni dei Medici și astfel, cutezanța lor de-a se lepăda de prudență i-a răpit Italiei nădejdea gloriei, iar italienilor pe aceea a nemuririi.

PADOVANUL : Cine-o să-l mai poată egala pe marele părinte al veșnic slăvitului duce al Florenței ?

CĂRȚILE DE JOC : Cum să se creadă c-ar putea fi egalat în meseria armelor, dacă n-a fost egalat niciodată la joc ?

PADOVANUL : A fost jucător de ispravă, da ?

CĂRȚILE DE JOC : Nu i-a plăcut niciînd să ne uite.

PADOVANUL : Și de ce spuneți că nimeni nu l-a egalat ?

CĂRȚILE DE JOC : Pentru firea risipitoare arătată de el în cele cîteva rînduri cînd s-a dus la joc numai ca să nu strice petrecerea : și parcă-l vedem, lîngă Milano, certîndu-l pe marchizul Saluzzo, care ascundea ducații cei mai noi și cei mai retunzi, ținîndu-i dinainte pe cei mai strîmbi, pe cei mai tociți.

PADOVANUL : Jos cu calicii.

CĂRȚILE DE JOC : La Pavia, jucînd cu regele Francisc, a cîștigat de la maiestatea-sa o beretă plină cu scuzi, iar cînd s-a ridicat de la joc, nu numai c-a împărțit banii lui *Monami*[1], dar a trebuit să i se aducă încă o pungă.

PADOVANUL : Vreau să-i vizitez într-o zi mormîntul, numai din devotamentul pe care i-l păstrez.

CĂRȚILE DE JOC : La Castello, în vîrtejul marilor călduri, în timp ce se răcorea la umbra noastră, *signor* Leone nici n-apuca să cîștige bine o miză că o și dădea mai departe, astfel că, după felul cum o întindea cu mîna lui celor din jur, semăna cu un corb din cei mari, care-și hrănea puii.

PADOVANUL : Sau cu un păstrăv bătrîn, care împărțea aurul printre puii de păstrăvi ?

---

[1] Corect : *Mon ami* — prietenul meu (fr.).

CĂRȚILE DE JOC : Ia-o cum vrei.

PADOVANUL : Nu vă supărați.

CĂRȚILE DE JOC : În timpul acesta, Mariano lăuda fapta de nobilă generozitate ; apoi, întorcîndu-se către cîțiva calici, care jucau cu el mai mult ca să-l înșele decît fiindcă-l prețuiau, le spuse : „Luați pildă de la seniorul ăsta, păduchilor, și înălțați-vă sufletește".

PADOVANUL : Dac-aș fi senior, și eu aș dărui ceea ce aș cîștiga.

CĂRȚILE DE JOC : Nu ai dreptate cînd crezi că în ce privește interesul pentru bănuțul pus în joc, ca și în alte lucruri, marii seniori ar fi deosebiți de indiferent care om din popor ; nu există o plăcere mai mare decît să iei aminte cum se frămîntă un senior cînd nu știe dacă trebuie să țină mîna sau s-o lase.

PADOVANUL : Ce-ar trebui să facă unul de teapa mea ?

CĂRȚILE DE JOC : Sufletele lor mucegăite se zbîrlesc, se zgîrie și izbucnesc într-unul din plînsetele acelea liniștite, care dau glas suspinelor, îndată ce se văd ajunși la ananghie.

RADOVANUL : De ce nu-i ia Dumnezeu la el ?

CĂRȚILE DE JOC : Se înverunează și se înflăcărează cînd pierd o partidă de parcă ar trebui să le cîștige pe toate ori n-ar mai avea cu ce să-și cumpere de mîncare.

PADOVANUL : Ehei, dac-ar fi vorba de mine !

CĂRȚILE DE JOC : Iar cînd cîștigă miile, n-ar arunca un bănuț, chiar dacă vestitul Cerber s-ar uita țintă la ei.

PADOVANUL : Afurisită zgîrcenie.

CĂRȚILE DE JOC : Deprinderea aceasta de-a nu voi să cedeze mîna este o regulă pentru jucătorii buni : totuși, la sfîrșitul anului, ea are ca rezultat pierderea unei mari sume de bani.

PADOVANUL : Un lucru care nu trebuie uitat.

CĂRȚILE DE JOC : Părerea noastră, a cărților de joc, este că seniorii care joacă o fac din două motive.

PADOVANUL : Dați-i drumul celui dintîi.

CĂRȚILE DE JOC : În primul rînd, din zgîrcenie, adevărata mamă a meschinăriilor lor.

PADOVANUL : Mai departe, treceți la al doilea.

CĂRȚILE DE JOC : În al doilea rînd, din pricina îndîrjirii, părintele legiuit al atacurilor lor.

PADOVANUL : Partea privitoare la zgîrcenie, o pricep ; cît privește îndîrjirea, mă dau bătut.

CĂRȚILE DE JOC : Ei se îndeletnicesc cu meșteșugul jocului pentru a se deprinde cu asprimea furiei ; pentru ca fruntea lor, umbrită de norii mîniei, să sperie pe oricine vine să le ceară îndurare.

PADOVANUL : Să mă ferească Cerul de prilejul de-a le cere așa ceva.

CĂRȚILE DE JOC : Prin urmare, din pricina patimei de care sînt stăpîniți, le e aproape drag să piardă ; așa ajung ei să urască mila și bunătatea.

PADOVANUL : Nu mă aflu la mîna lor, datorită mie și bunăvoinței voastre.

CĂRȚILE DE JOC : Ne pare încă și mai rău, căci cine nu cunoaște răutatea unor asemenea apucături, pune pe seama noastră năravul furiei, de care ei nu se leapădă, stîrpi-li-s-ar sămînța în *saecula saeculorum*[1].

PADOVANUL : Trăiesc totuși.

CĂRȚILE DE JOC : Vorbim de cei cu pielea groasă.

PADOVANUL : O știu.

CĂRȚILE DE JOC : Taci din gură.

PADOVANUL : Ce chef o să vă mai vină ? și ce toană o să vă mai apuce ?

CĂRȚILE DE JOC : Iată că ne-au venit în minte semnele pe care nemții le tipăresc pe fața noastră, pe lîngă faptul că ne pictează cu inimi și cu flori, întocmai

[1] În vecii vecilor (lat.).

cum ne înfrumusețează și francezii ; atît vom spune, vorbind despre calitățile noastre, dar ni se pare trebuincios să adăugăm (spre rușinea celor care ne pun în cîrcă faptul că-i sărăcim pe cîte unii) că nemții sînt cei care au născocit și care tălmăcesc tot ce e bun și tot ce e rău în noi.

PADOVANUL : Feriți-vă să nu vă poticniți în luteranism.

CĂRȚILE DE JOC : Cărțile lor de joc, în afară de florile și inimile de modă franțuzească, mai au clopoței și ghinde.

PADOVANUL : De ce, clopoței ? Și de ce, ghinde ?

CĂRȚILE DE JOC : Ghinda înseamnă puținul care ajunge pentru a potoli foamea, în mijlocul naturii care, la început, a hrănit neamul omenesc numai cu astfel de bucate.

PADOVANUL : Iar clopoței ?

CĂRȚILE DE JOC : Agățați la picioarele nebunilor, aceștia vorbesc despre prostia celor ce trudesc să strîngă bogățiile păzite de inimile celorlalți, fără să știe că ele sînt aidoma unor flori trecătoare.

PADOVANUL : Pînă la urmă, toate lucrurile au un scop.

CĂRȚILE DE JOC : Astfel că nu e totuși o atît de mare nenorocire faptul că tatăl nu-i lasă nimic feciorului, fiind de-ajuns ca acesta să moștenească iscusința de a se descurca în viață.

PADOVANUL : Dacă nu mi-ar fi rușine — căci m-ați putea asemăna cu pedanții — aș avea chef să vă întreb cum de vă e cu putință să știți atîtea drăcovenii, cînd n-ați apucat nici să ieșiți din atelierul meu !

CĂRȚILE DE JOC : Prea tai firul în patru.

PADOVANUL : Trebuie : ce știu eu ?

CĂRȚILE DE JOC : Toate cîte le spunem, le știm din povestirile celorlalte surioare ale noastre, care au fost și care sînt încă în ființă : afară de asta, ne naștem

cu două suflete, din care unul îngeresc, iar celălalt, diavolesc.

PADOVANUL : Mi-l însușesc pe cel dintîi, mă lepăd de cel de-al doilea.

CĂRȚILE DE JOC : Cu cel dintîi îi întărim în răbdare pe înțelepți, cu celălalt îi scufundăm în deznădejde pe nebuni.

PADOVANUL : Fiindcă înțeleg că vorbiți în numele tuturor cărților de joc, mă mulțumesc să vă spun că voi, dacă i-ați face pe seniori să-și roadă ficații din ei, atunci cînd joacă, ați fi trecute în rîndul sfinților : iar cui vă afurisește fără să joace să i se găurească limba la fel cum ar trebui să li se găurească limba celor din Florența, care vă afurisesc în timp ce joacă.

CĂRȚILE DE JOC : Nu putem face nici noi ceea ce este cu neputință, cu toate că multe sînt puse pe seama puterii noastre de a înveseli, de a întrista, de a îmbogăți și de a sărăci.

PADOVANUL : Față de ei ar trebui s-o dovediți pe aceasta din urmă.

CĂRȚILE DE JOC : O s-o facem dacă nu cumva diareea pierderii li se va schimba într-o culoare, care să le liniștească pipotele ; ei joacă numai cîte puțin, căci la sume mari idolul lor nu le-ar aduce sută la sută.

PADOVANUL : Cametele seamănă cu două femei de stradă care, fără să știe una de alta, se întîlnesc amîndouă în Borgo alle Noce și, fără să-și spună vreo vorbă, se privesc drept în ochi și trec mai departe.

CĂRȚILE DE JOC : Vrei să spui că a te împrumuta pe tine însuți este un lucru atît de nobil încît seniorii, deși știu că sînt toți la fel, tac din gură și-și văd de drum.

PADOVANUL : Ați ghicit-o.

CĂRȚILE DE JOC : Dacă ceea ce dorești tu ar sta în putința noastră, am răzbuna trădarea căreia i-a căzut victimă Aretino.

PADOVANUL : Am auzit de cei șase sute de scuzi dăruiți de rege și de cei două sute dați de către cardinalul de Lorena, bani pe care un slujitor al său i-a jucat în casa nu știu cui.

CĂRȚILE DE JOC : L-a lăsat fără ei, după ce-a fost îmbătat la o masă grozavă, Nicolò Gaddi, pe care, drept răzbunare, dac-ar fi după noi, l-am face să se vindece de nebunie.

PADOVANUL : Ceea ce spuneți voi ar însemna un chip minunat de-a răzbuna un prieten.

CĂRȚILE DE JOC : Dac-ar juca ar rămîne întocmai cum era înainte de a-și duce nebunia dincolo de munți.

PADOVANUL : Și Rosso a devenit un om de nimic după ce și-a venit în minți.

CĂRȚILE DE JOC : Era vai de el dacă devenea învățat și prudent.

PADOVANUL : Ignoranța și nebunia ajung uneori la preț.

CĂRȚILE DE JOC : De vreme ce-am trecut în Galia, întregul regat al ei fiindu-ne credincios nouă, voim să-ți vorbim despre el cu cel mai înalt respect.

PADOVANUL : Doresc altceva ?

CĂRȚILE DE JOC : Închipuiește-ți că, în ce privește jocul, Curtea franceză ar fi bîlciul de la Lanciano, de la Foligno, de la Recanati și de la Lyon, luate împreună : adaugă și piața evreească din Roma, ghetoul din Veneția și toți Munții de Pietate din țările care se folosesc de ei, precum și orice alt loc unde se dă cu împrumut, se face negustorie, se încheie contracte. Nu cumva să crezi că vorba negustorilor celor mai de încredere ar fi tot atît de prețuită ca a celor care joacă pe cuvînt, înlăuntrul Curții regale.

PADOVANUL : Mă bucur că mai sînt și unii care vă privesc cu respectul ce vi se cuvine.

CĂRȚILE DE JOC : De cînd e Curtea Curte nu s-a mai auzit ca înlăuntrul ei să se fi săvîrșit o altă înșelă-

torie de felul celei pe care-a săvîrșit-o sus-numitul Nicolò.

PADOVANUL : Mă mir că regele, fiind vorba de-o uneltire care și-a bătut joc de darul său, nu a luat nici o măsură.

CĂRȚILE DE JOC : Maiestatea-sa nu se uită atît de jos.

PADOVANUL : Nu e totuși un lucru cinstit.

CĂRȚILE DE JOC : Flandra și Italia, cu tot comerțul lor, nu vîntură atîția bani cîți vîntură la joc doamnele și seniorii pe care-i cuprinde Curtea Coroanei sale : nu mai vorbim despre ofițerii de marină și nici despre comandanții de oști.

PADOVANUL : Trebuie să se descurce cu cărțile la fel de bine ca și cu armele.

CĂRȚILE DE JOC : Fără îndoială că da.

PADOVANUL : Ajung eu și acolo, într-o bună zi.

CĂRȚILE DE JOC : Ce priveliște de cerească dumnezeire, ce spectacol de minunată noblețe, de plăcută și curată modestie ai în fața ochilor atunci cînd vezi cu ce purtări fermecătoare, cu ce atitudine firească și cu ce înaltă mărinimie joacă preastrălucita, unica și nemuritoarea doamnă d'Étampes.

PADOVANUL : E lăudată ca o ființă rară.

CĂRȚILE DE JOC : Se dovedesc zadarnice luminile torțelor, întunecate de lumina care strălfulgeră din ochii ilustrei doamne.

PADOVANUL : Mă orbesc pînă și-aici.

CĂRȚILE DE JOC : Pe respectatul ei chip, colorat cu albul laptelui și cu roșul aprins al trandafirilor, strălucește nespusa veselie a unei gingășii minunate, așa încît nu numai cei atenți să o vadă cum se desfată jucînd, dar și noi, care sîntem doar cărți de joc, ne pierdem cu firea acolo.

PADOVANUL : Mi-nchipui că încercați o mare plăcere în timp ce simțiți cum vă amestecă, vă pipăie și vă desfășoară mînuțele dulci, tot atît de frumoase și de

albe pe cît de moi, ale uneia sau alteia dintre acele doamne.

CĂRȚILE DE JOC : Ghivecele cu violete de Damasc se înviorează la mirosul lor de cuișoare, mînușile parfumate arată că au devenit astfel din pricina moscului pe care-l răspîndesc ele ; chiar și sticluțele și cutiuțele, deși sînt goale, păstrează în ele aroma ambrei și a pudrei.

PADOVANUL : Mi-e silă de discursurile compatriotului meu Titus Liviu.

CĂRȚILE DE JOC : În timp ce preamărita și tot atît de fericita pe cît de frumoasa femeie, cu totul scufundată în gînduri și singură numai cu virtuțile și grațiile ei, poate fi văzută îndeletnicindu-se cu jocul, nimeni nu dorește și nu visează altceva decît să o poată privi.

PADOVANUL : Dac-am fi și noi pe lîngă ea.

CĂRȚILE DE JOC : Și este vrednic de luat în seamă faptul că ea, cît timp stă într-un asemenea loc, îi învață pe cei ce-i stau în preajmă cum trebuie să joace o ființă aleasă și cu suflet bun.

PADOVANUL : O respect în gînd.

CĂRȚILE DE JOC : Cînd ia cărțile, ea aruncă asupra lor o privire, cu o anumită eleganță a gestului ce poate fi egalată numai de chipul în care înțelege să-și păstreze cinstea și strălucirea.

PADOVANUL : Educația cerne totul.

CĂRȚILE DE JOC : Iar dacă se întîmplă ca jocul — deși cărțile sînt bune — să-i ceară să se prefacă, o face în asemenea chip încît adevărul ajunge să se întrebe el însuși dacă nu-i minciună.

PADOVANUL : Lucru greu, pentru multă lume.

CĂRȚILE DE JOC : Apoi, fără să-i piară nimic din majestatea pe care i-o dau mișcările, și pe care sufletul ei grațios o răspîndește în întreaga-i ființă, din gura

ei blîndă, în sunetul unei noi armonii, ies propunerile de miză.

PADOVANUL : Favoruri date pe credit, spunea Carafulla.

CĂRȚILE DE JOC : Între timp, i se ivește pe chip un surîs atît de omenesc, dar și atît de dumnezeesc, încît s-ar părea că făgăduiește ca mai curînd să dea miza pe care o pune, decît să și-o scoată.

PADOVANUL : Fără un *quare* [1] nu o iubeați voi, domniților.

CĂRȚILE DE JOC : Ea care se poartă în chipul pe care-l auzi, ar disprețui cîștigurile, întocmai cum disprețuiește pierderile, dacă n-ar fi faptul că sexul femeiesc e stăpînit de atîta mîndrie încît caută întotdeauna să iasă biruitor.

PADOVANUL : Știu bine că are dorința să cîștige întrecerea, iar apoi să facă ce vor ceilalți.

CĂRȚILE DE JOC : Sigur că o asemenea doamnă nu se străduie să-și schimbe norocul cu ceilalți care joacă împreună cu ea.

PADOVANUL : De ce nu dă norocul său celor care nu-l au ?

CĂRȚILE DE JOC : Fiindcă e vrednică de un comentariu nobil încercarea de a-ți arăta priceperea în orice faptă pe care o săvîrșești.

PADOVANUL : Și la scosul paielor din șiră tot de asta e nevoie.

CĂRȚILE DE JOC : Tocmai de aceea preastrălucita doamnă își ațintește ochii minții asupra noastră cu o nobilă istețime și fiindcă se pricepe să dovedească o asemenea istețime nobilă cînd trebuie, și unde trebuie, este greu să-ți dai seama dacă purtarea ei este firească ori prefăcută.

PADOVANUL : Cine nu vrea să greșească s-o ia și într-un fel și într-altul.

---

[1] Pentru ce (lat.).

CĂRȚILE DE JOC : E un obicei al jocului apărarea jucătorului de momelile zgîrceniei ; și totuși, oricine se îndeletnicește cu jocul, este silit să fie, dacă nu econom, cel puțin cumpătat.

PADOVANUL : Nu e rău nici așa, nici altminteri.

CĂRȚILE DE JOC : Iată, unul a făcut praf două grămezi de scuzi, iar pe urmă se opintește patru ceasuri pînă să cumpere fructe de trei gologani.

PADOVANUL : Am văzut destui care fac astfel.

CĂRȚILE DE JOC : Uită-te la unul dintre nestăpîniții ăștia, care-și joacă toți banii pe-o carte, cînd se-apucă să controleze prin casă și stăpînește-te să nu rîzi auzindu-l cu ce văicăreli și cu ce mutre se adresează nevestei, mustrînd-o cu niște răcnete care-l asurzesc pînă și pe cel care răcnește.

PADOVANUL : Dobitoci.

CĂRȚILE DE JOC : Zbiară la ea fiindcă nu și-a așezat bine oalele. „Ia te uită ce prost sînt aranjate polonicele", mormăie el. „Uită-te-aici cît sînt de îngălate tingirile de aramă, și piulița pusă aiurea, și sfeșnicele pline de seu, și candelele murdare, și fitilele netăiate, și bucătăria, în ce hal, și cîte lemne-s pe foc", adăugînd : „Ruinează-mă, distruge-mă, omoară-mă, risipitoareo, neghioabo".

PADOVANUL : Parc-aș auzi-o pe stăpînă strigînd la slujnică și nu pe bărbat mustrîndu-și nevasta.

CĂRȚILE DE JOC : În timpul ăsta, vecinii, în gura mare, îl fac ticălos și călău.

PADOVANUL : Eu unul nu-i aud.

CĂRȚILE DE JOC : Natura jocului, precum ți-am spus, nu cere (sau chiar dac-o face, nu se vede decît la cîțiva) ca jucătorul să fie darnic ; ba îi silește pînă și pe risipitori să se restrîngă, cu o neliniște de om mărunt și de nimic.

PADOVANUL : Prin urmare, principii au dreptul să fie iertați.

CĂRȚILE DE JOC : L-ar avea, dacă nu s-ar naște zgîrciți.

PADOVANUL : Ați vrea ca ei să se deosebească de ceilalți, cu toate că nu-i cu putință.

CĂRȚILE DE JOC : Fariseii se poartă cu ceilalți mult prea drăgăstos dacă — ținînd seama atît de lăcomia lor cît și de aceea a jocului — nu le iau și pielea de pe ei ca s-o vîndă la licitație.

PADOVANUL : Dac-aș crede că, repetîndu-le voi, n-ar mai fi luate drept vorbele mele, v-aș spune că nu ar putea s-o vîndă, căci e atît de găurită de sfredelele tuturor bolilor, încît de-abia s-ar deosebi de o sită.

CĂRȚILE DE JOC : Să lăsăm glumele de-o parte.

PADOVANUL : Întrebați-i de plasturi, de leacurile băbești și de arderile cu fierul roșu și dac-o să vă spună că sînt niște glume, pictați-mă și voi pe mine, cum vă pictez eu pe voi.

CĂRȚILE DE JOC : Iar acum, pentru ca tu să nu ne ici drept clevetitoare, o să-ți mărturisim că sîntem nespus de uimite și de-a dreptul înmărmurite văzînd că nici un senior, în timp ce se luptă cu noi, nu se lasă stăpînit de una din zgîrceniile acelea care îi împing pe unii să-și mănînce de sub unghie.

PADOVANUL : Trebuie să fie mare admirația, dacă vă mișcă.

CĂRȚILE DE JOC : Ne tulbură, întrucît jocul, fiind joc, e zgîrcit prin el însuși : iar principii care joacă sînt răi, atît din vina jocului, cît și dintr-a lor înșiși.

PADOVANUL : Nu prea văd cum vine asta.

CĂRȚILE DE JOC : Cel care, cînd joacă, e atacat cu cruzime de trei zgîrcenii, ar trebui să facă altfel de nebunii decît cele pe care le face.

PADOVANUL : Cum, adică, de trei ?

CĂRȚILE DE JOC : Jocul fiind strîns de felul său, el trebuie să fie econom și fiindcă e jucător, și fiindcă e mare maestru, și fiindcă e mare senior.

PADOVANUL : Asta n-o știe Marforius[1].

CĂRȚILE DE JOC : Am ajuns să vorbim despre lucrurile acestea din pricină că nu trebuie să te miri cîtuși de puțin atunci cînd nobila doamnă, trăgînd spre ea banii cîștigați de la altul, se dovedește a fi veselă, și, prin urmare, nici să nu fii uimit dacă, adunîndu-i alții pe ai ei, o vezi strîmbîndu-se.

PADOVANUL : Încep să cred că și alteța-sa este împinsă de la spate de trei îndemnuri, fiind și jucătoare, și doamnă, și femeie.

CĂRȚILE DE JOC : Piperul limpezește capul, pe care-l face să strănute : prin urmare, folosește, în aparență, iar în fond, dăunează : a deveni atent și sîrguincios este deci în avantajul acelor inși care îi egalează pe cei sprijiniți, pentru virtutea lor, de mila unei atît de însemnate principese, în a cărei preajmă se limpezesc toate gîndurile supărătoare ale celui mai mare rege care trăiește pe lume.

PADOVANUL : Aș vrea s-o văd pe maiestatea-sa jucînd, fie chiar numai o clipă.

CĂRȚILE DE JOC : Văzînd-o, ai vedea un fel nou de dărnicie și de joc. Preacreștinul Francisc și *signor* Leone s-au arătat atît de asemănători în ce privește jocul încît cine îl vede pe unul îl vede pe celălalt.

PADOVANUL : Ce personalități sus-puse.

CĂRȚILE DE JOC : Exagerarea, care pare să fie proprie oricărei firi aspre și oricărei minți ambițioase, este foarte depărtată de coroana acelui rege slăvit, cum a fost străină și de domnia acelui senior.

PADOVANUL : Nu vor mai exista niciodată doi la fel cu ei.

---

[1] Statuie antică descoperită în forul lui Marte. De aici și numele *(Mars forum)*. Îndeplinea același rol ca și Pasquino.

CARȚILE DE JOC : Și de aceea, cursele pe care le ascund atitudinile jucătorilor, ca să cadă ceilalți în ele, n-au fost niciodată întinse de către un astfel de senior și nu vor fi niciodată întinse de către un rege atît de mare.

PADOVANUL : Ce părere aveți despre perechi ?

CARȚILE DE JOC : Ha, ha, ha !

PADOVANUL : Poate să rîdă mînzește doar cel ce ne vrea răul.

CARȚILE DE JOC : În ce ne privește, ipocriții ne-ar rupe-n bucăți.

PADOVANUL : Tot astfel pe mine, cei pizmași.

CARȚILE DE JOC : Lipsită de asemenea trîntori, lumea ar deveni un fel de rai pămîntesc.

PADOVANUL : Mai și rîdeți !

CARȚILE DE JOC : Cine n-ar rîde oare auzindu-te cum o iei razna cu gura, profitînd de răbdarea urechilor, pe care le afurisești.

PADOVANUL : Neorînduiala vorbirii voastre îmi tulbură închipuirea.

CARȚILE DE JOC : Dacă așa stau lucrurile, află dumneata că perechea face trecerea spre careu, întocmai cum pîinea înmuiată în grăsime face trecerea spre cotletul la grătar.

PADOVANUL : Zînele înseși n-ar ști s-o spună mai frumos.

CARȚILE DE JOC : Gustul pe care-l simți atunci cînd mușți din pîinea cu care întingi în grăsime, în timp ce se frige spinarea, se potrivește de minune cu scoaterea perechilor într-o partidă în care patru cărți diferite, sau patru de același fel, sau numai trei, le bat și-ai pierdut banii.

PADOVANUL : Ce dracu ați fi făcut dac-ați fi mîncat așa ceva ?

CARȚILE DE JOC : Auzim și noi vorbindu-se de asta și de-aceea o spunem.

PADOVANUL : Îmi dau seama.
CĂRȚILE DE JOC : Noi însă nu.
PADOVANUL : Înainte de a-mi povesti despre jocul împăratului ori al altor principi din Italia noastră, m-aș bucura să aud care este părerea voastră despre zaruri, despre minge, despre jocul de dame, despre șah și despre fleacul ăla, descoperit acum cîtva timp.
CĂRȚILE DE JOC : Te-am înțeles.
PADOVANUL : În care cu ajutorul a nu știu ce fel de bîtă, niște ghiulele mărunte sînt trimise să intre într-o gaură din iarbă.
CĂRȚILE DE JOC : O să se pară că spunîndu-ți adevărul o facem doar ca să ne ridicăm pe noi în slăvi. Cum însă nici Tiziano nu se sfiește să îndrepte picturile fiului său Orazio, ori de cîte ori o cer ele, întreabă-ne, căci o să te lămurim.
PADOVANUL : De ce ați făcut comparația cu marele pictor și cu amabilul tînăr ?
CĂRȚILE DE JOC : Fiindcă tot jocuri se numesc și șahul, și damele, și mingea, și zarurile și cărțile ; pot fi deci socotite ca rude între ele.
PADOVANUL : Spuneți-mi pentru cine sînt bune zarurile ?
CĂRȚILE DE JOC : Pentru pungași.
PADOVANUL : Iar damele ?
CĂRȚILE DE JOC : Pentru cei triști.
PADOVANUL : Dar șahul ?
CĂRȚILE DE JOC : Dacă nu s-ar supăra Pigna Cortonese din Ferrara, comandant nebiruit la jocul acesta, ți-am spune că pentru gutoși.
PADOVANUL : Iar mingea ?
CĂRȚILE DE JOC : Pentru filfizonii din piață.
PADOVANUL : Iar voi, cărțile de joc ?
CĂRȚILE DE JOC : Pentru toată lumea.
PADOVANUL : Iar lucrul ăla care stă pe mese și seamănă cu o furcă de tors.

CĂRȚILE DE JOC : Pentru spiterii mușcați de tarantulă.
PADOVANUL : Spuneți-le-o voi.
CARȚILE DE JOC : Mai spune-le-o și tu.
PADOVANUL : O să mă mai gîndesc.
CĂRȚILE DE JOC : Numai că împăratul, cînd începe să joace cărți, se deosebește de ceilalți mai mult de cît se deosebesc ei de el : nu cumva să credeți că maiestatea-sa se obosește cu noi fiindcă i-o îngăduie lipsa de lucru, întrucît toți cei care-l iubesc și se tem de el știu foarte bine că plictiselile lui nu au nimic de-a face cu asta.
PADOVANUL : E de închipuit că gîndul faptelor de seamă nu-i lasă o clipă de răgaz.
CĂRȚILE DE JOC : Primește din cînd în cînd să joace cărți pentru a-și deprinde virtuțile eroicului său suflet cu vicleniile noastre și închipuindu-și c-ar fi vorba de șiretenii și de treburi ostășești, arată, în timp ce joacă, și pentru el însuși, și pentru ceilalți, ce înseamnă chibzuință, măsură, stăruință, iscusință, economie, dărnicie, bunătate, statornicie, asprime, repeziciune și zăbavă.
PADOVANUL : Nici o pildă de virtute nu are atîtea merite.
CĂRȚILE DE JOC : Iar mai presus de orice se văd respectate poruncile adevăratei răbdări, care asigură săvîrșirea oricărei acțiuni, căci ea e mama a tot ce trebuie îndeplinit pentru a înfăptui un lucru ca lumea.
PADOVANUL : Mai spuneți-mi ceva, vă rog.
CĂRȚILE DE JOC : Nu ne întrerupe cînd vorbim despre împărat, singura ființă vrednică de slavă din tot neamul omenesc.
PADOVANUL : Iertați-mă.
CĂRȚILE DE JOC : Cînd juca, Leone își dădea pe față firea sa risipitoare ; de aceea, juca întotdeauna cu o mărinimie nechibzuită și, risipind atît capitalul cît și cîștigurile, lăsa să se vadă în același timp și prezentul

și viitorul lucrurilor prezente și viitoare : din care pricină, și-a cîștigat o faimă ce va trăi veșnic în amintirea celor care rîvnesc după principi cu o fire atît de risipitoare.

PADOVANUL : Eu sînt unul dintr-ăștia.

CĂRȚILE DE JOC : Iar noi din cei care nu facem decît să ne mirăm de înțelepciunea generoasă a lui Carol Quintul.

PADOVANUL : Prin urmare, eu greșesc, iar voi nu.

CĂRȚILE DE JOC : Cine vrea să vadă o parte din judecata aceea desăvîrșită și din vitejia aceea superioară, cu care a înfrînt în același timp (cum spune la carte) ticăloșia vremii, strîmtoarea locului, învolburarea aerului, mînia mării, foamea pricinuită de lipsa mîncării, nestatornicia armatei furia vrăjmașilor și trădarea soartei...

PADOVANUL : Ba chiar mai mult.

CĂRȚILE DE JOC : Cine vrea să-l vadă în asemenea condiții uluitoare, să-l privească atunci cînd una din toanele noastre se preschimbă în stăruință încăpățînată, făcîndu-l să piardă jocul de douăzeci de ori în șir, căci, deși ține în mînă un careu, acesta nimerește peste o chintă regală, iar maiestatea-sa are tot timpul ghinionul de-a arunca cele mai bune cărți și de-a le opri pe cele mai proaste.

PADOVANUL : Simțindu-se provocat de niște batjocuri atît de cumplite, un om de plumb ar sări în sus ca și cînd ar fi de fulgi.

CĂRȚILE DE JOC : Chipul acela energic, culoarea aceea sănătoasă și privirea aceea sigură, pe care August le-a avut tot timpul în împrejurările grele de la Alger, se păstrează și în nenorocirile jocului.

PADOVANUL : Vedeți bine cine e el.

CĂRȚILE DE JOC : Înțelege o dată că ticăloșii care stau pe margini pălăvrăgesc la fel cu cei viteji, care joacă.

PADOVANUL : Sînt sigur.

CARȚILE DE JOC : Doi bani nu face acela care blestemă cărțile și se leapădă de ele.

PADOVANUL : Nici măcar atît.

CARȚILE DE JOC : Atît o meserie, cît și cealaltă, trebuie făcute în liniște.

PADOVANUL : Pare-mi-se că mi-ați mai spus-o.

CARȚILE DE JOC : Și fiindcă oricare soldat e jucător, deși nu și oricare jucător e soldat, ostașul trebuie să fie mai atent cu respectarea gradului său.

PADOVANUL : Așa încît războinicii joacă.

CARȚILE DE JOC : Iată că-ncepi să-ți dai seama de bunătatea noastră.

PADOVANUL : Mi-ar face multă plăcere să aud cum se poartă împăratul cînd cîștigă la cărți.

CARȚILE DE JOC : Cu toate că felul în care s-a închis în el însuși, îndată ce a primit știrea cuceririi Romei, te lămurește, n-o să refuzăm să-ți arătăm și asta, vorbindu-ți despre modestia de care dă dovadă cînd joacă cu elegantul și plăcutul *signor don* Luigi Davila, adevărată comoară de generozitate.

PADOVANUL : Faima unui tînăr atît de sus-pus este atît de răspîndită în lume, încît am aflat și eu de ea.

CARȚILE DE JOC : Cu toate că veselia senină și încrezătoare este caracteristică inimii celor învingători, maiestatea-sa, cînd învinge, se menține pe calea de mijloc și, ferindu-se de riscuri, se închide în întregime în el însuși : după care, de-abia zîmbește, în timp ce un altul ar rîde, desfătîndu-se de urmările statorniciei sale.

PADOVANUL : Un adevărat semizeu.

CARȚILE DE JOC : Cheia care deschide ușa laudelor ce-i sînt adresate e înfățișată de faptul că atunci cînd pierde arată că așa îi place lui Dumnezeu, iar cînd cîștigă, că aceasta este voința lui Cristos.

PADOVANUL : Și totuși, la mijloc nu-i decît el.

CARȚILE DE JOC : Și, în sfîrșit, în timp ce joacă, nu uită niciodată că trebuie să se poarte ca un împărat, aruncîndu-le celor de față niște priviri pline atît de-o omenească mîndrie, cît și de-o omenie mîndră.

PADOVANUL : Nici măcar miresele nu se poartă mai frumos.

CARȚILE DE JOC : Iar cele două capete ale acvilei încununate cu o diademă, de pe herbul său, nici nu înseamnă altceva decît înțelepciunea cea mai înaltă, de care el dă dovadă atît în vremi ferice cît și în restriști.

PADOVANUL : Nu-i nici o îndoială.

CARȚILE DE JOC : *Signor* Valerio Orsino, cînd joacă la el acasă, se poartă cu aceeași desăvîrșită cumințenie ca și în orice altă îndeletnicire.

PADOVANUL : Personaj deosebit de înzestrat și acesta, după cum spune toată lumea.

CARȚILE DE JOC : Iar spre rușinea parlagiilor, care-ți scot cuțitul în nas, înjunghiind și tăind beregata regilor și slujitorilor noștri, lăudăm cumpătarea a numeroși căpitani și jucători, care se-arată la fel de modești și în războiu, și la joc.

PADOVANUL : Spuneți-mi numele cîtorva.

CARȚILE DE JOC : Camillo di Caula, Gianfrancesco Faloppia, Girolamo Romano, Antonio da Forli.

PADOVANUL : Ostași de ispravă și cum nu se poate mai viteji.

CARȚILE DE JOC : Să joace modenezul cu *messer* Dino di Poggi al lui și apoi să ni se spună dacă în timp de pace și de înțelegere e tot atîta liniște ca la joc.

PADOVANUL : Pot fi socotiți oameni cuminți.

CARȚILE DE JOC : Bumbaglino ăla, care după cum știe orice om cumsecade, îi face pe ceilalți să tremure numai cu o privire, ni se adresează și nouă, cărților de joc, atunci cînd îi pricinuim pierderi, la fel cum li se adresează celor pe care-i găsește nevrednici de mînia lui.

PADOVANUL : Întreaga Florență e martora spuselor voastre.

CĂRȚILE DE JOC : Să trecem la altceva.

PADOVANUL : Sînt atît de mari meritele sale și dragostea pe care i-o poartă fiecare încît aș vrea să-mi vorbiți toată ziua despre acel căpitan strălucit.

CĂRȚILE DE JOC : Dacă înțelepciunea și cumințenia tuturor înțelepților strînse într-un singur trup ar căpăta înfățișarea lui Covos, iar, după ce-ar căpăta această asemănare, s-ar așeza să joace, cum joacă el uneori, ți s-ar părea, prin comparație, că e vorba de-un ticălos.

PADOVANUL : Trebuie intrat în fond, cînd se vorbește despre un atît de înalt personaj.

CĂRȚILE DE JOC : Mintea de care dă dovadă cînd începe să-i alunge pe cei care n-aveau de gînd să plece și să-i oprească pe cei care se pregăteau să spele putina, nici nu poți să ți-o închipui, necum să vorbești despre ea.

PADOVANUL : Împăratul știe foarte bine ce face atunci cînd își lasă sufletul și regatele pe mîna lui.

CĂRȚILE DE JOC : Aceeași blîndețe și aceeași gravitate pe care le-arată cînd administrează tot ce e mai de seamă în Imperiu, i se citesc pe frunte și-atunci cînd excelența-sa joacă ; ai spune deci că ia mizele nu din bucuria de a le fi cîștigat, ci numai ca să facă cinste banilor.

PADOVANUL : Se potrivește cu el.

CĂRȚILE DE JOC : Iar cînd se întîmplă să piardă, ia un anumit aer de modestie și de severitate, mărturisind astfel grija și cumpătarea cu care strălucitul bărbat știe să-și apere ce-a cîștigat și să-și poată îngădui o pierdere oarecare.

PADOVANUL : Nu izbutesc să-mi dau seama cum de mai are vreme de pierdut la joc un comandant suprem,

prins în hățișul tuturor luptelor și manevrelor de pe lume.

CARȚILE DE JOC : Te poți lămuri, gîndindu-te că același lucru se întîmplă și cu pedanții, de toate felurile, atunci cînd insinuează că sîntem ispita celor fără treabă.

PADOVANUL : Niște nerozi.

CĂRȚILE DE JOC : Să ne îndreptăm puțin spre *don* Diego Urtado di Mendoza.

PADOVANUL : E într-adevăr o datorie.

CARȚILE DE JOC : Preanobilul învățat și om cu experiență face tot timpul negoț, joacă tot timpul și studiază tot timpul ; iar cînd studiază, cînd joacă și cînd face negoț, parcă n-ar face negoț, n-ar juca, n-ar studia.

PADOVANUL : Măcar de-ați pricepe voi.

CARȚILE DE JOC : Cu sarea pildelor, cu sosul vorbelor de duh și cu supa maximelor, el se desprinde atît de repede din încurcătura intrigilor încît în privința aceasta ar pierde în fața lui pînă și fulgerul neașteptat, pe care aci îl vezi, aci nu-l vezi.

PADOVANUL : Cu care dintre cele trei meșteșuguri se îndeletnicește el cel mai mult ?

CĂRȚILE DE JOC : Treburile neguțătorești nu le părăsește.

PADOVANUL : Are și ce lucra.

CARȚILE DE JOC : Restul de timp, care-i prisosește, îl cheltuiește cu faptele de bine, cu îndatoririle de curtean, cu virtuțile ostășești și cu tot felul de lucruri plăcute.

PADOVANUL : Dumnezeu o să-l umple de glorie.

CARȚILE DE JOC : Tot felul de năstrușnici îi deschid pe nesimțite cărțile de citit, le dau pentru el pe cele de joc și îi aduc aminte de treburile pe care le are.

PADOVANUL : Ce lingușitori !

CARȚILE DE JOC : Între timp, însuflețit de blîndețea purtărilor sale atrăgătoare, glumește că e împovărat de griji și chiar de ură : din care pricină, văzînd că toată lumea îl trage la joc, se supără, dar cu supărarea aceea care, de fapt, nici nu-i supărare.

PADOVANUL : E vrednic de laudă gentilomul care se mînie, fără a ajunge însă să se înfurie.

CARȚILE DE JOC : Sigur că Mendoza, cînd pierde, se supără, dar cu un atît de dulce „luați-vi-i de aici." încît îi vine și lui poftă să rîdă în hohote de el-însuși.

PADOVANUL : Nu vorbiți cumva despre ambasadorul regelui preacreștin la Veneția ?

CARȚILE DE JOC : Ce tot spui acolo ?

PADOVANUL : Vă întreb dacă nu cumva spusele voastre sînt în legătură cu monseniorul de Monluch ?

CARȚILE DE JOC : Cu toate că tînărul acesta este oglinda virtuților, a capacității, a grației, a politeței, a bunătății și a amabilității, ne gîndim totuși la cel ce reprezintă persoana împăratului pe lîngă drepții și credincioșii venețieni.

PADOVANUL : Înapoiați-vă la voi.

CARȚILE DE JOC : Deși sîntem ceea ce sîntem, ne-apucă totuși rîsul amintindu-ne de felul în care i-a povestit el Leonorei Gonzaga, femeie meritoasă și întruchipare a chibzuinței, un adevăr care a făcut-o să rîdă cu hohote.

PADOVANUL : Spuneți-l, dacă nu e o taină.

CARȚILE DE JOC : Se pare că într-o seară, după cină, un mare maestru, luîndu-l de mînă pe un oarecare prieten de-al nostru, l-a tras după el la o fereastră a locuinței numitului Mendoza, locuință care dă spre canalul cel mare ; și fiindcă își închipuia că celălalt nu era sigur de cei cinci sute de ducați pe care îi făgăduise ca dotă pentru fiică-sa, seniorul își îndreaptă fața spre cer și spuse : „Tu Lună, fii martoră a făgă-

duielii mele de a o mărita pe Adria, fiica prietenului nostru Pietro, aci de față, oricînd va dori ea."

PADOVANUL : Și pe urmă ?

CĂRȚILE DE JOC : Nunțiul împărătesc, părîndu-i-se un lucru nostim, i-a povestit excelenței-sale preastrălucite că sus-zisul Pietro, mînios și fără nici o speranță, ar fi spus : „N-am un ban, fiindcă Luna e singurul martor în privința celor făgăduite de seniorul acela".

PADOVANUL : Aș înțelege o asemenea soartă, dac-ar fi vorba de-o altă sumă, nu de jumătate dintr-o mie de scuzi.

CĂRȚILE DE JOC : E foarte adevărat, totuși.

PADOVANUL : Nu toate lucrurile pot fi înțelese.

CĂRȚILE DE JOC : Dacă jucătorii n-ar face tot felul de mici digresiuni, am vorbi numai despre ceea ce ne privește pe noi, cărțile de joc ; dar, fiindcă pălăvrăgeala ne însoțește tot timpul, întocmai cum alabastrul însoțește aurul, nu putem niciodată să încheiem fără o cît de mică glumă.

PADOVANUL : Întrucît aici, în Florența, se joacă necontenit, să ne oprim puțin.

CĂRȚILE DE JOC : Sigur că în orașul acesta virtuos, și noi sîntem mai atente în ce privește virtutea.

PADOVANUL : Sînteți nevoite s-o faceți.

CĂRȚILE DE JOC : Aici se știe că jucătorul cinstit se alege cu plăcerea, la fel cum ostașul de ispravă se acoperă de glorie.

PADOVANUL : Și asta e-adevărat.

CĂRȚILE DE JOC : Aici se înțelege într-adevăr că jucătorul capătă măreție cînd cîștigă jucînd cinstit, iar ostașul cînd biruie în fapte vitejești.

PADOVANUL : Spuneți-mi și mie ce-nseamnă asta.

CĂRȚILE DE JOC : Florența își dă într-adevăr seama că jucătorul cuminte, cutezător și generos, e la fel cu ostașul viteaz, îngăduitor și dibaci.

PADOVANUL : Frumoase lucruri îmi spuneți.

CĂRȚILE DE JOC : Ea crede, într-adevăr, că jucătorul care înșeală este aidoma cu ostașul care omoară mișelește.

PADOVANUL : De la început era cazul s-o lăudați.

CĂRȚILE DE JOC : Ea socoate, într-adevăr, că papa, aflat printre noi cînd se joacă *Taroc* ori *Germini*, se află numai fiindcă atunci cînd s-a luat hotărîrea de a se juca hainele bunului Isus ne-am făcut nevăzute : îndeletnicirea aceasta ticăloasă le-a revenit prin urmare nemernicelor de zaruri.

PADOVANUL : Sînteți umile.

CĂRȚILE DE JOC : Întreab-o de ce ne îndepărtăm pe pe zi ce trece tot mai mult de *Taroc* și de *Germini* și o s-o auzi spunîndu-ți că imităm gloata de rînd, care face foarte puțin caz de ostașii care se luptă pe jos și ca o adunătură de vagabonzi.

PADOVANUL : E bine să te asiguri de lipsa de greutate a bagajelor : fiindcă și domnii grămătici au vrut să ușureze de unul din cei doi *ze* cuvinte ca : *gazza, tazza, piazza, pazza, mazza, cazza* [1].

CĂRȚILE DE JOC : Ce fel de vorbe sînt astea pe care le scuipi din gură ?

PADOVANUL : Fiindcă mă siliți, o să v-o spun.

CĂRȚILE DE JOC : Lasă-le pedanților grija unor astfel de cuvinte și ascultă favoarea pe care ne-a făcut-o un rege din India : lucru despre care tocmai voiam să-ți vorbim atunci cînd ți-am spus că spaniolii sînt cei care ne-au dus și prin părțile acelea.

PADOVANUL : Îmi holbez ochii ; vreau să spun, îmi ciulesc urechile.

CĂRȚILE DE JOC : Spune Platon.

PADOVANUL : În care carte ?

CĂRȚILE DE JOC : Într-una din cele scrise de el.

PADOVANUL : Ajunge și-i prea destul.

---

[1] În ordine, înseamnă : Coțofană, ceașcă, piață, nebună, măciucă, creuzet (dar și : lingură de mestecat).

CĂRȚILE DE JOC : Că anumite popoare, luîndu-se la întrecere și dorind să se învingă unul pe altul în prezentarea de daruri, i-au trimis principelui lor indian două daruri cu totul deosebite unul de altul.

PADOVANUL : Și care-au fost astea ?

CĂRȚILE DE JOC : I-au trimis în dar, prin ambasadorii lor, știința și jocul.

PADOVANUL : Aveți grijă, căci lucrurile nu au putut să se petreacă astfel.

CĂRȚILE DE JOC : Și de ce ?

PADOVANUL : Fiindcă nici jocul, nici știința, nu pot fi puse într-un taler, ca piersicile ori ca smochinele.

CĂRȚILE DE JOC : Spunem atunci că i-au trimis, ca să-i prezinte darurile, pe un pedant, care preda științele și pe un meșter, care făcea cărți de joc.

PADOVANUL : Așa da.

CĂRȚILE DE JOC : Ieși deci în față filozoful, chelbos, gălbejit, bărbos, îngrozitor la înfățișare, arțăgos, cu mintea aidoma înfățișării, astfel că în năstrușnicia chipului se oglindea nestatornicia minții.

PADOVANUL : Semăna, desigur, cu un coșmar în timpul unui somn chinuit.

CĂRȚILE DE JOC : Încărcat ca un măgar cu tot felul de terfeloage, tocmai își începuse cuvîntarea cînd regele îl și întrerupse, spunîndu-i : „Ce roade se capătă de pe urma acestor amărîte de terfeloage ?“ Năucul îi răspunse că datorită lor se dezvăluie tainele firii, ajungi să stăpînești pricina lucrurilor, izbutești să pricepi cum de ziua e alungată de către noapte și noaptea de către zi.

PADOVANUL : Mă frămînt gîndindu-mă cum se face că unii ca ăștia, care seamănă cu moartea, caută să-i facă pe ceilalți nemuritori.

CĂRȚILE DE JOC : Aceeași crezare ce li se dă celor care înghoață mercurul cînd sînt văzuți cît de rău arată, o dădu regele și pălăvrăgelii înțeleptului, căci, auzind

apoi cu cîtă greutate se învaţă orice fleac, se întoarse către făcătorul de cărţi de joc şi, văzîndu-l elegant, voinic, vesel, plăcut, politicos şi cuminte — din care pricină şăgălnicia privirilor dezvăluia seninătatea sufletului — îl întrebă la ce erau bune cărţile lui.

PADOVANUL : Acum e-acum.

CĂRŢILE DE JOC : Ca să-ţi destinzi sufletul după supărări, ca să stai de vorbă cu doamnele şi ca să-ţi asiguri cu ele o distracţie, răspunse cumătrul.

PADOVANUL : Răspunsul a fost scurt şi frumos.

CĂRŢILE DE JOC : În cele din urmă, nenea regele spuse : „Primesc jocul şi refuz terfeloagele, căci primul e aducător de plăcere, iar celelalte de oboseală : se întîmplă că oamenii de seama noastră au nevoie să trăiască şi nicidecum să înnebunească".

PADOVANUL : Minunată alegere.

CĂRŢILE DE JOC : Ni s-ar putea spune, poate, că de vreme ce jocul de cărţi există în India, ce nevoie era să-l mai aducă acolo şi altcineva ? şi că o dată adus, indienii ar face pe proştii în faţa unei născociri străvechi ?

PADOVANUL : Răspundeţi singure la obiecţia pe care v-aţi făcut-o chiar voi, vouă înşivă.

CĂRŢILE DE JOC : Spunem că ţinutul acesta în care a fost făcut darul nu e cel care ascultă de Spania şi, chiar dacă e, lipsind meşterul, lipsesc şi cărţile ; iar dacă lipsesc ele, lipseşte şi jocul.

PADOVANUL : Vă văd atît de iscusite încît, dacă n-aş fi cine sînt, aş vrea să fiu carte de joc.

CĂRŢILE DE JOC : Să ne înapoiem la felul în care ne cunoaşte Florenţa.

PADOVANUL : Îmi convine.

CĂRŢILE DE JOC : Ea o să-i confirme cui întreabă că jucătorii sînt la fel cu proprietăţile aşezate pe malurile Padului şi care aci îşi arată pămîntul, aci îl ascund.

PADOVANUL : Altceva.

CĂRȚILE DE JOC : O să-ți spună că gîndurile celor care cîștigă și ale celor care pierd sînt ștafete ale minții celor care pierd și ale celor care cîștigă.

PADOVANUL : Continuați.

CĂRȚILE DE JOC : O să-ți spună că viciile și virtuțile acestora se dezvăluie în timpul jocului.

PADOVANUL : Pare-mi-se că asta mi-ați mai spus-o.

CĂRȚILE DE JOC : O să-ți spună că grădinile jucătorului sînt în cer, la fel cu ale celor ce seamănă la întîmplare.

PADOVANUL : Milano și Veneția îi spun loterie.

CĂRȚILE DE JOC : Dacă nu ne-am teme c-o să te saturi de noi, am merge departe în legătură cu felul amănunțit în care Florența îl cunoaște pe jucător de-a fir-a-păr.

PADOVANUL : Ce-mi tot spuneți ?

CĂRȚILE DE JOC : Vom continua prin urmare să-ți spunem sumedenie de lucruri pe nerăsuflate.

PADOVANUL : Mi-ați face un serviciu.

CĂRȚILE DE JOC : Unul care, cînd simte mestecatul cărților, nu are de unde să pună prima miză, se dă de ceasul morții întocmai ca unul pe care-l arde zăpușeala în timp ce aude cum se scurge apa din care cineva nu vrea să-i dea să bea.

PADOVANUL : Bieții de ei.

CĂRȚILE DE JOC : Florența spune : În ce mă privește, văzîndu-mă la ananghie, nu fac la fel cu acela care, scăpînd de o boală, mănîncă atît de lacom încît cade din nou bolnav ; seamăn cu unul dintre aceia care, ca să nu li se întețească tusea, nu mai mănîncă oțet : pun miza, liniștit și socotit, iar dacă văd că nu e totul în ordine, plec și vin înapoi. Nu caut să cumințesc cărțile, fiindcă cine vrea să stea pe jăratic rămîne și fript, și chel, în același timp, și, cu toate că știu de existența unei mori, care macină jocurile jucătorilor, nu spun niciodată, jurînd strîmb, că dacă

voi mai juca vreodată cu un oarecare, dacă mă voi mai încurca vreodată cu el, dacă voi mai pune vreodată piciorul pe-acolo, dacă voi mai atinge vreodată cărțile, dacă voi mai susține vreodată asemenea prostii, să fiu ucisă, să fiu tocată pe tocător, să fiu trasă în țeapă, friptă și trimisă la galere.

PADOVANUL : *Iram impedit animum.* [1]

CĂRȚILE DE JOC : Asemenea lucruri povestește Florența, adăugînd după aceasta : Dacă joc, îmi văd de treaba mea : nu înșel, nu blestem, nu visez cu ochii deschiși cînd cîștig, nu o iau razna cu remuşcarea de a nu fi dat curs cutărei cereri ori de a nu fi pus cutare mizã, arătîndu-mă mai necăjită de ceea ce mi se pare că puteam cîștiga decît de ceea ce am cîștigat cu adevărat, și nici nu jur că dacă o să m-aleg cu un anume cîștig o să fac neapărat cutare pomană.

PADOVANUL : Cine așteaptă ca jurămintele să-l asigure de cîștig poate s-aștepte mult și bine.

CĂRȚILE DE JOC : Ea termină prin a spune că nu este dintre cei care, după ce sînt zguduiți, se-apucă să joace de unul singur, cătînd, cînd le vine carte bună ori proastă, întocmai ca și cînd ar juca de-adevăratele.

PADOVANUL : Așa trebuie să facă oricine vrea să nu-și piardă și sufletul, și banii.

CĂRȚILE DE JOC : Ți-am mai spus că oricine joacă după cuviință salvează totul.

PADOVANUL : Uitasem.

CĂRȚILE DE JOC : Vinul este cea mai mare blestemăție pentru cel care se îmbată și singura mîngîiere sufletească pentru cei care-l beau cumpătat.

PADOVANUL : Și în ce fel !

CĂRȚILE DE JOC : Împotrivirea unora cînd e vorba de terminarea unui joc înseamnă mai curînd vrăjmășie îndărătnică decît dorință de a ajunge faimos.

[1] Curajul oprește furia (lat.).

PADOVANUL : E obiceiul să se spună că acela care sapă groapa altuia, cade singur în ea.

CĂRȚILE DE JOC : Cel care joacă se cuvine să țină calea de mijloc : jucătorul trebuie să fie cinstit, căci jocul, cu toate ale lui, este aidoma unui război.

PADOVANUL : Vă cred.

CĂRȚILE DE JOC : Ne vine să-ți spunem că avantajul celui care vede cărțile celorlalți poate fi asemuit cu acela pe care-l are un comandant cînd află secretul vrăjmașului ; cu toate acestea, n-ar trebui să i se dea nici o însemnătate.

PADOVANUL : Să pată asta numai neghiobii.

CĂRȚILE DE JOC : Sărim de la una la alta, ca să te întrebăm dacă nu cumva ți se pare că unul, care nu are pe lume decît banii aceia, puțini sau mulți, pe care-i pune în prima miză, se potrivește cu ostașul care, fără să se mai gîndească la altceva, își pune viața în primejdie.

PADOVANUL : Ba mi se pare.

CĂRȚILE DE JOC : Nu-i lauzi tu pe cei care ne amestecă bine, căci asta-i ferește de înșelătoriile celor care ne strîng laolaltă și meșteresc fie deasupra, fie dedesubtul pachetului, după care taie cărțile drept la mijloc ?

PADOVANUL : Ba-i laud.

CĂRȚILE DE JOC : Am vrea să-ți spunem numele tuturor jocurilor de cărți, dar nu cutezăm, ele atîrnînd de voința celor care le-au născocit ; și-apoi, cu toate că numele li se schimbă mai în fiecare loc, sînt totuși cam una și aceeași ciorbă.

PADOVANUL : Cum se numesc însă cei care le-au botezat, dîndu-le cîte un nume ?

CĂRȚILE DE JOC : Întîmplarea, timpul și chiar însușirile proprii : de pildă, numele de *salticchione* [1] vine

[1] *Salticchiare* — a țopăi.

de la săritura care trebuie făcută de la cinci la şapte, de la unu la trei şi de la şase la opt.

PADOVANUL : Ce e cu jocul numit nepereche ?

CĂRŢILE DE JOC : I se spune astfel din pricina nepotrivirii dintre patru şi cinci, dintre nouă şi zece, dintre şapte şi şase.

PADOVANUL : Ce e cu aşa-zisele : *minonne, calabrache, menchiate, criccone,* ori „trei, doi şi asul“ [1] şi celelalte, care urmează ?

CĂRŢILE DE JOC : Nu ne face să ne pierdem vremea cu asemenea prostii şi ţine minte că, după cum ţi-am spus, o carte frumoasă încăputâ pe mîna unui jucător tembel e ca o spadă minunată în mîna unui laş.

PADOVANUL : Frumoasă treabă !

CĂRŢILE DE JOC : Alungarea celuilalt ori fuga din joc e unul şi acelaşi lucru cu alungarea vrăjmaşului ori fuga din armată ; un comandant priceput îşi dă seama de slăbiciunea vrăjmaşului nesocotit şi înţelege nevoia care-l sileşte să facă astfel, iar jucătorul dibaci întrezăreşte în felul de-a se purta al potrivnicului nepriceput cartea pe care o are acesta : şi fiindcă ostaşul viteaz loveşte, dar nu înşeală, jucătorul încercat, care calcă pe urmele lui, trage cartea, iar glasul nici nu i se-aude.

PADOVANUL : Fapte, nu vorbe.

CĂRŢILE DE JOC : Să nu-i treacă prin minte cuiva să ia o carte în locul alteia şi, sporindu-şi punctele, să ţi le trîntească în faţă, căci acela care o face e mai de grabă un ditamai pungaşul decît un jucător de soi.

PADOVANUL : Mi-ar face plăcere să-mi spuneţi cîteva dintre înşelătoriile datorită cărora înşelătorii vă fac să păreţi înşelătoare.

CĂRŢILE DE JOC : O să ţi le spunem atunci cînd ne-o va prilejui discuţia, iar la sfîrşitul acesteia îţi vom dezvălui gîndul nostru : deocamdată trebuie să ştii

[1] Denumiri ale unor jocuri cu totul necunoscute la noi.

că nu ducem lipsă de judecători pentru neînțelegerile noastre. Faptele noastre își află o hotărîtă, imediată și cuvenită osîndă ; și ar fi totuși o binefacere pentru lume ca asemenea judecători să-și dea întîlnire prin tribunale, alungînd lipitorile care sug sîngele nătărăilor, cu gurile proceselor, și îndelungate, și tîlhărești, și necinstite, și lacome, și nemiloase, și crunte.

PADOVANUL : Grozavi avocați ați mai fi.

CĂRȚILE DE JOC : Să presupunem că îl apucă poftă de ceartă pe unul care, în vreme ce adversarul îi cere o sumă, răspunde în glumă că n-o acceptă, dar între timp dă pe față culoare sau careu ; cum însă, într-un astfel de caz, legile noastre nu îngăduie nici unuia dintre jucători să plătească suma cerută, se iscă ceartă : numai că neînțelegerea este potolită imediat, printr-o singură vorbă a celui ales să hotărască, și nu mai e nevoie nici de recurs, nici de scos bani din pungă, nici de cercetat în condici.

PADOVANUL : Rămîn totuși și-aici multe pricini nerezolvate.

CĂRȚILE DE JOC : Pedantul spune că orice lege își are excepția ei.

PADOVANUL : Și cu toate că deschizînd gura să vorbesc nu m-aș acoperi de mai multă cinste decît dacă v-aș asculta, v-aș povesti, în caz că mi-ați da îngăduința, o întîmplare petrecută la Veneția și încă nerezolvată.

CĂRȚILE DE JOC : Fie-ți dată îngăduința.

PADOVANUL : Jucînd împreună *messer* Vincenzio Schiavoni, *signora* Caterina Sandella, *madama* Marietta Novegrai, *madonna* Margarita Spinea și *donna* Chiara Chiarini, s-a nimerit ca Schiavoni să dea cărțile și, în timp ce le dădea, iată că Sandella deschide, iar Novegrai merge și ea, împreună cu Spinea, care mărește miza cu o jumătate de scud, făcînd-o pe *signora* Caterina să bată în retragere ; între timp, Schiavoni se

uită la cărți și-i spune : „N-ați vrea să țineți împreună cu mine miza asta ?“

CĂRȚILE DE JOC : Începem să pricepem.

PADOVANUL : „Nu“, răspunde Sandella. „Mergi la jumătate“, îi spune *signor* Bortolo, bărbatul ei, care nu pierdea jocul din ochi. La care ea răspunse : „Primesc“. În acest răstimp, cărțile se împart mai departe, și, înainte ca ele să fie date pe față, *messer* Vincenzio spune : „Face careva rămășag pe-un scud că *signora* Caterina pierde ?“ Aceasta din urmă face și ea prinsoare că nu pierde și joacă astfel mai departe.

CĂRȚILE DE JOC : Povestești foarte exact.

PADOVANUL : Terminîndu-se deci de dat cărțile, *signora* Sandella se uită în ale ei și văzînd că are careu, pune cărțile jos ; în același timp, *madama* Novegrai spune : „Și eu mă opresc aici“. „Fie și-așa“, răspunde *signora* Caterina. Iar *madama* Marietta : „Mai dați încă doi scuzi ?“ „Și mie restul“, răspunde *signora* Sandella. Auzind asta, *madama* Novegrai, gîndindu-se un pic, refuză să plătească. În această situație, *signora* Caterina azvîrle cărțile și, după ce le amestecă, vrea să ia scudul pus de *messer* Vincenzio, socotindu-se învingătoare.

CĂRȚILE DE JOC : Să vezi ce-ncurcătură o să iasă.

PADOVANUL : În acest timp, *madama* Marietta dă un careu pe față, dar *signora* Sandella strigă : „Al meu era mai bun decît al dumitale, și chiar dacă nu l-aș fi avut mai bun, dumneata ai refuzat să plătești, iar că așa stau lucrurile să fie întrebați și cel care a mers la jumătate miză, și ceilalți“.

CĂRȚILE DE JOC : A vorbit frumos.

PADOVANUL : Și grăind astfel, întinde mîna ca să tragă și miza pusă de *madama* Novegrai, dar aceasta zice : „Eu nu spun, *signora* Caterina, că ați fi avut carte mai bună sau mai rea : spun numai că dacă ați fi fost bărbat, nu v-aș cruța cîtuși de puțin, dar, întrucît sînt

femeie, mi se pare că nu trebuie să pierdem nici eu, nici dumneavoastră".

CĂRȚILE DE JOC : Ca niște fete de treabă.

PADOVANUL : „Dar nu dumneavoastră ați fugit ? „Da, răspunse cealaltă, întocmai cum ați fi făcut și dumneavoastră, dacă n-ar fi fost *messer* Vincenzio ; afară de asta, eu nu numai c-am păstrat cărțile, dar v-am arătat și careul : se știe foarte bine, doar, că așa trebuie să facă cel care vrea să cîștige".

CĂRȚILE DE JOC : N-ai ce spune.

PADOVANUL : Întețindu-se cearta, domniile-lor se îndreptară către *signor* Ferrante Montese, ale cărui frumoase însușiri erau vestite și care avea o experiență strălucită, rugîndu-l fierbinte să aibă bunătatea de a fi judecător într-o asemenea zavistie și încredințîndu-l că se vor supune de îndată.

CĂRȚILE DE JOC : Și ce-a răspuns cavalerul ?

PADOVANUL : Că întrucît în Spania nu avusese niciodată prilejul să audă de o asemenea întîmplare, nu cuteza să-și dea cu părerea asupra celor de mai sus : spuse totuși că jocul putea fi asemănat cu o încleștare ostășească.

CĂRȚILE DE JOC : Ne pare bine că ai auzit de la alții, și nu de la noi, că sîntem întru totul la fel cu ostășimea, lucru pe care l-am spus și-l vom spune mereu.

PADOVANUL : *Signor* Ferrante Montese arătă apoi cum stăteau lucrurile, spunînd : „Iată-i pe doi care se luptă și, în cele din urmă, tot luptîndu-se, unul din ei se dă bătut, în mîinile celuilalt : și dîndu-se bătut, se întîmplă ca, din pricina bucuriei, învingătorul să părăsească locul de luptă, iar acolo să rămînă numai cel învins : între timp, se ivește un altul, care pune pe cel biruit să se preumble prin terenul de luptă : în acest răstimp, cel care l-a făcut prizonier trimite să i se ia armele, pe care susține că le vrea pentru el, ca biruitor în luptă, și cere de la stăpînul

terenului să-i facă dreptate, la care senioria-sa răspunde..."

CĂRȚILE DE JOC : Încurcături ce pot încurca și lucrurile de neîncurcat.

PADOVANUL : „E-adevărat că jupîn cutărică s-a dat bătut, răspunde stăpînul terenului, iar pînă aici știu cum stau lucrurile ; dacă însă e vorba de hotărît însemnătatea faptului de a-l fi părăsit, așa cum l-ai părăsit, nu știu ce să-ți spun". La sfîrșit, *signor* Montese se întoarse către *signora* Caterina, spunîndu-i : Domnia-voastră v-ați dovedit cu adevărat înțeleaptă cînd a fost vorba de izgonirea vrăjmașului ; dar, în cele din urmă, *signora* Marietta, prin puterea ei și a lui *messer* Vincenzio, s-a arătat la fel de dibace și cînd a fost vorba să păstreze careul și cînd a fost vorba să-l arate ; și nu e nimeni care s-afirme că ea s-ar fi dat bătută". După aceasta, alteța-sa a făcut întocmai cum fac cei care ar vrea să-l biruie, la rîndu-le, pe cel ce i-a biruit.

CĂRȚILE DE JOC : Atîtea vorbe și atît de frumoase dovedesc o înțelepciune cu adevărat spaniolească.

PADOVANUL : În nelămurirea situației pe care ne-a lăsat-o nelămurită, ca unul care — fiindcă nu jucase — mersese pe mîna lui Sandella, *signor* Bortolo voia să capete ceea ce i se cuvenea din cîștig : și partea aceasta, și scudul lui Schiavoni și miza ; și astfel, lucrurile rămăseseră nehotărîte.

CĂRȚILE DE JOC : Și sepia, ca să nu fie văzută, împroașcă în juru-i o parte din cerneala ei.

PADOVANUL : Iertați-mi haina cu care m-am îmbrăcat, dar acum vă ascult cu atenție.

CĂRȚILE DE JOC : În ce ne privește, sîntem sigure că sus-numitul nu arăta cine greșise, fiindcă, în Spania, cel care dă o părere greșită la joc e obligat să plătească din buzunar.

PADOVANUL : Oricum ar fi, lui nu i-a plăcut să hotărască.

CĂRȚILE DE JOC : Dacă judecătorii ar semăna cu judecățile răposatului duce Alessandro, s-ar mai putea trăi.

PADOVANUL : Ce principe !

CĂRȚILE DE JOC : După ce-a intrat în Pisa, unde doi dintre cei mai mari bogătani din părțile acelea o îndrumaseră pe un drum greșit pe fata unui sărăntoc, o chemă pe aceasta înaintea lui, împreună cu cei doi tineri care o țineau lîngă ei, și îi spuse : „Care dintre aceștia îți place mai mult ca soț ?“ Iar cînd ea îi răspunse : „Acesta“, îl chemă pe notar și-l sili pe acela s-o ia de nevastă, dîndu-i trei sute de ducați — la plata cărora îl osîndi pe celălalt tînăr — tatălui fetei, pe care îl făcuseră de rușine atît unul cît și celălalt.

PADOVANUL : Grozavă treabă.

CĂRȚILE DE JOC : Luînd punga din mîna celui care — pentru a nu da găsitorului răsplata făgăduită — susținea că în ea trebuia să se afle mai mult de cinci coroane, precum și un inel, i-a spus omului cumsecade care o adusese : „Ia-o tu, căci nu-i asta punga pierdută de el“.

PADOVANUL : Strașnic.

CĂRȚILE DE JOC : Venind la excelența-sa și arătîndu-i că fratele său mai mare îl înșelase cu prilejul împărțirii moștenirii părintești, un flăcău din Pistoia l-a auzit spunînd : „N-avea nici o grijă“. Între timp, adresîndu-se celuilalt frate, care nega și făcea pe neștiutorul, trăgînd spuza pe turta lui, excelența-sa i-a spus: „Sînt sigur că ești un om drept și că ai împărțit frățește averea ; dar, pentru ca să crape cei răi, care-ți pizmuiesc bunătatea, ia tu partea frățiorului, iar el o s-o ia pe a ta“.

PADOVANUL : Nici că se putea vorbi mai frumos.

CĂRȚILE DE JOC : Despre aceste hotărîri pline de dreptate l-am auzit povestind alaltăieri pe unul dintre virtuoșii aceia care vin la tine în prăvălie, atît de dragul conversației tale vesele cît și pentru plăcerea de-a ne mînui pe noi.

PADOVANUL : Mi-ajunge dacă vă am alături pe voi.

CĂRȚILE DE JOC : Și-acum, să vorbim despre nobili.

PADOVANUL : Da, vă rog.

CĂRȚILE DE JOC : Vom căuta să arătăm că sîntem în stare să înțelegem noblețea plină de pricepere cu care joacă o doamnă înzestrată cu atîta prezență de spirit și atît de distinsă. Ea ține acum, amestecate laolaltă, ca într-un electuar, subtilitățile spaniolești și cumpătarea florentină care vindecă la joc toate mințile ce se îmbolnăvesc jucînd, și tot ea mîngîie prin purtarea ei plină de grație pe oricine e vrednic s-o vadă jucînd.

PADOVANUL : E o datorie a Lumii s-o laude.

CĂRȚILE DE JOC : Atunci cînd *signor don* Pedro de Toledo, glorios vicerege al Neapolului și vrednic părinte al ei, a venit aici, ori cînd împăratul s-a dus la Lucca să se întîlnească și să stea de vorbă cu papa, jocul solemn și demn al preastrălucitei tinere, datorită grației ce o arăta și laudelor ce i se aduceau, se lua la întrecere cu pompa și cu splendoarea podoabelor ducale.

PADOVANUL : Frumoase observații.

CĂRȚILE DE JOC : Iar printre alte însușiri mărețe ale jocului său mărinimos a fost mult comentată aceea care o împingea întotdeauna să se lase învinsă, lucru pe care ceilalți nu cutezau să îl ceară și pe care ea avea grijă să îl dăruie fiecăruia.

PADOVANUL : Așa ar trebui să facă marii maeștri.

CĂRȚILE DE JOC : Dacă ar dărui și ei destindere și bani — întocmai cum făcea ființa aceasta strălucită — ar fi mai iubiți și n-ar mai stîrni atîta ură.

PADOVANUL : Să nu ne ocupăm de asta.

CĂRȚILE DE JOC : Preabunul ei soț, ducele, joacă fără să joace, căci, jucînd, el împrumută (însuflețit de simțămintele potrivite cînd e vorba de cărți) gravitatea cutezanței bărbătești gîndurilor izvorîte din mintea lui tinerească.

PADOVANUL : Fie să trăiască o sută de ani.

CĂRȚILE DE JOC : El cîrmuiește statul ce i-a fost încredințat grație Cerului, grație împăratului și grație meritelor sale, sprijinind jocul de cărți ; și după cum ne primește — foarte bune ori proaste — învață cum să se poarte în situațiile grele și în cele foarte prielnice.

PADOVANUL : Măcar de l-am putea vedea rege.

CĂRȚILE DE JOC : Tulburarea, veselia și mutenia, care îl stăpînesc în împrejurări tainice, liniștite și ciudate, sînt lucruri voite de el, dar pare că într-adevăr se tulbură, se veselește și se liniștește în acel puțin timp cît îi alunecăm printre degete.

PADOVANUL : Fie fericit în veac și în veac.

CĂRȚILE DE JOC : Dac-ar fi vorba ca prin interpretarea gesturilor lui la joc să fie uimit întregul univers, am avea nevoie de acela care vrea ca noi să stăm de vorbă cu tine.

PADOVANUL : Cine-l împiedică să vină ?

CĂRȚILE DE JOC : Pizma cea lașă.

PADOVANUL : Fie ea nimicită aidoma celui care, furînd banii din cutia milelor ca să-i joace, spunea : „Dacă vrei să-i pun la loc, fă-mă să cîștig, iar de nu, fă-ți rost de alții."

CĂRȚILE DE JOC : Principii nu se arată binevoitori decît față de cei ce îi lovesc în avutul și în cinstea lor ; în schimb, la cei care îi iubesc, și le arată aceeași dragoste ca Aretino față de excelența-sa preastrălucită, se uită cu căutătura aceea ce-i schimbă

la înfăţişare pe cei care, atunci cînd pierd o miză, simt că le vine sufletul la gură.

PADOVANUL : Mie-mi scrîşnesc dinţii cînd mi-aduc aminte de asta.

CĂRŢILE DE JOC : E vrednic de laude şi de frumoasă aducere aminte *signor* Scipione Costanzo, cel atît de statornic în a nu se schimba la faţă cînd joacă : nu va fi deci de nici o mirare faptul că în război se poartă în asemenea chip. Iată-l pe căpitanul Nicolò Franciotti, atît de simţitor în toate celelalte treburi, care la joc, cînd pierde cu sutele, pare turnat din metal.

PADOVANUL : Cîtă ascuţime de minte în orice împrejurare !

CĂRŢILE DE JOC : Îi vezi pe cîte unii omorîndu-se pentru pierderea cîtorva scuzi.

PADOVANUL : O ştiu.

CĂRŢILE DE JOC : Iar alţii se călugăresc.

PADOVANUL : Meritul unora şterge păcatul celorlalţi.

CĂRŢILE DE JOC : Ai crede tu oare că un jucător era gata-gata să capete faimă de rege ?

PADOVANUL : Aş crede-o.

CĂRŢILE DE JOC : Peti Rey era numele unui oarecare spaniol : dăruia şi ceşti, şi vase, şi colane, şi veşminte, şi cai, şi tot felul de alte lucruri.

PADOVANUL : Auzi, auzi.

CĂRŢILE DE JOC : Locuia în nişte case cît toate zilele, bine îmbrăcat, avea pe cineva care-i gusta din fiecare fel de bucate ca să vadă dacă nu erau otrăvite, i se săruta mîna, şi toate celelalte.

PADOVANUL : De unde venea avuţia ?

CĂRŢILE DE JOC : De la *per avos di todos* [1].

PADOVANUL : Căraţi-vă şi nu vă ţineţi de glume.

CĂRŢILE DE JOC : Prin bogăţiile lui, acesta ajunsese căpetenie a unei secte uriaşe, aproape un fel de alt

[1] Cîte puţin de peste tōt (span.).

Spartacus, ori Catilina, conducător al gladiatorilor, cel dintîi, și al conjuraților, cel de al doilea.

PADOVANUL : Ar trebui să avem întotdeauna un suflet mare.

CĂRȚILE DE JOC : Din pricina aceasta, toate mărimile din Spania îi plăteau tribut, iar jucătorii cei mai faimoși îi dădeau cu toții ascultare, mînca în public, avîndu-și la îndemînă, pentru porunci, sufragiul, majordomul, intendentul, bucătarii și secretarii ; ba mai dădea și audiențe.

PADOVANUL : Mă înclin în fața maiestății-sale.

CĂRȚILE DE JOC : Pînă la urmă, ajunsese atît de mare încît seniorul care-l avea de partea lui își îngăduia multe.

PADOVANUL : Cine e laș, o face în dauna sa.

CĂRȚILE DE JOC : Trimitea colo după un covor, dincolo după un joc de artificii, la unul după un lighean, la altul după un pat, în așa fel încît nimeni nu mai putea spune nimic.

PADOVANUL : În ochii voștri, ca să vorbim într-un anume fel, este un subiect strălucit pentru o poveste plină de haz.

CĂRȚILE DE JOC : Vai de spițerul acela, de banca aceea și de postăvarul acela care nu i-ar fi dat făclii, bani ori stofe.

PADOVANUL : Să-i dea Dumnezeu liniște sufletească.

CĂRȚILE DE JOC : Era un om drept, rezervat, generos, serios, hotărît, integru, amabil și credincios, cum trebuie să fie, fără îndoială, oricare jucător.

PADOVANUL : Sînteți foarte puternice, fiindcă împărțiți regate.

CĂRȚILE DE JOC : Iar din această înălțare a celor neînsemnați se poate desprinde forța sublimei însușiri care ne dă strălucire ; din pricina asta, de la cel mai mărit rege și pînă la cel mai mărunt slujitor, toată

lumea încearcă să se afle în treabă pe seama noastră, iar dacă nu te plictiseşti, vom căuta să ne dezlegăm sacul, spunîndu-ţi ce am auzit de la cei care ne ţin cu ei în pat, la masă, în poală, în sîn, în odaie şi în salon : şi, cu toate că n-o spunem, astfel am auzit şi astfel am înţeles ; n-are însă nici o însemnătate, să se ţină bine seama, căci dacă întîmplarea de la Alger şi ghinioanele pe care Împăratul le are uneori la joc au fost puse pe acelaşi plan, e vorba de o comparaţie făcută în faţa cărţilor pe care noi le reprezentăm, chiar dacă nu afirmăm tot timpul, în privinţa aceasta : s-a mai spus şi în cutare loc ; s-a mai vorbit, şi de aceea sîntem înţelese.

PADOVANUL : Păstraţi scuzele pentru cei care înşiră mătănii.

CĂRŢILE DE JOC : Îţi vom spune, de pildă, că geniul lui August îl întrecea atît de mult pe cel al lui Marc Antoniu, încît ori de cîte ori a jucat cu acesta din urmă, l-a biruit, şi o să-ţi spunem, cînd s-o întîmpla s-o ştim, şi cine ne-a spus-o.

PADOVANUL : N-are nici o importanţă.

CĂRŢILE DE JOC : Destul, prin urmare.

PADOVANUL : Acum, ca să răspund la ceea ce credeţi voi în legătură cu faptul că m-aş plictisi ascultîndu-vă, vă spun să vă gîndiţi că sînt şi eu unul dintre cei care, scufundaţi în joc, nu-şi dau seama nici de sfîrşitul zilei, nici de începutul nopţii.

CĂRŢILE DE JOC : O zi şi-o noapte a stat unul ca să joace pentru altcineva ; gîndeşte-te deci ce s-ar fi întîmplat dacă ar fi jucat pentru el.

PADOVANUL : Ar fi terminat poate mai curînd ; căci omul cinstit e mai stăruitor cînd e vorba de treburile aproapelui, decît cînd e vorba de ale lui.

CĂRŢILE DE JOC : Adevărat.

PADOVANUL : Afară de asta, cine face lucrul acesta pe seama prietenului se arată mai cu băgare de

seamă decît dacă banii ar fi ai lui ; căci cu ceea ce e al nostru, trebuie să ne căutăm mulțumirea noastră, în vreme ce cînd e vorba de un altul, se merge cu mai multă grijă ; și se întîmplă astfel din pricina înfumurării, căci fiecăruia îi place să fie lăudat.

CĂRȚILE DE JOC : Nu e o minciună.

PADOVANUL : Deși am credința că acela care joacă pe seama altuia se duce în iad pe seama sa.

CĂRȚILE DE JOC : Ba, dimpotrivă, se mîntuie și pe sine, și prin sine.

PADOVANUL : Se poate să fie și-așa.

CĂRȚILE DE JOC : Cine mănîncă porția celui care o dăruie nefiindu-i foame îl îngrașă pe dăruitor, acesta bucurîndu-se ca și cînd ar avea chiar el poftă de mîncare.

PADOVANUL : Unul și-același lucru.

CĂRȚILE DE JOC : Iar unul care se-așează la joc pentru alcineva se bucură în asemenea chip de plăcerea pe care o simte cel pentru care cîștigă, de parcă nimic nu i-ar fi de mai mare folos.

PADOVANUL : Se și hrănește cu asta, desigur.

CĂRȚILE DE JOC : Iar apoi, dacă pierde, își însușește atît de mult răbdarea cu care se mîngîie celălalt, încît parte din meritele unei atît de mari virtuți se răsfrîng și asupra lui.

PADOVANUL : Dar cînd cel care i-a pus cărțile în mînă este cuprins de furie, nu începe și el să se frămînte ? Și frămîntîndu-se astfel, blestemul unuia nu se răsfrînge și în sufletul celuilalt ?

CĂRȚILE DE JOC : Cine-și taie vinele gîtului cînd pierde este departe de simțămintele celui ce devine credincios ca să nu mai piardă.

PADOVANUL : O știu foarte bine.

CĂRȚILE DE JOC : Dacă i-ai vedea jucînd împreună pe marchiza și pe marchizul de Vasto, i-ai urî nu nu-

mai pe cei care nu joacă, dar și pe cei care, jucînd, nu merg pe urmele unei atît de înalte perechi.

PADOVANUL : Ar fi cazul să-i putem urma.

CĂRȚILE DE JOC : Dacă Jurămîntul și Credința ar lua cărțile în mînă, nu le-ar da și nu le-ar ține altfel decît le dau și le țin ei.

PADOVANUL : Lucru dumnezeiesc.

CĂRȚILE DE JOC : Jocul lor pare să fie îndeletnicirea cea mai potrivită a cinstei ; iar cine vede în cîte chipuri caută ei să se biruie va afla că nimic din ceea ce se împotrivește puterii, cumpătării și prudenței nu este de vreun folos : și fiindcă întruchipează desăvîrșirea unei asemenea cunoașteri, ei își propun drept țintă a biruinței punerea în valoare a propriei minți și nu cîștigarea de bani.

PADOVANUL : Nici n-ar putea face altfel.

CĂRȚILE DE JOC : Văzîndu-i așezați la joc pe măritul principe și pe principesă, Tiziano, întruchiparea desăvîrșită a picturii, a spus : „Iată-i pe Marte și pe Palas Atena".

PADOVANUL : Nici nu putea s-o spună altcineva.

CĂRȚILE DE JOC : E-adevărat însă că ori de cîte ori joacă, fie cu Alfonso d'Avolos, fie cu alții, Maria de Aragon cîștigă întotdeauna. Iată deci că jucătorul, cînd trăiește în această meserie, trebuie să se ferească de a juca cu persoane fatale, după cum atestă și sfîrșitul lui Marc Antoniu și al lui Octavian.

PADOVANUL : Iată deci că și Soarta vă scoate din șartul vostru.

CĂRȚILE DE JOC : Ea interpretează, dimpotrivă, cu ajutorul nostru, intențiile cerului, mai ales atunci cînd prevestește sfîrșitul cuiva, cum i l-a prevestit unuia dintre Triumviri.

PADOVANUL : Am încredere în ea.

CĂRȚILE DE JOC : Ne prinde dorul de Ferrara.

PADOVANUL : Acum încep să văd ce înseamnă demnitatea și vorba voastră și, prin urmare, și ale celor ce vă sînt învățăcei.

CĂRȚILE DE JOC : Vei vedea din ce în ce mai bine.

PADOVANUL : Mare minune faptul că principele cel mare, ca și cel mic, sînt prieteni la toartă cu voi, cărțile de joc.

CĂRȚILE DE JOC : Ni se pare că asta ți-am spus-o mai înainte ; dar cum să nu fim bune, cînd apropierea de noi le e scumpă tuturor seniorilor creștini ?

PADOVANUL : Asta și vreau să vă spun.

CĂRȚILE DE JOC : Ne-ar lăsa oare atît de geloșii mari maeștri laolaltă cu nevestele lor, și ziua și noaptea, dac-am fi niște ticăloase ?

PADOVANUL : Nu-mi vine să cred.

CĂRȚILE DE JOC : Dar ai putea tu să înșiri intrigile pe care — pentru a ne arăta recunoștința față de Cupidon — le punem la cale la jocul numit treizeci și unu ?

PADOVANUL : Ce scuză vă găsiți ?

CĂRȚILE DE JOC : Spunînd că n-o facem din răutate.

PADOVANUL : Nu mai e nimic de zis.

CĂRȚILE DE JOC : La urma urmelor, sîntem niște cărți de joc făcute și descoperite pentru a recrea mințile și nu pentru a le înnebuni ; tot astfel, cosorul a fost născocit pentru curățatul viței de vie, pentru retezarea pomilor și pentru tăierea mărăcinilor, iar nu pentru ciuntirea degetelor celui ce-l folosește.

PADOVANUL : Să nu uitați de Ferrara.

CĂRȚILE DE JOC : După ce-ți vom povesti un anume lucru, o să ne-ndreptăm într-acolo.

PADOVANUL : Cum vreți voi.

CĂRȚILE DE JOC : Ca să se vadă că jocul de cărți este un lucru demn, îți spunem că se afla în preajma morții unul care fusese bogat — mai bogat decît

orice om bogat — și care lăsa după sine cinci băieți, între douăzeci și cinci și treizeci de ani.

PADOVANUL : Frumoasă familie.

CĂRȚILE DE JOC : Un risipitor, un zgîrcit, un afemeiat, un bețiv și un jucător. Aproape să-și dea duhul, bătrînul sus-pomenit hotărî prin testament ca averea să fie moștenită de cel mai puțin vicios.

PADOVANUL : Ar fi multe de spus.

CĂRȚILE DE JOC : După ce fu înmormîntat, feciorii, ca niște frați buni, veniră în fața judecății ; și fiindcă avea limba mai lungă, aidoma mîinilor, risipitorul începu să vorbească înaintea oricărui altuia.

PADOVANUL : Lăsați-l s-o facă.

CĂRȚILE DE JOC : „Iată, spune el, mie mi se cuvine averea părintească, fiindcă bunătatea mea se-arată darnică față de toată lumea, risipește peste tot, se lipsește de orice și, fără nici un poate, fără nici un însă, fără nici un dar, nu-i refuză nimic nimănui, nu i se împotrivește nimănui, pe nimeni nu-l lasă să aștepte ; mila mea este imediată, împărțeala mea este nesovăitoare, bunăvoința mea neîntîrziată ; să mi se dea, prin urmare, ceea ce mi se cuvine".

PADOVANUL : N-avea deloc limba legată.

CĂRȚILE DE JOC : Ridicîndu-se în picioare, zgîrcitul spuse și el, cu sufletul la gură : „Eu sînt moștenitorul : numai din zgîrcenie se naște mulțimea bogăților ; ea le păzește, ea le păstrează, ea le prețuiește, și nu știu ce s-ar alege din nevoile lumii dacă n-ar exista economiile celor săraci ; vin războaiele, vin lipsurile ; și-atunci, prin puterea sipetelor pline, cele dintîi încetează, iar celelalte nu se simt, și, de-aceea, este de trebuință să mi se dea toată avuția aceasta".

PADOVANUL : Nici asta nu e o prostie.

CĂRȚILE DE JOC : Afemeiatul, cu fața rîzătoare și cu privirea galeșă, spuse : „Eu, preacinstiți judecători, iubesc femeile și, iubindu-le mă țin de pornirea firii

și respect învățăturile omenești și legile dumnezeești ; ca om, caut femeile, iar ca fiu al Bisericii creștine, cresc și mă înmulțesc : și imitîndu-i pe strămoșii, pe părinții și pe unchii unchilor părinților și străbunilor noștri, nu numai că pretind ca averea să-mi fie dată mie, dar mi se cuvine și o statuie din partea norodului, căci din destrăbălări s-au născut învățații cei mari".

PADOVANUL : Scurt și cu miez.

CĂRȚILE DE JOC : Bețivul, senin și bine dispus, rosti : „Sînt de-a dreptul uimit, aleși judecători, de faptul că nu înclinați de partea mea, numai văzîndu-mă ; și n-o spun numai pentru că fiecăruia îi place licoarea bahică, ci pentru că unul ca mine se ia la întrecere cu Alexandru cel Mare, care, după ce a biruit lumea, a primit să rămînă prizonier al vinului, băutură ce înviorează sufletele și puterile obosite ; și pentru ca nimic să nu lipsească, iată-l și pe Noe, cel dintîi patriarh, convins și el, în ce-l privește, de fructul care mă asigură și pe mine că trebuie să moștenesc totul".

PADOVANUL : Nu vorbea ca un bețiv.

CĂRȚILE DE JOC : Jucătorul, cu o înfățișare deloc aspră, acră sau necioplită ca a zgîrcitului, și nici cu aerul acela ușuratic, voios și nepăsător al cheltuitorului, ci cu o atitudine modestă, cu o figură isteață și cu o privire nobilă, spuse : Domnilor, frații mei sînt mai bogați în vorbe decît în minte ; și se pricep să vorbească frumos, dar fără să aibă cine știe ce merite ; și le-ar sta mai bine să-mi cedeze mie moștenirea decît să se judece pentru ea, căci jucătorul trebuie pus înaintea baronilor Mesei Rotunde ori, cel puțin, așezat printre ei". De ce ne lungim însă atît ? El n-a uitat nici laudele, nici superioritatea existentă în bucuria jucătorului cinstit în toate privințele ; și făcînd personal dovada mărinimiei pe care

o dă măreția jocului, îi ameți în asemenea chip pe judecători încît nu lipsi mult ca aceștia să-i spună : judecă-te tu singur.

PADOVANUL : Să fi fost eu în locul lor, i-aș fi dat de lucru jucătorului.

CĂRȚILE DE JOC : Totul era să fi fost în stare.

PADOVANUL : Pe legea mea că eu, unul, nu numai că l-aș fi încurcat în legătură cu moștenirea, dar aș fi primejduit chiar și partea care i se cuvenea lui.

CĂRȚILE DE JOC : Știai tu ce să spui.

PADOVANUL : I-aș fi dovedit cu argumente că frații erau, fiecare în felul lui, ori risipitor, ori zgîrcit, ori afemeiat, ori bețiv, dar că el, ca jucător, era, în același timp, și bețiv, și afemeiat, și zgîrcit, și risipitor.

CĂRȚILE DE JOC : A fost totuși bine că nu te-ai aflat pe-acolo.

PADOVANUL : Slavă Domnului.

CĂRȚILE DE JOC : Tăcînd apoi cei de față, membrii tribunalului — înțelegînd strălucitele calități ale jocului, respectate după cuviință și cinstite cu vrednicie de jucătorul acela care știa să se poarte — l-au făcut pe acesta din urmă stăpîn în bună lege pe toată averea.

PADOVANUL : Și-au fost lăudați, fără îndoială.

CĂRȚILE DE JOC : Ba bine că nu.

PADOVANUL : De ce ?

CĂRȚILE DE JOC : După cîte am auzit de la unii învățăcei ai noștri, motive atît legale cît și naturale vor ca, în comparație cu beția, cu desfrîul, cu zgîrcenia și cu risipa, viciul jocului să devină o virtute.

PADOVANUL : Ce-au spus ei despre risipă ?

CĂRȚILE DE JOC : Că seamănă cu smochinul care crește pe-o stîncă și ale cărui fructe se pierd prin buruieni mai curînd decît să fie mîncate de către oameni.

PADOVANUL : Dar despre zgîrcenie ?

CĂRȚILE DE JOC : Că viciază orice pornire, oricît de solemnă și de sfîntă ar fi ea, distrugînd în același timp credința și bunătatea.

PADOVANUL : Iar despre beție ?

CĂRȚILE DE JOC : Că întunecă mintea, că tulbură simțurile, că taie pofta de mîncare, că atîță mădularele trupului, că îmbolnăvește ficatul, că moaie cerbicia, că trezește pornirile rușinoase și că terfelește orice lucru.

PADOVANUL : Și despre desfrîu ?

CĂRȚILE DE JOC : Că el, pe lîngă aceea că pune în primejdie și viața, și sănătatea (aducînd pentru una sabia, iar pentru cealaltă pelagra), necinstește, jefuie, momește, mistuie și trimite la spital.

PADOVANUL : Iar despre joc ?

CĂRȚILE DE JOC : Nu ne stă nouă bine s-o spunem.

PADOVANUL : Fără atîtea mofturi.

CĂRȚILE DE JOC : După ce l-au lăudat pe jucătorul acela nobil și cu scaun la cap, ei au tras, în general, concluzia că jocul este primăvara celor care-l pricep, vara celor care stăruie, toamna celor care-i fac față și iarna celor care nu se mai despart de el.

PADOVANUL : Cum ajunge el primăvara celui care-l pricepe ?

CĂRȚILE DE JOC : Împodobindu-se cu eghileți, cu medalii și cu lanțuri.

PADOVANUL : Iar vara, în ce chip ?

CĂRȚILE DE JOC : Lăsîndu-l numai cu cămașa de pe el, ca pe un greiere.

PADOVANUL : Dar toamna, în ce fel ?

CĂRȚILE DE JOC : Îngăduindu-i să culeagă roadele jocului.

PADOVANUL : Iar iarna, cum oare ?

CĂRȚILE DE JOC : Făcîndu-l să piardă totul.

PADOVANUL : Cine are vreo îndoială, să vă contrazică.

CĂRȚILE DE JOC : În cele din urmă, ca pentru a glumi, judecătorii adăugară că jocul ar fi și limbul, și purgatoriul, și iadul și raiul jucătorului.

PADOVANUL : Ce trebuie să simbolizeze limbul ?

CĂRȚILE DE JOC : Orbirea celor care nu știu decît să piardă.

PADOVANUL : Dar purgatoriul ?

CĂRȚILE DE JOC : Remușcarea pricinuită de mizele pe care le-ai pus greșit sau pe care, din greșeală, ai refuzat să le pui.

PADOVANUL : Iadul ?

CĂRȚILE DE JOC : Deznădejdea celui care nu știe șartul jocului.

PADOVANUL : Iar raiul ?

CĂRȚILE DE JOC : Fericirea celor care se așează la joc înarmați cu răbdare.

PADOVANUL : Tălmăcitorul de vise e un vis pe lîngă voi.

CĂRȚILE DE JOC : Datorită ție, Padovanule.

PADOVANUL : Și vouă, Cărților.

CĂRȚILE DE JOC : Ție îți place să vorbești frumos.

PADOVANUL : Iar vouă, să faceți totul cît mai bine.

CĂRȚILE DE JOC : Se întîmplă și astfel.

PADOVANUL : Și-acuma, la Ferrara.

CĂRȚILE DE JOC : Așteaptă o clipă.

PADOVANUL : O să aștept și două.

CĂRȚILE DE JOC : Spun cîțiva băieți andri, care uneori, după lecție, se uită la noi cu mult drag, că un anume *messer* Giovanni Giustiniano di Candia (minunat traducător al comediilor lui Terențiu, al cărților lui Vergiliu și al cuvîntărilor lui Cicero) îi învinuiește de neștiință pe cei care sînt de părere că adăpostul Venerei s-ar fi aflat în Cipru.

PADOVANUL : Nu-mi închipuiam că niște școlari, care au atîtea de făcut, s-ar mai putea îndeletnici și cu mînuirea voastră.

CĂRȚILE DE JOC : Îmbolnăviți de harababura pe care-o fac în mintea lor cărțile de școală, ei n-ar mai alunga niciodată gălbejeala aceea cu care afurisita de învățătura le zugrăvește fețele, dacă nu le-am veni noi în ajutor.

PADOVANUL : Sînteți, într-adevăr, miloase.

CĂRȚILE DE JOC : Și nu le este de nici un folos să ia puțin aer plimbîndu-se prin piață ori dînd o raită pînă dincolo de zidurile orașului.

PADOVANUL : Cred și eu.

CĂRȚILE DE JOC : Amestecîndu-ne însă o singură dată, cît de puțin, se odihnesc, se luminează la chip și dobîndesc puteri noi.

PADOVANUL : Nu-mi place.

CĂRȚILE DE JOC : Dacă am fi studenți, așa cum sîntem cărți, ne-ar cuprinde deznădejdea numai gîndindu-ne că pentru o sută de călugări, în corul bisericii, ajunge o singură carte, așezată pe pupitru, în vreme ce pentru un școlar, la învățătură, nu-s de ajuns o mie.

PADOVANUL : Nebunii sînt înțelepți.

CĂRȚILE DE JOC : Fără îndoială, căci nebunia lor se cuminte̦ște din vina noastră, deși ne răsplătesc pentru acest lucru punîndu-ne mai presus de toți autorii lor, învățînd de la noi calculele aritmetice, mult mai ușor decît paragrafele legilor.

PADOVANUL : La urma urmelor, fiecare joacă ; iar cei care n-o fac se poartă astfel fiindcă n-au cu ce.

CĂRȚILE DE JOC : Vom ajunge, desigur, și la mărunțișuri, deși n-ar fi vrednice să fie amintite ; o cere însă cu multă stăruință nevoia de a vorbi despre firile tuturor.

PADOVANUL : Nu-mi aduc niciodată aminte de *messer* Bernardino Serfino, om de o strălucită și deosebită nobleț̦e, fără ca frumoasa lui amintire să nu mă înveselească ; stătea, foarte atent, privindu-l pe unul care, cum poți să vezi deseori și cum ați și putut să

spuneți, juca singur, după ce pierduse totul; iar *messer* Bernardino Serfino, privindu-l în felul său, îmi spuse chiar mie, căci tocmai îi adusesem cîteva pachete de cărți: „Ăla de colo seamănă cu un bătrîn putred de bogat, dornic ca măcar să-și mai pupe femeia, care, altfel, nu-i mai e de nici un folos".

CĂRȚILE DE JOC: E vorba de Candiot.

PADOVANUL: Chiar de el.

CĂRȚILE DE JOC: Omul învățat, foarte învățat, n-are nevoie de înțelegeri atîta timp cît se spune că regatul iubirii s-ar afla acolo unde aerul e rău și puturos.

PADOVANUL: Are dreptate.

CĂRȚILE DE JOC: El dovedește prin scrieri traduse în italiană că cele mai multe altare ale lui Cupidon și ale Venerei se află într-un loc al cărui nume nu poate fi spus.

PADOVANUL: La Veneția.

CĂRȚILE DE JOC: Asta este o altă poveste.

PADOVANUL: *Cedo bonis* [1] se cheamă un joc al vostru descoperit de curînd.

CĂRȚILE DE JOC: *In uno e cetera* [2], se află lăcașul iubirilor pașnice, cinstite și neascunse; în ele nu-i vorba nici de înfumurare, nici de gelozie, nici de certuri.

PADOVANUL: E-adevărat, căci există și de-alde ăștia.

CĂRȚILE DE JOC: Mîndria, perfidia și zgîrcenia nu sînt cunoscute de ei.

PADOVANUL: Fie binecuvîntați.

CĂRȚILE DE JOC: Numai zelul cu care se silesc să-i mulțumească pe ceilalți frămîntă mințile, inimile și sufletele lor.

PADOVANUL: Jupoaie-mă și pune-mi sare, căci tot sînt mulțumit.

---

[1] Cedez în fața celor buni (lat.).

[2] În unul ca și în ceilalți (lat.).

CĂRȚILE DE JOC : Îndeletnicirea lor cea mai de seamă este o întrecere fățișă în vederea unei recunoștințe nestăvilite.

PADOVANUL : Îmi pare bine că sînt viu, ca s-o pot afla.

CĂRȚILE DE JOC : Joacă numai ca să ciugulească și ei cîte-un gologan.

PADOVANUL : Enigme.

CĂRȚILE DE JOC : Pădurea de pini din Ravenna ne-a dezvăluit încă altele.

PADOVANUL : Vorbesc și pinii ?

CĂRȚILE DE JOC : Un oarecare poet îndrăzneț, un derbedeu, fost servitor al lui Aretino, pune o candelă să vorbească despre lucrurile care se văd ziua.

PADOVANUL : Vedea-l-aș muritor de foame !

CĂRȚILE DE JOC : Fiindcă și cînd e vorba de mîncatul unui păun tot se cere o măslină, ni se pare că e bine să-ți spunem sfatul pe care un jucător deznădăjduit l-a dat unui cartofor năbădăios.

PADOVANUL : Fiindcă a fi liber nu înseamnă altceva decît ca omul să poată face în chip liber ceea ce vrea, faceți ce vreți.

CĂRȚILE DE JOC : Pierzîndu-și nu numai solda și creditul, dar chiar capa și spada, un ostaș, ros de mînie, cu fața aprinsă și cu glas ca de tunet, sări, cu un cuțit în mînă, și spuse : „Orice încornorat fricos, care vrea să se bată cu mine pe viață și pe moarte, să vină cu oricîte arme crede de cuviință, eu avînd numai cuțitul ăsta".

PADOVANUL : Vitejia, aținată de deznădejde, dă un amestec picant.

CĂRȚILE DE JOC : Fiindcă nu trebuie luat în seamă nici cel care-și varsă focul sub înrîurirea vinului, nici cel care se leapădă de ceva din pricina chinurilor, nu s-a aflat nimeni care să-i răspundă : sleit de pu-

teri, se duse deci să se culce şi îşi mistui mînia în somn.

PADOVANUL : Un somn zdravăn ca ăsta face să se mistuie pînă şi resturile de fier înghiţite de struţii urii.

CĂRŢILE DE JOC : Tocmai cînd se trezise, ba chiar la puţin timp după ce se ridicase din pat, iată că vine la el unul care, dîndu-se de ceasul morţii, se oferea să lupte cu mîna goală, dîndu-i în dar, celui care ar fi primit, archebuza şi platoşa : şi cu cît se gîndea mai mult la pierderea banilor, cu atît mai dîrz stăruia în ofertă.

PADOVANUL : Şi ce s-a întîmplat ?

CĂRŢILE DE JOC : Celălalt, de-abia dat jos din pat, după ce l-a răbdat cîtva timp, i-a pus o mînă pe umăr şi i-a spus : „Dormi, frăţioare, cum am dormit şi eu, şi stai după asta de vorbă cu mine".

PADOVANUL : Nu încape îndoială că l-a sfătuit prieteneşte.

CĂRŢILE DE JOC : A venit acum vremea să intrăm în Ferrara.

PADOVANUL : Mă bucur c-o recunoaşteţi.

CĂRŢILE DE JOC : Ah, ce vremuri fericite, ce viaţă binecuvîntată trăieşte bunul duce Ercole ; suspinele, ranchiunele, supărările, mîniile şi certurile se feresc de Curtea lui, întocmai cum se feresc ipocriţii de cărţile măsluite. Armele, dansurile, muzica, discuţiile şi banchetele sînt toată osteneala celui care-l slujeşte.

PADOVANUL : Iată un loc unde se poate trăi.

CĂRŢILE DE JOC : Spun unii care vizitează Ferrara nu mai puţin decît noi, nişte cărţi de joc, că acela care se uită la excelenţa-sa cînd joacă, mai ales cu doamnele de neam nobil, vede glumind plăcerea cu desfătarea şi politeţea cu nobleţea, căci scopul jocului său este acela de a-l birui pe oricine prin veselie şi graţie, iar cine vrea să se văicărească, văicărească-se.

PADOVANUL : Cînd va veni oare vremea ca lumea să vorbească deschis despre pacea veşnică a lui Marcone ?

CĂRŢILE DE JOC : Gîndeşte-te la altceva.

PADOVANUL : Biata Italie !

CĂRŢILE DE JOC : Raiul desfătărilor se află astăzi în Ferrara, datorită blîndului ei senior. Supuşii nu ţipă că au ajuns robi, prin cine ştie ce biruri copleşitoare ; unii îşi au averea lor, iar cine n-o are şi-o dobîndeşte.

PADOVANUL : Şi aşa mai departe.

CĂRŢILE DE JOC : Iat-o acolo pe *signora* Nicola Trotti, bogăţie a generozităţii şi generozitate a bogăţiei ; ea radiază un amestec de blîndeţe prietenoasă, înţeleasă numai de cel care iubeşte şi care, iubind, e în stare s-o înţeleagă.

PADOVANUL : Este o doamnă nobilă.

CĂRŢILE DE JOC : Uneori, în timp ce joacă, ea arată cît de îngrozită e inima ei de zîzanie, astfel că anumite libertăţi pe care jocul le aduce după el sînt îngrădite prin mijlocirea cuminţeniei şi modestiei ei, care-l silesc pe fiecare să o respecte.

PADOVANUL : Doamnele cutare şi cutărică să înveţe a fi la fel cu ea.

CĂRŢILE DE JOC : Fără a mai vorbi de laudele cuvenite unei fiinţe atît de nobile, îmi amintesc de o păruială, complicată şi cu nişte lovituri de pumni, pe care Bighino Trotti le-a dat unei oarecare iubite a sa, întrucîtva cam rustică.

PADOVANUL : Loviturile cu piciorul şi palmele peste faţă sînt slăbiciunea ticăloşiei curveşti.

CĂRŢILE DE JOC : Nobilul bărbat cîştigase un scud de la scumpul nostru *messer* Alfonso Corzaro.

PADOVANUL : Îl cunosc.

CĂRȚILE DE JOC : Nu are rost prin urmare să-ți spunem că este unul dintre jucătorii aceia buni, ca pîinea cea bună.

PADOVANUL : Chiar că nu.

CĂRȚILE DE JOC : Și nici că felul lui elegant de a fi cel mai bun la joc l-ar face vrednic de ordinul prieteniei inviolabile.

PADOVANUL : E o adevărată cupă de aur.

CĂRȚILE DE JOC : De la un asemenea tînăr generos și binecrescut a cîștigat *messer* Lodovico ducatul suspomenit : ridicîndu-se deci de la joc cu punga în mînă și fiind atent la discuția cu cîțiva palavragii, a lăsat scudul afară, închipuindu-și că-l pune înlăuntru, iar apoi, după ce și-a închis punga și catarama de la pantaloni și după ce a cinat, s-a dus să se culce cu o oarecare tîrfă de-a lui.

PADOVANUL : S-a purtat ca un sihastru, căci nu s-a dus să se culce cu trei sau cu patru tîrfe.

CĂRȚILE DE JOC : Dimineața, cînd s-a sculat, avînd nevoie să deschidă punga și negăsind acolo ceea ce i se părea că pusese, a început să răcnească din toate puterile, spunînd : „Azi-noapte cînd m-am sculat pentru anumite nevoi, hoața asta mi-a luat punga de sub pernă și m-a jefuit".

PADOVANUL : Cîți nu sînt răstigniți fără nici o vină.

CĂRȚILE DE JOC : Și tot țipînd astfel, i-a crestat pieptul cu un șiș, fiind cît pe-aci să-i despice și burta.

PADOVANUL : E o pomană să le ucizi de-a binelea.

CĂRȚILE DE JOC : Iar ea, trezindu-se în urma unei asemenea tulburări, începu să spună : „Și de ce să sufăr eu una ca asta ?" „Pentru c-o să te bată Dumnezeu", îi răspunse Trotti, crestînd-o încă o dată, furios.

PADOVANUL : Eu cred că trebuia s-o omoare.

CĂRȚILE DE JOC : Un prieten al lui Bighino, care îi adăpostea în casa lui, auzind hărmălaia, alergă într-a-

colo ; adevărul adevărat e că înainte de a se amesteca, îl lăsă s-o mai bumbăcească încă o dată.

PADOVANUL : Chiar cînd nu cad în greşeală, cățelele tot asta merită : închipuieşte-ţi ce merită cînd greşesc.

CĂRŢILE DE JOC : Îndată ce i se păru că celălalt pisase femeia îndeajuns, începu să strige : „Hei, gata, ce rușine, lasă-l să te caute, tăceţi din gură".

PADOVANUL : Era foarte discret, dumnealui.

CĂRŢILE DE JOC : În timp ce vorbea în felul acesta, destrăbălata răcnea din toate puterile, ca şi *messer* Bigo, de altfel, care spunea : „Îmi pare rău de faptă, şi nu de scud, lua-i-ar dracu de bani, şi pe cine-i bate".

PADOVANUL : Şi pe cine pune preţ pe ei.

CĂRŢILE DE JOC : „Nu sînt o hoaţă, zicea femeia, şi nu v-am luat nimic ; aşteptaţi încă puţin şi-o să vină să-mi ia apărarea unul care-o să vă facă s-o şi simţiţi".

PADOVANUL : Mai umblă şi cu ameninţări, dumnealor.

CĂRŢILE DE JOC : Gentilomul venit să-i despartă avea în mînă ducatul pe care îl culesese de pe jos cînd îl văzuse căzînd şi pe care Trotti îl socotea furat de cea care nici nu-l atinsese : iar cînd i se păru că încăierarea se potolise, închipui un fel de vrajă cu vorbe de neînţeles, punîndu-l pe fiecare să ţină ochii închişi şi aruncînd banul în sus, îl făcu să sune la picioarele lui *messer* Lodovico cel blînd şi drăgăstos.

PADOVANUL : Vrăjitorii dobitocești.

CĂRŢILE DE JOC : Cel care-a povestit de faţă cu noi această atît de frumoasă întîmplare a mai spus că femeia, îndată ce a văzut scudul pe jos, s-a repezit la amant, fiind cît pe-aci să-l sfîşie cu dinţii.

PADOVANUL : Lupoaică.

CĂRŢILE DE JOC : Şi n-au fost în stare s-o liniştească nici cererile de iertare, nici făgăduielile ; pînă la urmă, ciocanul care avea drept nicovală inima bunului Bigo

lucră în așa fel încît șaisprezece coți de mătase verde izbutiră să încheie pacea.

PADOVANUL : Supărările îndrăgostiților îi costă tot pe ei.

CĂRȚILE DE JOC : Sîntem atît de prost tratate de către tălănițe încît ne vedem silite să le dorim unul din sfîrșiturile acelea la care, pînă la urmă, ajung în orice caz.

PADOVANUL : Ce rău vă fac oare ?

CĂRȚILE DE JOC : Ne trădează pe o mie de căi, îngăduind ca în odăile lor, în umbra noastră, să fie păgubiți din greu și cei lesne încrezători și cei cunoscători.

PADOVANUL : Vrăjitoare.

CĂRȚILE DE JOC : Nici pe cîmpul de luptă nu sînt folosite silniciile pe care le îngăduie ele, căci și cinele, și adunările pe care le pun la cale sînt numai curse și capcane pentru averea și pentru banii celorlalți ; ajungem deci să semănăm cu niște mîncăruri otrăvite, iar dacă vinul este vinovat de otrava care este turnată în el, atunci sîntem și noi vinovate de paguba pe care o suferă cel ce se ruinează la jocul aranjat de către ele.

PADOVANUL : Să fie arse.

CĂRȚILE DE JOC : Să se ia aminte la toate lucrurile și dacă nu se poate spune despre fiecare cîte ceva, să fim luate doar noi drept hoațe și trădătoare. Pe lume, de pildă, nu există plăcere mai mare decît să trăiești, și cu toate că suferințele te chinuie necontenit, viața nu trebuie bîrfită nicicînd ; iar dacă am sta să numărăm ploile, grindinile, vînturile, zăpezile, norii și cețurile cu care ne întîlnim într-un an, am depăși poate înseninările cu care soarele și luna fac să strălucească zilele și nopțile lui : nimeni n-o să spună însă că, laolaltă, toate cele patru anotimpuri nu-l fac mai mult decît plăcut.

PADOVANUL : Nu, desigur.

CĂRȚILE DE JOC : Care altă plăcere o atinge pe aceea de a mînca ? Și, totuși, există în ea plictiseala de a întinde mîinile, de a-ți frige uneori gura, de a mișca fălcile, de a-ți pune dinții la treabă, de a înghiți dumicații, precum și supărarea de a te simți prea sătul, ori primejdia de a vomita.

PADOVANUL : Iar gîndurile negre te prind și ele tocmai cînd o duci mai bine.

CĂRȚILE DE JOC : Sigur, că, la urma urmelor, noi, cărțile de joc, înfățișăm o mîngîiere de o desăvîrșire greu de prețuit, dar nu trebuie ținut seamă de îndoielile care intervin în legătură cu ființa noastră, căci un zăcămînt de turcoaze, deși cuprinde mai mult pămînt decît nestemate, nu-și pierde nimic din preț din pricina aceasta.

PADOVANUL : Nu luați aminte la cei ce vă bîrfesc și nici chiar la mine, dacă m-aș apuca să vă spun ori dacă v-am spus : se zice că faceți și că dregeți, — căci pînă și rugina încearcă să roadă aurul.

CĂRȚILE DE JOC : Dacă prilejurile pe care le dăm unora de a deveni înțelepți ar deveni cumva pricini datorită cărora îi facem să se prostească, am tăcea.

PADOVANUL : Să trecem acum la tîlhăroaice.

CĂRȚILE DE JOC : Jocul de-a mirele și mireasa, pe care îl joacă cei însetați de maimuțărelile femeiești, după ce-au mîncat la mesele oferite de aceste doamne, e numai momeala în vederea jocului serios, unde totul se schimbă în realgar pentru cel ce se lasă ademenit.

PADOVANUL : Cred că spuneți adevărul.

CĂRȚILE DE JOC : Fărădelegile cu ajutorul cărora sînt loviți cei nătîngi amintesc de glumele care-i învață carte pe cei cu educație.

PADOVANUL : Cred și eu.

CĂRȚILE DE JOC : Cel chemat la lucruri plăcute, chiar dacă-i vorba de un bun cunoscător, n-o să-și dea seama de înșelăciune ; vine deci bucuros și, pătrun-

zînd în locul unde e așteptat, o vede pe doamnă, care nu pe el îl primește cu încîntare, ci banii ce-i are asupră-și.

PADOVANUL : Scroafe.

CĂRȚILE DE JOC : Între timp, sosesc și ceilalți, iar la un moment dat, punîndu-se masa, se cinează mai rău decît la birt, pentru ca, după ce s-a înfulecat totul, să apară cărțile, în glumă parcă, și să înceapă jocul, pe o miză de nimic.

PADOVANUL : Înainte de a lăsa calul să galopeze, îl pui să meargă la pas și la trap.

CĂRȚILE DE JOC : Cumpărarea lui ori schimbarea jocului e unul și-același lucru : tîrfa stă jos, ca un judecător mituit, și, prefăcîndu-se îndurerată de pierderile celui intrat la apă, arată mai departe, prin semne foarte precis stabilite, ce cărți are acesta, cerîndu-i în acest scop să i le dea pe față, ca printr-o favoare.

PADOVANUL : Fapte pentru care-ar merita rugul.

CĂRȚILE DE JOC : Între timp, altcineva lasă dinadins să-i cadă o carte pe jos, pentru ca, aplecîndu-se s-o ridice, să aibă răgazul de a scoate o alta din sîn.

PADOVANUL : Dacă se prinde, se prinde.

CĂRȚILE DE JOC : Ne spune careva că indiferent ce cărți ar avea, ar putea să joace cu toate, căci astăzi nu se mai pun oglinzi la mînerul săbiei pe care omul o ține alături pentru ca în ele să se poată răsfrînge imaginea cărților vecinului de joc, căci un asemenea șiretlic a ajuns de rîsul lumii : numai că în timp ce în odaie jocul este în toi, un blestemat se va duce într-o altă încăpere, al cărei zid din mijloc are o crăpătură ascunsă, iar de acolo, în timp ce vede cărțile celui care numai la asta nu s-ar putea gîndi, trage de o sfoară ascunsă între tavan și pardoseala de cărămizi și mișcă o bucățică de fier, aflată sub piciorul celui ce trebuie înștiințat, făcîndu-l pe acesta să înțeleagă ce cărți are victima în mînă.

PADOVANUL : Se cuvine adus la cunoștința tuturor celor care joacă.

CĂRȚILE DE JOC : Orgă și momeală se cheamă în jargon asemenea înșelătorie ; iar dacă se întîmplă ca victima să aibă trefle, înșelătorul trage o dată, dacă are cupe, trage de două ori, dacă are carale, trage de trei ori, iar dacă are pici, trage de patru ori.

PADOVANUL : Trebuie crezut că toate acestea v-au fost dezvăluite de duhurile celor înspăimîntați.

CĂRȚILE DE JOC : Așa e.

PADOVANUL : Mai departe.

CĂRȚILE DE JOC : Înșelăciunea aia numită *perechile* trădează datorită unei trădări care, văzîndu-se, nu se vede : spunem aceasta pentru că cel ce dă cărțile, cînd joacă împreună cu alții jocul numit *bassetta,* face pe prostul, ca să acopere ticăloșia cu care, răsucindu-se, suflînd ori strîmbîndu-se, îl lasă pe cel chemat să taie să vadă prima, a treia, ori a cincea carte : după care, asul, valetul ori popa, ce credeai c-o să-ți vină ție, căci le văzuseși, îi pică chiar lui.

PADOVANUL : Scamatoriile nu sînt întîmplătoare printre voi.

CĂRȚILE DE JOC : Să nu-ți închipui că dacă am vrea să stăm ascunse sub pulpana armatei, ruda noastră, nu ne-ar mai fi cu putință să ieșim de-acolo, înșelăciunea celui care arată cu dibăcie cărțile semănînd cu un luptător care-și descoperă piciorul ori brațul, pentru a prinde ce alunecă pe-acolo ; ni se pare însă că ne rătăcim de ceea ce se cade să spunem, schimbînd tot timpul vorba, deși n-avem de gînd s-o facem.

PADOVANUL : Ar fi lipsit de minte, ori pizmaș, ori neștiutor cel care ar gîndi altfel.

CĂRȚILE DE JOC : Ne scot din fire pedagogii care nu vor să aibă drept la cuvînt și cel ce nu e în stare să vorbească latinește ; și totuși, e limpede că însuși Cicero, dacă ar mai trăi și ar dori să fie înțeles de

toată lumea, ar trebui mai întîi să învețe să spună *nevoie, asemenea, lîngă voi, cine, onorabil, de accea* și *pe aici mai întîi*, precum și toată înșiruirea aia de vorbe alese, cu care ne răspundeai la început.

PADOVANUL : Voiam să glumesc.

CĂRȚILE DE JOC : Dacă păduchele ăla care-a vorbit cu filozoful despre credință, gîndindu-se să-l înlănțuie pe acesta din urmă cum sînt înlănțuiți purecii, ne-ar auzi, poate că i-ar face plăcere.

PADOVANUL : Mi-e teamă ca pedanții lui *Ianua sum rudibus* [1] să nu vă ardă, datorită flecărelilor în legătură cu faptul că sînteți în stare să vorbiți toate în același timp.

CĂRȚILE DE JOC : Ar fi o prostie să fim întrebate cum de este posibil așa ceva : fiindcă un concert de instrumente, un motet auzit cuvînt cu cuvînt, clavecinele și gravele cimbale, avînd atîtea corzi și atîtea clape, fac același lucru : nici despre orgi nu-ți spunem altceva, căci ele, cu toate numeroasele lor tuburi, par să răspundă într-un singur glas.

PADOVANUL : Acum pun mîna-n foc că țiterele, alăutele și violele vorbesc cum vorbesc și eu, auzindu-se îndeosebi ; dați-le furca și fusul, precum și alte năzbîtii, totul pricepîndu-se limpede și lămurit.

CĂRȚILE DE JOC : Mai sînt apoi cărțile însemnate la colțuri, astfel că cel care cere știe și ce trebuie să-i vină lui, și ce se află între cele cerute de prietenul cu care joacă.

PADOVANUL : Și pe urmă se mai miră omul că pierde.

CĂRȚILE DE JOC . Ce vină avem noi dacă alții ne fac rele din bune cum sîntem ?

PADOVANUL : Dacă n-ați fi astfel, răutatea omenească n-ar izbuti să vă ticăloșească.

---

[1] Text elementar de gramatică latină, folosit în școlile medievale. Începea cu versul *Ianua sum rudibus primam capientibus artem.*

CĂRȚILE DE JOC : Dacă nu te-ai naște, moartea nu s-ar gîndi să se ia la trîntă cu tine.

PADOVANUL : Niciodată, bineînțeles.

CĂRȚILE DE JOC : Se văd doar atîția care, prefăcîndu-se că amestecă în locul tău cărțile, ascund una dintre ele cu o îndemînare de-a dreptul scamatoricească ; și astfel, cartea care trebuia să-i vină altuia le vine lor.

PADOVANUL : N-ar fi de folos nici măcar ochii lui Argus.

CĂRȚILE DE JOC : Se așează la joc doi inși, dintre care unul cu inima curată, iar celălalt pus pe înșelăciuni : cel iute de mînă, după ce-a descoperit cartea căreia i se spune atù, o scoate afară și, punînd-o la fund, taie cărțile de deasupra, făcînd în așa fel încît să nu mai rămînă aici nici un șapte și nici un nouă pentru cel care cere carte ; iar dacă, întîmplător, una din acestea ar trebui să-i vină celui nepriceput, istețul o dă în locul celeilalte, care trebuia să vină mai întîi.

PADOVANUL : Degetele jucătorului ticălos nu fac doi bani dacă nu seamănă cu cele ale tîlharilor iscusiți.

CĂRȚILE DE JOC : În ce privește pipăitul, sînt la fel de îndemînatici ca și țiganii.

PADOVANUL. Te cred.

CĂRȚILE DE JOC : Buricele degetelor, cu care pipăie, nimeresc și ceea ce nu poate fi simțit.

PADOVANUL : Iar cînd joacă, de pildă, doi încăpățînați, ce se întîmplă ?

CĂRȚILE DE JOC : Cărțile acelea vechi, pe care tu le păstrezi din respect pentru bătrînețea lor, ne-au spus că, în duelul cărților, astfel de jucători nu arată cu nimic mai prejos de cum au arătat pe cîmpul de luptă Guia și Girolamino Corso, iar frumosul spectacol pe care unii l-au oferit luptînd, ceilalți îl oferă jucînd.

PADOVANUL : Ah, ce suflet strălucit a avut dragul meu *signor* Cola !

CĂRȚILE DE JOC : Iar căpitanul Beltramo, om într-adevăr virtuos și plăcut, nu are seamăn în ce privește bunătatea și generozitatea.

PADOVANUL : Senioria-sa are inima curată ca un crin.

CĂRȚILE DE JOC : Cei care joacă cu cărți măsluite nu sînt niciodată dornici să se încîrduie cu jucători la fel de pricepuți ca și ei.

PADOVANUL : Ce personalitate !

CĂRȚILE DE JOC : În mîna ce-o ține jumătate deasupra colțului mesei, iar jumătate dedesubt, măsluitorul își potrivește două cărți, pe care, pe urmă, după ce-a luat cărțile amestecate de altul, le pune înapoi în pachet, în asemenea chip încît te servește cum nu se poate mai frumos.

PADOVANUL : Nerozi !

CĂRȚILE DE JOC : Cei meșteri la joc își dau seama dintr-o dată dacă atunci cînd numără grămada de bani puși într-o singură miză, cîștigătorul adaugă și de la el, fie chiar unul singur.

PADOVANUL : Amintindu-mi de cărțile acelea străvechi, pe care le păstrez în semn de prețuire a îndeletnicirii cu făurirea voastră, îmi pricinuiește o mare uimire faptul că, deși au trecut prin atîtea mîini de jucători, nu au totuși nici o pată.

CĂRȚILE DE JOC : Pînă și unii ostași încărunțiți în meșteșugul armelor mor în patul lor.

PADOVANUL : Așa e.

CĂRȚILE DE JOC : Deși pare cu neputință ca unul care joacă să nu piardă niciodată, ori ca unul care luptă să nu fie niciodată rănit, se găsesc totuși și dintr-aceștia.

PADOVANUL : E-adevărat.

CĂRȚILE DE JOC : Să ne întoarcem la doamne, curățătoria celor ușurateci.

PADOVANUL : Înainte de-a ne întoarce, spuneți-mi din ce pricină vă purtați în așa fel încît îi faceți să iasă prost pe sărăcuții care joacă din tot sufletul ?

CĂRȚILE DE JOC : Mutul să nu încerce să vorbească, lașul să nu lupte, iar ereticul să nu se-aștepte la cununa de sfînt : nimeni nu spune că înșelarea lor n-ar fi o josnicie, dar neghiobii merită o asemenea pedeapsă, după cum oricine se-apucă de-o meserie pe care nu știe s-o facă suferă urmările.

PADOVANUL : Adică paguba.

CĂRȚILE DE JOC : Iată : cel care a imitat îndrăgostirea lui Orlando e biciuit de rușinea pe care-o aduce spaima ce-l chinuie pe cel fricos cînd face pe viteazul, fără ca vreo altă lovitură să-l răscolească.

PADOVANUL : Diavolul e de vină.

CĂRȚILE DE JOC : Foamea, din pricina căreia moare unul care vrea să se îmbogățească, este chinul cutezanței sale : la fel se întîmplă și în cazul celorlalte înfumurări ale dobitocilor.

PADOVANUL : La urma urmelor, șchiopii n-ar trebui să se-apuce s-alerge.

CĂRȚILE DE JOC : Cunoscătorii firii celor nechibzuiți se rotesc în jurul lor, ca ulii în jurul puilor ; și îndată ce le zăresc punga, li se trezește o asemenea poftă încît și pun gheara pe ea.

PADOVANUL : Ca niște cîrlige de cange.

CĂRȚILE DE JOC : Cînd au de-a face cu astfel de inși, le întind mîna dreaptă, le oferă casa, îi poftesc la masă, îi duc la serbări, îi ridică în slăvi, ca pe niște nobili, și-și scot bereta în fața lor pînă cînd îi curăță de ultimul ban, după care vorbesc de ei ca de niște neghiobi, îi ponegresc, îi iau în rîs, îi lovesc, îi ocolesc, îi arată cu degetul, îi iau peste picior, ca pe...

PADOVANUL : ...niște nătărăi ce sînt.

CĂRȚILE DE JOC : Tîlharul deprins să trăiască din banii unor asemenea papă-averi, ca și corbii din cărnurile hoiturilor, îl pîndește pe cel care trebuie să plece, dornic să știe încotro se îndreaptă : și prefăcîndu-se că se întîlnește cu el întîmplător, i se face tovarăș de

drum, spunînd că are o întîlnire chiar acolo unde are de mers celălalt, care nu se gîndește la nici o ticăloșie.

PADOVANUL : În ce mă privește, n-aș ști cum să mă feresc de unul ca ăsta.

CĂRȚILE DE JOC : Între timp, omenia și politețea înseși nu sînt atît de omenoase și politicoase cît se prefăce el că e față de cel pe care vrea să-l jumule : cînd descalecă, îi ține scara, cînd se așează la masă, îi toarnă apă să-și spele mîinile, stă de vorbă cu el în timp ce se duce să se culce, preschimbînd prietenia proaspătă într-un devotament străvechi.

PADOVANUL : Uneori, e bine să nu ai de-a face cu pungașii.

CĂRȚILE DE JOC : La spartul tîrgului, călătorul rămîne nu numai fără mîrțoagă, dar și fără pinteni, părîndu-i-se un mare noroc faptul c-a dobîndit doi juli de la cel care, cu ajutorul cărților, l-a lăsat să meargă pe jos.

PADOVANUL : E vinovată justiția, că nu ia măsuri.

CĂRȚILE DE JOC : Ar fi de necrezut ca unul să fie atras la joc de un om pe care nu l-a cunoscut niciodată, dacă vederea cărților nu ar stîrni aceleași pofte desfrînate ca și cea a unei femei frumoase, din care pricină, cînd ai pus mîna pe ele, îți e tot atît de cu neputință să nu joci pe cît îți e și să nu dorești a ajunge la un sfîrșit fericit cu aceea pe care o pipăi.

PADOVANUL : Cît privește cerșitul a trei sau patru carlini de la cel care ți-a cîștigat zece sau cincisprezece scuzi, mi se pare că acela care o face e un om de nimic.

CĂRȚILE DE JOC : E unul dintre aceia care-i atacă pe alții, iar pe urmă ajung să le ceară viața în dar.

PADOVANUL : Cu cine l-ați asemăna voi pe unul care se așează la joc și care ajunge apoi la o asemenea josnicie ?

CĂRȚILE DE JOC : Cu cel care, căzînd în ghearele tîlharilor, se roagă să i se lase cămașa.

PADOVANUL : Poate că vă vine greu să găsiți de-alde ăștia.

CĂRȚILE DE JOC : Nu e mult de cînd un asemenea flăcăiandru se îndrepta spre Loreto, ducînd cu el douăzeci de ducați și o făclie de douăsprezece livre, din ceară albă, amestecată cu bucăți de tămîie ; și fiindcă atunci cînd se însănătoșise făcuse legămînt nu numai de a face drumul pe jos, dar și de a duce făclia în spinare, neghiobul mergea cu ea ca un paladin.

PADOVANUL : Trebuie să fi semănat cu un rîndaș, îmbrăcat pentru mers în procesiune.

CĂRȚILE DE JOC : În timp ce acesta înainta încet-încet, iată că-l ajunge din urmă un pungaș, din port, care, pîndindu-i plecarea, se hotărîse să-l însoțească ; îndată ce-l ajunse, îl salută, spunîndu-i : „Fie ca sufletul să aibă un folos de pe urma acestei făclii".

PADOVANUL : Cară-te de-aici, golane !

CĂRȚILE DE JOC : După ce-i răspunse : „Să dea Dumnezeu", cucernicul pelerin îl primi ca tovarăș de drum : o dată înfăptuit lucrul acesta, pungașul susamintit ținu stăruitor să-l ajute, ducîndu-i făclia o bucată de drum.

PADOVANUL : Ce vulpoi !

CĂRȚILE DE JOC : Era în iunie, și de-abia într-un tîrziu amarul zăpușelii le îngădui să se odihnească în cocioaba unui țăran care, din pricina vinului bun pe care-l avea, merita să fie socotit jumătate hangiu.

PADOVANUL : Aici îl va jumuli, cu siguranță.

CĂRȚILE DE JOC : Băutura, un vin roșu aprins, care sărută, mușca și dădea cu piciorul, le făcu atît de mult cu ochiul, încît primiră să se așeze. Cîntau greierii, șoșoteau apele, iar o undă de vînt începea să se zbenguie printre frunzele copacilor din ale căror crengi

venea pînă jos cîntecul unei păsărele, cum se întîmplă de obicei.

PADOVANUL : Parcă-i văd căscînd și plecîndu-și capetele ca să le sprijine unde s-o nimeri.

CĂRȚILE DE JOC : Ar fi dormit cît lumea, dacă pungașul nu s-ar fi apucat să răsfoiască niște cărți de joc.

PADOVANUL : Un deșteptător în stare să trezească viezurii și veverițele din hibernare.

CĂRȚILE DE JOC : Prietenul îl privește cu un rînjet încuviințător. În timpul acesta, din pat, pungașul îi spune : „Frățioare, înghițirea a doi dumicați nu-ți strică postul, iar jucarea cîtorva băncuțe nu-ți strică legămîntul".

PADOVANUL : Argumentele erau gata pregătite.

CĂRȚILE DE JOC : Celălalt zicea parcă și da, și nu, ca o mireasă în noaptea nunții, cînd iată că țăranul, căruia tîlharul îi făcuse cu ochiul, spuse : „E mai bine să jucați toată ziua decît să dormiți un ceas, fiindcă din pricina zădufului v-ar putea prinde niște friguri ucigătoare".

PADOVANUL : Maestrul Elia, evreul, și *messer* Dionigi Capucci, cei mai de seamă medici din lume, nu le-ar fi dat un sfat mai bun, dacă s-ar fi aflat în luna lui august.

CĂRȚILE DE JOC : Urmarea a fost că de la jocul în glumă s-a ajuns la cel serios ; și dă-i, și trage-i, iar ziua, deși lungă, le-a părut doar o clipă ; și fiindcă nu exista nici opaiț, nici luminare, cel cu făclia, ațîțat de pierderea tuturor banilor, o aprinse imediat.

PADOVANUL : Poate că n-avea nici un mijloc de scăpare.

CĂRȚILE DE JOC : Pus de ei să păzească jocul, țăranul acela — jumătate hangiu, dar mîrlan din cap pînă-n picioare — se tăvălea de rîs.

PADOVANUL : Țărănoi ticălos.

CĂRȚILE DE JOC : În cele din urmă, cel care-și călcase legămîntul, scos întru totul din fire, strigă : „Mai rău îmi pare de călcarea legămîntului, decît de toți banii de pe lume". Auzind aceasta, pungașul spuse : „Șterge-o, căci îți dau eu iertăciune".

PADOVANUL : Ha, ha, ha !

CĂRȚILE DE JOC : Deși lipsit de o asemenea iertăciune, era totuși iertat.

PADOVANUL : Da, fiindcă el, cînd făcuse legămîntul, nu știa că ducînd banii la cutia milelor avea să-i joace pe drum.

CĂRȚILE DE JOC : Tocmai asta voiam să spunem și noi.

PADOVANUL : Am mîncat găinaț de șoim.

CĂRȚILE DE JOC : Ai crede oare că jucătorii umblă prin bîlciuri, întocmai ca negustorii ?

PADOVANUL : Da, dac-o spuneți voi.

CĂRȚILE DE JOC : La Napoli, la Bologna, la Milano și chiar la Genova, cu prilejul sosirilor împăratului, au fost descoperiți o mulțime, și nu se dezvăluie mai puține secrete datorită nouă decît datorită spionajului.

PADOVANUL : Jocul îi strînge laolaltă pe cei de aceeași culoare politică.

CĂRȚILE DE JOC : Ba poate să și atragă la credința guelfă ori ghibelină, după cum socoate nimerit.

PADOVANUL : Nu mai spuneți !

CĂRȚILE DE JOC : Leapădă-ne, pentru ca alții să se poată bucura de noi : dacă regii nu au prieteni, zugrăvește-le cărți de joc.

PADOVANUL : Maraviglia a pățit-o din pricina unor asemenea îndeletniciri.

CĂRȚILE DE JOC : Trebuia să ne folosească numai pentru distracție, nu ca să se căpătuiască.

PADOVANUL : Tîrfele să nu-și facă de cap.

CĂRȚILE DE JOC : Dacă ne aducem bine aminte, nu ți-am explicat că unii sînt zgîrciți fiindcă sînt jucă-

tori, alții fiindcă stăpînesc și fiindcă joacă, iar unele femei fiindcă se simt și jucătoare, și principese, și femei.

PADOVANUL : Pare-mi-se.

CĂRȚILE DE JOC : Tîrfele merg însă și mai departe, zgîrcenia lor venind din faptul că sînt și femei, și doamne, și ștoalfe, și hoațe, și jucătoare.

PADOVANUL : Mai sînt și altfel ?

CĂRȚILE DE JOC : Iar pentru una care arată, cînd joacă, omenia mărinimoasei Lucrezia Ruberta ori cinstea nobilei Angela Zaffetta — tinere strălucite — vei găsi zeci și sute care tabără asupra tovarășului de joc, aidoma căpușilor pe măgar.

PADOVANUL : Urîte deprinderi.

CĂRȚILE DE JOC : Îți smulg banii cu răsuflarea, cu dorința, cu înșelăciunile, cu forța, cu lingușelile, cu ifosele, cu amenințările și cu cărțile.

PADOVANUL : Criminale.

CĂRȚILE DE JOC : Mint în ceea ce spun, sînt gata oricînd să jure, sînt tirane cînd cîștigă, fără milă în împăcări, încăpățînate în a spune că un lucru e așa și nu altfel, mincinoase în învinovățiri.

PADOVANUL : Arde-le-ar focul.

CĂRȚILE DE JOC : Și s-ar putea — ba chiar e sigur că e așa — ca tocmai datorită apucăturilor lor să izvorască și obrăznicia, furia, tăgăduirea, deznădejdea, mîhnirea, părerea de rău, ciuda și clevetirea, porniri ce îl încearcă pe cîte unul în timp ce joacă.

PADOVANUL : Se poate : fiindcă prostituția a existat înaintea jocului de cărți și, ca atare, n-a fost nevoie ca Palemone, ori Palamede, să aiureze cu privire la o asemenea cumplită născocire.

CĂRȚILE DE JOC : Pînă și înjurătura au găsit-o tot închipuitele lor domnii ; și fiindcă au mai mult trup decît suflet, nu se vor da niciodată înlături de la ea.

PADOVANUL : Dacă pedeapsa, cu care slăvita și sfînta Veneție îl lovește pe cel care deschide gura întru jignirea lui Dumnezeu ori a slujitorilor săi, ar fi folosită pretutindeni, poate-poate că nenorocirile Italiei s-ar preschimba în bucurii ori s-ar împuțina.

CĂRȚILE DE JOC : Ce oraș cucernic, ce oraș drept, adevărată Cetate — regină a celorlalte.

PADOVANUL : Am citit nu știu unde că cine moare în ea, chiar dacă merge în iad, poate spune că a trăit într-un adevărat rai pămîntesc.

CĂRȚILE DE JOC : La joc, venețienii se poartă aidoma ca în treburile lor negustorești ; iar înțelepciunea minții, pe care și-o exercită în îndeletnicirea cu schimburile ori cu contractarea mărfurilor, o arată și la joc : mințile unor oameni atît de hotărîți nu o iau razna și nu știm ce să spunem în legătură cu jocul lor și al spaniolilor.

PADOVANUL : Minți pătrunzătoare și înțelepte.

CĂRȚILE DE JOC : Vrei să te lămurim cum joacă venețienii ?

PADOVANUL : Da.

CĂRȚILE DE JOC : Ia seama la felul în care se poartă luminățiile-lor.

PADOVANUL : Sînt, într-adevăr, minunați.

CĂRȚILE DE JOC : Orice om cu conștiință și cu judecată spune că nu există greșeală mai mare decît aceea de a nu dori ca stăpînirea lumii să-i revină acelei țări care le face pe celelalte să pară niște spitale.

PADOVANUL : Ați făcut o comparație foarte bună.

CĂRȚILE DE JOC : Dacă cel căruia i-ai trimis cărțile acelea frumoase, zugrăvite cu albastru și aur, ar trăi în Veneția, cum trăim noi, ar întineri și el, care nu s-a bucurat niciodată de posibilitățile noastre, și de aceea vorbești la nimereală ; ce lucruri minunate va spune aflîndu-se aproape de măritul său Speronc.

PADOVANUL : Preacinstitul Ugolin, duh plin de minte și minte plină de duh, laudă o tragedie a acestuia, cu o admirație uluitoare.

CĂRȚILE DE JOC : Noblețea omului mare se distrează cu noi în ciuda acelor filozofii nebune, care nu-l părăsesc nici un pic ; iar cel care stă să-l vadă, cînd joacă, învață, desigur, să-și stăpînească pornirile poftei neînfrînate ; jocul necumpătat nu are nici o putere asupra lui. Mintea sa respectă cu tărie oprelistele bunei-cuviințe ; voința nu-i șovăie, căci el nu ține nici să-i întristeze pe ceilalți, făcîndu-i să piardă, nici să se bucure pe sine, cîștigînd.

PADOVANUL : Mă copleșiți lăudîndu-l și pe un stăpîn al meu, și pe un compatriot.

CĂRȚILE DE JOC : Cu o venerabilă piatră de hotar, hărăzită unui loc sfînt, seamănă un om înțelept și serios ; nu o ia razna cu mintea, nu rătăcește cu gîndul și nu se înșeală cu amintirile : serios, prudent și chibzuit și întotdeauna cu aceeași înfățișare, indiferent dacă jocul sfîrșește bine sau rău pentru el ; iar dacă totuși vorbește, e plin de viață, pe de-a-ntregul moral și foarte politicos ; în sfîrșit, cine dorește să-l vadă și să-l audă pe Platon vorbind, să-l privească și să-l asculte pe Sperone cînd joacă.

PADOVANUL : În afara școlarilor destrăbălați, nu credeam c-ar mai juca și altcineva dintre cei învățați.

CĂRȚILE DE JOC : Dacă te gîndești bine, o să-ți amintești că încă de la început ți-am spus că orice fel de știință se dă în vînt după noi.

PADOVANUL : Tot ce gîndesc în legătură cu voi se pierde în mulțimea lucrurilor pe care le aflu.

CĂRȚILE DE JOC : E o plăcere desăvîrșită să îl auzi glumind la joc pe un om de seama lui *signor* Claudio Tolomei, dacă se mai află cumva un altul de seama lui, ori a nemuritorului Molza.

PADOVANUL : I se cuvine titlul de nemuritor întrucît dumnezeescul bărbat a înviat tocmai cînd lumea îl plîngea ca pe un mort.

CĂRȚILE DE JOC : Daniello Barbaro, suflet pasionat, luminos și strălucit (podoabă a mărinimiei nobleței și duh al filozofiei) a spus lui Veniero Domenico și lui Badoaro Federigo, tineri iluștri și desăvîrșiți, că brelanul este Parnasul poetului, cît ține jocul ; careul este Minerva ; cincizeci și cinci-ul este calul Pegas, iar celelalte jocuri, cu mizele și cu cărțile laolaltă, laurul care-l încunună ; cine-l vede însă pe el jucînd, și are minte, își va da seama că jocul lui este plăcut și desfătător, întocmai cum sînt plăcute și desfătătoare compunerile cu care el daurește veacul de față.

PADOVANUL : La urma urmelor, aveți tot dreptul să vă lăudați, căci nu există nici o ființă, oricît de mare ar fi ea, căreia să nu-i fiți familiare.

CĂRȚILE DE JOC : Acel vestit interpret al limbii grecești, care este Lazzaro da Bassano și care predă la Padova în fața atîtor elevi norocoși, este uneori al nostru, nopți întregi.

PADOVANUL : Ce societate !

CĂRȚILE DE JOC : Dacă n-am crede că păcătuim printr-o mîndrie deșartă, am spune că Sozzino și Alciato, bărbați care prin puterea minților lor alese atrag în Universitățile unde predau elevi din toate popoarele lumii, stau de vorbă și cu noi, bietele cărți de joc, căci ni se pare că legile au uitat să ne amintească în textele lor.

PADOVANUL : Dacă n-au făcut-o, și-au călcat îndatoririle.

CĂRȚILE DE JOC : Doctorul Gucchia, onoarea și gloria Dalmației, cel care, cu prilejul pierderii unei mize, a scos un răcnet de-a zguduit întreg pămîntul, aflînd că se joacă și pe lumea cealaltă și neputînd să cîștige

nici un joc pe a noastră, s-ar fi spînzurat cu funia de la puțul lui *don* Diego dacă oamenii de casă ai seniorieisale nu i-ar fi smuls-o din mînă.

PADOVANUL : Uneori, alegîndu-ți singur moartea, scapi de multe altele.

CĂRȚILE DE JOC : Tocmai asta dovedește și șotia pe care — la Trento — servitorul său a vrut să i-o facă unui nătărău, în timp ce acesta dormea.

PADOVANUL : Cînd a vrut să-l omoare, ca să-l jefuiască, nu-i așa ?

CĂRȚILE DE JOC : Ba da.

PADOVANUL : Încrede-te în servitori !

CĂRȚILE DE JOC : N-o să-ți spunem că facem negustorie ca negustorii : dar nici că, dacă ni se întîmplă cîte o dată, nu am simți nici o plăcere.

PADOVANUL : Cum se prăpădește cu firea un anumit prieten, cînd unii dintre necioplții ăștia dau cu botul în faliment, deși cine-i crede se poate prăbuși sub greutatea banilor cu care se zidesc în casă.

CĂRȚILE DE JOC : Ce nadă, ce imbolduri dăm noi sufleţelelor lor de zahăr, atunci cînd îi tîrîm după noi cu nădejdea de-a se îmbogăți prin mijlocirea noastră : ai văzut, desigur, ce mutre de pungași iau dumnealor atunci cînd le cere cineva un servici, bîlbîindu-se încurcați : „O să vedem, Dumnezeu știe cum stăm, o să facem tot ce putem, veniți mîine", scoțînd vorba din gură cu aceeași greutate cu care obișnuiesc să scoată din buzunar un biet bănuț de cîteva centime.

PADOVANUL : N-au nimic sfînt în ei.

CĂRȚILE DE JOC : Asemenea inși își închipuie că cine nu se plimbă prin Piața Nouă nu se bucură nici de credit, nici de reputație, nici de avere ; între timp, se iau la întrecere să-l împrumute pe ăla care, după ce-i ciugulește, cu politețe, pe-atîția cîți poate ciuguli, face o masă ca de nuntă pentru toți cei care i-au

dat crezămînt (ca o batjocură parcă, la adresa șiretlicurilor negustorești) și spală putina.

PADOVANUL : Dumnezeu să-l ocrotească de rău.

CĂRȚILE DE JOC : Sigur că ei joacă în acelaș chip molîu, răpciugos și închis în care îl vedem că dau un gros drept arvună și nu le pasă nici de cei cu care joacă, nici de locul unde se află, nici de demnitatea cuiva ; și oricîte prefăcătorii murdare ar exista, pe toate le-ar pune la bătaie ca să-ți joace un renghi.

PADOVANUL : O știu la fel de bine ca voi, dacă nu chiar mai bine.

CĂRȚILE DE JOC : Tăcerea lor flecară e un lucru menit să schimbe plînsu-n rîs : ei tac din gură, ca să pară modești, și vorbesc cu inima, voind să treacă drept cumpătați.

PADOVANUL : Îi desfaceți din toate încheieturile.

CĂRȚILE DE JOC : Mai pot fi văzuți unii care, cînd pierd, scapă trăncănind din gură, alții care dau totul pe față, făcînd o mie de schimonoseli, fără să scoată o vorbă, sau care, înjurînd în gînd de toți sfinții, își potolesc necazul frămîntîndu-se pe loc.

PADOVANUL : Apele liniștite sînt primejdioase.

CĂRȚILE DE JOC : Ei caută să-și micșoreze paguba, jucînd numai la miză mică și plătind întotdeauna sec și nu pierd niciodată ceva fără să nu se gîndească de unde să fure atît încît să se refacă.

PADOVANUL : Negustoria le dă posibilitatea.

CĂRȚILE DE JOC : Dacă ți-am spune cum se poartă cu valetul, cu slujnica și cu copistul pe care, în ciuda zgîrceniei lor, îi țin în casă, dacă ți-am spune în ce fel se poartă cu ei îndată ce pierd, ți s-ar face greață.

PADOVANUL : Vomit numai cînd aud : închipuiți-vă ce-aș face dacă aș mai și vedea.

CĂRȚILE DE JOC : Puțină salată, două felioare de carne rece, o șuviță străvezie de brînză și să-ți fie de bine.

PADOVANUL : M-ați sili să mor de foame spunîndu-mi mai multe cu privire la asta.

CĂRȚILE DE JOC : Auzi-i apoi cum se laudă în timp ce se plimbă singuratici, vorbind cu gravitate și plini de ei.

PADOVANUL : Nu-și dau seama ce fac.

CĂRȚILE DE JOC : Cînd joacă în casele altora, par să se îngrașe din înjurăturile argaților, care nu pot scoate nimic de la ei ; e foarte adevărat că dacă joci cu ei acasă, te pun să plătești pînă și vasul pe care ți-l așează alături, ca să urinezi în el.

PADOVANUL : Așa sînt toți, oare ?

CĂRȚILE DE JOC : Vom spune că nu, ca să nu se pară că avem limba veninoasă, dar și pentru că ambiția e atît de puternică încît uneori îi face pe unii să se grozăvească, adăugînd un porumbel ori o jumătate de livră de mușchi.

PADOVANUL : Aflîndu-mă alaltăieri la Veneția, i-am văzut jucînd cu multă strălucire pe un anume *signor* Consalvo Cavaleria, pe un oarecare *signor* Luigi Mancippo și pe un anume *signor* Carzerano Ciappello.

CĂRȚILE DE JOC : Cei care neguțătoresc într-o atît de nobilă cetate, nu înțeleg graiul nostru, căci și dacă ți-ar împrumuta zece ori cincisprezece *soldi*, tot nu ți-ar adresa nici un cuvînt.

PADOVANUL : Mi-a plăcut mult un anume *messer* Tarlato Vitali, om cinstit, sincer și leal atunci cînd joacă să se distreze.

CĂRȚILE DE JOC : Ți-ar plăcea mult mai mult în alte lucruri de seamă.

PADOVANUL : Vai, ce încăpățînat, ce îndărătnic, ce stîncă de granit e acel înțelept, învățat și isteț Carzerano.

CĂRȚILE DE JOC : Senioria-sa e negustor, curtean și filozof ; ca atare, cînd joacă, nu face nici un gest și nici un semn fără rost și nu scoate nici o vorbă zadarnică ;

tot astfel, fără să ia aminte la palavre, ascultă numai lucrurile care-l privesc, nu tună, nu fulgeră, nu închide ferestrele și nu deschide ușa ; nu îl scandalizează însă nici ușa, nici fereastra pe care le închide ori le deschide altcineva, cum se întîmplă cu cîte unul care vrea să ucidă orice muscă, atunci cînd pierde, iar cînd cîștigă, zgomotul ferestrelor și al ușilor îi pare a fi armonia cîntecului îngeresc al divinului Francesco Milanese.

PADOVANUL : Lucrurile care-i fac pe unii să se scarpine unde nu-i mănîncă sînt foarte aspre.

CĂRȚILE DE JOC : Cine vrea ca un îngîmfat pe care-l socoate deosebit de ticălos să învețe a se feri de răutatea unuia care îi pare a fi om foarte cumsecade n-are decît să-l ducă să vadă cum joacă sus-zisul *signor* Carzerano.

PADOVANUL : De ce ?

CĂRȚILE DE JOC : Fiindcă omul, înzestrat și cu o excelentă știință a jocului, și cu o înfățișare regească, văzînd cum cade asupră-i una din loviturile acelea de care nu te poți feri, nu face pe luptătorul cu orice preț, ci așteaptă ca lovitura ce îl amenință să-și piardă jumătate din forță izbindu-se în obstacolul cu care se întîlnește.

PADOVANUL : Și cum face ?

CĂRȚILE DE JOC : Într-o asemenea împrejurare el pare un negustor care, dîndu-și seama că acela în care a crezut se clatină și, clătinîndu-se, ascunde taina dorinței sale de a se adăposti în vreo biserică, se frămîntă de unul singur și se retrage cu o pagubă cît mai mică.

PADOVANUL : Întrucît Ciappello nu are nevoie de laude, spuneți-mi dacă nu cumva *signora* Giovanna, *signora* Livia și *signora* Girolama Beltrame par adevărate zeițe, atunci cînd joacă împreună ?

CĂRȚILE DE JOC : Dacă sub masa la care ele se distrează jucînd, vrajba s-ar apuca să arunce un pachet de cărți, scriind pe ele : „Să fie date celei mai înțelepte", acestea n-ar fi niciodată ale vreuneia dintre ele, atît sînt de asemănătoare în ce privește chibzuința.

PADOVANUL : Vorbiți despre trei mari doamne.

CĂRȚILE DE JOC : Iar dacă totuși ar trebui să fie date uneia, aceasta ar fi cea pe care ai amintit-o la urmă.

PADOVANUL : Care-ar fi pricina ?

CĂRȚILE DE JOC : Căința ei de-a fi fost bigotă.

PADOVANUL : Merită un titlu încă și mai strălucit, pentru o asemenea istețime de minte.

CĂRȚILE DE JOC : Am vrea să-ți amintim de o doamnă, pe care ai lăsat-o în afara treimei de mai sus ; nu îndrăznim însă să-ți preamărim însușirile ei cerești decît numai cu tăcerea.

PADOVANUL : Am lăsat-o de o parte numai fiindcă nu sînt vrednic să vorbesc despre ea, și nu fiindcă am uitat-o.

CĂRȚILE DE JOC : Prevăzătoarea Lucrezia Mancippa este cea despre care nu spunem nimic, nefiind cu putință s-o lăudăm cum se cuvine.

PADOVANUL : Lăsați să vă treacă puțin furia împotriva negustorilor și nu începeți, din pricina trîndăviei știu eu cui, să-i urîți pe ceilalți, așa că fie prețuită în fața voastră noblețea sufletească a distinsului *messer* Francesco Corboli.

CĂRȚILE DE JOC : Lucrurile stau astfel încît pentru faima negustorilor ar fi bine ca nu cărțile să semene cu ei, ci altcineva ; căci pentru omul de treabă, necazul de-a pierde se preschimă în rîset, dîndu-i adăpost după cină celui ce îi cîștigă banii, pe care-i joacă nu din dorința de a-i păstra, ci doar pentru a arăta că e bucuros să facă pe placul celorlalți.

PADOVANUL : Dacă-i așa, îndurați-vă puțin de ei, lăsînd mînia de o parte, pentru a mărturisi că aveți o obîrșie nobilă.

CĂRȚILE DE JOC : Bunătatea și omenia măriților Giunti Tomaso și Gian Maria, mîndrie a cinului negustoresc, ne silesc să-ți facem pe plac, fiindcă în timpul jocului, cînd se odihnesc după truda cerută de însemnatele lor afaceri, dau la iveală mierea pe care firea lor minunată o strecoară în orice faptă.

PADOVANUL : La urma urmelor, voi spuneți că fiecare să-și vadă lungul nasului.

CĂRȚILE DE JOC : Ne crezi oare atît de oarbe încît să nu vedem de cîtă prețuire se bucură negustoria în ochii celor ce se îndeletnicesc cu mărfurile venețiene ?

PADOVANUL : Nici vorbă de una ca asta.

CĂRȚILE DE JOC : Ne plecăm în fața nobleței comerțului venețian, ca în fața unui lucru ce se proslăvește prin înfăptuirile sale : celorlalți, care nu-și însușesc deprinderile lui, le vom spune, dacă ne-ar fi îngăduit s-o spunem, că se înșeală.

PADOVANUL : Ați făcut bine c-ați amintit de înșelăciune, căci mi-a trecut prin minte să vă întreb ce credeți despre cei care îi părăsesc pe ceilalți în timpul jocului.

CĂRȚILE DE JOC : Cu toate că jocul este liber și că jucătorul poate să facă ce crede de cuviință, e totuși o mojicie să-l lași pe celălalt tocmai cînd îi crapă buza și e aproape tot una cu a fugi cu simbria cuiva ori cu a te sluji de ea o parte din lună.

PADOVANUL : Care împunsătură în inimă credeți voi c-ar fi mai nemiloasă : cînd îl vezi pe celălalt ieșind din joc, după ce ți-a luat jumătate din bani, ori cînd te lasă lefter de toți ?

CĂRȚILE DE JOC : E mult mai greu cînd îți lasă o parte din ei decît cînd ți-i cîștigă pe toți ; căci cel care ră-

mine fără nimic e lămurit întru totul, pe cînd cel care mai rămîne cu ceva e stăpînit de nădejdea că s-ar putea reface.

PADOVANUL : Cine se duce mai departe cu gîndul de a găsi bani : jucătorul ori îndrăgostitul ?

CĂRȚILE DE JOC : Jucătorul, din pricina interesului de a avea cu ce să joace, ar da iama și în cutia milelor ; îndrăgostitul ar încerca s-o facă și el, dar cu mai mult respect : se întîmplă ca iubirea să aibă în ea o anume generozitate orgolioasă, care s-ar rușina să facă chiar orice.

PADOVANUL : E adevărat însă că unul, îndată ce ajunge om mare, îndrăgește cărțile și tîrfele ?

CĂRȚILE DE JOC : În ce privește pofta, atît de unele cît și de celelalte, vom spune că e înnăscută în fiecare ; ea crește însă la nesfîrșit, îndată ce ai bani de cheltuială, iar în legătură cu asta îți vom povesti o întîmplare adevărată.

PADOVANUL : Sînteți pline de bunăvoință.

CĂRȚILE DE JOC : Povestește contele Manfredi di Collalto (simbol al nerăbdării avîntate la joc și bărbat strălucit în celelalte treburi), că mergînd spre terenurile de vînătoare de la Montalto, papa Leon a trecut pe lîngă un izvor, alături de care, păzind oile stăpînului, stătea un păstor : acesta, Dumnezeu să-l ierte, îndată ce văzu în jurul lui atîta călărime, scoase o ploscă, își lipi gura de ea și, dîndu-și capul pe spate, începu să bea, cu vitejia unuia din nemții ăia care, ținîndu-și răsuflarea și dînd ochii peste cap, pot înghiți o găleată întreagă.

PADOVANUL : Nenorocire !

CĂRȚILE DE JOC : Sanctitatea-sa, dîndu-și seama de neștiința sălbăticiunii, căreia prea puțin îi păsa de ce era ăla un papă, își vîrî mîna în pungă și, scoțînd de-acolo un cornet cu trei sute de ducați, îi spuse dobito-

cului, care nici nu se clintea : Ia-i, fiindcă nu vreau ca tu s-o duci mai bine decît mine".

PADOVANUL : După ce cunoștea fericirea-sa că păstorul trăia mai bine ca el ?

CĂRȚILE DE JOC : Fiindcă-l lua drept unul de-al lui.

PADOVANUL : Înțeleg.

CĂRȚILE DE JOC : Și fiindcă știa în ce vîrtej urma să intre neghiobul, din pricina unei asemenea pomeni, porunci să se stea cu ochii pe el.

PADOVANUL : Ah, cu cîtă plăcere v-ascult !

CĂRȚILE DE JOC : Îndată ce zări cornetul papal, iar strălucirea aurului îl fulgeră în luminițele ochilor, care nu văzuseră niciodată decît povîrnișuri, șanțuri, stînci, prăpăstii, garduri vii, peșteri, colnicuri, maluri de ape, pajiști, văi și păduri, necioplitul de țăran începu să semene cu unul care ocolește lumina soarelui.

PADOVANUL : Și totuși, pînă și porcii mănîncă trufe.

CĂRȚILE DE JOC : Mîrlanul își închipuia că visează banii pe care și începuse să-i numere, și crezînd astfel, se rotea de parc-ar fi vrut să-i ascundă.

PADOVANUL : Căzut în cap, cum ar fi spus Giannozzo Pandolfini.

CĂRȚILE DE JOC : Cu mîinile lui deprinse să atingă numai desaga, bîta, strachina cu lapte, foarfecele de tuns lîna și, uneori, fluierul, fluiera-i-ar dracul în cap cui nu ne iubește, frămînta ducații aceia cu un anume scrîșnit din dinți, cu un anume rînjet al feței și cu o anume tresărire a inimii, într-adevăr țărănești.

PADOVANUL : Unii cu norocul, alții cu sorocul, spun băbuțele.

CĂRȚILE DE JOC : Între timp, mintea pe care i-o trezeau în cap banii aceia frumoși îl făcea să-și spună : „Dacă-mi scoteam bereta la ăla care mi-a aruncat

ăștia, mi-ar fi aruncat poate încă pe-atîția, și chiar mai mulți".

PADOVANUL : Nu știu cine n-ar deveni înțelept umblînd cu scuzii.

CĂRȚILE DE JOC : Semăna cu un jucător care, în timp ce numără banii cîștigați, își spune în sinea sa : „N-am știut ce trebuie să fac : dacă jucam altfel, fiecare dintre ei îmi aducea de zece ori mai mult".

PADOVANUL : Spun unii multe asemenea vorbe și se mustră singuri, părîndu-li-se că n-au făcut nimic de vreme ce nu i-au ușurat pe toți ceilalți.

CĂRȚILE DE JOC : Cine-a văzut un ostaș care, după ce a cîștigat o ladă cu lucruri și a făcut o mie de planuri în legătură cu ele, nu este în stare să înfăptuie niciunul, îl vede și pe cioban pus în încurcătură de banii aceia blestemați.

PADOVANUL : Facă-ne Domnul parte de asemenea necazuri.

CĂRȚILE DE JOC : Ca să nu ne lungim prea mult, îți vom spune că omul începu să trateze cu însuși stăpînul său cumpărarea turmei pe care o păzea : ridică pretenții asupra multora dintre proprietățile aflate în stăpînirea unora dintre cei ce locuiau în același sat cu el : livada aceea de măslini, via aceea, ogorul acela erau tocmai bune pentru el și nu ar fi arătat mai multă rîvnă în a cumpăra tot ce vedea, dacă ducații pe care papa i-i dăduse ca să-i tulbure mintea ar fi fost milioane.

PADOVANUL : Sigur că rătăcea toată noaptea cu gîndul.

CĂRȚILE DE JOC : O dovedea dimineața, cînd se scula ca un șoim cu pleoapele cusute.

PADOVANUL : Ce poveste !

CĂRȚILE DE JOC : Și astfel, lipsindu-se de viața aceea simplă, din pricina banilor despre care-am vorbit mai sus, nu mai avea parte de bucuriile neștiinței, a cărei

lipsă de griji avea cu totul alt farmec decît toată fericirea în care trăia Leon.

PADOVANUL : Un astfel de om nu se duce cu gîndul la nimic.

CĂRȚILE DE JOC : Ba, dimpotrivă, ia aminte la cărțile de joc și la țărăncuțele care încep să-i caute prietenia, iar apoi, ținîndu-se de jucat și de iubit, se șlefuiește atît de mult încît nu mai seamănă deloc cu cel dinainte.

PADOVANUL : Cum de e cu putință ca un suflet năpădit de asemenea patimi să nu o ia razna ?

CĂRȚILE DE JOC : Tu, care îi citești pe filozofii traduși în limba poporului de către *signor* Alessandro Piccolomini, nu știi că, în ce privește elementele, fiecare dintre ele este susținut de contrariul său ?

PADOVANUL : Nu mă pricep eu la așa ceva.

CĂRȚILE DE JOC : Afară de asta, în nenorocirile care-l lovesc, atît jucătorul înțelept cît și îndrăgostitul cuminte se poartă după cum cere sufletul și nu după cum ar fi înțelept.

PADOVANUL : Ce ipocrite-mi mai sînteți.

CĂRȚILE DE JOC : Fără îndoială că toate aceste lucruri au în ele o anumită cruzime care le e proprie ; unite însă cu contrariul lor, își domolesc asemenea trăsături firești.

PADOVANUL : Cine vrea să fie socotit învățat vorbește pe înțelesul celorlalți.

CĂRȚILE DE JOC : Vorbind astfel, ne înțepi pe noi, părîndu-ți-se că nu spunem lucrurilor pe nume.

PADOVANUL : Sînt sluga voastră.

CĂRȚILE DE JOC : Voiam să-ți spunem că salatele patimilor ce pun în mișcare mințile celor care joacă și iubesc în același timp îi fac fericiți pe aceștia numai cînd sînt pregătite cu uleiul cumpătării.

PADOVANUL : Să încheiem, spunînd că s-au văzut îndrăgostiți care s-au spînzurat, precum și jucători care

s-au călugărit ; tocmai de aceea, sînt de părere că înțeleptul să aleagă furca, iar nebunul, rasa.

CĂRȚILE DE JOC : Atoateștiutorule !

PADOVANUL : În ce privește dragostea, cred din tot sufletul că moartea e mai blîndă decît un asemenea chin, dar nu gîndesc la fel și despre pierderile la joc ; iar dacă aveți vreo îndoială, să ne uităm la cît poate să rabde de foame jucătorul și la neputința îndrăgostitului de a pune un dumicat în gură, din lipsă de poftă.

CĂRȚILE DE JOC : În ce privește pe păstor, am uitat tocmai lucrul cel mai frumos.

PADOVANUL : Se întîmplă adesea.

CĂRȚILE DE JOC : El, care nu pusese niciodată mîna pe cărți, a învins o bună bucată de vreme și i-a răsînvins pe toți cei care se apucau să joace cu el, și nu atît fiindcă știința noastră ar fi ușor de înțeles astfel că unul care s-ar apuca de un joc ori de altul l-ar învăța în două-trei zile, cît fiindcă obișnuim ca, la început, să ocrotim pe oricine pune mîna pe noi.

PADOVANUL : De-aici au deprins unii năravul de a-l lăsa să le ia cîteva lire pe cel care nu știe să joace, tîrîndu-l apoi la pierderi uriașe.

CĂRȚILE DE JOC : Mai sînt văzuți cîștigînd în chip minunat și unii care n-au jucat în viața lor, iar, ca urmare, cei diplomați la școala noastră rămîn cu buza umflată, cum a rămas, la Fano, un oarecare spadasin ce se numea Cola.

PADOVANUL : El este cel care a spus : „Sfinte-părinte, toată lumea e Cola ?"

CĂRȚILE DE JOC : Ăsta îl învăța scrima pe Pandolfo Puccini, cel care mai apoi, lîngă Città di Castello, l-a învins într-o întrecere pe Vincenzo da Ifone.

PADOVANUL : Vă înțeleg.

CĂRȚILE DE JOC : Sus-numitul maestru, voind să-i dea cîteva unui mîrlan din ținutul Arezzo, a curățit un

retevei cît toate zilele și, tăindu-l în două părți egale, și-a oprit una pentru el, iar pe cealaltă i-a dat-o țăranului ; acesta, bătîndu-și joc de toate scrimele de pe fața pămîntului, rîdea cu lacrimi de Cola care, în glumă, se așezase în gardă ; și rîzînd, cum ți-am spus, și călărind pe deșelate, îi dădu una peste pumnul în care viteazul bărbat ținea bîta, făcîndu-l să stea timp de o lună cu brațul atîrnat de gît.

PADOVANUL : Curajul face cît o mie de luptători.

CĂRȚILE DE JOC : S-a aflat de față la întîmplarea aceasta și mărituI fiu al lui Marte.

PADOVANUL : Astfel trebuie să i se spună lui *signor* Giovanni.

CĂRȚILE DE JOC : Trebuie să știi însă că ne arătăm prielnice începătorilor, după pilda celor care nu uită nimic atunci cînd e vorba de mulțumirea nevestei, înainte de a o aduce în casă ; o dată adusă, o deprind să îndure toate nenorocirile care se pot întîmpla într-un cămin.

PADOVANUL : Orice nevastă tînără trebuie să termine cu mofturile.

CĂRȚILE DE JOC : Și întocmai cum o femeie nu trebuie să-și facă de petrecanie, chiar dacă mijlocul nu se potrivește cu începutul, tot astfel nici jucătorul nu trebuie să se lase doborît de nenorocirile prin care-i e dat să treacă.

PADOVANUL : Sigur că nu.

CĂRȚILE DE JOC : Cel care, după ce-a rămas gol-goluț din pricina jocului vrea să-și păstreze cumpătul, să ia pildă de la *madonna* Cecilia Liuriera. Ea, care obișnuia să poarte haine împodobite cu nestemate, la fel cu Sultana, părea tot atît de bine dispusă ca pe vremea cînd strălucea împodobită cu pietre prețioase și cu giuvaere de aur, cu toate că nenorocirea bărbatului o silise să se îmbrace la fel cu toată lumea.

PADOVANUL : Cleopatra a fost mai puțin statornică decît ea.

CĂRȚILE DE JOC : Un duce, voind să-și trimită cămășile la spălat și înțelegînd, din zvîrcolirile unuia dintre ai săi, că nu era nimic de mîncat, a spus, cu un zîmbet izvorît din înțeleapta lui mărinimie : „Amanetați astea, pînă cînd s-o îngriji Dumnezeu de noi".

PADOVANUL : Și persoanele de rang mare au necazuri.

CĂRȚILE DE JOC : Preastrălucitul din gura căruia au ieșit vorbele de mai sus, mîncînd acel puțin ce putuse fi cumpărat pe banii împrumutați de la sus-pomenitul *messer* Luigi Lamiere, cel frumos și bun, al nostru mai mult ca oricare altul, semăna cu cel despre care ți-am spus că stă și mînuie cărțile cu bănuții dați de milă de către cel care i-a cîștigat scuzii.

PADOVANUL : Dacă și pe domni îi mușcă uneori suferința, ferice de noi.

CĂRȚILE DE JOC : Vorbim cum se nimerește, iar desele noastre abateri de la subiect sînt ca luna la care latră cîinii pedanți.

PADOVANUL : Întocmai.

CĂRȚILE DE JOC : Principele ajuns într-o stare atît de proastă trebuie să calce pe urmele jucătorului, care se reface numai datorită răbdării, adevărata mîngîiere a tuturor celor ce nu-s lipsiți de ea.

PADOVANUL : Totul e s-o poți avea, vorba cîntecului.

CĂRȚILE DE JOC : Aproape singur și părăsit s-a aflat odinioară în Veneția acel mai mult decît mare și mai mult decît deosebit Francesco Maria Feltrio della Rovere ; și fiindcă tăria sufletului său minunat era tocmai putința de-a îndura întîmplările vrăjmașe, nu a trecut mult și s-a văzut cinstit cu bastonul de general, chiar pe Bucentaur, de către Senatul Perpetuu al veșnicei Republici a nemuritorului San Marco.

PADOVANUL : Am fost de față la o asemenea sărbătoare plină de măreție.

CĂRȚILE DE JOC : Treburile venețiene sînt atît de înalte și multe la număr încît, cu cît cauți mai mult să ieși din ele, cu atît te scufunzi și te pierzi și avem deci datoria de a-l lăuda pe slăvitul *messer* Pietro da Zuccari, asigurîndu-ne astfel o faimă de neîntrecut.

PADOVANUL : Bătrînul acesta drept este tatăl acelui cavaler Rota, de a cărui bunătate regească a profitat atît de mult regescul duce de Atri.

CĂRȚILE DE JOC : Chiar acela și e : iar dacă trăia, preastrălucitul și bunul principe ar fi cules din strășnicia exilului său aceleași roade pe care pînă la urmă le culeg și cei stăruitori din nenorocirea jocului.

PADOVANUL : Un oarecare, știu eu bine cine, auzind susținîndu-se de către cineva că acest duce de Atri ar fi blîndețea întruchipată, a spus : „Dacă l-aș fi cunoscut și cînd era fericit, la fel de bine cum îl cunosc acum, cînd o duce prost, aș subscrie la cele spuse de tine".

CĂRȚILE DE JOC : De el nu te puteai îndoi, cu toate că omenia celor mari, cînd ascultă de glasul nenorocirilor, e tot atît de bătătoare la ochi ca și înfumurarea de care dau dovadă cît timp sînt stăpînii soartei.

PADOVANUL : Sînt convins.

CĂRȚILE DE JOC : Cel care împreună cu fiu-său l-a sprijinit întotdeauna în nenorociri pe sus-numitul duce obișnuiește să joace în toate acele ceasuri pe care i le lasă libere însemnatele lui treburi : el găsește astfel o destindere plăcută, menită să desăvîrșească folosul pe care i-l aduc bunătatea mîncărurilor și plăcerea somnului.

PADOVANUL : E unul dintre cei ce pun mîna pe cărți în nădejdea acelei destinderi pentru care fiecare ar trebui să pună mîna pe ele.

CĂRȚILE DE JOC : Un asemenea om obișnuiește să spună că nu există rușine mai mare decît a celui care, cîștigînd banii celorlalți, își pierde el însuși răbdarea ;

tot el mai spune și că nu există laude pe măsura meritelor celui care pierde ce are el în pungă, dar cîștigă ceea ce are celălalt în cap.

PADOVANUL : Încetișor aici.

CĂRȚILE DE JOC : Iată că ne-am oprit.

PADOVANUL : În ce fel poate să-și piardă răbdarea, cum spuneți voi, unul căruia ceilalți îi cîștigă banii ?

CĂRȚILE DE JOC : Lepădîndu-se de ea înainte ca noi, cărțile, să-i fim prielnice.

PADOVANUL : Și cum să-ți vină a crede că unul care și-a pierdut banii ar putea să cîștige mintea celuilalt ?

CĂRȚILE DE JOC : Este de mai mare preț să treci drept înțelept cînd pierzi decît să dovedești că ești nebun cînd cîștigi, fiindcă înțelepciunea este un șipot din care țîșnește aurul, în timp ce aurul este o mină din care nu izvorăște înțelepciunea.

PADOVANUL : Dacă vi se pare că astfel stau lucrurile, de ce ați spus mai adineauri că dobitocul ăla, căruia Leon i-a dăruit niște bani, a început să se deștepte îndată ce-a pus mîna pe ei ?

CĂRȚILE DE JOC : Spune-ne mai întîi tu : de ce, atunci cînd ți-am spus asta, ne-ai răspuns prostește : „Nu știu pe nimeni care n-ar deveni înțelept umblînd cu scuzii ?“

PADOVANUL : Am spus și eu, așa, ca să spun ceva.

CĂRȚILE DE JOC : Și ce vorbim noi e tot un fel de a vorbi.

PADOVANUL : Nu se face, nu se face !

CĂRȚILE DE JOC : Frumusețea sufletească este comoara celui care o are, iar disprețuirea bogățiilor trebuie socotită drept un mare venit, după cum cel care-și îngăduie să piardă cînd joacă devine înțelept — ceea ce este cu totul altceva decît să pară înțelept : și e adevărat că cei care au bani ajung să treacă drept înțelepți, atît fiindcă ceilalți îi lingușesc, cît și fiindcă avuția lor îi face să pară astfel.

PADOVANUL : Cîți nu știu cu care fără asta ar fi niște proști și niște nătărăi.

CĂRȚILE DE JOC : Să vorbim acum despre nătăfletul care, auzind că sticla cu aurării și pietre prețioase, trimisă la Constantinopole, se pierduse pe drum, juca, trăgînd toate mizele la el, ca pe un cîștig cuvenit, căci astfel poate fi numit folosul cu care te-alegi de pe urma unui joc cinstit ; ca atare, în ciuda zvonului potrivit căruia se crezuse că, sfîșiind cărțile pe care le ținea în mînă, o luase frumușel din loc, el a trimis pomeni tuturor mînăstirilor sărace din țară.

PADOVANUL : Ăsta mai că e vrednic să i se spună : *Ora pro nobis* [1].

CĂRȚILE DE JOC : E un om care merită să-i zici dumneavoastră.

PADOVANUL : Mi s-ar părea c-am cîștigat nu știu cît dacă aș afla care este cea mai mare nenorocire a unui jucător : necazurile pe care i le pricinuiește jocul, ori tulburarea pe care i-o dă mania de a-l bîrfi.

CĂRȚILE DE JOC : Mînia, care-l scoate din fire, îi e mult mai dăunătoare, căci mintea, îndrumătoare în toate, poate să îl apere foarte bine de pornirile ce îl încearcă atunci cînd primește cărți proaste ; fiind însă azvîrlit în afara drumului pe care merge călăuza sa, nu mai știe ce să facă : între timp, cărțile sînt socotite trădătoare și ticăloase, din pricina greșelii celui care, jucînd, se orbește singur.

PADOVANUL : Voiam încă mai de mult să vă întreb de ce stricați un lucru ca să dregeți altul ?

CĂRȚILE DE JOC : Nu știi oare că pîinea și plăcinta, care se fac din aceeași cocă, seamănă între ele ? Dacă ne-am purta altfel, ar însemna să nu ne mai tragem din armata cea plină de glorie. Iată, jefuirea Romei le-a picat tocmai bine celor douăsprezece mii.

[1] Roagă-te pentru noi (lat.).

PADOVANUL : O bucată de vreme.

CĂRȚILE DE JOC : Mutînd asediul de la Florența la Roma, cu lucrurile luate de acolo s-au îmbrăcat frumos o mulțime de oameni ; iar ușa aceea pe care *ser* Orlando a dus-o pe cal pînă la Castello poate sluji și drept poartă, la fel cum din pietrele unei case dărîmate poate fi zidit din nou un palat.

PADOVANUL : Dacă Alessandro, lumina neamului Vittello și căpitan slăvit, îl ducea cu el în Ungaria, s-ar fi înapoiat cu o legătură de săgeți turcești în spate, de care ar fi făcut însă mare haz și *signor* Paolo, și *signor* Chiappino, tineri strălucițî, ce îndreptățeau cele mai frumoase așteptări.

CĂRȚILE DE JOC : Cînd s-a ales cu un cîștig de douăzeci de mii de ducați, de care a lefterit mai multe rînduri de jucători, florentinul și-a cumpărat moșii și slujbe ; e vorba deci numai de o schimbare, iar cel pe care-l paște nenorocul să aibă răbdare, căci, pînă la urmă, ceea ce nu e al tău, e al aproapelui și, ca atare, te poți înfrupta din el.

PADOVANUL : Un perugin, băiat de treabă de altfel, al cărui nume era Mondo, se dădea de ceasul morții, din pricina cîtorva *bolognini* pe care îi pierduse ; și în timp ce el aprindea lumînări, amintind de făclia celui care o adusese înapoi acasă, pe jumătate arsă, în loc să o aprindă la Loreto, însul care îi cîștigase banii îi spuse : „Nu-ți face atîta inimă rea, frățioare, din pricina asta, căci, deși ți i-am cîștigat eu, banii sînt ca și ai tăi".

CĂRȚILE DE JOC : La care Mondo răspunse : „Adevărat ai vorbi, dacă n-ar mai exista și norocul de a-i ține tu în buzunar".

PADOVANUL : Chiar așa și era.

CĂRȚILE DE JOC : Și fiindcă a venit vorba de Perugia, o să-ți spunem că un anume *signor* Bevignato, om foarte cumsecade, se afla în slujba papii Clement ;

și întrucît credința sa era prost răsplătită, a devenit un credincios al nostru și a fost răsplătit cu un venit de o mie de scuzi.

PADOVANUL : Nici puțin, nici prea mult.

CĂRȚILE DE JOC : Dacă Roma nu ar fi atît de nerecunoscătoare, ar mărturisi că noi, cărțile de joc, am scos din mîinile necredincioșilor o mare parte din ceea ce le-a fost lăsat ca pradă, iar în multe locuri, în întrecere cu negustoria, păstrăm neștirbite îngrămădiri exagerate de avuții.

PADOVANUL : Din puținul care se cîștigă aici, din multul care se scoate dincolo, se face, în cele din urmă, ditamai muntele.

CĂRȚILE DE JOC : Cine ne-ar auzi spunînd că natura negustoriei, față de aceea a jocului, este fățiș nelegiuită, ar crede că nu ne mai aducem aminte de a ne fi comparat cu ea.

PADOVANUL : Sînteți niște prostuțe uituce.

CĂRȚILE DE JOC : Jocul golește o pungă și umple o alta, iar ceea ce ia de la unul îi dă celuilalt, și nici nu-l face pe cel care cîștigă atît de zgîrcit încît să nu se arate cît de cît binevoitor față de cel învins ; în schimb, îngrădit de frămîntările sale chinuitoare, negustorului îi pare mai mică nenorocirea de a fi ars de foc ori înghițit de valurile apei decît aceea de a-i face cuiva vreo înlesnire.

PADOVANUL : Pare-mi-se că pe fundul mării se află mai multe mărfuri decît deasupra ei !

CĂRȚILE DE JOC : Cele mai multe se pierd în neființă.

PADOVANUL : Mare păcat.

CĂRȚILE DE JOC : Vînturile, care izbesc atît de vrăjmaș o corabie încărcată, seamănă foarte bine cu jucătorii aceia care, în înfruntarea cărților, se silesc să se zdrobească unul pe altul ; scopul oricărui om drept care joacă e cu atît mai dezinteresat decît al negustorului cu cît cel dintîi nu urmărește să dez-

brace pe unul şi pe altul ca să se îmbrace pe el sau pe altcineva.

PADOVANUL : Sigur că cel care îngraşă cu sîngele său şi cu al altora flăcările ori peştii îl depăşeşte în ticăloşie pe orice ticălos.

CĂRŢILE DE JOC : Mutrele acelea ce se văd pictate pe pînzele din Flandra aduc aminte de strîmbăturile pe care le fac negustorii cînd află că lucrurile au mers prost ; şi există părerea că ei arată mai multă ură faţă de cel care cîştigă un gologan decît faţă de soarta care le nimiceşte avuţiile ; iată deci în ce fel sînt ei vrăjmaşii oamenilor.

PADOVANUL : Inimi prefăcute.

CĂRŢILE DE JOC : Să ne întoarcem la negustorie, vrem să spunem la jocul de cărţi.

PADOVANUL : Era de la sine înţeles.

CĂRŢILE DE JOC : Acesta din urmă e mai drept decît cea dintîi, iar dacă vrei să te lămureşti, ia aminte că jocul împrumută, iar negustoria face cămătărie.

PADOVANUL : Nu suspin eu de pomană.

CĂRŢILE DE JOC : Şi ce pumnale împlîntă ea în pieptul celor nevoiaşi !

PADOVANUL : Vai de mine.

CĂRŢILE DE JOC : Cîştigul este cinstit, dar furtul este cum nu se poate mai ruşinos.

PADOVANUL : Ne-au deprins alţii şi cu asta.

CĂRŢILE DE JOC : Cunoaştem pe cîţiva dintre învăţăceii noştri, profesori, la rîndul lor, şi în ce priveşte regulile jocului, şi în ce priveşte treburile negustoreşti, şi îi lăudăm ; ceilalţi sînt însă întocmai cum ţi-a putut-o spune mînia cu care mai adineauri am sărit asupra lor, noi care sîntem cercetătoare sincere ale sufletelor, atît ale stăpînilor cît şi ale slugilor.

PADOVANUL : Mi se pare că v-am mai auzit spunînd-o.

CĂRŢILE DE JOC : *Messer* Girolamo Sinistri, adevărată lumină în mijlocul beznei pentru cine vrea să se le-

pede de zgîrcenie și simbol al dispărutei generozități frățești, are un cumnat, jucător eroic, într-adevăr, care se umple de glorie atunci cînd joacă.

PADOVANUL : Ar trebui găsite niște cuvinte alese, în stare să laude fără ocoluri un asemenea om.

CĂRȚILE DE JOC : El, care, cînd joacă, dă cu sutele de-azvîrlita, nu-și pune unghia-n gît și nu se bate cu pumnii-n cap, aruncînd cărțile pe jos, chiar dacă pierde necontenit, ci rabdă totul, înțelepțește, astfel că tristețea și tulburarea nu-l fac să sufere chinurile iadului.

PADOVANUL : De aceea se și spune că jucătorul prudent trece drept cel mai strălucit virtuos.

CĂRȚILE DE JOC : Dintre toate desfătările omenești, cea mai de seamă pe care o încearcă cei înzestrați și cu judecată, și cu demnitate, este cea care face ca armonia laudelor să desfete sufletele celor lăudați.

PADOVANUL : Spuneți lucruri alese.

CĂRȚILE DE JOC : Se găsesc, în orice caz, și unii care, deși simt lucrul acesta, nici nu ne bagă în seamă ; iar aceasta se întîmplă fiindcă ei sînt atît de mult și de-atîta vreme deprinși cu laudele încît, din pricina obișnuinței, le gustă tot atît cît gustă și cei răciți parfumul toporașilor.

PADOVANUL : Vorbiți mult, ca niște belferi.

CĂRȚILE DE JOC : Tot astfel, cei care s-au înstărit de pe urma mizelor cîștigate n-ar trebui să se înfumureze cîtuși de puțin ; cît despre pierderile suferite din pricină că aceasta a fost voia Domnului, trebuie făcut la fel, păsîndu-ți de ele mai puțin decît îi pasă lui Michelangelo de ceea ce pictorițele fără talent și prefăcuții latră pe seama *Judecății de Apoi*.

PADOVANUL : Aiurelile acestea, înfățișînd rezervele pe care le au pedanții, ies din gura unor neisprăviți, care spun că lumea, infernul și paradisul au fost rău înțelese de către el.

CARȚILE DE JOC : Între timp, fiecare îl fură cît poate și, după cum spune Tiziano — cel mai mare după Buonarroti — singur el poate fi socotit pictor și sculptor desăvîrșit.

PADOVANUL : Tocmai de aceea. Dumnezeu ar trebui să ia tinerețea de la cine n-o merită și să i-o dea lui, care e vrednic să dăinuie cu trupul tot atît cît va dăinui cu numele.

CĂRȚILE DE JOC : Există ceva mai defăimat decît lucrările Biciului Principilor ? Și totuși, fiecare le jefuiește, fiecare le vrea și fiecare le caută.

PADOVANUL : Asta e altceva.

CĂRȚILE DE JOC : S-o spunem, căci nu există laudă în stare s-o atingă pe aceea cuvenită celui care, cîștigînd ori pierzînd, nu poate nici să cîștige, nici să piardă ; și fiindcă e greu s-o poți face, cei ce se arată puternici în lupta cu atîtea greutăți cîștigă faima de stăruitori, întocmai ca și cei din familia Bevilacqua, care — după atîtea isprăvi în duel — ajung hangii și țin cai de poștă, păstrînd și în situația aceasta atitudinea pe care o arătau cînd ieșeau biruitori.

PADOVANUL : Pînă și stegarii și comandanții de companii ajung uneori să dea postavul la piuă și să scarmene lîna.

CĂRȚILE DE JOC : Dionisie Siracuzanul i-a învățat pe copii abecedarul cu aceeași străşnicie pe care o arătase și ca tiran ; iar în zilele sale, Soderino și-a bătut joc de cei care, luîndu-i bereta dogală, i-au pus pe cap un chipiu.

PADOVANUL : Și nu-i un basm.

CĂRȚILE DE JOC : Comandanții pierd fortărețele, căpitanii bătăliile, iar ipocriții sufletele : așa a fost și-așa o să fie.

PADOVANUL : Ducă-se jalea pe pustii.

CĂRȚILE DE JOC : Fiindcă numai jucătorilor le pot trece prin minte șiretlicurile pe care le folosesc la joc. Vrem să-ți vorbim despre chipul în care un anume Arcolanello, după ce și-a pierdut banii la joc, l-a aținat atît de mult pe cel care îi cîștigase încît acesta din urmă s-a apucat să joace din nou cu el, pe un dinte.

PADOVANUL : Al dracului !

CĂRȚILE DE JOC : Iar cînd l-a pierdut, l-a dus pe cîștigător la bărbier, unde meșterul n-a vrut să-i vîre cleștele în gură înainte de a fi primit banii.

PADOVANUL : Deștept și ăsta.

CĂRȚILE DE JOC : Cel care pierduse, atingînd dintele cu degetul, spunea : „Uite-l ici ; prin urmare, dacă-l vrei, plătește tu bărbierul".

PADOVANUL : Vorbea bine, sărăcuțul.

CĂRȚILE DE JOC : În cele din urmă, cîștigătorul s-a văzut nevoit să scoată el bani din pungă ; și astfel, cel care pierduse, fără să mai arate care dinte e bun și care e stricat, a scăpat de cel stricat pe cheltuiala potrivnicului, căruia i s-ar fi cuvenit foarte bine ca pofta de-a cîștiga dintele acela să-l facă să piardă totul.

PADOVANUL : Nu rîd, fiindcă nu știu dacă trebuie să cred.

CĂRȚILE DE JOC : O să-ți povestim altele și mai grozave, cu siguranța c-o să le sorbi pe nerăsuflate.

PADOVANUL : Dac-o să-mi fie sete o să le dau de dușcă.

CĂRȚILE DE JOC : Cine ia aminte tot timpul și se gîndește, și iar se gîndește, la situația noastră, vede cu ochii minții asemănarea care există între iubitorii noștri și o tabără cu tot felul de ostași.

PADOVANUL : Cu toate că — după spusele voastre — mulțimea asemănărilor este și mai frumoasă, eu, în ce mă privește, nu aș fi folosit asemănarea cu sol-

datii ; şi, ca să vă spun adevărul, decît să-i faceţi dovada, ar fi mai bine să nu ţineţi seama de ea.

CĂRŢILE DE JOC : Lucrurile stau într-adevăr astfel ; nu ne sili însă la o asemenea mărturisire ; iar dacă totuşi nu te poţi stăpîni, avem încredere în tine.

PADOVANUL : Aveţi grijă de voi.

CĂRŢILE DE JOC : Îndeletnicirile ostăşeşti nu ştiu niciodată ce-nseamnă liniştea, iar jocul jucătorilor de cărţi nu cunoaşte nici pic de odihnă ; ostaşul nu respectă sărbătorile, iar pătimaşul n-are habar de posturi ; unul stă veşnic în tabără, iar celălalt joacă la orice oră ; necurmată e cearta dintre militari şi tot astfel ciondăneala dintre cartofori ; cei din urmă se leapădă de Dumnezeu, cei dintîi se afurisesc ; hoardele unora mănîncă şi dorm unde şi cînd se nimereşte, iar cetele celorlalţi unde şi cînd o îngăduie norocul.

PADOVANUL : I-aţi prins pe toţi în acest talmeş-balmeş.

CĂRŢILE De JOC : Fiecare meserie, oricît de trudnică ar fi, îşi are orele ei hărăzite împrospătării puterilor, singur jocul neîngăduind nici una.

PADOVANUL : Trage orbeşte, pe viaţă şi pe moarte.

CĂRŢILE DE JOC : Cine munceşte la cuptoarele de sticlă nu iese din deprinderile sale în ce priveşte mîncarea şi somnul ; cine tipăreşte cărţi, aşişderea ; cine ţese postavuri, la fel ; cine studiază îşi are orele lui de odihnă ; tot astfel, cel care se trezeşte dis-de dimineaţă, de la un pol la altul ; numai jucătorul trudeşte cu noi, cărţile de joc, fără să închidă niciodată ochii.

PADOVANUL : Aşa a spus şi Petrarca.

CĂRŢILE DE JOC : L-am auzit mai alaltăieri pe unul care-l întreba pe un altul cam ce credea c-ar fi jocul.

PADOVANUL : Şi ce i s-a răspuns ?

CĂRŢILE DE JOC : Că este arta celor mari.

PADOVANUL : Şi totuşi joacă şi cei mici.

CĂRŢILE DE JOC : Aceasta-i dă şi mai mulţi credincioşi.

PADOVANUL : În ce fel ?

CĂRŢILE DE JOC : Se silesc să se înalţe prin mijlocirea lui.

PADOVANUL : Nu-mi displace.

CĂRŢILE DE JOC : E totuşi adevărat că jucătorii dau deseori în mintea copiilor, care aci vor să fie rugaţi, aci să nu fie.

PADOVANUL : Ce-şi închipuie ei ?

CĂRŢILE DE JOC : Unul n-ar pune niciodată mîna pe cărţi dacă nu i se face mai întîi o introducere, iar altul, cînd e rugat stăruitor să le ia în mînă, seamănă cu şarpele cînd e vrăjit.

PADOVANUL : Unul, de fel din Cortona, cînta din lăută într-un chip atît de ales încît alerga lumea după el, cu urechile ciulite, ca după Jacopo Sansecondo.

CĂRŢILE DE JOC : Sînt de-ai noştri, şi unul, şi celălalt.

PADOVANUL : Trăznit cum nu se mai poate, n-ar fi cîntat nicicînd, dacă un altul, ca pentru a-i face în ciudă, n-ar fi înşfăcat instrumentul şi n-ar fi ciripit pe strunele lui pentru ca omul nostru, supărîndu-se, să i-l smulgă din mînă şi să cînte el.

CĂRŢILE DE JOC : Tot astfel, se găsesc şi printre jucători unii foarte greoi cînd e vorba să pună banii jos, dar zoriţi nevoie mare cînd au prilej să cureţe masa.

PADOVANUL : Fiindcă vorbiţi despre zor, nu văd de ce-aş amîna să vă întreb care dintre cele două feluri de a juca vă place mai mult : cel nemţesc, ori al nostru ?

CĂRŢILE DE JOC : Sigur că cel dintîi e mai aiurit, iar celălalt mai cuminte.

PADOVANUL : Mie mi se pare o dobitocie să deschizi după primele două cărţi, şi nu după ultimele — cum facem noi — şi să ceri carte o singură dată,

astfel că omul nu e niciodată sigur, căci, deseori, jocul bun se face cu cărți proaste.

CĂRȚILE DE JOC : Nemții au adus jocul în halul în care spui, poate pentru a dovedi că, mai totdeauna, o educație prea aspră dă greș, cum se întîmplă mereu cu planurile omenești, căci se ivește un lucru la care nu te-ai gîndit și se duce de rîpă orice cunoaștere a datoriei.

PADOVANUL : Simt nevoia să mă gîndesc puțin și apoi să-mi spun cuvîntul.

CĂRȚILE DE JOC : Omul prea deștept e un nebun recunoscut, fiindcă planurile lui sînt hotărîte de Dumnezeu. E de-ajuns să trăiești la nimereală și, fiindcă sfîrșitul înseamnă totul, trebuie ținut seama de pilda acelei corăbii care, împinsă de un vînt prielnic pînă aproape de port, se scufundă tocmai acolo.

PADOVANUL : La drum lung dai de multe necazuri.

CĂRȚILE DE JOC : Iată-l, la joc, pe unul care are trei șeptari și, în timp ce crede, ba chiar e sigur, că va face minuni cu ei, o oarecare figură neroadă și bicisnică îl face să piardă.

PADOVANUL : O adevărată desfătare pentru cine-o are.

CĂRȚILE DE JOC : Ce părere ai de acel treizeci și nouă din două cărți, cu care se întîlnesc atît de rar cinci-ul ori asul ?

PADOVANUL : Nici una.

CĂRȚILE DE JOC : Ce vulpoi și ce hoțomani sînt cei care trag cu ochiul, așteptînd ca un altul să arate ce are, și strigă către cei din jur : „Hei, țineți-vă cărțile jos".

PADOVANUL : Ca și cînd ei, tîlharii, nu le-ar fi văzut pe furiș.

CĂRȚILE DE JOC : Și atingîndu-și scopul, dau cu cărțile de-azvîrlita, spunînd : „Nu vrem să ne dezvăluim durerea".

PADOVANUL : De parc-ar fi cîștigat.

CĂRȚILE DE JOC : Știi foarte bine.

PADOVANUL : Din ce pricină, în caz de înțelegere, se dă un sfert din miză așa-zisului flux și o treime pentru o *primiera* ?

CĂRȚILE DE JOC : Fiindcă primul are zece cărți de pus pe masă, iar cealaltă numai șapte.

PADOVANUL : Deșteptăciunea e mai puțin deșteaptă decît voi.

CĂRȚILE DE JOC : Ne-apucă furia cînd vedem cu ochii minții cum vine cîte-un pungaș prin locurile unde se joacă și, apropiindu-se de cîte unul care stăpînește mai multe cîmpuri sub soare decît scuzi în chimir, intră cu el în vorbă pe îndelete.

PADOVANUL : Cîți dintr-ăștia nu sînt !

CĂRȚILE DE JOC : Și-atîta vorbesc, ba de una, ba de alta, încît, ajungînd și la ce-l doare pe el, cel dintîi îi spune celuilalt : „Dacă vreți să jucați, nu duceți grija banilor".

PADOVANUL : Chiar așa și spun.

CĂRȚILE DE JOC : Naivul, scărpinîndu-se cu un deget în cap și tăcînd o clipă, după cum se cuvine, răspunde : „Dacă nu vă supărați, pe lîngă faptul că îi voi înapoia peste două zile, vă voi rămîne veșnic îndatorat".

PADOVANUL : Grozavă introducere.

CĂRȚILE DE JOC : În cele din urmă, după ce a jucat cu binefăcătorul și cu ceilalți, pierde pînă și cel din urmă bănuț împrumutat ; se pare deci că pofta de joc i s-a preschimbat într-un vomitat, ce face ca banii cerșiți să curgă în punga celui care l-a împrumutat pentru a-l jefui.

PADOVANUL : Eram de față atunci cînd unul din acești cămătari căuta s-o dreagă, spunînd : „Eu nu m-am dat înapoi de la a vă ajuta să vă refaceți".

CĂRȚILE DE JOC : Sînt însă și unii care, pentru tot aurul din lume, n-ar fi în stare să joace cu bani de împrumut.

PADOVANUL : Eu aș fi unul dintre aceștia.

CĂRȚILE DE JOC : Din ce pricină ?

PADOVANUL : Pentru ca nu cumva să ajung prizonierul propriilor mele armate.

CĂRȚILE DE JOC : Foarte bine.

PADOVANUL : Spuneți-mi acum ceva în legătură cu scoaterea veșmintelor, colanelor și giuvaericalelor și punerea lor drept miză, fiecare din ele avînd un preț cînd pierzi, și alt preț cînd cîștigi.

CĂRȚILE DE JOC : În două rînduri treburile astea arată niște hibe care fac din ele o cămătărie fioroasă : și cînd pierzi, fiindcă lucrul pus în joc de către celălalt îți este socotit la de două ori valoarea lui adevărată, și cînd cîștigi, fiindcă plusul acesta îți micșorează cîștigul.

PADOVANUL : Ar fi frumos ca acela care dă într-un asemenea chip să nu-l vadă niciodată cîștigînd pe cel care ia.

CĂRȚILE DE JOC : Fanzino (neîntrecut, cînd e vorba de înșelat la partidele plictisitoare, și care dă cărțile cu o încetineală de melc, și cînd pierde, și cînd cîștigă) a pus în miză un colan fals și-a fost descoperit de către prearespectatul cardinal de Mantova, spre marea încîntare a întregului Casalmaggiore.

PADOVANUL : Prelat și principe cu adevărat vrăjmaș al ticăloșiei.

CĂRȚILE DE JOC : Fiindcă locurile unde se-adună jucătorii sînt pline tot timpul de nenumărați pierde-vară, care vorbesc despre turci, despre rege, despre împărat și despre papă, punînd lumea la cale de parcă ar fi cunoscători ai tuturor tainelor ei, ne e mai mult

decît dragă fărîma aceea de vreme în care se stă așezat la joc.

PADOVANUL : Fiecăruia îi place flecăreala.

CĂRȚILE DE JOC : Vedem în ea o distracție, căci se aud tot felul de certuri năstrușnice, noutăți, izbucniri de mînie, zarvă și rîsete, după subiectele care vîn în discuție.

PADOVANUL : Palavragii mîncători de rahat.

CĂRȚILE DE JOC : Unul vrea ca Franța să-și spună cuvîntul, altul ca Spania să se dezlănțuie.

PADOVANUL : După cum alții stăruie cu încăpățînare în ceea ce ar vrea ei să fie.

CĂRȚILE DE JOC : Alaltăieri-noapte, printre lătrăturile atîtor și atîtor glumeți, am auzit povestindu-se că un oarecare...

PADOVANUL : Ăla care și-a petrecut în desfrîu trecutul, și-a mîncat prezentul și și-a jucat în cărți viitorul ?

CĂRȚILE DE JOC : Chiar el.

PADOVANUL : Am ghicit de la bun început.

CĂRȚILE DE JOC : În timp ce joacă, dumnealui ține în față o carte de citit, iar cînd e poftit să pună miza, stă cufundat în gînduri și, în loc să răspundă dacă merge sau nu, glăsuiește, cu o mutră încruntată : „Vai ce pasaj frumos !"

PADOVANUL : Se găsesc totuși și din cei devotați.

CĂRȚILE DE JOC : Ascultă una bună.

PADOVANUL : Ascult.

CĂRȚILE DE JOC : Unul dintre pisălogii ăștia (vorbim de cei care se duc în locurile unde se joacă numai de plăcere) spunea că un baron francez, după ce jucase la limita creditului pe care-l putea avea pe cuvînt, dorind să facă rost de bani, a dat cea mai frumoasă lovitură de care s-a auzit vreodată.

PADOVANUL : Sînt mai mult decît șireți galii ăștia ai voștri din Galileea.

CĂRȚILE DE JOC : Aflîndu-se în salonul regelui Ludovic, împreună cu o mare mulțime de seniori veniți să-i țină tovărășie majestății-sale la o vecernie sărbătorească, și zărind pe o măsuță un ceasornic îmbrăcat în aur masiv, se îndreptă spre el, întocmai ca o pasăre cînd vede ciuful.

PADOVANUL : De ce nu spuneți ca un ciuf cînd vede o pasăre ?

CĂRȚILE DE JOC : Fiindcă auriul ochilor lui atrage fețișoara ei către frumusețea sa.

PADOVANUL : Am tăcut.

CĂRȚILE DE JOC : Cum însă nu există paznici mai buni pentru lucruri decît înșiși stăpînii lor, regele își dădu seama că seniorul acela voia să-i șterpelească ceasul; și tocmai de aceea, prefăcîndu-se a fi atent la altceva, observă că prietenul îl vîrîse pe mînecă.

PADOVANUL : Zice Morgante că i se spune tîlhar tocmai celui care nu fură.

CĂRȚILE DE JOC : Văzînd o asemenea noutate și de-abia stăpînindu-și rîsul, regele ieși din odaie și, ducîndu-se pînă spre mijlocul sălii de așteptare, se rezimă cu spatele de zidul în care se afla ușa pe unde se cobora scara, iar acolo, stînd de vorbă cu unul din oamenii săi, așteptă cu urechile ciulite s-audă bătaia orelor.

PADOVANUL : Vai de capul tău, baroane !

CĂRȚILE DE JOC : Acesta tocmai se plimba împreună cu gloata celorlalți nobili cînd tic-tacul ceasornicului puse pe gînduri toată societatea aceea, iar cînd se văzu că tic-tacul se repeta și nu se mai termina, fiecare își cerceta cu de-amănuntul brațele și picioarele.

PADOVANUL : Mă dau bătut.

CĂRȚILE DE JOC : În timp ce ornicul nu înceta să bată, viteazul — înfricoșat de-a binelea — își tot încorda brațul : cînd observă însă că oricît îl strîngea el la piept, ceasornicul nu se liniștea, îl apucă un tremur de rușine amestecată cu spaimă care-i făcu obrazul și pămîntiu, dar și roșu ca focul.

PADOVANUL : A fi prins cu lucrul de furat asupră-ți, înseamnă a fi pe jumătate spînzurat.

CĂRȚILE DE JOC : Credem că îți închipui cît au rîs și cît s-au mirat ceilalți cînd și-au dat seama despre ce era vorba.

PADOVANUL : Aveți o părere bună despre mine.

CĂRȚILE DE JOC : A fost vorba și de uimire, și de haz, în acelaș timp : de uimire, fiindcă la început nu se știa de unde venea sunetul acela, și de haz, din pricina plăcutei noutăți a unei atît de nostime întîmplări.

PADOVANUL : Dacă n-a fost nostimă, n-are rost s-o mai discutăm.

CĂRȚILE DE JOC : Ceea ce sporea veselia fiecăruia era tusea care-l apucase pe rege din pricina rîsului și care nu-i îngăduia să vorbească.

PADOVANUL : Dac-aș avea darul compunerii, ca Gello ori ca Lasca, minți nobile și înzestrate, aș transforma toată această șotie într-un act de comedie.

CĂRȚILE DE JOC : Căzînd în genunchi, francezul începu să spună : „Sire, atîtările jocului sînt atît de puternice încît împing pe fiecare la tot felul de josnicii, care de care mai grosolană" ; mai spuse și altele, dar maiestatea-sa, plină de mărinimie, îl întrerupse, grăind : „Seniore, plăcerea pe care am simțit-o depășește atît de mult paguba ce ne-ați pricinuit încît ceasul vă aparține".

PADOVANUL : La fel trebuia să facă și papa cînd a găsit săculeții cu două mii de ducați de plumb, căci acela care îi schimbase izbutise s-o facă în chip măiestru.

CĂRȚILE DE JOC : Trebuie să te naști într-un anume fel.

PADOVANUL : Chiar așa și stau lucrurile.

CĂRȚILE DE JOC : Ai auzit vreodată pomenindu-se de un oarecare Dalmao Spaniolul ?

PADOVANUL : Îl știu tot atît de bine cum știu și că voi ieșiți din mîinile mele.

CĂRȚILE DE JOC : Nu ne dă el putința să facem adevărate minuni ?

PADOVANUL : Ba dimpotrivă, voi i-o dați lui.

CĂRȚILE DE JOC : O mînă spală pe cealaltă.

PADOVANUL : Ce credeți despre un asemenea tîlhar ?

CĂRȚILE DE JOC : Nu numai cei care îl văd, dar nici noi înșine nu știm cum de este cu putință ca un forlinez oarecare, fost majordom al contelui Guido Rangone, să ne ia în mînă și, arătîndu-ne celor din jur, separat, una cîte una, să spună : „Fiecare să și-o aleagă în minte pe cea care-i place" ; apoi, amestecîndu-ne din nou cît se poate de bine, să ghicească nu numai cartea aleasă de al treilea ori de al patrulea, dar să și fie în stare să spună : „La început, ai vrut să iei un cinci de treflă, dar pe urmă te-ai fixat la șase de cupă".

PADOVANUL : Sînt uluit.

CĂRȚILE DE JOC : Deși un asemenea lucru e nimica toată pe lîngă uimirea pe care ne-o pricinuiesc vrăjitoriile lui Dalmao. Acesta, luînd un pachet de cărți pe care nu le-a mai văzut, îi spune celui de lîngă el : „Ia-ți una". Iar cînd celălalt a luat-o și o ține strîns în mînă, spaniolul adaugă : „Uită-te la ea". Cînd aude însă spunîndu-i-se : „Un as", continuă : „Uită-te bine la ea". Confirmîndu-i-se încă o dată că este un as, îl silește pe celălalt să fie mai atent și face în așa fel ca acesta să descopere că are în mînă un zece de treflă, un popă de cupă, o damă de pică și tot ce mai are el chef.

PADOVANUL : Faima acestor lucruri zboară.

CĂRȚILE DE JOC : Dacă iei patru cărți și le dai pe față, spaniolul o să te facă să vezi cînd patru figuri, cînd patru cărți albe, cînd tot atîția zece, cînd, în sfîrșit, tot atîtea nenorociri care ar fi bine să-i izbească pe cei care nu se poartă la joc cu înțelepciunea ostașilor sublimului duce de Urbino.

PADOVANUL : Ce fac aceștia ?

CĂRȚILE DE JOC : Îndată ce au pierdut, se dau de-o parte, cu cotul pe genunchi și cu obrazul în palmă, gîndindu-se numai la lucrurile vrednice de cinste, în a căror așteptare stau.

PADOVANUL : Ce vitejește s-ar purta ei dacă s-ar afla alături de stăpînul lor.

CĂRȚILE DE JOC : Chiar dacă se întîmplă s-o ia razna cu gîndul, în legătură cu cărțile, trăsnăile pe care le săvîrșesc iau naștere din natura jocului, și nu din toanele minții lor.

PADOVANUL : E limpede.

CĂRȚILE DE JOC : Și totuși, asemenea trăsnăi le ascut înțelepciunea, care izvorăște dintr-aceea a chibzuitului lor stăpîn.

PADOVANUL : Strălucite fapte făgăduiește acest principe, tot atît de viteaz pe cît de înțelept.

CĂRȚILE DE JOC : Înalta lui strălucire (care, cu orice prilej ce i se va ivi, va dezvălui, în legătură cu el, virtuți mai numeroase decît lucrurile pe care le dezvăluie lumina nopții) înfrînează necazurile jocului cu același frîu cu care știe să îndrume oricînd și treburile războinice, singurul obiect al previziunii minții lui de necuprins.

PADOVANUL : Părintele său și cel al ducelui nostru s-au iubit cu o dragoste care făcea din ei un singur suflet.

CĂRȚILE DE JOC : Ce trebuie să însemne ocrotirea unui principe și cum trebuie folosită bunăvoința lui o arată nobilul și preagrațiosul *signor* Raniere dal Monte Santamaria : în timp ce stă de vorbă cu slujitorii ducelui său, rabdă cutezanțele, acceptă cererile și ascultă argumentele celor care, jucînd cu el, se supără, se umilesc și se apără, ca și pe ale celor care, necurmat, se înrăiesc, cer și se folosesc de puterea sa.

PADOVANUL : De cîte laude s-ar bucura Marii Maeștri ai lumii și cît i-ar răsplăti Dumnezeu dacă ar fi dispuși să se dea pe mîna unor oameni atît de modești.

CĂRȚILE DE JOC : Fără îndoială că bunătatea seniorului din Urbino se dezvăluie în cea mai mare măsură tocmai în alegerea unui tînăr atît de cuminte.

PADOVANUL : Altfel, nici n-ar fi spus careva dintre ai noștri că minunatul Guidobaldo s-a învrednicit să se nască în vremurile acestea numai pentru a-și pune vitejia lui în slujba preastrălucitei stăpîniri venețiene.

CĂRȚILE DE JOC : Și ca să-ți arătăm întreaga omenie și blîndețe a tînărului mai sus-amintit, îți vom spune că dacă, în cele din urmă, pierde jocul, se risipește lenea, iar cînd cîștigă, treburile sînt cele care cîștigă.

PADOVANUL : Ce înseamnă „treburile sînt cele care cîștigă" și „risipirea lenei" ?

CĂRȚILE DE JOC : A face să cîștige treburile înseamnă a ști să te ridici la timp de la îndeletnicirile pe care ți le impun cărțile de joc, iar risipirea lenei este sfîrșitul plictiselii care te stăpînea înainte de a pune mîna pe ele.

PADOVANUL : Vă contraziceți singure, căci, după ce ați dovedit că nu sînteți uncalta celor trîndavi, veniți acum să spuneți ceea ce mi-e dat să aud.

CĂRȚILE DE JOC : Chiar dacă înșiși cunoscătorii foarte buni ai latinei ar insinua cumva că vorbim prea mult despre lene, i-am liniști, îndreptîndu-ne atenția numai asupra lucrurilor cinstite.

PADOVANUL : Despre ce cinste e vorba ?

CĂRȚILE DE JOC : Aceea de a spune că întocmai cum oul stă la mijloc între carne și pește, la fel și noi despărțim clipele de osteneală de cele de plictis.

PADOVANUL : Pe legea mea că-mi place !

CĂRȚILE DE JOC : E un lucru nobil, apoi, să te răzgîndești nu o singură dată, ci de o mie de ori, iar negarea a aceea ce s-a spus este la fel ; pînă și autorii cu mare faimă au obiceiul să întărească ori să nege, după cum le vine bine.

PADOVANUL : Dac-așa stau lucrurile, nu cumva să faceți altfel.

CĂRȚILE DE JOC : Iată că noi, care am spus despre joc că este zgîrcit, o să-l numim acum generos, dacă vom crede de cuviință.

PADOVANUL : Cine vă poate sili pe voi să ascultați de vreo lege ?

CĂRȚILE DE JOC : Îți jurăm pe fericirea ce i-am dăruit-o lui *signor* Marcello Agostini, din Siena, că sîntem sclavele celui ce trăiește din cîștigurile cu care firea îl răsplătește pentru ostenelile sale ; căci, la urma urmelor, cucoana artă este, din păcate, o vrăjitoare mult prea fricoasă.

PADOVANUL : Părintele Stradino a înfulecat bunătatea bunătăților celor mai bune : își bate joc de cei care fac pe atotștiutorii în orice fleac și, îndată ce unul dintre academicieni descoperă vreo mică greșeală, rămasă ori din nebăgare de seamă, ori din uitare, spune că prețul calului nu se hotărăște după șa.

CĂRȚILE DE JOC : Ia te uită !

PADOVANUL : Și cum rîde spre noi cînd o spune !

CĂRȚILE DE JOC : Alessandro Sansidonio, pildă statornică de dărnicie și de virtute, povestind nenumăratele servicii pe care bunul Agostini le face și unui *signore* și celuilalt, ne silește să numim generoasă pricina care-l împinge să fie mai mult decît darnic.

PADOVANUL : Dacă-l împinge ori nu-l împinge, nu-i nimeni care să vă controleze.

CĂRȚILE DE JOC : Fiindcă principele de Salerno este un om care știe să respecte în chip sincer legile noastre, să spunem împreună cu el că acestea sînt în număr de șapte, adevărate și nestrămutate, indiferent care joc s-ar juca.

PADOVANUL : Mi-ar face plăcere să aflu în ce constau aceste legi.

CĂRȚILE DE JOC : Bărbații cu adevărat nobili, care joacă din pricinile pentru care ar fi de dorit să se joace, nu ies din litera lor.

PADOVANUL : Care e cea dintîi ?

CĂRȚILE DE JOC : Pentru ce trebuie să se joace.

PADOVANUL : A doua ?

CĂRȚILE DE JOC : Cînd.

PADOVANUL : A treia ?

CĂRȚILE DE JOC : Cu cine.

PADOVANUL : A patra ?

CĂRȚILE DE JOC : Care joc se joacă.

PADOVANUL : A cincea ?

CĂRȚILE DE JOC : Pe ce sumă.

PADOVANUL : A șasea ?

CĂRȚILE DE JOC : În ce chip.

PADOVANUL : A șaptea ?

CĂRȚILE DE JOC : Cît timp.

PADOVANUL : Sînteți culmea-culmilor !

CĂRȚILE DE JOC : Și cel care merge pe cîmpul de luptă are de respectat tot atîtea, căci trebuie să vadă pentru cine luptă, cu ce potrivnic, cu ce arme, din ce pricină, în ce loc, la ce oră și pe ce vreme.

PADOVANUL : Alăturarea acestor lucruri face ca, în parte, să nu mai fie nevoie a vorbi despre ele.

CĂRȚILE DE JOC : Ce este de prisos nu are căutare.

PADOVANUL : Să vedem acum pricina pentru care oamenii trebuie să joace.

CĂRȚILE DE JOC : Fiindcă jocul este o binefacere pentru viață, care-și recapătă forțele cu ajutorul distracției oferite de noi.

PADOVANUL : Să trecem la cînd.

CĂRȚILE DE JOC : Omul, care a fost făurit pentru a se îndeletnici cu lucruri grave și importante, poate să se așeze la joc numai cînd trupul și sufletul lui simt apăsarea prea multelor trude, iar atunci sufletul și trupul se recreează, ca și cum ar dormi.

PADOVANUL : Să trecem la cu cine, dacă nu vă supărați.

CĂRȚILE DE JOC : Întocmai cum omul care pleacă într-o călătorie caută întotdeauna cei mai buni însoțitori, la fel e nevoit să facă și jucătorul, căci lipsa de măsură a unor jucători stîrnește scandaluri aducătoare de moarte, astfel că trebuie să se caute tovărășia unor oameni de înțeles.

PADOVANUL : Arătați-mi însă despre ce joc e vorba.

CĂRȚILE DE JOC : Despre cel cu cărțile, bineînțeles.

PADOVANUL : Pe ce sumă, acuma.

CĂRȚILE DE JOC : Fiindcă jocul pe degeaba este o faptă de om de nimic, trebuie pusă pe masă o oarecare sumă de bani, de care — chiar dacă o pierzi — să nu-ți pară rău : nu-i mai puțin adevărat că sumele mari preschimbă jocul într-un chin, în caz că nu te aperi, împotrivindu-te cu modestie și cu răbdare.

PADOVANUL : Să vedem însă și în ce chip.

CĂRȚILE DE JOC : Strălucitul principe de Salerno, cînd are de gînd să-și învioreze sufletul cu hrana jocului, se-apropie de cărți în același chip în care se-apropie

de slujba religioasă, cînd vrea să-şi mîngîie sufletul cu frumuseţea rugăciunilor.

PADOVANUL : Dacă aşa stau lucrurile, păcat că e un *signore*.

CĂRŢILE DE JOC : Şi fiindcă soarta noastră e felurită, nesigură, nestatornică şi aceeaşi pentru toată lumea, un atît de înalt personaj nu ia pierderea drept o pagubă : ca atare, în loc de căutătura înspăimîntătoare şi de vorbele aprige pe care jocul obişnuieşte să le pună pe chipul şi în gura celui ce pierde, are o înfăţişare veselă şi spune lucruri plăcute.

PADOVANUL : Veşnicia pe care i-o dau nemuritoarele rime ale lui Tasso mărturiseşte ce fel de om este.

CĂRŢILE DE JOC : Jocul lui nu dă semne de înşelăciune, nici de zgîrcenie, nici de tristeţe, nici de bădărănie, nici de furie, nici de prefăcătorie, nici de vreun alt lucru nevrednic de firea lui plăcută.

PADOVANUL : Însuşirile unui adevărat Mare Maestru.

CĂRŢILE DE JOC : Ca atare, ceata celor din jur, văzîndu-l cum joacă, îl împodobeşte cu laudele ce se adresează celui care, indiferent dacă pierde sau cîştigă în luptă, nu încalcă regulile ce se cuvin respectate.

PADOVANUL : Preaînvăţatul şi elegantul Vincenzio Martelli, duhovnicul curţii sale, îl proslăveşte cu înflăcărare.

CĂRŢILE DE JOC : Ştii tu oare de ce nu ţi-am arătat de îndată, în chip amănunţit, însuşirile care au dat strălucire numelui şi rangului slăvitului duce de Urbino ?

PADOVANUL : Nu.

CĂRŢILE DE JOC : Fiindcă ne ştiam nevolnice să le arătăm cum se cuvine : nu am văzut deci cum am putea-o face.

PADOVANUL : Spuneţi-mi, vă rog. cît timp trebuie să joci.

CĂRȚILE DE JOC : Mîncarea pe săturate nu e totuna cu umplerea burții în neștire, fiindcă cea dintîi hrănește trupul, pe cînd cea de-a doua îl slăbește și îl îmbolnăvește : ca atare, întocmai cum oricine trebuie să se păzească de mîncarea ce naște prisosuri trupești, tot astfel se cuvine și ca omul să se abțină de la joc, dacă nu vrea ca, jucînd, să cadă în plictiseala de care te scapă jocul.

PADOVANUL : E vina mea dacă, de data asta, nu ajung doctor !

CĂRȚILE DE JOC : Abținerea de la jocul îndelungat e frumoasă și vrednică de cinste fiindcă, punînd prea multă stăruință, odihna pe care o încearcă sufletul se preschimbă în săturarea aceea cu care vorbitul peste măsură supără urechile ascultătorului.

PADOVANUL : Din cîte înțeleg, a te scula de la joc avînd încă puțin chef de a mai juca e cam tot una cu a te ridica de la masă cu pofta de a mai înghiți doi-trei dumicați.

CĂRȚILE DE JOC : Înțelegerea ta sporește văzînd cu ochii.

PADOVANUL : Mi s-ar părea că merg bine, dacă voi nu m-ați socoti neghiob.

CĂRȚILE DE JOC : Cine joacă pentru refacerea puterilor, lucru ce îi îndeamnă să joace pe cei înțelepți, care cunosc desfătările oferite de joc jucătorilor în timp ce joacă, merge pe urmele învățatului, generosului, amabilului, înțeleptului, viteazului și dreptului *don* Giovanni Merulla, conte de Condeiano și senior de Augusta.

PADOVANUL : Mă aflam la Veneția cînd el, venind de la curtea imperială, însoțit de mulți alții, a binevoit să-l viziteze pe P.A. [1]

CĂRȚILE DE JOC : Îndată ce-și simte sufletul năclăit de mieroasa plăcere a jocului, fără să mai ia cîtuși

[1] Pietro Aretino.

de puțin aminte la ademenirile cărților, generozitatea lui îl îndrumă spre lucrurile serioase și spre acțiunile merituoase, de care îl îndepărtase oboseala îndeletnicirii cu ele.

PADOVANUL : Se spune că darurile pe care acest principe le-a făcut împăratului, cu prilejul înapoierii sale biruitoare de la Tunis, au însemnat un lucru aproape de necrezut.

CĂRȚILE DE JOC : O asemenea ființă desăvîrșită nu s-ar așeza la joc dacă n-ar ști că acela cu care joacă e înzestrat cu aceeași minte ca el.

PADOVANUL : Cu alte cuvinte, dovedește că nu se cade să-i faci altuia ceea ce nu-ți place ție.

CĂRȚILE DE JOC : În casa înălțimii-sale am auzit povestindu-se că în Spania se joacă pînă și timpul.

PADOVANUL : E mai bine să-l joci decît să-l risipești.

CĂRȚILE DE JOC : Iată colo, în piață, deasupra tejghelei unui vînzător de leacuri bășești, o apărătoare de soare la umbra căreia se strîng toți falitii și toți dezmoșteniții soartei.

PADOVANUL : Grozav de bine o mai duc și ăștia.

CĂRȚILE DE JOC : Se ivesc doi care, în ce privește îmbrăcămintea și teapa, seamănă leit unul cu altul, și apropiindu-se de taraba pe care se află cărți și bani, își joacă, fără nici o nădejde și fără nici un ban, șederea la galere pe timp de trei, patru ori cinci luni.

PADOVANUL : Asta n-am mai auzit-o niciodată.

CĂRȚILE DE JOC : Ca atare, cel care pierde un asemenea număr de zile, plătește timpul acesta celui care l-a învins la joc, iar el ia vîsla, în locul prietenului, care pleacă cu scuzii.

PADOVANUL : Așa încît vîslitul de plăcere devine o silnicie.

CĂRȚILE DE JOC : Două sînt foloasele care se culeg, datorită nouă, într-o asemenea împrejurare.

PADOVANUL : Care sînt astea ?

CĂRȚILE DE JOC : Unul este căpăstrul, care-l atrage pe unul ; altul este ștreangul, de care scapă celălalt.

PADOVANUL : Lămuriți-mi lucrurile ceva mai bine.

CĂRȚILE DE JOC : Prietenii, amețiți de necazul de-a nu avea nici un gologan și de dorința de a face rost, erau amenințați de primejdia spînzurătorii, dacă noi nu-i ajutam cu cîștigul și cu pierderea.

PADOVANUL : În țara mea, ajutorul înseamnă cîștig și nicidecum pierdere.

CĂRȚILE DE JOC : Nu putem spune același lucru, întrucît unuia i-am făcut rost de bani, iar celuilalt de hrană.

PADOVANUL : Înalț din umeri.

CĂRȚILE DE JOC : S-au găsit unii care au vrut să-și joace și sufletele.

PADOVANUL : Deschideți ferestrele.

CĂRȚILE DE JOC : Crede-ne totuși că unul, după ce jucase tot ce agonisise furînd de pretutindeni, și-a pus pe masă coarnele, dar nu le-a jucat, căci nu există coif în stare să poarte asemenea podoabă.

PADOVANUL : Înțeleg că în cele din urmă și-a pierdut grosolănia limbii.

CĂRȚILE DE JOC : Da.

PADOVANUL : Era mai ușor să i-o fi smuls.

CĂRȚILE DE JOC : Cine se uită la cei care se înjunghie, cum s-a înjunghiat Bagatto, unul dintre înfumuraților jocului, ori se străpung cu spada, ca Marco Cavallo, jucător și poet, va socoti ușuratic faptul de a-ți juca și cenușa din vatră.

PADOVANUL : Să tot trăiești, dacă nu mori.

CĂRȚILE DE JOC : Află că un spițer juca de fiecare dată o sută și mai bine de ducați, sculîndu-se apoi la miezul nopții, chiar pe timpul iernii, ca să vîndă de doi bani piper ; și rîzînd de nevastă, spunea : „Dintr-ăștia ies mizele pe care le pun la joc".

PADOVANUL : Picătura mică face gîrla mare.

CĂRȚILE DE JOC : Se socotește numărul anilor pe care-i are lumea, dar nu s-a știut niciodată valoarea banilor ce se pierd la joc, fiindcă cel care-i cîștigă, pe lîngă că refuză să-i socotească, mai și uită de ei, ascunzîndu-i în sîn, în mînecă și jos, în ciorapi.

PADOVANUL : Scufundă-i, Doamne.

CĂRȚILE DE JOC : Dar ce vei spune tu despre unii care vor juca punînd vorbe goale în loc de ducați?

PADOVANUL : Asemenea gogomani pierd vremea într-un chip care face să li se ducă vestea celor ce pun timpul drept miză la joc.

CĂRȚILE DE JOC : Aceasta se întîmplă fiindcă ei pun în joc o lună împotriva a trei ducați.

PADOVANUL : Știind că aveți un fel dumnezeiesc de a primi glumele vă spun că atunci cînd povestiți șotiile care se petrec în școlile voastre, păreți niște femei ușoare care spun totul în legătură cu felul de-a se purta al amanților lor.

CĂRȚILE DE JOC : În ce privește această asemănare, nu greșești deloc, fiindcă cel care joacă repetă și el neroziile pe care le săvîrșesc, plîngînd și rîzînd, cei îndrăgostiți : greșești însă în înțelegerea lucrurilor, căci scopul nostru poate fi acela de a-i salva pe ceilalți, dar al lor nu.

PADOVANUL : Aș vrea ceva mai multă limpezime.

CĂRȚILE DE JOC : Poți juca fără să păcătuiești, dar nu la fel stau lucrurile cu desfrîul.

PADOVANUL : Sînt de-acecași părere cu voi.

CĂRȚILE DE JOC : Discuția asta pe care am pornit-o ne face să ne gîndim la feluritele chipuri de a te arăta răbdător și că, pînă la urmă, răbdarea fiind una și aceeași, îi umple de merite pe cei în stare să asculte de voința acestei virtuți.

PADOVANUL : Vă place atît de mult lucrul acesta încît, cu rost ori fără, nu uitați să spuneți cîteva cuvinte în legătură cu el.

CĂRȚILE DE JOC : Nu știi că poporul spune că fiecare lucru are un sfîrșit ?

PADOVANUL : Fiindcă răbdarea pe care o dăruiți voi este mai mult decît un amestec oarecare, spuneți-mi care vi se pare a fi cea mai de seamă ?

CĂRȚILE DE JOC : Cea a neplăcerii pe care o încerci cînd joci îndelung.

PADOVANUL : Spuneți-o și pe cealaltă.

CĂRȚILE DE JOC : A doua izvorăște din îndurarea suferinței pe care ți-o dă ghinionul.

PADOVANUL : Mai departe.

CĂRȚILE DE JOC : Pierderea ar fi cea de a treia.

PADOVANUL : Și cu asta se termină ?

CĂRȚILE DE JOC : Nu.

PADOVANUL : Dați-i drumul.

CĂRȚILE DE JOC : După asemenea răbdare vine cea care te face să nu-ți mai iei gîndul de la faptul că nu mai ai ce pune jos.

PADOVANUL : Asta le întrece pe toate celelalte.

CĂRȚILE DE JOC : Cea din urmă este îndurarea sărăciei în care se zbate cel care a jucat totul.

PADOVANUL : Ostașul viteaz găsește întotdeauna un ins pe care să-l ciupească, și, ca atare, nu trebuie comparat cu jucătorul, care — după spusele voastre — găsește întotdeauna, mai repede chiar decît un cerșetor, pe cineva capabil să-l ajute.

CĂRȚILE DE JOC : Cînd aude că i se spune : „Dumnezeu să te-ajute", săracul nu-și pierde nădejdea ; tot astfel cel ce se învîrte în jurul unuia în stare să-l sprijine cu cîțiva bănuți pentru un pui de joc, nu dă fuga să se înece dacă acesta nu i-i întinde, ci se zbate pînă-l descoperă pe cel dispus să-l ajute.

PADOVANUL : În concluzie, ostaşul rănit de moarte nu se leapădă de credinţă, iar jucătorul ruinat nu se spînzură.

CĂRŢILE DE JOC : Ipocriţii vor fi crezînd că noi sîntem mai modeşti în ceea ce facem decît sînt ei în ceea ce spun.

PADOVANUL : Întocmai.

CĂRŢILE DE JOC : Bărbile lor ar trebui să-şi dea seama că nu există modestie care s-o egaleze pe-a noastră, şi vai de şah şi de papa Ianni dacă noi am preschimba-o în înfumurare.

PADOVANUL : Nu fiţi îndrăcite.

CĂRŢILE DE JOC : Ca să nu-ţi închipui cumva că ne lăudăm, întocmai ca fanfaronii, ca aceia ce fac pe mîncătorii de lanţuri de fier, îţi cerem să te gîndeşti la armata pe care-am putea-o alcătui, dacă ne-ar trece prin minte să ne strîngem laolaltă toţi ciracii noştri.

PADOVANUL : La asta nu s-ar fi gîndit nimeni niciodată.

CĂRŢILE DE JOC : Ce mulţimi de luterani, ce turme de amazoane, ce stoluri de pifani, ce cîrduri de călăreţi, ce de gloate de nu mai ştim nici noi ce.

PADOVANUL : Aţi aduna oameni nenumăraţi.

CĂRŢILE DE JOC : Monarhii monarhilor ar rămîne mai singuri decît sturzii singuratici.

PADOVANUL : Se înţelege.

CĂRŢILE DE JOC : Dacă s-ar bate tobele în numele nostru, ar fi siliţi să vină să ne slujească numai în cămaşă.

PADOVANUL : Ar veni.

CĂRŢILE DE JOC : Oricine are un meşteşug poate să spună că are două, întrucît fiecare e prins şi cu munca lui, şi cu a noastră : nu există sudoare în stare s-o egaleze pe aceea cu care trudesc şi se ostenesc cei

mari în stăruitoarea lor îndeletnicire cu jocul de cărți.

PADOVANUL : Osteneala este sănătatea lor.

CĂRȚILE DE JOC : Avem în lume, fără știrea nimănui, un vrăjmaș de seamă.

PADOVANUL : Cine vă poartă pică ?

CĂRȚILE DE JOC : Să ți-o spună sărăcia.

PADOVANUL : Și de ce să vă urască ea ?

CĂRȚILE DE JOC : Din pricina dragostei cu care îi facem pe unii să trăiască fără să mănînce.

PADOVANUL : Prin urmare, se înșeală cei care îngrămădesc grîu, pesmeți și carne sărată, întrucît lucrurile acestea rîncezesc, sînt mîncate de gărgărițe și se strică.

CĂRȚILE DE JOC : Nimic nu e mai de preț decît aprovizionarea cu cărți a orașelor care se tem de război : iar cînd vine nevoia, nu trebuie făcut altceva decît să le împarți în fiecare casă, la rînd, dîndu-le gurilor nefolositoare, pe care alții le alungă fără nici o milă.

PADOVANUL : Între timp, pisicile, soarecii și ciinii, care se mănîncă în asemenea vremuri grele, vor scăpa cu viață.

CĂRȚILE DE JOC : Ni se pare folositor să-ți spunem cîteva cuvinte ieșite din gura unui jucător bătrîn, foarte bătrîn.

PADOVANUL : Mi-ar fi drag să le aud.

CĂRȚILE DE JOC : El obișnuia să afirme că șerpii miros a mosc, iar cărțile a noblețe.

PADOVANUL : Frumos.

CĂRȚILE DE JOC : Spunea că acela care nu joacă fiindcă a făcut un legămînt e una și-aceeași cu un evreu care s-a creștinat.

PADOVANUL : Grozavă.

CĂRȚILE DE JOC : *Messer* Carlo Larcaro, tînăr înzestrat cu o înaltă, nobilă și savantă înțelepciune, nu e de aceeași părere.

PADOVANUL : Fiecare crede într-altfel.

CĂRȚILE DE JOC : Sus-zisul moșneag încheia spunînd că jucătorul își cunoaște potrivnicul la joc după vorbele pe care le rostește, iar ostașul după scrisorile de provocare la duel.

PADOVANUL : Cinstit.

CĂRȚILE DS JOC : Arăta pricina pentru care, la început, cărțile de joc făgăduiesc fiecăruia fericirea.

PADOVANUL : Drăguț.

CĂRȚILE DE JOC : Mai spunea că orașele sînt zidite de comunitățile omenești și că noi le păstrăm.

PADOVANUL : Înțeleaptă vorbă.

CĂRȚILE DE JOC : Spunea că mîncarea și lucrul acela anumit se cer făcute numai cînd ai poftă de ele, dar că jocul nu trebuie să sufere nici o întrerupere.

PADOVANUL : La fel cred și eu.

CĂRȚILE DE JOC : Unuia, care striga : „Dacă pierd la jocul ăsta, nu-mi pare rău". i-a răspuns : „Tot una e dacă mori de sabie ori de pumnal".

PADOVANUL : Cum ai noroc.

CĂRȚILE DE JOC : Povestea mii de lucruri dintre cele mai frumoase, pe care le vom lăsa de o parte ; în ciuda necazurilor pe care i le pricinuia jocul, omul sus-pomenit se arăta însă deosebit de mucalit, făcînd tot felul de glume, pline, cum nu se poate mai pline, de duh.

PADOVANUL : Mă simt îndemnat să vă rog a spune limpede care erau glumele acelea ale sale.

CĂRȚILE DE JOC : Întreba care timp trece cel mai greu, după părerea jucătorilor.

PADOVANUL : Săptămîna Sfîntă, cînd se merge la spovedanie ?

CĂRȚILE DE JOC : Nu.

PADOVANUL : O boală de o lună ?

CĂRȚILE DE JOC : Nici vorbă.

PADOVANUL : Răstimpul cît se mănîncă sau se doarme?

CĂRȚILE DE JOC : Nu.
PADOVANUL : Timpul cît te încalți ori te îmbraci ?
CĂRȚILE DE JOC : N-ai ghicit.
PADOVANUL : Vremea pe care o pierzi ca să cauți bani pentru joc ?
CĂRȚILE DE JOC : N-ai nimerit-o.
PADOVANUL : Spuneți-o voi atunci.
CĂRȚILE DE JOC : O mie de ani durează pentru ei răstimpul dintre stingerea și reaprinderea luminării.
PADOVANUL : Aveți dreptate.
CĂRȚILE DE JOC : Adăugîndu-se căderea și ridicarea de jos a unei cărți.
PADOVANUL : Cine-a trecut printr-asta vă crede.
CĂRȚILE DE JOC : Patru ani din viața lui ar da cel care pierde, în clipa cînd o asemenea întîmplare vine să-l tulbure ; iar dacă ridicarea de jos a unei cărți ori reaprinderea luminării ar ține tot atît, ar arăta aceeași furie care-l apucă pe cel flămînd, cînd vede că i se ia pîinea de la gură.
PADOVANUL : Nerăbdarea este fiica grabei.
CĂRȚILE DE JOC : Asemuia firile jucătorilor din Italia cu felurite neamuri de zburătoare.
PADOVANUL : Cum le spunea celor din Puglia ?
CĂRȚILE DE JOC : Muște.
PADOVANUL : Sicilienilor ?
CĂRȚILE DE JOC : Viespi.
PADOVANUL : Napoletanilor ?
CĂRȚILE DE JOC : Fluturi.
PADOVANUL : Celor din Roma ?
CĂRȚILE DE JOC : Țînțari.
PADOVANUL : Sienezilor ?
CĂRȚILE DE JOC : Codobaturi.
PADOVANUL : Florentinilor ?
CĂRȚILE DE JOC : Vrăbii.
PADOVANUL : Celor din Bologna ?

CĂRȚILE DE JOC : Papagali.
PADOVANUL : Ferrarezilor ?
CĂRȚILE DE JOC : Ciocănitori.
PADOVANUL : Celor din Veneția ?
CĂRȚILE DE JOC : Păianjeni [1].
PADOVANUL : Mantovanilor ?
CĂRȚILE DE JOC : Ciori.
PADOVANUL : Celor din Milano ?
CĂRȚILE DE JOC : Cucuvele.
PADOVANUL : Celor din Savoia ?
CĂRȚILE DE JOC : Bufnițe.
PADOVANUL : Iar celor din Piemont ?
CĂRȚILE DE JOC : Huhurezi.
PADOVANUL : Drept ce-i socotea pe nemți ?
CĂRȚILE DE JOC : Drept corbi.
PADOVANUL : Dar pe francezi ?
CĂRȚILE DE JOC : Drept cocoși.
PADOVANUL : Iar pe spanioli ?
CĂRȚILE DE JOC : Drept licurici.
PADOVANUL : Dar pe italieni, luați împreună ?
CĂRȚILE DE JOC : Drept greieri, de cîmp sau de casă.
PADOVANUL : Explicați-mi și mie din ce pricină, atunci cînd joacă, spaniolii, nemții și francezii seamănă cu cocoșii, cu corbii și cu licuricii, pentru a putea face singur o comparație cu felul de a fi al celor din părțile noastre.
CĂRȚILE DE JOC : După spusele lui, nemții par corbi prin cumpătarea lor.
PADOVANUL : Îmi place.
CĂRȚILE DE JOC : Francezii par cocoși prin dărnicia lor.
PADOVANUL : Îmi convine.
CĂRȚILE DE JOC : Iar spaniolii, licurici, fiindcă se aprind repede.

[1] Păianjenul nu poate fi trecut printre zburătoare, dar inadvertența îi aparține lui Aretino.

PADOVANUL : Încîntător.

CĂRȚILE DE JOC : Iuți, darnice și cumpătate se dovedesc aceste popoare și în privința cărților, și în privința armelor, și-a altor lucruri.

PADOVANUL : Cu adevărat învățatul și bunul Bernardino Daniello, rege al tuturor celor ce au comentat vreodată opere, nu ar fi spus-o mai frumos.

CĂRȚILE DE JOC : Persoana mai sus-pomenită, care n-a fost niciodată un sfînt, dar nici nu i-a lipsit prea mult ca să fie, se strica de rîs cînd povestea despre nebunia de nevindecat a celor care, nemaiavînd cu ce să joace, stau pînă-n zori să-i chibițeze pe cei care joacă.

PADOVANUL : Plăcere de oameni deznădăjduiți.

CĂRȚILE DE JOC : Tot el a făcut o asemănare minunată, gîndindu-se la unii care se apucau să pună la loc în sfeșnic seul scurs din lumînare.

PADOVANUL : Și cu ce îi asemăna ?

CĂRȚILE DE JOC : I se părea că lumînarea, care — deși e gata să se stingă — e ținută în viață de stropii de ceară ce se strîng deasupra, ar semăna cu unul care trage să moară, dar o mai duce cîtva timp cu ajutorul picăturilor pe care i le dau să le bea netrebnicii de doctori.

PADOVANUL : Uluitor.

CĂRȚILE DE JOC : Îi lăuda în gura mare pe născocitorii cine știe cărui joc frumos, ca acela scornit de către *signor* Claudio Tolomei, joc căruia i se spune *virtutea*.

PADOVANUL : Se zice că se joacă cu șaizeci de cărți.

CĂRȚILE DE JOC : E un joc pentru oamenii talentați și vrednic de-a fi ieșit dintr-o asemenea minte.

PADOVANUL : Siena este o grădină în care înfloresc veșnic suflete pline de amabilitate.

CĂRȚILE DE JOC : N-ai auzit niciodată un actor imitîndu-i pe alții la fel de bine ca el.

PADOVANUL : A povesti frumos un lucru înseamnă a face ceva asemănător cu un portret.

CĂRȚILE DE JOC : Printre altele, cînd povestea chipul în care Guidone juca împreună cu Modena, slujitorul său, lună după lună, simbria de zece carlini a acestuia din urmă, ai fi spus că era cînd unul, cînd celălalt, în carne și-n oase.

PADOVANUL : În Veneția, printre cei care imită glasurile altora, este dumnezeesc de strălucit și fratele meu Alessandro, pictor neîntrecut și tovarăș minunat.

CĂRȚILE DE JOC : Se prefăcea a fi slujitorul, tutuindu-și stăpînul, cu toată mitocănia aceea pe care-o aduce după ea mînia de-a fi pierdut ceea ce-ai cîștigat prin sudoarea frunții.

PADOVANUL : E un lucru înfiorător.

CĂRȚILE DE JOC : Termina apoi scena, înfățișîndu-l pe *messer* Guido, și spunea, rîzînd într-un anume fel : „Ia seama la ce spui, Modena, și îndură cu răbdare ceea ce-ți dă lumea. Iar dacă, totuși, trebuie să fie cineva compătimit, acela sînt eu, căci îmi pun la bătaie toată averea, jucînd cu unul care nu poate pierde nimic."

PADOVANUL : E mai rea batjocura decît paguba.

CĂRȚILE DE JOC : Îndată ce-i cîștiga agoniseala muncii sale, potolea furia bietului om nemaitrimițîndu-l în ziua aceea la grajd, întinzîndu-i ceva de mîncare ori făcînd de două ori, împreună cu el, înconjurul odăii.

PADOVANUL : Favoruri dobitocești.

CĂRȚILE DE JOC : Iar dacă celălalt mai bombănea încă, își astupa urechile, știind bine că jocul seamănă cu moartea, care nu cruță pe nimeni.

PADOVANUL : Se vede că trebuie să ai o mare răbdare la joc.

CĂRȚILE DE JOC : Despre asta s-a mai vorbit.

PADOVANUL : Nu-mi aduceam aminte.

CĂRȚILE DE JOC : Ce-ar mai fi întinerit el auzind cum au jucat într-o noapte slugile lui știi tu cine [1], și pe banii acestuia, și pe el.

PADOVANUL : A fost prea de tot.

CĂRȚILE DE JOC : Sus-zisul este astfel făcut încît adoarme imediat ce se culcă, iar după ce doarme două ceasuri, nu mai închide ochii pînă dimineața ; aflînd de lucrul acesta, oamenii lui de casă nici n-apucau să-l dezbrace bine de haine că se și năpusteau asupra cărților.

PADOVANUL : Trîntori.

CĂRȚILE DE JOC : Dîndu-și seama însă de renghiul pe care i-l jucau, după felul cum își șopteau ei între ei într-o seară, omul nostru intră în odaia sa și se prefăcu de îndată că doarme dus și că sforăie ca un viezure : ca urmare, domniile-lor, fără să încuie ușa odăii, dădură fuga la cărți.

PADOVANUL : Prevăd că n-o să le fie deloc ușor.

CĂRȚILE DE JOC : Iată însă că ridicîndu-se ușurel, ușurel, omul nostru se apropie tiptil de ușa bucătăriei și, stînd nemișcat și cu răsuflarea tăiată, îi auzi și-i văzu cum jucau aproape pe întuneric, vorbind în șoaptă.

PADOVANUL : Mă faceți să-mi aduc aminte de copilăria mea.

CĂRȚILE DE JOC : După ce jucară banii furați de la el, căruia nu-i păsa și n-o să-i pese niciodată de ei, tîlharii înșfăcară niște medalii, pe care Alfonso, omul cardinalului de Medici, adică al lui Ippolito, îi cizelase chipul.

PADOVANUL : Nu-mi mai aduceți aminte de acesta din urmă, dacă nu vreți să mă podidească plînsul.

CĂRȚILE DE JOC : Ai dreptate.

PADOVANUL : Fiindcă însuși Tiziano, dac-ar fi avut de pictat un înger, ar fi luat chipul lui drept model, căci întocmai așa arăta.

---

[1] Ale lui Pietro Aretino însuși.

CĂRȚILE DE JOC : Dacă nu era adevărat ceea ce spui, paradisul, în loc să și-l ia înapoi, l-ar fi lăsat pe vecie la Roma.

PADOVANUL : O, tu, vlăstar glorios al neamului tău (după Giovanni și Cosimo), lumea îți este și azi credincioasă.

CĂRȚILE DE JOC : Sculptorul îl cizelase pe omul nostru în ceară, iar după tiparul făcut turnase medaliile, nu numai în metal obișnuit, ci și în aur și în argint.

PADOVANUL : Am văzut de toate soiurile.

CĂRȚILE DE JOC : Fiindcă medaliile căzute pradă slujitorilor săi erau de aramă, aceștia le jucau la prețul de doi *mozzinighi* una, și, în timp ce punea mizele, cel care cerea cartea spunea : „Asul pentru a treia parte din stăpîn".

PADOVANUL : Ha, ha, ha.

CĂRȚILE DE JOC : Iar cînd pierdea medalia, spunea : „Taci, Aretino, taci, îți spun" ; și vorbind astfel, îi punea degetul pe față.

PADOVANUL : Tîlharii.

CĂRȚILE DE JOC : Văzînd batjocura aceasta, el scoase un răcnet și spuse : „Am tăcut cînd am văzut că mi se joacă averea ; dîndu-mi seama însă că se joacă chiar pe ființa mea, vă spun că sînteți o clică de ticăloși".

PADOVANUL : Le-a vorbit prea frumos.

CĂRȚILE DE JOC : Dac-ai văzut vreodată cum, tocmai în toiul glumelor, unele fete sînt cuprinse pe neașteptate de o spaimă cumplită, oprindu-li-se răsuflarea și împleticindu-li-se limba în gură, i-ai vedea și pe tîlhari preschimbați în tot atîtea chipuri de ceară.

PADOVANUL : O ciomăgeală bună i-ar fi făcut să-și vină în fire.

CĂRȚILE DE JOC : Dintr-asemenea pălăvrăgeli s-ar fi îngrășat cel care și-a jucat harul spiritual, trecînd apoi la viața lumească.

PADOVANUL : Invers poate vreți să spuneți.
CĂRȚILE DE JOC : Nimeni nu e scutit de greșeală.
PADOVANUL : Trebuie terminat o dată și cu ele.
CĂRȚILE DE JOC : După o greșeală, vine alta.
PADOVANUL : Îmi dau seama că înțeleg ceea ce spuneți, și nu ceea ce vreți să spuneți.
CĂRȚILE DE JOC : Ne-ai scăpat de faima proastă, așa că ascultă-ne.
PADOVANUL : Vorbiți.
CĂRȚILE DE JOC : Sînt mulți care știu să lase amintiri frumoase, *tamen* [1] în treburile personale nu merg niciodată în miezul lucrurilor.
PADOVANUL : De ce asta ?
CĂRȚILE DE JOC : Cele șapte legi pe care ți le-am dezvăluit arată că trebuie să joci modest, atrăgîndu-ți laude : cu toate acestea, jucătorii nu le înțeleg și, fiindcă nu le înțeleg, nu le respectă, iar, nerespectîndu-le, ne fac pe noi de rușine și păgubesc ei.
PADOVANUL : Urîtă batjocură.
CĂRȚILE DE JOC : Focul întremează mădularele degerate de frig atunci cînd acestea sînt ținute la depărtarea potrivită : și, dimpotrivă, le-ar pîrjoli, atunci cînd le-ai vîrî de-a dreptul în el.
PADOVANUL : Cine n-o știe ?
CĂRȚILE DE JOC : Picioarele înfierbîntate de căldură se răcoresc în apă atunci cînd malul rîului nu este părăsit și, dimpotrivă, s-ar duce la fund, dacă omul s-ar azvîrli în mijlocul șuvoiului.
PADOVANUL : Cînd nu știe să înoate.
CĂRȚILE DE JOC : Bineînțeles.
PADOVANUL : Mergeți mai departe.
CĂRȚILE DE JOC : Mai degrabă merităm deci să fim compătimite decît ocărîte ; și-o să ți-o dovedim în așa

[1] Totuși (lat.).

fel încît de aici înainte oricine va mai bîrfi cărțile își va împovăra cugetul cu păcatul acesta.

PADOVANUL : Repetarea celor șapte legi mă face să vă spun că ar trebui să fie opt și îmi închipui că ați uitat-o pe cea din urmă, care s-ar cuveni să fie numită cea dintîi, știința alegerii locului unde se cade să joci fiind un lucru de cea mai mare însemnătate.

CĂRȚILE DE JOC : Locul unde se adună oameni de felul acelor persoane nobile care se duc în casa lui Grasso del Barbisa trebuie să fie apărat de lăcomie, de bîrfeli și de spionări.

PADOVANUL : Știu eu ce spun.

CĂRȚILE DE JOC : Cine pierde, cine cîștigă ori cine trăncănește trebuie să-și vadă de treabă : dînd în vileag ceea ce mînia, plăcerea ori gluma te îndeamnă să scoți din gură, poți pricinui numeroase scandaluri.

PADOVANUL : Sigur că cei care sînt primiți în locuința lui Grasso al nostru nu păcătuiesc prin asemenea lipsuri urîte.

CĂRȚILE DE JOC : De aceea am și spus că și ceilalți trebuie să fie la fel cu ei.

PADOVANUL : Spionii cei lacomi și bîrfitori ?

CĂRȚILE DE JOC : Adevărul e că în asemenea cercuri vin unii negustori care pot sta cu cinste alături de cei cîțiva pe care î-am lăudat mai înainte, iar printre alții se află un anume Tomaso Cambi, din Napoli, care joacă dovedind aceleași virtuți pe care le are și mintea lui.

PADOVANUL : Acesta cîștigă ca un negustor și cheltuiește ca un rege.

CĂRȚILE DE JOC : Cine-l privește cînd joacă vede că sufletul îi este întru totul asemănător cu palatul unde locuiește și că farmecul cărților care-l desfată nu e cu nimic mai prejos de frumusețea statuilor care-i împodobesc locuința.

PADOVANUL : Tribolo, sculptor dintre cei mai străluciți, spune că statuile pe care le are sînt foarte prețuite de oameni, astfel că măreția firii lui regești se arată în expunerea unor sculpturi atît de vechi și atît de prețioase.

CĂRȚILE DE JOC : Întocmai cum marmorele înfățișează nobila străduință a slăvitului său suflet, tot astfel cărțile dezvăluie însușirile celui care pune mîna pe ele și, cu toate că lucrul acesta s-a mai spus, ne face plăcere să ți-l înfățișăm încă o dată, pe larg.

PADOVANUL : Și de ce nu ?

CĂRȚILE DE JOC : Dacă cel care le ia în mînă este un înșelător, unul care-i cunoaște pe cei necinstiți îl observă imediat.

PADOVANUL : După ce ?

CĂRȚILE DE JOC : După faptul că umblă cu cărțile ca și cînd nu s-ar mai fi atins niciodată de ele.

PADOVANUL : Întîmplîndu-se ca un altul să fie cinstit, cum face ca s-o arate ?

CĂRȚILE DE JOC : Amestecînd cărțile la nimereală.

PADOVANUL : Dar dacă e vorba de un zgîrcit ?

CĂRȚILE DE JOC : După felul cum le dă și le ia, însetat de cîștig.

PADOVANUL : Cum face furiosul ?

CĂRȚILE DE JOC : Ne aruncă de nu ne vedem.

PADOVANUL : Obraznicul ?

CĂRȚILE DE JOC : Ne smulge din mîna celuilalt.

PADOVANUL : Cel capabil ?

CĂRȚILE DE JOC : Ne dă cu mînă sigură.

PADOVANUL : Lașul ?

CĂRȚILE DE JOC : Umblă timid cu noi.

PADOVANUL : Înțeleptul ?

CĂRȚILE DE JOC : Ne mînuie de parcă nici nu s-ar atinge de noi.

PADOVANUL : Arhidesteptul ?

CĂRȚILE DE JOC : Luîndu-ne și dîndu-ne cînd trebuie și cum trebuie.

PADOVANUL : Dar prostănacii cum se poartă cu voi ?

CĂRȚILE DE JOC : Ca niște ușuratici și zăpăciți ce sînt.

PADOVANUL : Iar naivii ?

CĂRȚILE DE JOC : Ca niște neisprăviți și ca niște ghinioniști.

PADOVANUL : Dar oamenii de treabă ?

CĂRȚILE DE JOC : Cu amabilitate și politețe.

PADOVANUL : Mă opresc aici.

CĂRȚILE DE JOC : Ai izbutit să-ți dovedești mila, gîndindu-te la chinurile pe care le îndurăm noi, cărțile de joc, din partea a tot felul de ființe vii : prin urmare, dacă n-ar fi înșiruirea de întîmplări, de noutăți și de glume pe care le vedem, le pipăim și le auzim pretutindeni și întotdeauna, și de la tot felul de oameni, nu am mai putea răbda.

PADOVANUL : Sărăcuțele !

CĂRȚILE DE JOC : Nu sîntem oare binefăcătoare pentru cel care ne-o cere stăruitor ?

PADOVANUL : Ba bine că nu !

CĂRȚILE DE JOC : Nu e prea mult de cînd unul, bătut măr cu funia, a simțit, datorită nouă, îndată ce ne-a luat în mînă, ceea ce nu l-au putut face să simtă nici aliniile, nici plasturii.

PADOVANUL : Și-a dezmorțit brațele, nu-i așa ?

CĂRȚILE DE JOC : Cu toate că turma pedadogilor cere să urci treptele cunoașterii supreme (însușire strălucită a celor flămînzi de noi), sărind de pe prima treaptă pe cea de-a doua, de pe a doua pe a treia, iar de pe a treia pe a patra, și urcînd treptat tot mai sus, iată-ne făcînd lucrurile după cum ne taie capul pe noi.

PADOVANUL : Unde vreți s-ajungeți cu vorbele astea ?

CĂRȚILE DE JOC : La mustrările cu care literatura se va năpusti asupră-ne, învinuindu-ne că am vorbit mai

întîi despre nobili, lăsînd pentru la sfîrșit discuția asupra gloatei.

PADOVANUL : Stăpînii merg înainte, iar slujitorii vin în urmă, și chiar dacă doctrinarii ar pomeni de obiceiul din Ragusa, unde slujnicele merg înaintea doamnelor, lasă-i în pace.

CĂRȚILE DE JOC : Bine spus.

PADOVANUL : Și pe urmă, vorbirea în *bus* și în *bas* nu se mai folosește, întrucît ea a devenit limba poporului.

CĂRȚILE DE JOC : Am vrea ca toți cei stăpîniți de diavol s-o vadă jucînd pe principesa de Salerno și-apoi să ne spună în ce chip ar lăuda-o arta lor poetică.

PADOVANUL : Îi cinstiți, socotindu-i vrednici de a fi pomeniți.

CĂRȚILE DE JOC : Atunci cînd se așează la joc, minunata doamnă, întruchipare dumnezeiască a virtuților femeiești, deși împovărată de grijile care sînt cu atît mai grele cu cît personajul e mai sus-pus, arată nu numai cît se distrează partea omenească a dumnezeescului ei suflet, ci și cîtă mulțumire își află simțămintele ei firești într-o petrecere atît de cinstită.

PADOVANUL : Văd că vorbiți despre alții cu respectul ce li se datorează.

CĂRȚILE DE JOC : Grija gîndurilor, care-o apasă cu greutatea hotăririi vrednice de laudă, rătăcește într-o dulce desfătare, astfel că mintea ei, odihnită într-un chip atît de plăcut, își recapătă întreaga forță.

PADOVANUL : E foarte bine.

CĂRȚILE DE JOC : În timpul acesta, indiferent dacă pierde sau cîștigă, ea se ferește și de tristețe, și de rîs, întrucît cea dintîi zămislește lașitatea, iar celălalt alungă respectul.

PADOVANUL : Aceleași purtări desăvîrșite le arată la joc și nevasta înaintașului stăpînului nostru.

CĂRȚILE DE JOC : Din două motive pune acum mîna pe cărți o tînără atît de sus-pusă.

PADOVANUL : Ce vreți să spuneți ?

CĂRȚILE DE JOC : Cu jocul ei modest, ea pune frîu mîndriei care-o stăpînește în timp ce se gîndește că s-a născut dintr-un atît de glorios împărat și micșorează îngîmfarea care-o cuprinde cînd se bucură de căsătoria ei cu nepotul unui atît de fericit pontif.

PADOVANUL : Cine nu vă folosește drept leac pentru suferințele sale nu prețuiește prea mult.

CĂRȚILE DE JOC : Și nu-i o minciună.

PADOVANUL : Mă gîndesc și sînt sigur că dacă cineva ar pune niște cărți de joc în mormîntul unui jucător, acestea ar ține loc de balsam.

CĂRȚILE DE JOC : Brandino a fost dus pe năsălie înconjurat de cărți de la cap pînă la picioare.

PADOVANUL : La fel sînt duși înconjurați de terfeloage unii jurisconsulți, care în viață au fost boi, iar cînd mor vor să facă pe grozavii.

CĂRȚILE DE JOC : Cavalerul nostru a fost așezat în sicriu cu noi alături fiindc-a fost jucător, nu ca să pară astfel.

PADOVANUL : Tot aia e.

CĂRȚILE DE JOC : Nu e prea mult de cînd, în Veneția, a fost îngropat unul care era tot atît de viteaz în luptă pe cît era de iscusit la joc.

PADOVANUL : Două virtuți de toată frumusețea.

CĂRȚILE DE JOC : Luptîndu-se cu pumnalele cu alți trei, socotiți a fi fruntași în lumea ticăloșilor celor mai ticăloși, a fost ucis de către aceștia.

PADOVANUL : Se luptau atîția cu unul singur.

CĂRȚILE DE JOC : S-au purtat cu el întocmai cum se poartă jucătorii cu unul care pierde la joc.

PADOVANUL : Una e să joci banii și alta să-ți pierzi viața.

CĂRȚILE DE JOC : Știi că banilor li se mai spune și sîngele cel mai de preț.

PADOVANUL : Să-l ia dracul pe cel care-i socotește astfel.

CĂRȚILE DE JOC : În vreme ce trupul acestui om, purtat pe umeri de cîțiva semeni de-ai lui, străbătea orașul, toată lumea dădea năvală să-i iasă în cale.

PADOVANUL : Făcea oare minuni ?

CĂRȚILE DE JOC : Poporul se năpustea în juru-i, fiindcă de coșciugul, crestat în toate părțile de lovituri nebunești date cu sabia, atîrnau ghiulele de plumb, stilete, cuie, cîrlige lungi de fier, pumnale, scuturi, săbii de ținut cu toate cele cinci degete, arcuri cu săgeți și alte născociri dobitocești.

PADOVANUL : Cîte prăzi de război și cîte trofee !

CĂRȚILE DE JOC : Toate astea nu însemnau nimic în comparație cu cărțile de joc care-l acopereau în loc de lințoliu funerar.

PADOVANUL : În fiecare zi dai de lucruri la care nici nu te-ai gîndi.

CĂRȚILE DE JOC : Îți spunem, deci, că era acoperit cu podoabe ce țineau de una din cele două îndeletniciri ale sale, adică de aceea de jucător, lințoliul care-l învăluia fiind făcut, poate, din două sute de pachete de cărți de joc.

PADOVANUL : Sînt un mitocan.

CĂRȚILE DE JOC : Învelitoarea aceasta, semănînd cu una adevărată, era alcătuită dintr-o mulțime de cărți, așezate în șiruri.

PADOVANUL : În ce fel ?

CĂRȚILE DE JOC : Cel dintîi șir înfățișa un mare număr de ași, de toate felurile.

PADOVANUL : Celălalt ?

CĂRȚILE DE JOC : O mulțime de doi.

PADOVANUL : Și așa mai departe, din fiecare număr, pînă la zece ?

CĂRȚILE DE JOC : Fără îndoială.

PADOVANUL : Figurile la ce slujeau ?

CĂRȚILE DE JOC : Ca să împodobească învelitoarea de jur-împrejur.

PADOVANUL : Cu siguranță că arăta minunat.

CĂRȚILE DE JOC : Nu s-ar putea spune ce anume părea nepotrivit.

PADOVANUL : Un asemenea aranjament arăta frumos tocmai prin noutatea lui.

CĂRȚILE DE JOC : Perna pe care se sprijinea capul nefericitului era făcută tot din cărți de joc ; iar dacă mai lipsea ceva, l-a adăugat un fost spadasin, ajuns mai apoi avocat.

PADOVANUL : Habar n-am de el.

CĂRȚILE DE JOC : După nesfîrșitele răcnete ale tîrfelor, ale pungașilor, ale pușlamalelor, ale prietenilor credincioși și ale amantelor mortului, un om al nostru, cu toate că nu știa să citească, a ținut o cuvîntare, fără să aibă grijă să o împartă în introducere, în argumentare, în dezvoltare, în afirmație ori în respingere.

PADOVANUL : Toate astea sînt prostii.

CĂRȚILE DE JOC : Genul deliberativ, cel demonstrativ și cel judiciar nu s-au amestecat în această cuvîntare pungășească ; vorbitorul a început în chip firesc, prin a spune : „Sînt foarte îndreptățite, domnilor, lacri-

mile și toate gesturile pe care le faceți pentru a vă arăta durerea și a cinsti un asemenea mort, căci răposatul a fost un adevărat astru prin vitejia și șiretenia pe care le arăta atît în joc cît și în încăierări, ca unul care în atîtea cîrciumi a cîștigat o groază de bani de la unul și de la altul ; pe una a acoperit-o cu podoabe, iar alteia i-a tăiat părul ; i-a sfărîmat lăuta și i-a spart capul oricui trecea și cînta prin fața ușii vreuneia dintre numeroasele tîrfe pe care le întreținea ; umbla înarmat, cu voia cui fără voia Curții, iar cînd dorea să arate cît de numeroși erau polițiștii care-l fugăreau pe el și pe care-i punea el pe fugă, își prindea barba cu mîinile, ca pentru a spune că erau tot atît de mulți cît și firele acesteia".

PADOVANUL : Un dobitoc în toată puterea cuvîntului.

CĂRȚILE DE JOC : După ce povesti pe scurt despre fraierii pe care răposatul îi alungase din pat, culcîndu-se el alături de ibovnicele lor, despre mulțimea datoriilor, pe care i le iertaseră hangiii, precum și despre noianul contrabandelor, adăugă, luîndu-și un aer de omenie : „În caz că mințile voastre dumneavoastră li se pare că un astfel de om ar fi vrednic de mila pe care caut să v-o insuflu, vom pune să se alcătuiască o carte a tainelor jocului, întru lauda și slava lui, care ne-a lăsat amintirea unei asemenea isteții".

PADOVANUL : Ar fi fost mai bine să nu-mi fi spus povestea lui.

CĂRȚILE DE JOC : Faptul că ți-am spus-o este în legătură cu balsamul despre care vorbeai : în orice caz, acum două luni, în mormîntul lui a fost îngropat un altul ; iar cînd să-l pună pe acesta deasupra, s-a văzut că lințoliul de cărți de joc, în care fusese înfășurat, îl păstrase întreg.

PADOVANUL : Pe legea voastră ?

CĂRȚILE DE JOC : Dovedindu-ți că jocul era un fel de schimb, ți-am pomenit cumva despre cei șaizeci de mii de ducați cu care cineva, după ce i-a cîștigat, și-a construit palatul ?

PADOVANUL : Cred că nu.

CĂRȚILE DE JOC : Iar cînd am osîndit certurile dintre jucători ți-am povestit cumva despre acela care, cu un gros aurit, a cîștigat opt sute de scuzi ?

PADOVANUL : Nu-mi aduc aminte.

CĂRȚILE DE JOC : Credem că nu se cade să trecem nici peste o întîmplare, nici peste cealaltă, căci în cea dintîi e vorba de cinstea noastră, iar în cea din urmă despre mintea cu care-i înzestrăm pe judecătorii noștri.

PADOVANUL : Extraordinare urmări.

CĂRȚILE DE JOC : Și tocmai îți spunem că domnul Franceschetto Cibò a făcut de o mie de ori mai bine jucînd o sumă atît de mare decît s-o fi ținut în buzunar.

PADOVANUL : Aș vrea să știu de ce.

CĂRȚILE DE JOC : Dacă nu juca, ne-ar fi pîndit o altă încurcătură : Roma nu s-ar fi împodobit cu o clădire atît de înaltă și, ceea ce ar fi însemnat un rău încă și mai mare, n-ar fi avut în ce să adăpostească măreața Curte a slăvitului cardinal Farnese.

PADOVANUL : Spuneți adevărul și numai adevărul.

CĂRȚILE DE JOC : S-a descoperit înșelăciunea cu grosul, cu care s-au cîștigat atîția bani ; iar după ce s-a descoperit, s-a ajuns la judecată, hotărîndu-se, în cele din urmă, după ce s-au măsurat argintul și aurul dintr-un sfert de florin, cît trebuia să se oprească și cît să se dea înapoi.

PADOVANUL : Dar dacă era fals ?

CĂRȚILE DE JOC : Nu mai ciștiga nimic.

PADOVANUL : Nu s-a putut deci întîmpla ca cineva să se fi putut reface din nimic.

CĂRȚILE DE JOC : A fost cu putință atunci cînd cel care-a jucat pe așa ceva nu și-a dat seama de asta.

PADOVANUL : Poate că numai în felul acesta.

CĂRȚILE DE JOC : Ha, ha, ha !

PADOVANUL : Rîdeți cumva de mine ?

CĂRȚILE DE JOC : Nu.

PADOVANUL : De cine atunci ?

CĂRȚILE DE JOC : De un oarecare Petruzzi, care a fost trimis aici, la Florența, ca să încaseze chiriile lui *signor* Costanzo.

PADOVANUL : Și trebuie să vă strîmbați de rîs pentru atîta lucru ?

CĂRȚILE DE JOC : Rîdem de faptul că îndată ce a încasat banii, era cît pe-aci să-i joace pe drum.

PADOVANUL : Asta e altceva.

CĂRȚILE DE JOC : Fiindcă fusese încunoștiințat, stăpînu-său, îndată ce l-a văzut, i-a strigat : „Ai picat mai mult decît prost, îngîmfat lipsit de rușine ce ești".

PADOVANUL : Avea tot dreptul să-l certe.

CĂRȚILE DE JOC : Auzindu-se ocărît, omul acesta cu bun-simț ridică și el glasul, spunînd : „Eu unul nu știu dacă mă bucură faptul că ți-am încasat banii ori mai degrabă mă doare faptul că nu ți i-am pierdut".

PADOVANUL : A vorbit cam în doi peri.

CĂRȚILE DE JOC : Adăugînd însă : „Spun asta, domnule, părîndu-mi-se că ar fi trebuit să vă joc veniturile, mai ales că, știindu-mă în stare să mă joc și pe mine însumi, ar fi trebuit să vă gîndiți că n-o să cruț banii altuia".

PADOVANUL : Scuză mai mult decît puternică.

CĂRȚILE DE JOC : Ambrogio acela care, punînd cîte două sute de scuzi miză, a jucat cei opt sute de scuzi ai lui Aretino, după ce a trecut cîtăva vreme, i-a scris stăpînului său, spunîndu-i că merită să fie iertat, întrucît numai dracul îl pusese să joace în Franța.

PADOVANUL : Și ce-a spus Aretino la citirea scrisorii ?

CĂRȚILE DE JOC : După ce a zîmbit de unul singur, a exclamat : „Tot el m-a îndemnat și pe mine să te trimit după ei".

PADOVANUL : Strașnic !

CĂRȚILE DE JOC : Am vrea să căpătăm din nou îndurarea de care ar trebui să ne bucurăm, sau, dacă nu îndurarea, măcar respectul, fără a mai fi tulburate de blesteme.

PADOVANUL : Dorința care vă însuflețește este cinstită.

CĂRȚILE DE JOC : Deși tragem nădejde că indienii, preschimbînd cărțile într-o marfă, ne-au răspîndit pînă la antipozi și poate chiar în cîmpiile elizee, putîndu-se deci căi cei ce nu-s înzestrați cu răbdarea pe care le-o dăruim jucătorilor.

PADOVANUL : Ce m-aș mai vîntura eu pe-acolo, dacă s-ar ajunge curînd.

CĂRȚILE DE JOC : Pentru ca tu, întîmplîndu-se să auzi cum sîntem ocărîte prin vorbele ce ies din gura defăimătorilor, să poți lupta împotriva acelora care, ca să lovească în cinstea noastră, fac din noi pricina oricărei nenorociri, vrem să-ți spunem cît sîntem de răbdătoare și de omenoase.

PADOVANUL : Două însușiri rare.

CĂRȚILE DE JOC : Merităm lauda omenirii, căci îndurăm să stăm de vorbă cu fitecine și ni se pare că sîntem vrednice de a întrupa însăși răbdarea, dat fiind că ne lăsăm chinuite de toată lumea.

PADOVANUL : Nu mai e chip de trăit, oricît de bun și de drept ai fi.

CĂRȚILE DE JOC : Am putea să nu ne arătăm binevoitoare decît față de cei mari, fără a pleca niciodată din odăile lor ori de la mesele lor, îndurînd numai atingerea unor mîini înmănușate, parfumate și împodobite cu inele.

PADOVANUL : Dac-aș fi în locul vostru, mi-aș vedea de treaba mea.

CĂRȚILE DE JOC : Nu ni se pare potrivit să fim mai grozave decît soarele, care-și împrăștie razele nu numai asupra lucrurilor frumoase și plăcute, dar și asupra celor urîte și grosolane.

PADOVANUL : Iar asta o vede oricine.

CĂRȚILE DE JOC : La începutul discuției noastre ne-am comparat cu pîinea pe care-o mănîncă fiecare ; acum ne comparăm cu soarele, în ce privește apropierea de oamenii de pretutindeni.

PADOVANUL : Vă comparați cu soarele și în ce privește faptul că reveniți mereu asupra aceluiași lucru.

CĂRȚILE DE JOC : N-o neagă nimeni.

PADOVANUL : Spuneți mai departe.

CĂRȚILE DE JOC : Sîntem făcute ferfeniță de pedagogi, de polițiști, de hamali, de cărăuși, de bucătari, de birtași, de meșteșugari, de țărani, de servitori, de morari, de vîslașii de pe galere, de ocnași, de ciobani, de codoși, de pungași, de pescari, de zarzavagii, de cerșetori, de bolnavii fără scăpare, de cămătari, de copii și de cel din urmă meseriaș.

PADOVANUL : O harababură de toată frumusețea.

CĂRȚILE DE JOC : Și totuși, nu facem nici o gălăgie, ci, dimpotrivă, ne purtăm cu ei ca și cum le-am fi neveste.

PADOVANUL : Fără să vă merite.

CĂRȚILE DE JOC : Nu știm cu ce altă plăcere să o comparăm pe aceea pe care o încearcă umblînd cu noi asemenea soi de oameni.

PADOVANUL : Cu o ridicare din șolduri.

CĂRȚILE DE JOC : Ceva mai mult.

PADOVANUL : Cu o scărpinare a coapselor.

CĂRȚILE DE JOC : Încă puțin.

PADOVANUL : Cu bucuria unui somn.

CĂRȚILE DE JOC : Nu-i de-ajuns.

PADOVANUL : Cu scăparea cîtorva vînturi.

CĂRȚILE DE JOC : Vai !

PADOVANUL : Cu căratul pietrelor.

CĂRȚILE DE JOC : Afară de soarele care le mîngîie umerii, în timp ce joacă la doi bani miza, toate învălmășelile acestor neamuri proaste, despre care-ar trebui să ne rușinăm să vorbim, dacă n-ar face și ele parte tot din rîndul oamenilor, încetează o dată cu ușurarea pe care-o aduce odihna.

PADOVANUL : La cine vă duceți cu gîndul ?

CĂRȚILE DE JOC : La catîrii de ham, la măgarii de samar și la caii de poștă, îndată ce scapă de poverile lor.

PADOVANUL : Nu mă gîndeam s-ajungem atît de departe.

CĂRȚILE DE JOC : Întocmai cum dobitoacele acestea dau semne de mulțumire, fie răgind, fie fremătînd, fie scuturîndu-se, tot astfel adunăturile de mai sus, așezîndu-se la joc, lasă să se vadă bucuria pe care-o încearcă.

PADOVANUL : Cum se face că toți aceștia se bucură mai mult cînd se așează la joc decît după ce au jucat cîtva timp ?

CĂRȚILE DE JOC : Cărțile făgăduiesc fericire tuturor celor care le iau în mînă : prin urmare, fericirea de a

fi pus mîna pe ele nu s-ar micșora deloc dacă jocul n-ar mai începe niciodată.

PADOVANUL : Voi, adică domniile-voastre, vreți prin urmare să spuneți că atîta vreme cît nu începe jocul, mînia stă ascunsă și că fiecare își dă arama pe față numai la joc.

CĂRȚILE DE JOC : Și ce-i cu asta ? Nu ești de aceeași părere ?

PADOVANUL : Ba bine că nu !

CĂRȚILE DE JOC : Atîta vreme cît norocul nu începe să se facă simțit, speranța nu se risipește cîtuși de puțin ; după ce se face simțit, cine nu se înfurie văzîndu-se păcălit de el are aceleași merite ca și jucătorul care rabdă să i se fure miza.

PADOVANUL : Dar pedanții cum se poartă oare cu voi ?

CĂRȚILE DE JOC : Ai surprins gesturile pe care le fac cînd văd o operă a altuia, discutînd-o mofturoși și judecînd-o la punct și la virgulă ?

PADOVANUL : I-am văzut clătinînd din cap și strîmbînd din bot.

CĂRȚILE DE JOC : Cu aceleași seliforeli țin și cărțile în mînă, vorbind parcă numai cu *hic*, cu *haec* și cu *hoc* [1] ; în timpul acesta, cu mințile lor de cai, chibzuiesc, cugetă și-și dau singuri sfaturi : iată de ce ne-apucă pofta nu numai să le fugim din mînă, dar să le și rupem oasele la toți cu bețele noastre.

PADOVANUL : Altceva i-ați învăța voi, și nu gramatica, din pricina căreia umblă atît de înfumurați.

CĂRȚILE DE JOC : Și, cum pierd o miză, se văicăresc, aruncînd niște priviri care mai că te fac să spui că și-au pierdut toate cazurile nominative.

[1] Acesta, aceasta (lat.).

PADOVANUL : Ce apucături au poliţiştii ?

CĂRŢILE DE JOC : Călăii ne înhaţă cu aceeaşi băgare de seamă cu care-i înşfacă şi pe oameni, asurzind urechile celor din cîrciuma în care joacă şi deranjîndu-i cu prostia lor scîrboasă.

PADOVANUL : Nişte porci.

CARŢILE DE JOC : Încăierîndu-se într-o hărmălaie hingherească, duc mîna la tesac, încercînd să se înfricoşeze unul pe altul, şi sfîrşesc prin ciocnirea paharelor.

PADOVANUL : Ce fel de joc au hamalii ?

CĂRŢILE DE JOC : Unde nu e minte, nu poate fi nici cumpătare, astfel că ei se îndeletnicesc cu treburile noastre uitîndu-se mai puţin hoţeşte şi nu atît de încruntaţi.

PADOVANUL : Nu e lucru de nimic.

CĂRŢILE DE JOC : Sufletele lor de nătărăi şi de nerozi, întipărite pe mutrele lor turtite şi teşite, nu caută destinderea, căci n-o înţeleg, dar joacă şi taie cărţile cu tot atîta minte cîtă au şi graurii cînd sporăvăie între ei, iar în loc de memorie au în cap ceva care le aminteşte lucrurile ca şi cînd le-ar visa : şi ca să arăte că fapta le e tot una cu vorba, nu ies din *trappola* şi din *trionfetti* de vreme ce *primiera* ori alte jocuri nu fac pentru unii ca ei.

PADOVANUL : În ce mă priveşte, îi asemui cu unii care pentru două versuri de-ale lui Buovo, ale lui Ancroia şi ale lui Trebisonda, le-ar da de-o parte pe toate cîte au fost în stare să le facă Pulci, Boiardo ori Ariosto.

CĂRŢILE DE JOC : Te pricepi la de-alde astea.

PADOVANUL : Să trecem la surugii.

CĂRŢILE DE JOC : Îngăduie-ne să-ţi povestim o nenorocire căzută pe capul a trei hamali, pentru care era

mai bine dacă în loc de sărbătoare ar fi fost zi de lucru.

PADOVANUL : Bucuros.

CĂRȚILE DE JOC : Am spus trei, dar au fost cinci, fiindcă două rude de-ale lor, care veniseră din sat ca să-i vadă, stăteau cu mîinile încrucișate pe piept, privindu-i pe ceilalți cum jucau pe o salată de castraveți și pe un pahar cu vin.

PADOVANUL : Ar fi băut și-o vadră.

CĂRȚILE DE JOC : În timp ce hamalii jucau, iar neamurile se uitau la ei cum joacă, trecu un ins oarecare, ducînd un coș din care căzu ditamai bucata de cocă ; unul dintre nenorociții aceia o culese, fără să fie văzut de cel care se ducea să otrăvească cu ea șoarecii, căci îi rodeau casa.

PADOVANUL : O tragicomedie de toată frumusețea.

CĂRȚILE DE JOC : Credința că fusese un adevărat noroc să le pice un asemenea lucru îi făcu să scurteze jocul, și nici n-apucară bine să-l termine, că și întinseră coca și-o aruncară într-un cuptor care de-abia începuse să se încingă, de unde o scoaseră apoi mai mult crudă decît coaptă și se apucară să mănînce pe jos, după ce acela care pierduse la cărți cumpărase castraveții și vinul.

PADOVANUL : Parcă-i și văd.

CĂRȚILE DE JOC : Ce-am mai avea să-ți spunem afară de faptul că de soarta șoarecilor au avut parte ei ?

PADOVANUL : Se spune că deși omul își dă seama că sînt basme toate cîte le spune în legătură cu întîmplările înfricoșătoare, există totuși în firea noastră omenească blîndă o anumită înclinare spre milă, care nu îngăduie nimănui să le audă fără să se întristeze.

CĂRȚILE DE JOC : Așa s-a făcut că bunului Zoppino, care făgăduise norodului ca în ziua următoare să-l

ucidă pe Renaldo, cineva i-a spus : „Hai, lasă, ia ăștia cinci *carlini* și nu-l mai ucide".

PADOVANUL : Să trecem la povestea cu surugiii.

CĂRȚILE DE JOC : Privește-i cînd merg și privește-i cînd joacă : plictisul acela care le împinge înainte pasul moliu le pune și cărțile în mînă ; și se ceartă cînd joacă între ei, la fel de gălăgioși ca atunci cînd mînă catîrii.

PADOVANUL : Aici, pedanții ar spune că fiecare om rîvnește la bunul aproapelui său.

CĂRȚILE DE JOC : Ei nu-și storc creierii chibzuind în legătură cu ce trebuie dat jos și cu ce trebuie păstrat; nici dacă e nevoie să pui o sumă mică ori una mare ; nici dacă trebuie să-ți alungi potrivnicul mărind miza ori dacă nu e mai bine să faci economie, ci cer, cum le vine la gură, și regele, și asul, fără nici o înșelăciune.

PADOVANUL : Asta spune totul.

CĂRȚILE DE JOC : Iar dacă vor să-și dea răutatea pe față, o fac atît de stîngaci încît poate fi numită bunătate.

PADOVANUL : Ca fazanii, care-și ascund capul, ca să pară vicleni.

CĂRȚILE DE JOC : Nu s-a pomenit întîmplare mai hazoasă decît aceea de la Ronciglione, unde un catîrgiu, care jucase banii căruței, nici n-a așteptat să se termine jocul și s-a năpustit asupra catîrului cu un retevei de lemn tare, pe care era cît pe-aci să-l rupă, dacă dobitocul, viteaz, nu se descotorosea de stăpînu-său cu numeroase lovituri de copită, care l-au ținut pe acesta două săptămîni în patul hangiului."

PADOVANUL : Bine i-a făcut.

CĂRȚILE DE JOC : Dac-ar fi pedepsiți la fel și cei cărora li se pare că-și vor cîștiga banii înapoi cu înjurăturile, poate că și-ar mai pune și ei lacăt la gură.

PADOVANUL : Cum se poartă bucătarii ?

CĂRȚILE DE JOC : Fie din pricină că focul îi face să-și piardă mințile, fie din altă pricină, se poartă cu noi de parc-am fi niște lucruri bune de amestecat în plăcintă.

PADOVANUL : Nebuni.

CĂRȚILE DE JOC : A existat un ticălos care, de ciudă că-și pierduse averea, ne-a înfășurat în slănină, ne-a dat foc și a picurat cu ajutorul nostru grăsime topită peste toate bucățile de friptură.

PADOVANUL : Cum se poartă hangiii ?

CĂRȚILE DE JOC : Ca niște cîrciumari și ca niște beți-vi: ne mînuie deci cu aceeași frunte senină cu care-i primesc pe străini, purtîndu-se cu noi la fel de prost ca și cu aceștia ; cine le cîștigă banii îi poate oferi însă sfîntului Iacopo din Galicia : și îți vom povesti una bună, întru lauda unor desăvîrșite copile ale noastre.

PADOVANUL : Poznele astea pe care le prindeți de copacul rodnicei voastre vorbiri îmi înviorează simțul auzului.

CĂRȚILE DE JOC : Închipuie-ți că sînt măslinele care se amestecă printre îmbucăturile de mîncare, pentru ca băutura să fie și mai gustoasă.

PADOVANUL : Sînt omul vostru cînd e vorba de-așa ceva.

CĂRȚILE DE JOC : Un ins oarecare s-a încăpățînat în a nu voi să aibă de-a face niciodată în viața sa cu persoane cu părul roșu.

PADOVANUL : Nu fără o pricină.

CĂRȚILE DE JOC : S-a întîmplat ca omul acesta, după ce a luat hotărîrea de mai sus, să fie nevoit a face o

călătorie tocmai în miezul lui ianuarie și a pornit la drum împreună cu doi servitori pedeștri și cu încă un însoțitor călare ; și cum li se întîmplă deseori celor care merg călare, au fost prinși de noapte pe drum, fără să știe încotro s-o apuce.

PADOVANUL : Mare chin este mersul călare pe drumuri străine.

CĂRȚILE DE JOC : Pe lîngă frigul iabraș, zăpada și vîntul, căzînd de sus și năpustindu-se asupră-le din toate părțile, se înțeleseseră atît de bine încît nu le puteau rezista nici cei pe jos, nici cei călare.

PADOVANUL : Ce moarte !

CĂRȚILE DE JOC : Negăsind nici un suflet de om care să-i îmbărbăteze, spunîndu-le : hanul e aici la doi pași, ori — dac-ar fi fost departe — să le scurteze calea cu două mile, printr-o minciună, mergeau fără să înainteze cîtuși de puțin, întrucît puterea lui Eol se împotrivea tot timpul mersului lor înainte.

PADOVANUL : Lucrul cel mai bun este să descaleci din timp.

CĂRȚILE DE JOC : La sfîrșit, cînd s-a îndurat Dumnezeu, au nimerit la un han, cam spre al cincilea ceas al nopții ; și fiindcă orice lucru negru peste care dăduseră li se păruse a fi o cîrciumă, descoperind apoi că era ori un copac, ori un povîrniș, nu le venea nici acum să creadă, cu toate că auzeau lătratul cîinelui, iar hangiul în persoană venise să le deschidă.

PADOVANUL : Înfățișați lucrurile atît de bine încît îndur parcă și eu toată suferința lor.

CĂRȚILE DE JOC : Imediat au fost dați jos de pe cai cei care merseseră călare ; semănau întru totul cu două din acele chipuri de lemn care sînt date jos de

pe măgar atunci cînd cei care au cerșit prin sate în numele lor se întorc acasă.

PADOVANUL : Să vezi și să nu crezi.

CĂRȚILE DE JOC : Ca unii care osteniseră mergînd pe jos, rîndașii își veniră în fire mai degrabă, în vreme ce degerații de frig, cu tot focul aținat într-o clipită, continuară să stea la fel de zgribuliți.

PADOVANUL : Pe timp de iarnă, e foarte folositor să descaleci și să-ți iei picioarele la spinare, mergînd pe jos.

CĂRȚILE DE JOC : Între timp caii fuseseră băgați în grajd, iar găinile în cuptor și, în vreme ce se punea masa, se trecu la pregătirea unei salate ; iată însă că, pe neașteptate, vrăjmașul roșcaților observă că hangiul era împodobit cu această culoare și, ca atare, strigă : „Puneți imediat șeile !"

PADOVANUL : Nici din sălașul lui Lucifer n-aș fi plecat la ceasul ăla.

CĂRȚILE DE JOC : „Îngăduie, stăpîne, să rămînem aici", spuseră servitorii. „Nici vorbă", răspunse el. „Chiar dacă sînteți hotărît să plecați, grăi hangiul, faceți-mi plăcerea de-a-mi spune și mie pricina".

PADOVANUL : Era dator s-o spună.

CĂRȚILE DE JOC : În cele din urmă, aflînd totul, hangiul, cu un rîs de om șiret care vrea să pară înțelept, îi spuse : „Domnule, desprindeți-vă sufletul din lanțul în care-l ține legat o juruință a cărei vină o poartă firea domniei-voastre și rămîneți cu mine, dacă vreți ca, ajutat de bunăvoința mea, să vă dați seama cît de mult greșiți".

PADOVANUL : Cu siguranță e-o să rămînă.

CĂRȚILE DE JOC : A rămas, fiindcă hangiul nu numai că s-a obligat să-i dea toate lucrurile la jumătate preț, dar l-a lăsat chiar pe el să spună cît fac.

PADOVANUL : Un adevărat chilipir.

CĂRȚILE DE JOC : Din mîneca hangiului, în timp ce spunea cele de mai sus, căzură și cîteva cărți de joc, a căror vedere îl convinse pe străin, stăpînit de patima jocului, mai curînd decît o făcuse oferta celuilalt.

PADOVANUL : Cred și eu.

CĂRȚILE DE JOC : Observînd privirea pe care i-o aruncase *signoria*-sa, roșcatul adăugă : „Iar dacă vă face plăcere să și jucați un pic, o să vă înapoiez o parte din ceea ce mi se cuvine".

PADOVANUL : Deșteptul făgăduiește și prostul trage nădejde.

CĂRȚILE DE JOC : Se aduce deci mîncarea la masă, iar supărăciosul nostru arunca o parte din ea, după cum credea el, și oprea restul ; și astfel, sfîrșind de mîncat, se apucară de joc, dar terminară fără ca vreunul din ei să piardă ori să cîștige, astfel că se luară la ceartă.

PADOVANUL : Dar de ce ?

CĂRȚILE DE JOC : Fiindcă podoaba de om cu pielea albă voia ca hangiul să-i înapoieze jumătate din plăcerea pe care-o simțise jucînd cu el.

PADOVANUL : N-am mai auzit una ca asta.

CĂRȚILE DE JOC : Jupînul hangiu rîse la el, spunîndu-și în sinea sa : „Îți scot eu prostiile astea din cap". Apoi, cu glas tare, spuse : „Dacă-mi arăți că voi, albii, sînteți mai buni de cît vă arăt eu că sîntem noi, cei roșcați, voi hotărî ca moștenitorul averii mele să piardă totul și să trudească pentru unii ca voi".

PADOVANUL : Cum s-au aranjat lucrurile ?

CĂRȚILE DE JOC : Cu o clătire a dinților pe gratis.

PADOVANUL : Tot ce se poate.

CĂRȚILE DE JOC : La urmă, s-a dus fiecare la culcare și nimeni nu s-a dat jos din pat înainte de revărsatul

zorilor. Între timp, după ce a pus să se aţîţe un foc straşnic, hangiul a aşteptat pînă cînd nerodul şi-a întors şezutul şi, fiindcă l-a văzut bucurîndu-se, a lăudat farmecul vetrei, la fel de însemnat, cînd bîntuie frigul, ca şi bunătatea mîncărurilor.

PADOVANUL : Pe timp de iarnă, o mîncare bună nu-ţi e de nici un folos, dacă în vatră nu pîlpîie focul.

CĂRŢILE DE JOC : Te întreci pe tine însuţi ; vicleanul de roşcat îl îmbrobodi atît de bine, încît nerodul se trezi vorbind, aşa, numai ca să spună şi el ceva : „Focul ăsta face cincizeci de scuzi". „N-o să vă coste decît douăzeci şi cinci", răspunse prietenul.

PADOVANUL : Laţul s-a strîns.

CARŢILE DE JOC : Şi, potrivit înţelegerii, mucea a trebuit să scoată suma aceea din buzunar.

PADOVANUL : Voi care spuneţi lucruri atît de grozave, arătaţi ce se cuvine şi despre ceilalţi vasali ai voştri.

CĂRŢILE DE JOC : Meşteşugarii, toţi fără nici o deosebire, aduc cu ei la joc asprimea aceea ciudată pe care le-o împrumută truda cheltuită în meseriile lor, iar cînd lucrurile ies prost, îşi izbesc capul, şi cărţile, cu o singură lovitură.

PADOVANUL : Daţi-vă seama cît poate să-i doară pierderea roadelor propriei osteneli.

CARŢILE DE JOC : Există şi unii care, dacă pierd trei sau patru groşi, caută să-i cîştige la loc muncind mai mult decît ar fi nevoie.

PADOVANUL : Şi-acum, să trecem la cei sărmani şi necopliţi.

CARŢILE DE JOC : Cînd pierd la joc, ţăranii fac aceeaşi gălăgie ca atunci cînd îi văd pe alţii cocoţaţi în perii ori în cireşii lor.

PADOVANUL : Iar cînd cîştigă ?

CĂRȚILE DE JOC : Seamănă cu bădăranii care mai întîi pipăie smochinele, iar apoi le bagă în gură.

PADOVANUL : Dar servitorii, de toate soiurile.

CĂRȚILE DE JOC : Nenorociții ăștia se poartă întocmai ca atunci cînd îi slujesc pe stăpînii lor și cînd ne amestecă pe noi, rîndașii, grăjdarii și sufragiii sînt toți o apă și-un pămînt ; și fiindcă banii din simbrie nu le-ajung, îi iau de la fiii stăpînilor, care, ca să poată juca, își jefuiesc părinții.

PADOVANUL : Și totuși ești nevoit să ai încredere în ei.

CĂRȚILE DE JOC : Arată și față de cărți aceeași credință de care dau dovadă cînd e vorba de interesul celor care îi scapă de păduchi. În cele din urmă, indiferent dacă pierd sau cîștigă, se dezlănțuie cu aceeași furie și cu aceleași blesteme cu care înjură, indiferent dacă sînt prost sau bine tratați.

PADOVANUL : Morarii trebuie să vă macine îndelung.

CĂRȚILE DE JOC : În timp ce aducătorii grîului la moară așteaptă să-l vadă căzînd jos, preschimbat în făină, tîlharii ne taie într-un asemenea fel încît cel în stare să nu pună mîna pe noi, riscînd în acest scop cîteva măsuri de bucate, ar fi mai tare decît piatra care fărîmițează grîul.

PADOVANUL : Și, ca atare, nu se mai întorc acasă nici sforile sacului.

CĂRȚILE DE JOC : Pedepsite fiind cărțile, care se văd aruncate în coșul morii, căci hoțomanii de morari nu pățesc nimic.

PADOVANUL : Vă aștept pe galere.

CĂRȚILE DE JOC : Închipuie-ți singur ce înseamnă pentru noi să ne trezim în ghearele deznădejdei ; și poate că pe acel ce se află acolo, de drag sau de nevoie, îl supără, cît ne aflăm împreună cu el, și marea, și vîntul.

PADOVANUL : Vreau să știu ce se întîmplă cu voi în închisori.

CARȚILE DE JOC : Dac-am fi creditorii drept care ne iau unii, ori dac-am fi săvîrșit crimele de care ne învinovățesc alții, poate c-am fi văzute mai bine acolo ; și totuși, numai atunci cînd joacă, mai scapă și flăcăii de înăbușeala închisorii și de teama de a fi pedepsiți.

PADOVANUL : Vreau să vă văd printre lustragii.

CARȚILE DE JOC : Ne miră faptul că-i pomenești, atît ne-au asurzit cu mulțimea șiretlicurilor lor.

PADOVANUL : Dar cînd o să vă duceți la munte, ce-o să vă faceți cu păstorii ?

CARȚILE DE JOC : Văzîndu-i cînd cîștigă o miză, ai spune că e vorba de niște ciobani care scot din gura lupului o oaie jumătate moartă ; iar cînd pierd, ne-ai crede niște cățele schilodite de ciomag, fiindcă n-au fost în stare să latre la vreme.

PADOVANUL : Nu vă mai amintesc de codoși, fiindcă îi și văd, parcă, roind în jurul vostru.

CARȚILE DE JOC : Noi sîntem țiitoarele lor, în partidele pe care le joacă atunci cînd n-au un ban în pungă.

PADOVANUL : Despre pungași, nu mai vorbesc.

CARȚILE DE JOC : De mîngîierile primite de cei ce le cad în mînă din vina păcatelor lor avem și noi parte în pădurile și în vizuinile în care ne țin tot timpul.

PADOVANUL : Pescarii nu pot să fie atît de crunți.

CARȚILE DE JOC : Scufundarea în apa nimicitoare pentru noi este cel mai mic rău pe care ni-l pot face.

PADOVANUL : Să trecem încetișor la grădinari.

CARȚILE DE JOC : După ce ne chinuie printre prazul și usturoiul pe care-l plivesc, ne lasă în pace.

PADOVANUL : Iar cerșetorii ?

CARȚILE DE JOC : Cine-ar strînge laolaltă toate blestămățiile de pe lume, tot ce nu le-ar întrece pe ale aces-

tor nemernici înrăiți ; ne chinuiesc mai întîi în jargonul lor, în liniște, după care ne înșfacă încă și mai lacomi, făcîndu-ne să o luăm razna.

PADOVANUL : La galere, la galere.

CĂRȚILE DE JOC : Ce crezi tu că dovedește mai multă lipsă de măsură : umilința cu care cerșesc pîinea, ori înfumurarea cu care o joacă ?

PADOVANUL : Nu vreau să răspund, fiind vorba de lucruri atît de josnice.

CĂRȚILE DE JOC : Află că după ce-au jucat codrii de pîine din desagi, banii cusuți în zdrențele de pe ei, butoiașele cu vin și instrumentele pe care-și cîntă rugăciunile, se-apucă să joace pînă și lucrurile acelea ascunse cu care-și umflă picioarele, își betegesc ochii și-și schimonosesc chipul.

PADOVANUL : Toată lumea trăiește prin vicleșuguri.

CĂRȚILE DE JOC : În cele din urmă, nemaiavînd altceva, se-apucă să joace pe două trei ceasuri de despăduchere ; uitasem de jocul lor cu o coajă de pîine înmuiată în grăsime contra altor două, neunse cu nimic.

PADOVANUL : Mi-e greață de toți cei de nevindecat.

CĂRȚILE DE JOC : Să rămînem cu mîhnirile noastre, pricinuite de neliniștea care ne întristează și ne îmbolnăvește în același timp.

PADOVANUL : Să trecem acum la cei care-l așteaptă pe Mesia.

CĂRȚILE DE JOC : Cămătarii joacă făcînd aceleași gesturi cu care evreii întorc un amanet și pe-o parte și pe-alta și cu aceleași priviri cu care aceștia din urmă se uită strîmb cînd vînd ori cînd cumpără, cercetînd cu atenție fiecare bănuț.

PADOVANUL : Ar fi vai și-amar de nevoile noastre, dacă-ar fi altfel.

CARȚILE DE JOC : Și-i vezi ascuțindu-și nasul și holbîndu-și ochii cînd perd încît și furcilor le-ar plăcea să vadă spînzurate mutrele lor de mușterii ai spînzurătorii.

PADOVANUL : Vă văd primindu-vă răsplata în mînăstiri.

CĂRȚILE DE JOC : Ne pare rău să ne-agățăm de călugări, căci e-adevărat că sfințiile-lor se bucură astăzi de o trecere uriașă.

PADOVANUL : Chiar așa să fie ?

CARȚILE DE JOC : Socotește tăcerea noastră un răspuns.

PADOVANUL : Ați devenit prea respectuoase.

CARȚILE DE JOC : Cine nu-i respectă pe călugări nu are credință.

PADOVANUL : Să trecem la băiețandri.

CĂRȚILE DE JOC : Ei, care joacă banii dați de mama, ca să devină și mai ticăloși decît sînt, ne culeg de pe unde ne-aruncă cei care, după ce au pierdut, ne sfîșie ; tot băiețandrii însă, îndată ce ne lipesc la loc, ne fac din nou ferfeniță.

PADOVANUL : E tot una cu a omorî un mort încă o dată.

CĂRȚILE DE JOC : Ia-n te uită.

PADOVANUL : Nu vă întreb despre călugărițe, fiindcă nu se cade.

CĂRȚILE DE JOC : Ne convine să le treci sub tăcere.

PADOVANUL : Se mai întîmplă.

CĂRȚILE DE JOC : Nu putem să nu-ți povestim una bună. Brandana a fost și jucător, dar, în egală măsură, și un nemernic ; și, fiindcă nu cunoștea altă meserie, se îndeletnicea cu aceea a viciilor ; ca atare, aflîndu-se într-o noapte la joc, curentul făcut de cartea trîntită jos cu furie i-a stins luminarea, iar după ce aceasta s-a stins, Brandana s-a repezit la focul acoperit de cenușă, căci găsise un bețișor pe care voia să-l aprindă,

dar pe care l-a înfipt în ochii pisicii aflate pe vatră, părîndu-i-se c-ar fi cărbuni scînteietori : pisica s-a năpustit cu ghearele în gîtul lui și a început să-l muște de față.

PADOVANUL : Sigur că era în călduri.

CARȚILE DE JOC : Începînd să strige : „Sînt un om mort !“ — din pricina durerii pe care o simțea — Brandana izbuti să atragă atenția celui care stătea lîngă el, cu cărțile în mînă, în așteptare : între timp, auzind răcnetele lui animalice, cîțiva inși ce vegheau într-o cameră lăturalnică veniră degrabă acolo, cu un muc de lumînare aprinsă, dar văzînd pisica bătrînă și neagră ca tăciunele care-l chinuia pe Brandano, crezură a fi însuși diavolul și, lăsînd să le cadă din mînă făclia, fără ca ea să se stingă, o rupseră la fugă.

PADOVANUL : Cine n-ar fi fugit !

CARȚILE DE JOC : Părîndu-i-se celui zgîriat și mușcat că va ajunge de-a dreptul în iad, îi făgădui lui Dumnezeu ca, dacă-l va scăpa, să se facă pustnic în propria lui casă.

PADOVANUL : Adică dintr-ăia care nu părăsesc orașul.

CARȚILE DE JOC : Știți oare ce-a devenit ăsta ?

PADOVANUL : Parcă da, și parcă nu.

CARȚILE DE JOC : Unul dintr-ăia care, intrînd în prăvăliile unde sîntem puse în vînzare, ne zvîrle pe toate pe jos cu bățul în care se sprijină ; ca urmare, derbedeii pe care-i tîrăște după el ne ridică, jucîndu-și apoi și cămașa de pe ei.

PADOVANUL : Dacă mi-ar pica în mînă înainte de a muri, știu că m-aș răzbuna pe el să mă țină minte.

CARȚILE DE JOC : Cu trei seri înainte de întîmplarea de mai sus, trebuind să povestească una din șotiile sale într-un anume loc al cărui nume îl trecem sub tăcere,

după cum se și cuvine, acest tîlhar nemaipomenit, ținînd mîna prietenei în mîna lui, spunea că Scaraoțchi ajunsese o dată la deznădejde din pricina unui călugăr sihastru, căruia nu-i păsa de ispitele necuratului.

PADOVANUL : Un al doilea Rodomonte[1].

CARȚILE DE JOC : Întregul iad se luase deci la întrecere pentru a-l face să-și încalce îndatoririle : numai că preasfîntul nu se clintea nici la vederea comorilor, nici cînd i se ofereau ranguri și nici din cine știe ce poftă desfrînată.

PADOVANUL : Cei răciți nu simt mirosurile.

CARȚILE DE JOC : În cele din urmă, un ticălos de drăcușor, cel mai viclean dintre toți diavolii înșelători, spuse: „Bucură-te, Pluto, căci n-o să se iveaască zorile și omul o să fie al nostru !"

PADOVANUL : Știe el diavolul cum să-și facă meseria.

CARȚILE DE JOC : Acestea spuse, iată-l preschimbîndu-se într-un ciobănaș, mai mult copil decît flăcău : și nici n-apucă bine să ia acest chip, că și ajunge la chilia celui pe jumătate sfînt, cu un tărăboi nemaipomenit, stîrnit de vîntul, de ploaia și de grindina care băteau ca niciodată. Între timp, apropiindu-se de ușița chiliei, începu să bată în ea, clănțănind din dinți, tremurînd din tot trupul și vorbind cu un glas atît de sleit încît și-ar fi putut înduioșa pînă și propria sa neomenie.

PADOVANUL : Ferească-ne Domnul.

CARȚILE DE JOC : Sfinția-sa auzea tot plînsul și i se rupea inima de milă : se temea însă atît de mult de cursele diavolești, încît nu izbutea să se hotărască dacă să se ducă să deschidă ori să intre din nou în rugăciune.

---

[1] Personaj viteaz, dar lăudăros, din *Orlando Furioso*, poemul lui Lodovico Ariosto.

PADOVANUL : Prostănacul.

CARȚILE DE JOC : În cele din urmă, scoțîndu-l din nehotărîre, dragostea față de aproapele îl împinse către ușiță ; cum însă lumînarea pe care o ținea în mînă se stinse înainte de a deschide, se înapoie după un tăciune aprins care, simțind bătaia tăioasă a vîntului, slujea drept făclie.

PADOVANUL : O să vină vremea cînd toată truda învățaților va fi de-a se sili să vorbească la fel cu voi, dacă se va întîmpla ca și alții să afle de această discuție.

CARȚILE DE JOC : Era un lucru vrednic de însemnat și de rîs în același timp să vezi cum îl pîndea vrăjmașul pe pustnic, iar cînd acesta ridica brațul, jupînul diavol închidea ochii, ca să nu fie silit să fugă de semnul crucii.

PADOVANUL : Ce tîlhar !

CARȚILE DE JOC : Cînd deschidea ochii, omul lui Dumnezeu nu observa că ticălosul își astupa urechile cu degetele, temîndu-se ca nu cumva să fie amintit numele Domnului.

PADOVANUL : Treceți peste asta.

CARȚILE DE JOC : O mînă de grăunțe uscate ca piatra potoliră foamea ciobănașului înfiorat, care, făcîndu-se că i-ar fi revenit graiul, vorbi despre chipul în care se rătăcise, despre oile risipite și despre durerea pe care aveau s-o simtă și maică-sa, și toți ceilalți, din pricina lipsei lui de acasă.

PADOVANUL : Oricare altul ar fi căzut în capcană.

CARȚILE DE JOC : Împărțind cu el pîinea cu care-și îndulcea postul și punîndu-l pe picioare cu o ulcică de vin destul de bun, pustnicul nu-i dădea nici o atenție băiatului care, scufundat în gînduri, părea însăși neprihănirea, după atitudinea modestă pe care o avea.

PADOVANUL : Nemernicul.

CARȚILE DE JOC : Printr-o căciulită ruptă în fund, se iveau cîteva șuvițe de păr, strălucitor ca aurul tras în fire ; iar tufele sihăstriei în care se aflau nu au dat niciodată naștere unor trandafiri roșii sau albi vrednici să stea alături de albul și de roșul obrajilor lui fragezi și acoperiți cu puf.

PADOVANUL : Îmi amintiți de coloritul lui *messer* Tiziano.

CARȚILE DE JOC : Zdrențele care-i acopereau picioarele, neputînd face altfel, lăsau pulpele descoperite, de parc-așa ar fi trebuit ; iar haina, încinsă cu o nuia, cădea atît de frumos pe trupșorul lui zvelt, încît, Cupidon însuși, dacă s-ar fi îmbrăcat într-un asemenea veșmînt, n-ar fi arătat altfel.

PADOVANUL : Întocmai așa l-au și pictat Perin del Vago și Francesco Salviati.

CARȚILE DE JOC : Ispititorul, care avea dinții și buzele aidoma sîmburilor de rodie tare și bine coaptă, își descheiase vestmîntul în față, arătînd pe pieptul alb doi sîni ca două mere, a căror vedere era de-a dreptul primejdioasă.

PADOVANUL : Se preschimbase deci în femeie ?

CARȚILE DE JOC : Se îmbrăcase ca un bărbat, dar sub veșminte era femeie și găsise de cuviință să facă lucrul acesta fiindcă pustnicul nu i-ar fi deschis dacă ar fi arătat că e femeie.

PADOVANUL : Nu trebuie să-l înveți pe Ucigă-l toaca.

CARȚILE DE JOC : Fără să-și îndrepte cîtuși de puțin curatele priviri ale ochilor săi asupra farmecelor vrăjmașului, sihastrul, fiindcă era mai mult decît tîrziu, se întinse pe un pătuț de frunze și, pentru ca ciobănașul să se odihnească și el, îl puse să se culce la picioarele lui, atît de firesc, de parc-ar fi fost un copil.

PADOVANUL : Ce-o să se întîmple ?

CĂRȚILE DE JOC : Afurisitul, nici n-apucă să se așeze bine pe pat, că și începu să i se încurce printre degete, în așa fel încît sihastrul, cu lumina stinsă și cu focul acoperit, vedea și simțea lucrul acela deosebit de care bărbatul, deși îl înțelege foarte bine, nu se poate totuși feri.

PADOVANUL : Prinde momeala.

CĂRȚILE DE JOC : Nu mai avem să-ți spunem decît atît : pocăitul, împărțit între îndemnul cugetării și amăgirile necugetării, căzu în ispită.

PADOVANUL : Pînă la urmă, fiecare scapă caii.

CĂRȚILE DE JOC : Îndată ce-și atinse scopul, Aghiuță, sărind de-o dată în sus, spuse, rîzînd în hohote : „Află, părinte, că eu sînt diavolul și te am la mînă".

PADOVANUL : Se cam întrecea cu gluma.

CĂRȚILE DE JOC : „Așadar, tu, care mă faci să păcătuiesc, ești chiar Ducă-se-pe-pustii ?" strigă pustnicul. „Da", răspunse celălalt. „Dacă-i așa, adăugă omul lui Dumnezeu, te am eu la mînă, căci ți-am descoperit momelile tale".

PADOVANUL : Ha, ha, ha.

CĂRȚILE DE JOC : Iar acum, după ce ne-am destins puțin cu povestea pe care am spus-o, e bine să ne întoarcem la faptul că fiecare e dator să ierte jignirile ce ni se aduc, fără ca nimeni să ne laude cîtuși de puțin pentru marea omenie pe care-o arătăm față de toată lumea.

PADOVANUL : Singură patria nerecunoscătoare e vinovată.

CĂRȚILE DE JOC : Gentilomii aceia, care — în ciuda sărăciei ce îi strivește — trăiesc datorită faptului că țin casa deschisă pentru joc, fiecare după rangul său, îm-

brăcîndu-se şi încălţîndu-se cu întreaga familie prin mijlocirea cîştigurilor ce le îngăduim să le aibă, ar trebui să ne ridice tot timpul în slăvi.

PADOVANUL : Chiar aşa şi fac.

CĂRŢILE DE JOC : Patru sfeşnice de alamă, cu cîte două ditamaî lumînările de seu, aduc anual mai mult de o mie la sută, fără nici o osîndă pentru suflet, bine ştiindu-se că lucrul de dar nu aduce nici o stricăciune.

PADOVANUL : Sigur că neavînd nici meserie, nici avere, numeroşi nobili, în fiecare ţară, ar înnebuni din pricina sărăciei dacă n-aţi exista voi care, pe lîngă atîtea alte profituri, le daţi putinţa de-a fi băgaţi în seamă de către cei mari.

CĂRŢILE DE JOC : Ca să ne piară din gură tot ce am vrut să spunem în legătură cu gloatele, vrem să-i redăm limbii noastre obişnuita ei demnitate, punînd-o să vorbească despre strălucitul senior de Lorena, care-ar fi în stare să dăruiască întreaga lume.

PADOVANUL : Şi totuşi se tulbură cînd pierde o sumă de nimic.

CARŢILE DE JOC : E-adevărat că-l apucă furiile, iar asta vine din zgîrcenia care, arătîndu-se pizmaşă faţă de dărnicia lui risipitoare şi negăsind altă cale, îi pătrunde prin unghii, în timpul jocului, ca să se poată lăuda că a cunoscut-o şi că nu pune stăpînire pe el decît atunci cînd se înfurie din pricina pierderilor.

PADOVANUL : Nobilul *messer* Nicolò Martelli îl laudă grozav într-una din frumoasele sale compoziţii poetice.

CARŢILE DE JOC : El singur merită cinstea pe care lumea o atribuie altora.

PADOVANUL : Cîtă blîndeţe şi cîtă bunătate sălăşluiesc în inima lui de nobil mărinimos.

CĂRȚILE DE JOC : Dacă vrei să auzi o șotie grozavă, ce-și are obîrșia în firea lui regească, ascultă-ne.

PADOVANUL : Asta și fac.

CĂRȚILE DE JOC : Pierzînd o miză de o sută de scuzi, senioria-sa preastrălucită i-a poruncit unuia, care stătea alături, să-i numere cîștigătorului sus-zisa sumă, dar văzînd că acesta, dus pe gînduri, întîrzia cu număratul, strigă : „Ce te uiți atîta ?“ „Fiindcă mi se păruse c-ar fi cîștigat mai mulți“, răspunse celălalt. Auzind aceasta, generosul principe luă o mînă plină cu scuzi și, întinzînd-o către cel care trebuia să primească banii, spuse : „Luați-i, căci nu vreau ca mîna unui slujitor al meu să fie mai darnică decît a mea“.

PADOVANUL : O să gravez vorbele astea în aur și-o să le port drept deviză.

CARȚILE DE JOC : E nevoie să ne întoarcem la cîțiva mari maeștri pe care i-am uitat și de care ne-am amintit mai apoi, cum se întîmplă și cu visele.

PADOVANUL : Fiecare dintre ei trebuie lăudat după cuviință.

CARȚILE DE JOC : Doisprezece ani în șir a jucat contele Pier Maria Sansecondo, urmărit tot timpul de un ghinion nemaipomenit.

PADOVANUL : Înțeleg că e vorba de nepotul celui ale cărui sfinte și vrednice oseminte se află în Mantova.

CĂRȚILE DE JOC : E chiar el.

PADOVANUL : Văr al ducelui nostru, te salut !

CĂRȚILE DE JOC : De două ori cîte cinci ani și încă douăzeci și patru de luni a tot pierdut nenorocosul și credincioșul comandant, cu toate că nici o carte nu poate să se laude că l-ar fi auzit rostind vreo vorbă urîtă ;

și fiindcă sufletul i-a rămas tot timpul curat, iată-l ajuns comandant al preacreștinelor trupe pedestre, cavaler al ordinului San Michele și nădejde a gloriei italiene.

PADOVANUL : Am auzit că se confirmă în el vitejia unchiului.

CARȚILE DE JOC : Nu ne pasă cîtuși de puțin dacă unul e copil legitim sau bastard, lucrul acesta nefiind adevăratul semn al meritelor cuiva.

PADOVANUL : Sînt forme de *vanitas vanitatum* [1].

CARȚILE DE JOC : Privindu-i cu chipul vesel și cu sufletul hotărît pe nenumărații războinici care mănîncă în jurul lui, preabunul Lodovico Rangone îngăduie întotdeauna să fie învins de ei la joc și, fiindcă nici o bătălie nenorocoasă nu e în stare să-l tulbure, vrea ca lucrul acesta să nu stea nici în puterea cărților.

PADOVANUL : Toată lumea spune că dacă bunătatea și dărnicia n-ar fi existat niciodată, sus-zisul senior ar fi în stare să le aducă pe lume, iar dacă ele s-ar pierde, tot el ar fi cel care ar face ca lumea să le capete înapoi.

CARȚILE DE JOC : Ca să termine cu toate împotrivirile, el rîde cînd se plătesc treizeci de scuzi pe lună, din averea sa, pentru ca iepele lui să se împerecheze cu un anume armăsar.

PADOVANUL : Mi-a spus-o Malatesta, finul Muzelor.

CARȚILE DE JOC : Acest șef al grajdurilor lui Febus în Parnas, după ce și-a jucat puțina avuție pe care-o agonisise ca econom al războiului din Perugia, povestea că o vlăjgană, poreclită căpităneasa, închipuindu-și că niște sonete defăimătoare pentru ea

[1] Zădărnicie a zădărniciilor (lat.).

fuseseră lipite pe toate zidurile din Veneția, a trimis oameni plătiți să dezlipească tot ce se afla scris pe pereți, iar scrierile acestea, luate de la cei care i le aduceau, au fost puse pe masa seniorului, stăpînul ei, să le citească.

PADOVANUL : Rîd, fiindcă știu despre ce este vorba.

CĂRȚILE DE JOC : Numai că-n timp ce se citeau aceste anunțuri, se auzea : „casă de închiriat ; iertare deplină ; jubileul osîndei și al păcatului ; iertarea păcatelor prin pomeni ; în nu știu ce zi din luna asta, cutărică slujește prima lui liturghie în biserica nu știu care ; duminecă se creștinează evreul Isaac ; cine-a rătăcit o copilă înaltă atît și-atît și îmbrăcată așa și-așa; în cutare loc se angajează servitoare ; să se știe limpede și lămurit că oricine vrea să vadă scamatorii să meargă în cutare cartier", anunțuri publice, afișe și alte asemenea fleacuri.

PADOVANUL : Dacă cucoana, la a cărei cerere fuseseră desprinse de pe ziduri, ar fi fost de față la citirea lor, seniorul ar fi băgat-o în răcori la fiecare hîrtie ce se desfăcea.

CĂRȚILE DE JOC : Poetul Malatesta mai povestește încă una de-acelaș fel : spune că, în timp ce jucau cărți între ele, mai multe doamne, făcîndu-li-se foame, vîriseră niște castane în focul în jurul căruia dormea un cățel și stătea trează o maimuțică. Dormind, cățelul ținea piciorul drept întins și pe cel stîng strîns sub el, iar maimuța, care era trează, adulmecînd castanele după miros și neputînd să le scoată de sub cenușă din pricina jarului acoperitor, înhață cu amîndouă mîinile laba cățelușului și scoase cu ea, de unde se coceau, toate castanele, pînă la ultima.

PADOVANUL : Nu mai pot. Ha, ha, ha !

CARȚILE DE JOC : Chelălăielile bietului cățel, pricinuite de arderea piciorului, îi făcură să se uite într-acolo pe toți cei de față, care, văzînd cît de iute scotea maimuța castanele din foc, izbucniră în hohote de rîs.

PADOVANUL : Lăbuța cățelușului i-a slujit ticăloasei drept vătrai.

CARȚILE DE JOC : Vorbind despre un asemenea dobitoc, ne vine chef să spunem că, față de patima care-l face pe jucător să nu se dezlipească de cărți, lăcomia maimuței este totuși firească.

PADOVANUL : E întotdeauna trează, cum e, în timpul jocului, și patima celui care joacă.

CARȚILE DE JOC : Faptul că nu ne îndepărtăm și revenim tot timpul la poveștile noastre dovedește și răsdovedește că sîntem și bune, și foarte bune, pentru cei care ne folosesc și umblă cu noi cum trebuie și frumos, respectînd cele opt legi lămurite mai sus ; iar dacă totuși se spetesc, jucînd după pofta inimii și nu după cerințele rațiunii, să arate — și cînd pierd, și cînd cîștigă — siguranța adevăratei statornicii, imitînd înalta și strălucita înțelepciune care alcătuiește măreția sufletească a preailustrului *signor* Girolamo Martinengo.

PADOVANUL : Acesta e o adevărată podoabă a strălucirii senioriale.

CARȚILE DE JOC : Tocmai de-aceea se și pare că mizele pe care le pierde le dă cu împrumut în schimbul celor pe care le cîștigă.

PADOVANUL : Mare nedreptate i s-a făcut nefiind pomenit încă de la bun început.

CARȚILE DE JOC : Am văzut uneori ostași iscusiți care, pornind la atac și grăbindu-se să ajungă acolo, își uitau spada ; dar, ce să mai vorbim ? pînă și ipocriții își uită cîteodată cartea de rugăciuni, iar jucătorii, cărțile de joc.

PADOVANUL : Să vă iertăm, prin urmare.

CĂRȚILE DE JOC : Amintindu-ne de veselia chipului nobil și senin cu care joacă seriosul și înțeleptul *signor* Girolamo Pallavicino, ne simțim îndemnate să îl lăsăm să-i biruie pe toți cei ce joacă împreună cu el.

PADOVANUL : V-ați face numai datoria, de vreme ce știe să cheltuiască și să dăruiască banii pe care-i cîștigă.

CĂRȚILE DE JOC : Nu se lasă biruit de el nici virtuosul și viteazul *signor* Alessandro, căpitan regesc și preageneros frate al său.

PADOVANUL : Virtuțile sînt magnetul inimii sale și al celei a preacinstitului Giambattista Sormanno, din Milano.

CĂRȚILE DE JOC : Spun cei care îl văd jucînd pe Gian Bandini, bărbat strălucit, că parcă l-ar vedea și luptînd ; cînd joacă, el se arată înveșmîntat întocmai cum se arată și pe cîmpul de luptă.

PADOVANUL : Sînt multe de spus despre el.

CĂRȚILE DE JOC : În fața vrăjmașului s-a dovedit prevăzător, inteligent, viteaz, cuminte și răbdător ; primele trei grații i-au asigurat biruința, iar celelalte două virtuți au împăcat totul cu voia lui Dumnezeu.

PADOVANUL : M-ați mișcat pînă-n adîncul sufletului.

CĂRȚILE DE JOC : Un jucător nu cade pradă furiei celor dintîi ghinioane, nici nu blestemă, nici nu-l înfruntă pe Dumnezeu, în oameni ; cu carnea de pe brațe sfîrtecată de loviturile săbiilor vrăjmașe și ajutat de cutezanța lui liniștită, a smuls Dante Castiglione victoria din mîna dușmanului.

PADOVANUL : Mai trebuie lăudat și fratele acelui Antonio, care-a fost iubit de toată lumea cît a trăit

și a cărui moarte a îndurerat pe oricine, căci era mîndria tineretului florentin.

CĂRȚILE DE JOC : Și cu toate că jucătorii s-au stricat și ei, întocmai ca și ostașii, căci nici cei dintîi nu mai joacă pentru distracție, nici ceilalți nu mai luptă pentru faimă, — unii luînd cărțile în mînă din lăcomie, iar ceilalți, armele, pentru jaf — nu înseamnă că, dacă vrei, nu poți săvîrși binele atît la joc, cît și pe cîmpul de luptă.

PADOVANUL : Predicatorul spune că dacă totul s-ar face după un tipic, lumea ar fi aproape un rai.

CĂRȚILE DE JOC : Un jucător care nu înșeală la joc este, în sinea lui, la fel de bun ca și omul care trăiește cinstit, iar acea voință a sa de-a nu cădea în mrejele înșelătoriilor cu ajutorul cărora ar putea să învingă seamănă cu gloria strălucitoare a unui căpitan ce se înalță la cer datorită virtuților străine de înșelăciune.

PADOVANUL : Chiar dacă mi se pare că ați mai folosit comparația dintre jucătorul drept și omul cinstit, n-o să fac caz de asta.

CĂRȚILE DE JOC : Aș vrea ca aceia care, înșelînd pe cineva, își însușesc o parte din cîștigul altuia, precum și cei cărora li se oferă o mare răsplată pentru a-i conduce pe alții cu bîta, să audă ce a făcut *signor* Giovanni de Medici cînd i s-au oferit bani pe seama a ceea ce-o să afli.

PADOVANUL : Sînt dispus să-i fac să audă, chiar dac-ar trebui să mă transform în tiparniță și nicidecum în tipăritor, pentru a tipări ceea ce vreți să-mi spuneți.

CĂRȚILE DE JOC : Iar tiparnițele și tipăritorii au și așa prea mult de făcut, ca să nu li se mai împovăreze

teascurile şi cu alte griji : sigur că ne sînt neamuri în ce priveşte blestemele.

PADOVANUL : Sînt un necioplit.

CĂRŢILE DE JOC : Stai şi-ascultă ce se spune despre operele neizbutite, care apar zi de zi, şi-o să înţelegi cum stau lucrurile.

PADOVANUL : De ce nu sînt alungaţi ticăloşii lor autori ?

CĂRŢILE DE JOC : Întocmai cum noi nu ne putem feri de cei care joacă prost, tot astfel teascurile nu se pot apăra de cei care compun jalnic : din pricina asta, de altfel, oricine mîzgăleşte hîrtia se cheamă poet, după cum oricine pune mîna pe cărţi se cheamă jucător.

PADOVANUL : Nu şi cînd e vorba de un om vrednic.

CĂRŢILE DE JOC : În războiul Amiralului, pe lîngă celelalte isprăvi pe care le-a săvîrşit, *signor* Giovanni, căruia se poate spune că încă nu-i răsărise barba, l-a bătut, aproape de Pizzichettone, pe Bernabò Visconte, căpitan al regelui Francisc : numai că printre cei şaizeci de oşteni pe care i-a dus cu el la Milano, ca prizonieri, se afla şi un vrăjmaş de moarte al unui canonic, iar acesta — orbit de fumul urii şi aţîţat de focul răzbunării — trimise pe careva să-i ofere lui *signor* Giovanni două mii de scuzi, dacă primea să i-l dea în mînă pe acel careva, pe care-l voia.

PADOVANUL : Dumnezeu să-l ajute.

CĂRŢILE DE JOC : Incoruptibilul tînăr se afla tocmai în pat cînd unul, venit la vreme nepotrivită, îi aduse la cunoştinţă, din partea stăpînului său, mesajul aţît de nerod : nici n-apucă însă să termine ce-avea de spus căci celălalt, sărind în picioare, îl făcu să simtă cruzimea mîinilor sale în nenorocita lui barbă ; şi,

fără a se mulțumi s-o smulgă aproape toată, l-ar fi aruncat cu orice preț pe fereastră, dacă cel care-l adusese nu i l-ar fi luat din față.

PADOVANUL : E greu de crezut că cineva ar fi putut face una ca asta.

CĂRȚILE DE JOC : I l-a smuls din mînă, luîndu-i el locul.

PADOVANUL : Am tăcut !

CĂRȚILE DE JOC : Numai în cămașă și desculț, deși ningea, excelența-sa alergă pînă în curtea mînăstirii San Pietro in Gessà, dincolo de poarta Tosa, unde, îndată ce dădu cu ochii de canonic, îl legă de un stîlp, împreună cu rîndașii și cu catîrca, și dacă nu era marchizul de Pescara, care să i-l ceară, în semn de dragoste, s-ar mai afla și astăzi acolo.

PADOVANUL : Ah, ce vrednic era bărbatul acesta să trăiască, purtînd pe cap coroana Toscanei.

CĂRȚILE DE JOC : Nu a voit să schimbe gloria armelor mînuite cinstit și vitejește cu dobîndirea josnică a aurului : s-a bucurat să-i fie de folos celui care, deși căzut prizonier, nu înceta să se împotrivească prin luptă.

PADOVANUL : Se poate spune că ostașul fusese ocrotit în două rînduri de primejdia morții : o dată, scăpînd teafăr din atac, iar altă dată, datorită cinstei celui care nu voise să-l vîndă.

CĂRȚILE DE JOC : Nu numai jocul și armata, dar sănătatea, bogăția, forța și frumusețea, dacă nu sînt folosite cum se cuvine, pot deveni adevărate nenorociri.

PADOVANUL : Ca s-o spun pe-a dreaptă, v-ați golit astăzi sacul atît de mult încît n-ați putea merge mai departe.

CĂRȚILE DE JOC : Necazurile vieții și lacrimile morții sînt mai puține la număr decît lucrurile pe care am fi întotdeauna în stare să ți le spunem.

PADOVANUL : Trecerea lor sub tăcere înseamnă o trădare a cărților față de alte cărți.

CĂRȚILE DE JOC : Îți putem spune fleacuri de felul acestuia.

PADOVANUL : Spuneți-l.

CĂRȚILE DE JOC : Erau o dată cîțiva curteni care nu-și întîlneau servitorii decît numai cînd se punea masa, iar pricina acestei stări de lucruri se găsise a fi un afurisit de cuptor în care, fiind vreme de iarnă, cei din urmă jucaseră timp de o lună.

PADOVANUL : Duceau lipsă de locuri.

CĂRȚILE DE JOC : După veselia risetelor în care izbucniră cînd își dădură seama cum stăteau lucrurile, curtenii hotărîră să-și rupă fălcile de rîs printr-o șotie încă și mai grozavă : și pîndind ora de joc a trîntorilor, porunciră un foc de paie, slab de tot mai întîi, dar pe care, usturîndu-i încetul cu încetul ochii, jucătorii începură să-l simtă în asemenea chip încît înjurăturile și drăcuielile prinseră să zboare prin întreg cuptorul.

PADOVANUL : Îi frigea dracul înlăuntru !

CĂRȚILE DE JOC : În cele din urmă, stăpînii trîntorilor, întețind norii de fum cu vreascuri, îi alungară de-a binelea de-acolo, întocmai cum sînt alungate vulpile din vizuini.

PADOVANUL : Afară, ticăloșilor !

CĂRȚILE DE JOC : Și întocmai cum vulpilor, cînd fug de prin cotloane, le dărăcesc dulăii blănile cu colții, la fel și ei, ieșind de acolo, fură scărpinați cu bastoanele de către cei care le dădeau pîinea pe degeaba.

PADOVANUL : Bine le-au făcut.

CĂRȚILE DE JOC : Vrem ca într-o zi să ne întindem mai mult asupra celor care strîng totul în inimă, pu-

nîndu-și limba la post, iar între timp, cînd răsuflă, suspină de-abia auzit, semănînd cu niște lemne verzi, cînd simt focul.

PADOVANUL : Pierderea ar face să șuiere și șerpii care-l chinuie pe Laocoon.

CĂRȚILE DE JOC : Furia care-i cuprinde, deși nu scot o vorbă, le e de-ajuns și pentru înjurături și pentru crime.

PADOVANUL : E limpede că întocmai cum un risipitor nu se pricepe să facă avere, tot astfel cel care pierde nu poate să stea liniștit.

CĂRȚILE DE JOC : Vorbe de cîrciumă.

PADOVANUL : Butoiul dă vinul pe care-l are.

CĂRȚILE DE JOC : Ni se pare că a venit vremea ca discuția noastră să se încheie acolo unde a început, sfîrșind prin a te face să mărturisești că noi, cărțile de joc, nu ne tragem obîrșia din norodul de rînd, cum credeai tu, ci dintr-un erou strălucit, precum ai auzit.

PADOVANUL : Nu numai că o mărturisesc, dar vă cer și iertare, jurîndu-mă pe faima voastră că prețuiesc numele de făcător de cărți mai mult decît îl prețuia Verino pe acela de filozof.

CĂRȚILE DE JOC : O faci întru cinstea ta.

PADOVANUL : Și mă bucur cînd îmi semnez cărțile, mai mult decît Buonarroti, cînd își semna statuile.

CĂRȚILE DE JOC : Așa și trebuie.

PADOVANUL : Cu toată siguranța pe care-o am că la ivirea unui pachet cu cărți de joc frumoase, oricine știe că nu le-a putut face decît Padovanul, întocmai cum și despre capelă, fără nici o iscălitură, se știe că e opera lui Michelagnolo.

CĂRȚILE DE JOC : Dac-ai fi văzut un pachet făcut de virtuosul Iacopo del Giallo, adormit întru Domnul,

mirarea cu care-i faci să se minuneze pe alții s-ar fi minunat ea însăși ; iar dacă Antonio Beonieri de Correggio, ucenicul său, nu ar fi moștenit talentul de pictor de la el, pierderea unei asemenea personalități ar fi însemnat totuși o prea mare pagubă

PADOVANUL : Una face el și alta fac eu.

CĂRȚILE DE JOC : În legătură cu pomenirea lui Buonarroti, ai putea spune că sînt mai mulți cei care te recunosc pe tine drept unic în execuția cărților de joc decît cei care-l recunosc pe el ca neîntrecut în pictură, în sculptură și în construcții.

PADOVANUL : Datorită vouă.

CĂRȚILE DE JOC : Ce le trebuie copiilor tot marele lui talent ? dar nobililor ? dar celor de rînd : dar femeilor ? dar clerului ?

PADOVANUL : Îl cunosc prea puțin, fără îndoială.

CĂRȚILE DE JOC : Și pe urmă, înfățișările tale circulă pretutindeni, iar ale lui nu se urnesc din loc. Afară de asta, chipurile lui se văd de două ori pe lună, iar ale tale de o sută de ori pe ceas.

PADOVANUL : Ce-ar însemna soarele, dac-ar fi văzut numai o dată pe an ?

CĂRȚILE DE JOC : În lucrările pe care le faci tu nu trebuie căutat harul celor alor lui, dar nici nu trebuie să aștepți ziua ca să te poți bucura de ele, nici să le aperi de praf ori de cari.

PADOVANUL : Lăudîndu-l pe-un ucenic al vostru, vă lăudați pe voi înșivă.

CĂRȚILE DE JOC : Aș vrea să știu (ar trebui să-i spui tu duhovnicului, cînd te mustră din pricina noastră) ce gălăgie faceți domniile voastre împotriva celor care lucrează pumnale, săbii, spade, lăncii, halebarde, sulițe, vîrfuri de fier ascuțite, puști, arhebuze, culevrine și tunuri de orice alt fel ?

PADOVANUL : Nu i-am spus-o nu din pricina respectului pe care i-l datorez, ci fiindcă n-am știut pînă azi ceea ce știu acum.

CĂRȚILE DE JOC : Pe vrăjitoare, pe necromanți, pe falsificatorii de monede, pe fabricanții de otrăvuri și pe toți cei de teapa lor ar trebui să-i dojenească pentru meseriile cu care se îndeletnicesc, iar nu pe tine

PADOVANUL : Chiar așa și e.

CĂRȚILE DE JOC : Alte primejdii pîndesc sufletul necredincioșilor, altele trupul bolnavilor, și altele avutul împricinaților și de aceea mai mari merite ai tu ca meșter de cărți de joc decît are în meseria lui oricare teolog, medic ori doctor în filozofie.

PADOVANUL : Fiecare și le are pe ale sale.

CĂRȚILE DE JOC : Comentariile tale nu fac praf medicina, nu calcă în picioare legile și nu chinuie scripturile ; un șapte e un șapte, un nouă nu-ți creiază nici o îndoială și nu te face să-l iei drept altceva, iar asul se cunoaște printr-un punct ; sînt simple închipuiri nenorocirile lui Dalmaos.

PADOVANUL : E vorba tot de orbul găinilor.

CĂRȚILE DE JOC : Nu e nevoie ca oamenii să îndure lipsuri ca să cumpere cărți de joc, nici ca părinții să se teamă că fiii lor vor lipsi de la lecțiile noastre, ori că-și vor pierde mințile și se vor oftica, învățînd prea mult.

PADOVANUL : Ceea ce-ar fi mult mai rău.

CĂRȚILE DE JOC : Noi care lăudăm cunoașterea tuturor înșelăciunilor, pentru ca omul, învățîndu-le, să se poată feri de ele la joc, și nu ca să le folosească, o să-ți povestim încă o dată, foarte amănunțit, toate pungășiile care țin de firea noastră.

PADOVANUL : Ar fi mai bine mîine decît altădată.

CĂRȚILE DE JOC : Alege tu timpul.

PADOVANUL : Sigur c-am s-o fac ; și spun asta, fiindcă dacă fiul meu ar avea vreo înclinare spre joc, aș vrea să-l pot învăța și pe el tot ce m-ați învățat voi pe mine.

CĂRȚILE DE JOC : Numai că soarta, cînd e vorba de înclinări, e mai slabă decît noi, iar de asta te lămurește faptul că ea nu poate să-i încline pe oameni așa cum îi înclinăm noi.

PADOVANUL : Spuneți-mi-o mai pe șleau.

CĂRȚILE DE JOC : Ea nu e în stare să aplece sufletele tuturor spre desfătările aceleiași îndeletniciri și n-o să facă niciodată din toți oamenii numai muzicieni, numai legislatori, numai arhitecți, numai bărbieri ori numai grămătici, în vreme ce noi, fără nici o trudă facem un jucător din orice nătăfleață, cum spune Perogia.

PADOVANUL : Sînteți mai cumplite decît stăpînul cînd îl apucă hachițele.

CĂRȚILE DE JOC : Nu negăm că influența stelelor nu s-ar simți uneori și că n-ar sădi două daruri într-un singur om, cum s-a întîmplat cu amărîtul de Albicante, în care au precumpănit bucătăria și poezia, astfel că orașul Milano este bucătar și poet.

PADOVANUL : Foarte frumos.

CĂRȚILE DE JOC : Și cu toate că a fost săvîrșită minunea asta, bucătăria o ia înaintea poeziei, torturile ieșind mai bine decît versurile.

PADOVANUL : Așa să fie oare ?

CĂRȚILE DE JOC : Fiindcă tot stăm de vorbă, o să-ți povestim toate ticăloșiile care se fac pe cărți, cu cărțile și în afara cărților.

PADOVANUL : Care sînt cele care se fac pe cărți ?

CĂRȚILE DE JOC : Fii atent la cel care le face și care, fără să mai pună miza, dezvăluie cartea potrivnicului, prefăcîndu-se că ia aminte la ce i-ar fi venit lui.

PADOVANUL : În ce chip o dezvăluie ?

CĂRȚILE DE JOC : Spunînd, dacă sînt pici : pică pară mălăiață, în gura lui Nătăfleață; dacă sînt carale : carele însuși face, face cît trei ; dacă sînt trefle : trifoi cu patru foi, iar dacă sînt cupe : cu papuci unde te duci ? dînd totul pe față prin asemenea scurte vorbe meșteșugite.

PADOVANUL : Iar dacă sînt figuri ?

CĂRȚILE DE JOC : Dacă e vorba de rege : regula de trei simplă ; dacă e un as : astăzi ești, mîine nu ești ; iar dacă e un fante : fantezii de nebun.

PADOVANUL : Dar pentru numere ?

CĂRȚILE DE JOC : Prostia curților, duelistul nemîncat, întîlnirea terților, Lazăr după patru zile, corabia marelui Fausto și așa mai departe.

PADOVANUL : Să trecem la ticăloșiile care se pot face cu cărțile.

CĂRȚILE DE JOC : Fie-ți de-ajuns să auzi că unul de prin părțile Spaniei purta pe brațul stîng un fier lăsat liber pe care, cînd ne lua în mînă, îl lăsa să alunece în palmă și, sprijinindu-se în cot, apăsa pe cărțile care-i veneau la tăiat, scoțîndu-le în afară pe cele proaste, cu o dibăcie într-adevăr spaniolească.

PADOVANUL : Vai ce vicleni mai sînt !

CĂRȚILE DE JOC : Și printr-o asemenea înșelăciune îl curăța de „boabe" pe oricare venea să macine la moara lui, iar pentru ca la un joc mai lung să nu se întîlnească, vorba vine, doi șesari sau doi nouari, ne schimba des, des de tot.

PADOVANUL : Să trecem la înșelătoriile în afara cărților.

CĂRȚILE DE JOC : Nici nu se poate prețui faptul că ieșim din mîna unor meșteri care, pentru tot aurul din lume, nu ar face-o pe una dintre noi mai lată, mai groasă ori mai îngustă decît celelalte

PADOVANUL : Nu oricare e Padovanul.
CĂRȚILE DE JOC : De-aia și e lăudată iscusința ta.
PADOVANUL : Cinstit și pe bună dreptate.
CĂRȚILE DE JOC : Fiindcă în discuția pe care ți-am făgăduit-o am pus în lumină tot ceea ce lăcomia poate face cu noi, ar fi bine să pomenim pe scurt regulile pe care jucătorul e dator să le respecte.
PADOVANUL : Îmi place și asta.
CĂRȚILE DE JOC : O să-ți vorbim despre carnetul pe care trebuie să-l țină oricine joacă, însemnînd în el pierderile și cîștigurile, partidă după partidă, și revăzînd într-una socoteala banilor, atît a celor pierduți cît și a celor cîștigați.
PADOVANUL : Cu ce scop ?
CĂRȚILE DE JOC : Cunoașterea acestor lucruri îți îngăduie să joci cu mai multă siguranță și cu mai multă rezervă și de aceea este foarte avantajoasă, căci mergi agale cînd știi suma pe care ai pierdut-o și gonești cu putere cînd te gîndești la cît ai cîștigat.
PADOVANUL : Strașnică socoteală.
CĂRȚILE DE JOC : Iar de seamă în această aducere aminte este faptul că omul se păzește să nu piardă din capital.
PADOVANUL : Mai departe.
CĂRȚILE DE JOC : O să-ți spunem și că unii trebuie să joace în fiecare zi ; pentru ei, banul care se cheltuiește e sterp, iar cel care se joacă e rodnic.
PADOVANUL : Un fragment de știință platonică.
CĂRȚILE DE JOC : O să-ți povestim cît e de bine să-l stîrnești pe cel care ține grămada de scuzi alături și să știi să te ridici de la joc fără nici o pierdere. Și, mai ales, să știi ce-nseamnă norocul — căci uneori se cîștigă la începutul jocului, alteori la mijlocul lui, iar cîteodată la sfîrșit — și faptul că jocul *alla mar-*

zocca este avantajos doar pentru cel care taie cărțile și pentru cel care le dă.

PADOVANUL : Unde-i avantajul celui dintîi ?

CĂRȚILE DE JOC : În prima carte, care nu are nici o valoare.

PADOVANUL : Iar folosul celui de-al doilea ?

CĂRȚILE DE JOC : Faptul că poate fixa mizele după cum îi place.

PADOVANUL : Nu oricine e-n stare s-o înțeleagă.

CĂRȚILE DE JOC : Pentru cel care ne dă, e bine să aibă bani puțini dinainte, iar cel care ne cere, să aibă mulți ; și sigur că cine-i vîră la ciorap, tulbură în asemenea chip jocul celorlalți, încît pînă la urmă îl paște ghinionul.

PADOVANUL : Dacă cei care vor să pară firoscoși în orice lucru n-ar trece drept loviți cu leuca, aș asculta orbește de sfaturile voastre.

CĂRȚILE DE JOC : Cel care vrea să joace ca să petreacă, să nu uite ce-ți spuneam despre folosirea apei și a focului pentru spălarea picioarelor și încălzirea mădularelor : căci cine umblă prea mult cu ele, se înecă într-una și arde în celălalt. Cei care vor să-și facă din joc o adevărată meserie, să nu uite însă niciodată ceea ce ți-am spus în legătură cu el, pentru a-ți îngădui să cunoști totul, cu de-amănuntul.

PADOVANUL : Dac-ar trebui să fac un inventar, mi-ar fi cu neputință s-o uit.

CĂRȚILE DE JOC : Afară de asemenea păreri, am vrea să-ți arătăm cum trebuie să fie un jucător ca să se bucure de o faimă frumoasă : căci doi bani nu se dau pe el dacă nu are o educație îngrijită, ferindu-se să dea celorlalți vreo pricină de a-l mustra, completînd ceea ce i-ar lipsi la înfățișare prin podoaba îmbrăcămintii și rămînînd tot timpul plăcut și politicos în deprinderi și în purtări.

PADOVANUL : Gata pentru acum.

CARȚILE DE JOC : Silindu-se totdeauna să joace numai cu oameni care să fie mai sus decît el ca avere și ca rang, pentru ca, dacă se întîmplă să aibă unele greutăți la joc, faptul că este mai neputincios decît cel care i le face să-i slujească drept scuză.

PADOVANUL : Înțelepțească învățătură.

CARȚILE DE JOC : Păstrînd tot timpul modestia aceea de care e nevoie pentru a fi atent la ce trebuie să faci în orice împrejurare a jocului, căci a fugi tocmai cînd nu mai e nimic de făcut ar fi, pentru cel care ar face-o, un lucru și mai rușinos decît paguba pentru cel care joacă pe o singură carte tot ce-a agonisit din cîștigul a o sută de seri, făcîndu-ne apoi să avem soarta luminărilor care ard și a lemnelor cu care se încălzesc.

PADOVANUL : Iar acum am plecat, ținînd minte tot ce mi-ați spus.

CĂRȚILE DE JOC : Du-te, dar dacă îl întîlnești pe Gaddi, care l-a întrebat pe rege cîți pantaloni și cîte haine are, spune-i să nu ne uite.

PADOVANUL : Am s-o fac.

Lector : ELENA MURGU
Tehnoredactor : POMPILIU STATNAI

Bun de tipar 13.08.1974. Tiraj 13 110 ex. broșate.
Coli ed. 13,11. Coli tipar 9.

Tiparul executat sub comanda nr. 40 363 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1, București,
Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen 2026